

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΤΟΜΕΑΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών:

«Η Σύγχρονη Εγκληματικότητα και η Αντιμετώπισή της»

Θέμα Διπλωματικής Εργασίας:

«'Ανομία και Κρίση'. Ανάλυση του περιεχομένου του λόγου των Μ.Μ.Ε.

Επιμέλεια:

Γεωργαλλής Ανδρέας

A.M. : 3210M003

Μέλη Τριμελούς Επιτροπής:

Δρ. Ιωάννα Τσίγκανου (Επιβλέπουσα)

Ομ. Καθ. Ιάκωβος Φαρσεδάκης

Αν. Καθ. Γιώργος Νικολόπουλος

Αθήνα, Οκτώβριος 2012

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	3
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7

ΜΕΡΟΣ Α΄

Ανομία και Κρίση: Θεωρητική Εννοιολόγηση

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι: ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΑΝΟΜΙΑΣ	9
1. Η έννοια της ανομίας κατά τον Emile Durkheim	9
2. Η «θεωρία της έντασης» του Robert Merton	13
3. Ο Albert Cohen και η θεωρία του «παραβατικού υποπολιτισμού»	17
4. Η θεωρία των «συστημάτων διαφορετικών ευκαιριών» των R. Cloward και L. Ohlin	22
5. Ο Walter B. Miller και τα «εστιακά ενδιαφέροντα»	27
6. Η θεωρία της «γενικής έντασης» του Robert Agnew	30
7. Η θεωρία της «θεσμικής ανομίας» των Messner και Rosenfeld	32
8. Ο David Downes και η θεωρία της «εγκληματικής λύσης»	35
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ: ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ	37
1. Ορισμός οικονομικής κρίσης	37
2. Οι φάσεις του οικονομικού κύκλου	41
3. Η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση του 2007	44
4. Η ελληνική κρίση χρέους 2010-2012	48
5. Ο απολογισμός της κρίσης: Η ελληνική κοινωνία δύο χρόνια μετά το πρώτο μνημόνιο	50
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ: Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΓΝΩΜΗΣ ΑΠΟ ΤΑ Μ.Μ.Ε. ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	53

ΜΕΡΟΣ Β΄

Μεθοδολογία – Ερευνητικό Κομμάτι - Συμπεράσματα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι: ΤΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	58
1. Οι βασικές αναζητήσεις της ερευνητικής εργασίας	58
2. Επιλογή των ηλεκτρονικών εντύπων και του χρόνου της έρευνας	59
3. Η κατηγοριοποίηση του υλικού	62
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ: Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΝΟΜΙΑΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΛΟΓΟΥ ΤΩΝ Μ.Μ.Ε.	66
1. Η περίπτωση της εφημερίδας «Ριζοσπάστης»	66
2. Η περίπτωση της εφημερίδας «Καθημερινή»	78
3. Η περίπτωση της εφημερίδας «Το Βήμα»	89
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	102
1. Η εννοιολόγηση της ανομίας μέσα από την ανάλυση λόγου των Μ.Μ.Ε.	102
2. Ανομία και χρηματοπιστωτική κρίση	107

ΜΕΡΟΣ Γ΄

Τελικά πορίσματα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι: ΥΠΑΡΧΕΙ ΠΑΡΑΦΘΟΡΑ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΑΝΟΜΙΑΣ;	111
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ: ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ	115
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	120
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	123

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Έχοντας εκπονήσει τη διπλωματική μου εργασία και κατ' επέκταση το τελευταίο κομμάτι του μεταπτυχιακού προγράμματος, θα αποτελούσε σπουδαία παράλειψη να μην ευχαριστήσω τα άτομα που με βοήθησαν να πετύχω το στόχο μου και να ολοκληρώσω αυτόν τον κύκλο σπουδών μου.

Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλο το διδακτικό προσωπικό με το οποίο οι συμφοιτητές μου και εγώ ήρθαμε σε επαφή αυτά τα δύο χρόνια, τόσο για τις γνώσεις που μας μετέδωσε και τις εμπειρίες που μας χάρισε όσο και για την άμεση επαφή, επικοινωνία και οικειότητα που επεδίωξε να έχει με όλους εμάς.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω το προσωπικό της βιβλιοθήκης για την άψογη συμπεριφορά του απέναντι στους φοιτητές αλλά και για την υποστήριξη και τις πολύτιμες υπηρεσίες του, οι οποίες μας παρείχαν της απαραίτητη διευκόλυνση κατά την αναζήτηση του υλικού για την ολοκλήρωση των εργασιών μας.

Προσωπικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα την καθηγήτριά μου Ιωάννα Τσίγκανου, για την πολύτιμη βοήθεια, τις συμβουλές αλλά και την καθοδήγησή της κατά το στάδιο εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας, κυρίως όμως για την άμεση ανταπόκρισή της και την άμεση θέση της σε διαθεσιμότητα οποτεδήποτε τη χρειάστηκα. Εκτός την δρ. Τσίγκανου, πολύτιμη βοήθεια έλαβα και από την δρ. Κουντούρη Φανή, πολιτική επιστήμων και ερευνήτρια του ΕΚΚΕ και την οποία θα ήθελα να ευχαριστήσω προσωπικά για το χρόνο που διέθεσε και για τις μοναδικές συμβουλές της.

Θερμές ευχαριστίες θα ήθελα να απευθύνω και στους παρακάτω συμφοιτητές μου: στην Χριστίνα Τάτση, την Ελένη Χρυσοχόου, το Νικόλαο Βοϊδάκο και την Αντωνία Καστρινάκη. Στους τρεις πρώτους, για την αξέχαστη εμπειρία που μοιραστήκαμε κατά

τη διάρκεια της ερευνητικής μας δραστηριότητας το δεύτερο εξάμηνο σπουδών και στην τέταρτη για τις πολύτιμες συμβουλές που μου έδωσε αυτά τα δύο χρόνια και οι οποίες μου παρείχαν σημαντικότερη διευκόλυνση κατά τη συγγραφή των εργασιών μου.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους γονείς μου και τους φίλους μου για την αμέριστη συμπαράσταση, υποστήριξη και ανοχή που επέδειξαν απέναντί μου όλον αυτόν τον καιρό και χωρίς τους οποίους θα ήταν αδύνατη η επιτυχής ολοκλήρωση των μεταπτυχιακών μου σπουδών.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ακόλουθη διπλωματική εργασία, εκπονήθηκε κατά το εαρινό εξάμηνο του έτους 2012, στα πλαίσια του μεταπτυχιακού προγράμματος «Η σύγχρονη εγκληματικότητα και η αντιμετώπισή της», του τμήματος Κοινωνιολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου. Σκοπός της εργασίας, είναι να ερευνήσει εάν η - δημοφιλής στους εγκληματολογικούς κύκλους - έννοια της ανομίας έχει υποστεί παραφθορά κατά τη χρήση της από τα Μ.Μ.Ε. (και σε ποιο βαθμό), συγκριτικά με το πώς τη διαχειρίστηκαν οι εγκληματολόγοι-κοινωνιολόγοι που ασχολήθηκαν με αυτή κατά το παρελθόν. Γίνεται δηλαδή μία συγκριτική επισκόπηση του επιστημονικού λόγου και του λόγου των Μ.Μ.Ε., ώστε να καταδειχθούν τυχόν διαφορές και αποκλίσεις. Επίσης, αναζητείται η τυχόν σύνδεση της ανομίας με την οικονομική κρίση-ύφεση που βιώνει η χώρα, αλλά και με άλλες παρεμφερείς ή μη έννοιες, πάντα μέσα από την ανάλυση λόγου των Μ.Μ.Ε. Επομένως, η παρούσα μελέτη δομήθηκε γύρω από τις δύο αυτές βασικές αναζητήσεις: α) εάν υπάρχει παραφθορά της «επιστημονικής» έννοιας της ανομίας από τα Μ.Μ.Ε. και σε ποιο βαθμό και β) εάν και κατά πόσο σχετίζεται με την οικονομική κρίση ή με κάποια άλλη έννοια.. Για το σκοπό αυτό, συγκεντρώθηκαν δημοσιεύματα από τρία ελληνικά ηλεκτρονικά έντυπα ευρείας κυκλοφορίας, που δημοσιεύθηκαν από τον Ιανουάριο του 2009 μέχρι και τον Οκτώβριο του 2012 και πραγματεύονται στο κείμενό τους το θέμα της ανομίας. Η εργασία απαρτίζεται από τρία μέρη: στο πρώτο μέρος παρουσιάζονται οι θεωρίες που έχουν διατυπωθεί, γύρω από την έννοια και τη φύση της ανομίας, από διακεκριμένους κοινωνιολόγους-εγκληματολόγους. Στη συνέχεια, αναλύεται η έννοια της (οικονομικής) κρίσης και παρουσιάζονται οι λόγοι που οδήγησαν στην παρούσα αλλά και οι συνέπειές της σε εθνικό επίπεδο. Τα δύο αυτά

«εισαγωγικά» κεφάλαια, είναι άκρως σημαντικά για την κατανόηση των δύο εννοιών που θα αποτελέσουν τους βασικούς άξονες, γύρω από τους οποίους θα περιστραφεί η ερευνητική δραστηριότητα. Το πρώτο μέρος κλείνει με μία σύντομη ανάλυση, σχετικά με την κατασκευή της κοινωνικής πραγματικότητας από τα Μ.Μ.Ε., ώστε ο εκάστοτε αναγνώστης να αποκτήσει μία πρώτη ιδέα για το πώς τα μέσα επικοινωνίας παρουσιάζουν τα γεγονότα και επηρεάζουν την κοινή γνώμη μέσω της θεματολογίας τους. Ακολουθεί το δεύτερο μέρος, όπου στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μία παρουσίαση της μεθοδολογίας που επιλέχθηκε αλλά και του τρόπου με τον οποίο συγκεντρώθηκε το υλικό. Το δεύτερο κεφάλαιο, αποτελεί τον κορμό της έρευνας αλλά και την κατ' ουσίαν ερευνητική μελέτη, καθώς σε αυτό γίνεται η ανάλυση περιεχομένου των τριών εντύπων με βάση τη μεθοδολογία, ενώ στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα πρώτα συμπεράσματα. Στο τρίτο και τελευταίο κεφάλαιο, παρατίθενται τα τελικά συμπεράσματα και δίδεται απάντηση στα βασικά ερωτήματα της εργασίας, ενώ ακολουθεί η βιβλιογραφία που χρησιμοποιήθηκε αλλά και το παράρτημα, όπου μπορεί ο αναγνώστης να διαβάσει τα κυριότερα δημοσιεύματα που συμπεριλήφθησαν στην ανάλυση περιεχομένου

Λέξεις κλειδιά για την κατάταξη της εργασίας στο χώρο των πηγών:

- *Ανομία*
- *Οικονομική Κρίση*
- *Μ.Μ.Ε.*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ανομία είναι μία έννοια που έχει απασχολήσει για πάνω από έναν αιώνα πολλούς θεωρητικούς της εγκληματολογικής - και κατ' επέκταση της κοινωνιολογικής - σκέψης, από τον Emile Durkheim (το θεμελιωτή της) και τον Robert Merton μέχρι και τους πιο σύγχρονους, όπως ο Robert Agnew και ο David Downes.

Όπως συμβαίνει σε ανάλογες περιπτώσεις, ο κάθε επιστήμονας διατύπωσε τη δική του θεωρία και τις δικές του σκέψεις, σχετικά με την προέλευση, τη φύση και τις συνέπειες της ανομίας ως κοινωνικό φαινόμενο, επηρεασμένος βεβαίως από τα ερεθίσματα και τα βιώματά του, τις γνώσεις του αλλά και το τοπικό και χρονικό γίνεσθαι. Οι θεωρίες αυτές, με το πέρασμα του χρόνου, παγιώθηκαν στη σύγχρονη εγκληματολογική σκέψη και αποτελούν μέχρι και σήμερα σημείο αναφοράς για οποιονδήποτε επιχειρήσει να μελετήσει την ανομία ή/και να σχηματίσει μία εννοιολογική οριοθέτηση της έννοιας.

Στόχος της παρούσας εργασίας, είναι να διαπιστωθεί, μέσα από την ανάλυση λόγου των Μ.Μ.Ε. και πιο συγκεκριμένα του ημερήσιου Αθηναϊκού ηλεκτρονικού τύπου, εάν και κατά πόσο η έννοια αυτή έχει μεταβληθεί από την επιστημονική εννοιολογική της σύλληψη, αλλά και σε ποιο βαθμό σχετίζεται με την υπάρχουσα οικονομική κρίση. Με άλλα λόγια, θα εξετασθεί ο τρόπος με τον οποίο τα Μ.Μ.Ε. μεταχειρίζονται τη λέξη «ανομία», πώς την οριοθετούν εννοιολογικά, τι διαστάσεις της δίνουν και εάν υπάρχει παραφθορά συγκριτικά με την εννοιολόγηση που έχουν δώσει οι διάφοροι εγκληματολόγοι-κοινωνιολόγοι.

Η έρευνα, θα επικεντρωθεί στην τριετία 2009-2012, προκειμένου να επιτύχει και τον δεύτερο στόχο της, τη σύνδεση, δηλαδή (εάν βεβαίως υπάρχει τέτοια) της ανομίας με την οικονομική κρίση που βιώνει η χώρα.

Στο πρώτο μέρος της εργασίας, το οποίο αποτελεί το θεωρητικό τμήμα της μελέτης, παρουσιάζονται αναλυτικά οι θεωρίες που έχουν διατυπωθεί σχετικά με την έννοια της ανομίας από κοινωνιολόγους όπως ο Durkheim, ο Merton και ο Cohen, ενώ οριοθετείται εννοιολογικά και η έννοια της (οικονομικής) κρίσης. Επίσης, γίνεται μία σύντομη αναφορά σχετικά με τον τρόπο που τα διάφορα Μ.Μ.Ε. (εφημερίδες, τηλεόραση) επηρεάζουν την κοινή γνώμη, μέσω της παρουσίασης των ειδήσεων και των γεγονότων.

Το δεύτερο μέρος αποτελεί το κύριο σώμα της εργασίας και συνίσταται στο ερευνητικό τμήμα. Αρχικά, παρατίθενται τα βασικά ερωτήματα γύρω από τα οποία δομήθηκε η έρευνα και στη συνέχεια η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε, η επιλογή του υλικού αλλά και ο τρόπος επεξεργασίας και διαχείρισής του. Ακολουθεί η εκτενής παρουσίαση και ανάλυση του περιεχομένου του επιλεγμένου υλικού.

Στο τρίτο και τελευταίο μέρος, παρουσιάζονται τα συμπεράσματα από την έρευνα, καθώς, με βάση το επεξεργασμένο υλικό, αποσαφηνίζεται πλέον η έννοια της ανομίας μέσα από την ανάλυση λόγου των Μ.Μ.Ε., η σχέση της με την οικονομική κρίση αλλά και η τυχόν σύνδεσή της με άλλες έννοιες. Η εργασία ολοκληρώνεται με την παράθεση ενός σύντομου επιλόγου αλλά και της βιβλιογραφίας (τόσο ξένης όσο και ελληνικής) που χρησιμοποιήθηκε.

ΜΕΡΟΣ Α΄

Ανομία και Κρίση: Θεωρητική Εγνοιολόγηση

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι: ΕΓΝΟΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΑΝΟΜΙΑΣ

1. Η έννοια της ανομίας κατά τον Emile Durkheim

Ο Emile Durkheim υπήρξε ο πρώτος που εισήγαγε την έννοια της ανομίας στην επιστήμη της κοινωνιολογίας. Θεωρούμενος ευρέως ως ο θεμελιωτής των σύγχρονων κοινωνικών επιστημών και πατέρας της κοινωνιολογίας, έγινε καθηγητής φιλοσοφίας μόλις στα είκοσί του χρόνια, ξεκινώντας έτσι την καριέρα του ως ακαδημαϊκός.

Ο Durkheim επεξεργάστηκε την έννοια της ανομίας, κυρίως μέσα από την έρευνά του για την αυτοκτονία, στο γνωστό του έργο *“Suicide: A study in Sociology”* (1897)¹. Πρότεινε πολλούς λόγους, για τους οποίους το φαινόμενο αυτό παρατηρείται με μεγαλύτερη συχνότητα σε ορισμένες κοινωνικές ομάδες παρά σε άλλες, ενώ εστίασε ιδιαίτερα στη λεγόμενη «ανομική αυτοκτονία». Αναλύοντας στατιστικά δεδομένα, παρατήρησε ότι οι αυτοκτονίες αυξάνονταν σε περιόδους απότομης οικονομικής αλλαγής, είτε η αλλαγή αυτή αποτελούσε μια μεγάλη ύφεση είτε μία αναπάντεχη ευημερία. Σε τέτοιες περιόδους, τα άτομα υποχρεώνονται βιαίως σε αλλαγές και βιώνουν πρωτοφανείς καταστάσεις, ενώ αρκετοί θεσμικοί κανόνες συμπεριφοράς καταρρέουν.

¹ Βλ. Adler Freda - Mueller-Gerhard O.W. - Laufer William S., *Criminology: the shorter version*, McGraw-Hill, Boston, 1998, σελ. 111

Ο Durkheim, ξεκινάει την συλλογιστική του² με την παρατήρηση ότι ένα οποιοδήποτε έμβιο ον, δε μπορεί να είναι ευτυχισμένο, ούτε βεβαίως μπορεί να ζήσει, εάν οι ανάγκες του δεν είναι επαρκώς ανάλογες με τα μέσα που διαθέτει. Διαφορετικά, εάν συνεχώς αποζητά παραπάνω από όσα μπορούν να του παρασχεθούν, ή κάτι διαφορετικό, καταδικάζεται σε μία αδιάκοπη κατάσταση δυσαρέσκειας. Ως χαρακτηριστικό παράδειγμα, αναφέρει τα ζώα. Τα τελευταία περιορίζονται αποκλειστικά στην ικανοποίηση των σωματικών τους αναγκών (τροφή, νερό, ύπνος) ενώ ο οργανισμός τους είναι ρυθμισμένος με τέτοιο τρόπο, ώστε να παράγει αυτοματισμούς και να τα διευκολύνει. Η σκέψη τους δεν είναι αρκετά ανεπτυγμένη, ώστε να φανταστούν και να θέσουν επιπλέον στόχους, από αυτούς που σχετίζονται με τη σωματική τους κατάσταση. Με άλλα λόγια, υπάρχουν όρια χαραγμένα μέσα στην ίδια τη σύστασή τους.

Ωστόσο, δε συμβαίνει το ίδιο με τον άνθρωπο³. Ο τελευταίος, έχοντας αναπτύξει τη σκέψη του, δεν περιορίζεται μόνο στην κάλυψη των φυσικών του αναγκών, αλλά συνεχώς οραματίζεται καλύτερες συνθήκες ζωής, οι οποίες γίνονται επιθυμητοί στόχοι και βεβαίως απαιτούν προσπάθεια για να επιτευχθούν. Αυτό άλλωστε, αποδεικνύεται και μέσα από την ιστορία του ανθρωπίνου γένους. Ο ανθρώπινος οργανισμός, όμως, δεν έχει έμφυτο κάποιον μηχανισμό που θα του επιβάλλει ένα όριο στους στόχους που μπορεί να θέσει. Ο καθένας μπορεί συνεχώς να θέτει καινούριους στόχους, απαιτητικότερους, δημιουργώντας συνεχώς καινούριες ανάγκες που απαιτούν όλο και περισσότερη προσπάθεια για να ικανοποιηθούν. Έτσι, όμως, ο άνθρωπος θα μένει συνεχώς ανικανοποίητος, αφού όσα κι αν έχει πετυχαίνει, πάντα θα θέλει περισσότερα.

² Βλ. Φαρσεδάκης Ιάκωβος Ι., *Η εγκληματολογική σκέψη απ' την αρχαιότητα ως τις μέρες μας*, Τεύχος Α', Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 1990, σελ. 323

³ Βλ. Φαρσεδάκης Ιάκωβος Ι., *όπ.π.*, σελ. 324-325

Πρέπει, επομένως, να του επιβληθεί ένα όριο, ώστε να μετριαστούν οι επιθυμίες του και να νιώσει ικανοποίηση. Από τη στιγμή που ο ίδιος δεν έχει έμφυτο κάποιο μηχανισμό περιορισμού, αυτός θα πρέπει να αναζητηθεί έξωθεν. Η εξωτερική αυτή δύναμη, θα διαδραματίσει, για τις ηθικές αξίες, το ρόλο που διαδραματίζει ο οργανισμός για τις σωματικές ανάγκες, θα είναι, με άλλα λόγια, ηθική. Βεβαίως, θα πρέπει να προέρχεται από μία εξουσία κοινής αποδοχής, που απολαμβάνει το σεβασμό και την αναγνώριση της ανωτερότητάς της από το ανθρώπινο είδος. Σύμφωνα με τον Durkheim, μόνο η κοινωνία μπορεί να παίζει αυτό το ρυθμιστικό ρόλο, γιατί είναι η μόνη ηθική δύναμη που είναι ανώτερη από τον άνθρωπο και της οποίας η ανωτερότητα γίνεται αποδεκτή από αυτόν.

Η κοινωνία, λοιπόν, είτε στο σύνολό της είτε μέσω κάποιου οργάνου της, αναλαμβάνει να ρυθμίσει την ανθρώπινη σκέψη και να τη βάλει σε καλούπια, ώστε να μάθει να αναγνωρίζει ποιές είναι οι δυνατότητες και τα όρια (τόσο ανώτατα όσο και κατώτατα) μέσα στα οποία μπορεί να κινείται κάθε κοινωνική τάξη, τι αξίζουν οι εκάστοτε προσφερόμενες υπηρεσίες και ποιά θα είναι η σχετική ανταμοιβή τους, αλλά και το μέτρο της άνεσης που αρμόζει στο μέσο όρο των πολιτών της κάθε τάξης. Με βάση τη ρύθμιση αυτή, ο κάθε κοινωνός μαθαίνει να υπολογίζει το ανώτατο σημείο, μέχρι το οποίο μπορούν να φτάσουν οι φιλοδοξίες του, ανάλογα με τη θέση του στην κοινωνική ιεραρχία. Καταλαβαίνοντας ότι δεν αρμόζει να αποζητά περισσότερα, αποκτάει μία υγιή ηθική σύσταση και κινείται μέσα στα προκαθορισμένα και επιτρεπτά όρια. Αυτός ο μετριασμός, η αίσθηση του να είναι κανείς ευχαριστημένος με όσα έχει και να μην αποζητά παράλογα και υπερβολικά πράγματα, αποτελεί, κατά τον Durkheim, πηγή ικανοποίησης και ευτυχίας για το ανθρώπινο είδος.

Μόνο όταν επέλθει διατάραξη στην κοινωνία⁴, είτε από μία επώδυνη κρίση ή από ευτυχείς, αλλά εντελώς ξαφνικές αλλαγές, καθίσταται ανίκανη να ασκήσει τη λειτουργία της αποτελεσματικά και να επιβληθεί στα μέλη της. Αυτό φαίνεται ιδιαίτερα σε περιστάσεις οικονομικών κρίσεων, όπου ένα σημαντικό μέρος του πληθυσμού εξαναγκάζεται βίαια να προσαρμοστεί σε συνθήκες ανουκειές και σαφώς κατώτερες από αυτές που έχει συνηθίσει. Πρέπει οι πολίτες να μειώσουν τις απαιτήσεις τους, να περιορίσουν τις ανάγκες τους και να μάθουν να είναι ικανοποιημένοι με λιγότερα. Έτσι, πρέπει να γίνει ξανά η ηθική τους εκπαίδευση από την κοινωνία, για να μπορέσουν να προσαρμοστούν ομαλά στις καινούριες συνθήκες. Αυτό, βεβαίως, δεν μπορεί να γίνει αμέσως, καθώς χρειάζεται χρόνος. Όσο, λοιπόν, οι κοινωνοί παραμένουν σε μία κατάσταση κρίσης ανεκπαίδευτοι, δημιουργείται μία κατάσταση ανομίας, μία κατάσταση κοινωνικής αποδιοργάνωσης.

Το ίδιο συμβαίνει και όταν πηγή της κρίσης είναι μία απότομη αύξηση της δύναμης ή της περιουσίας. Η κλίμακα η οποία ρύθμιζε τις ανάγκες δεν είναι πια η ίδια και η διαβάθμιση διαταράσσεται. Έτσι, περνάει κάποιο διάστημα, όπου οι κοινωνικές δυνάμεις χάνουν την ισορροπία τους και η αξία τους παραμένει ακαθόριστη. Δεν ξέρει κανείς τι είναι δυνατό και τι όχι, τι είναι σωστό και τι άδικο αλλά και μέχρι που φτάνουν οι νόμιμες διεκδικήσεις. Η διαφορά με την περίπτωση της οικονομικής ύφεσης, είναι ότι οι ευνοημένοι οικονομικά χάνουν το μέτρο και την ηθική τους συγκράτηση, γίνονται πιο απαιτητικοί και ανυπότακτοι και αδυνατούν να θέσουν όρια στις ανάγκες και τις επιθυμίες τους. Έτσι, δημιουργείται πάλι μία ανομική κατάσταση, όπου οι εξαρμένες φιλοδοξίες είναι πάντα μεγαλύτερες από τα κεκτημένα αποτελέσματα και οι πολίτες βρίσκονται σε μία συνεχή ανησυχία και έλλειψη ικανοποίησης. Θα πρέπει η κοινωνία να παρέμβει και να επανεκπαιδεύσει τα

⁴ Βλ. Φαρσεδάκης Γάκωβος Ι., ό.π., σελ. 332-333

άτομα, ώστε να αποκτήσουν ξανά την αίσθηση του μέτρου και τους απαραίτητους ηθικούς περιορισμούς.

Οι πρωτοποριακές - για την εποχή τους - απόψεις του Durkheim, εμφανίζουν εξαιρετικό ενδιαφέρον και έθεσαν τη βάση για τη δημιουργία μιας ολόκληρης σχολής κοινωνιολόγων, οι οποίοι ασχοληθήκαν και μετεξέλιξαν στην πορεία την έννοια της ανομίας.

2. Η «θεωρία της έντασης» του Robert Merton

Ο Robert K. Merton, δημοσίευσε το 1938 το περίφημο άρθρο του με τίτλο “*Social Structure and Anomie*”, μόλις σε ηλικία 28 χρονών και όντας καθηγητής στο πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ. Στο άρθρο του αυτό, ο Merton επεξεργάστηκε τη δική του θεωρία περί ανομίας, μία θεωρία που ολοκληρώθηκε υπό την ισχυρή επίδραση των προσωπικών του βιωμάτων. Γεννημένος σε φτωχογειτονιά της Νότιας Φιλαδέλφειας από γονείς μετανάστες⁵, ο Merton έζησε αρκετά φτωχικά στα παιδικά του χρόνια. Το γεγονός αυτό, τον έκανε να βιώσει έντονα τη διαδικασία κατάκτησης του «Αμερικανικού Ονείρου» και να συνειδητοποιήσει ότι ορισμένες ομάδες του πληθυσμού, δεν έχουν πρόσβαση στα μέσα που θα τους εξασφαλίσουν την επίτευξη των επιθυμητών στόχων.

Ο Merton, επιχείρησε να ερμηνεύσει την εγκληματικότητα μέσω της κοινωνικής δομής⁶. Σύμφωνα με αυτόν, υπάρχουν δύο στοιχεία που συναντώνται σε όλες τις ανθρώπινες κοινωνίες: 1) οι πολιτισμικές φιλοδοξίες, ή αλλιώς όλοι οι στόχοι που επιθυμούν να εκπληρώσουν τα μέλη της κοινωνίας και 2) τα θεσμικά-αποδεκτά-μέσα που παρέχει το σύστημα προς εκπλήρωση αυτών των στόχων. Άλλες κοινωνίες δίνουν έμφαση στους στόχους, άλλες στα μέσα, όσες όμως επιθυμούν να

⁵ Βλ. Newburn Tim, *Criminology*, Cullompton, Devon, Willan Publishing, 2007, σελ. 178

⁶ Βλ. Χάϊντν Ανθοζωή, *Θεωρητική Εγκληματολογία: αιτιολογικές προσεγγίσεις του εγκληματικού φαινομένου*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 1996, σελ. 149

εξασφαλίσουν μία εσωτερική συνοχή και αρμονία, θα πρέπει να παρέχουν στους πολίτες τους τα απαραίτητα μέσα για να φτάσουν στους επιθυμητούς στόχους.

Ο Merton επικεντρώθηκε στην αμερικανική κοινωνία, τα μέλη της οποίας δέχονται τεράστιες πιέσεις στην προσπάθειά τους να αποκτήσουν υλικό πλούτο, τον κύριο στόχο δηλαδή, που προβάλλει έντονα η ιδέα του «Αμερικανικού Ονείρου». Το υψηλό ποσοστό εγκληματικότητας που παρατηρείται σε αυτήν, εξηγείται από την πολιτισμική ανισορροπία που επικρατεί, ανάμεσα στις δυνάμεις που οδηγούν το άτομο στην εγκληματική συμπεριφορά και σε αυτές που το αποτρέπουν από αυτήν.

Ωστόσο, η πολιτισμική αυτή ανισορροπία είναι ανίκανη να εξηγήσει την υπερεμφάνιση των κατώτερων κοινωνικών τάξεων στο έγκλημα. Σύμφωνα με τον Merton, σε όλες τις κοινωνικές τάξεις υπάρχει η ίδια κουλτούρα και η ίδια πίεση για επίτευξη των επιθυμητών στόχων, επομένως η κουλτούρα δεν είναι δυνατόν να εξηγήσει τις διαφοροποιήσεις που παρουσιάζονται στο δείκτη εγκληματικότητας, ανάλογα με την κοινωνική διαστρωμάτωση. Γι' αυτό το λόγο, στρέφεται στην κοινωνική δομή της αμερικανικής κοινωνίας⁷. Τα μέλη της ανώτερης και της μεσαίας τάξης, έχουν ευρύτατη πρόσβαση στα νόμιμα και αποδεκτά μέσα που μπορούν να χρησιμοποιήσουν για να αποκτήσουν υλικό πλούτο και οικονομική επιτυχία, αξίες που προβάλλονται ως οι υπέρτατες.

Αντίθετα, τα άτομα της κατώτερης οικονομικής τάξης (της εργατικής δηλαδή), ενώ έχουν τους ίδιους στόχους και ασπάζονται τις ίδιες αξίες, αδυνατούν να έχουν πρόσβαση στα νόμιμα μέσα και αποτυγχάνουν να εκπληρώσουν τα ιδεώδη του «Αμερικανικού Ονείρου». Η αδυναμία αυτή, επικεντρώνεται κυρίως σε άτομα ορισμένων φυλετικών και εθνικών μειονοτήτων που αποτελούν αντικείμενο διακρίσεων, όπως οι έγχρωμοι. Ως αποτέλεσμα, η άνιση κατανομή διαθέσιμων μέσων και η αποτυχία επίτευξης των θεσμικά καθορισμένων στόχων, δημιουργεί στα άτομα

⁷ Βλ. Adler Freda - Mueller-Gerhard O.W. - Laufer William S., όπ.π., σελ. 111

της εργατικής τάξης ένταση και τα αναγκάζει να προσαρμοστούν με τρόπους αντικομφορμιστικούς. Δημιουργείται, με άλλα λόγια, ένα ρήγμα στην κοινωνική δομή, μία κατάσταση ανομίας.

Ο Merton, αφού μελέτησε τους διάφορους τύπους συμπεριφοράς στην αμερικανική κοινωνία, κατέστρωσε μία μέθοδο ταξινόμησης των τρόπων προσαρμογής στους στόχους και τα μέσα. Οι τρόποι αυτοί, δείχνουν τις πιθανότητες που έχει ένα άτομο να επιλέξει μία μορφή συμπεριφοράς, ως αντίδραση στην ένταση που του ασκείται.

Πιο συγκεκριμένα, προτείνει πέντε βασικά πρότυπα συμπεριφοράς που εξαρτώνται από τους προκαθορισμούς της κοινωνικής δομής⁸. Το κάθε πρότυπο, εξαρτάται από την αποδοχή ή την απόρριψη των πολιτισμικών στόχων από το άτομο και την προσήλωσή του στους κοινωνικά αποδεκτούς κανόνες ή την παραβίασή τους:

I. Κομφορμισμός: Η συμπεριφορά αυτή παρατηρείται όταν τα μέλη μίας κοινότητας αποδέχονται την επιδίωξη των στόχων μέσω των κοινωνικά αποδεκτών τρόπων. Είναι ο πιο διαδεδομένος και κοινός τρόπος προσαρμογής, ενώ εξασφαλίζει σταθερότητα στην κοινωνία.

II. Καινοτομία: Σύμφωνα με αυτό το πρότυπο συμπεριφοράς, τα άτομα αποδέχονται τους θεσμικά προβλεπόμενους στόχους, απορρίπτουν όμως τα νόμιμα μέσα επίτευξής τους, αφού ουσιαστικά είναι αποκλεισμένα από αυτά. Έτσι, υιοθετούν παραβατικές λύσεις, όπως οι κλοπές, οι ληστείες, το οργανωμένο έγκλημα, το εμπόριο ναρκωτικών κ.α. Βεβαίως, ο Merton παραδέχεται ότι η φτώχεια από μόνη της δεν προκαλεί το έγκλημα, παρά μόνο όταν συνδυάζεται με συνεχή πίεση εις βάρος του ατόμου να επιτύχει οικονομικά.

⁸ Βλ. Χαΐδου Ανθοζωή, *όπ.π.*, σελ. 152-156

- III. Τυπολατρία: Στην περίπτωση αυτή, υπάρχει απόρριψη των στόχων και αποκλειστική προσήλωση στα κοινωνικά αποδεκτά μέσα. Το άτομο αποσύρεται από κάθε είδους φιλοδοξία με οικονομικό προσανατολισμό και αποκτά μία σχεδόν καταναγκαστική προσήλωση στους κανόνες, αποδέχεται, δηλαδή, τη διαδικασία προς ένα στόχο που του είναι αδιάφορος. Κλασικό παράδειγμα αποτελεί ο γραφειοκράτης.
- IV. Απόσυρση: Η στάση αυτή ερμηνεύεται ως η απόρριψη τόσο των μέσων (νόμιμων και παράνομων) όσο και των στόχων. Το άτομο, παρόλο που έχει εσωτερικεύσει τις αξίες που προβάλλονται, δεν έχει τα νόμιμα μέσα για να τις κατακτήσει, ενώ ταυτόχρονα εμποδίζεται να χρησιμοποιήσει και παράνομα μέσα. Έτσι, απογοητευμένο και καταπονημένο, καταφεύγει στα ναρκωτικά ή το αλκοόλ ή ακόμα δραπετεύει μέσα από μία ψυχική ασθένεια ή την αυτοκτονία.
- V. Εξέγερση: Κατά τη διαδικασία της εξέγερσης, επιδιώκεται η ανατροπή του υπάρχοντος θεσμικού συστήματος και η εγκαθίδρυση ενός καινούριου. Αποτελεί μία «στάση κατά της κοινωνίας», όπου τα συμβατικά μέσα και οι στόχοι απορρίπτονται και προτείνονται νέα. Κλασικό παράδειγμα, ο αναρχικός.

Κατά τον Merton, οι τύποι συμπεριφοράς που παρουσιάζουν εγκληματολογικό ενδιαφέρον είναι η καινοτομία, η απόσυρση και η εξέγερση, αφού σε αυτές είναι δυνατόν να παρατηρηθούν παρεκκλίνουσες και παραβατικές συμπεριφορές.

Η θεωρία του Merton, η οποία ονομάστηκε και «θεωρία της έντασης», παρόλο που δέχτηκε αρκετές (και όχι άδικες) επικρίσεις για τις αδυναμίες της, αποτέλεσε σταθμό στην ιστορία των κοινωνιολογικών θεωριών και βεβαίως σημείο αναφοράς

για πλήθος μεταγενέστερων εγκληματολόγων που επεδίωξαν να σχηματίσουν δικές τους θεωρίες.

3. Ο Albert Cohen και η θεωρία του «παραβατικού υποπολιτισμού»

Η θεωρία του Cohen περί «παραβατικού υποπολιτισμού» ή αλλιώς περί «εγκληματικής υποκουλτούρας», προέκυψε από τα πορίσματα των ερευνών του πάνω σε συμμορίες ανηλίκων, ως μέρος της διδακτορικής του διατριβής. Αργότερα, το 1955, ως καθηγητής κοινωνιολογίας, πλέον, στο Πανεπιστήμιο του Connecticut, δημοσίευσε τη διατριβή του αναθεωρημένη, με τίτλο «*Delinquent Boys. The Culture of the Gang*»⁹. Το πλαίσιο αναφοράς του συγγραφέα, είναι η αμερικανική κοινωνία της δεκαετίας του 50', που χαρακτηρίζεται από έντονη κοινωνική διαστρωμάτωση.

Η λέξη-κλειδί στη θεωρία του Cohen, είναι ο «υποπολιτισμός» ή εναλλακτικά η «υποκουλτούρα». Στην επιστήμη της κοινωνιολογίας, η έννοια αυτή σημαίνει ένα κοινωνικό σύστημα αξιών και συμπεριφοράς ενός τμήματος πληθυσμού ή μιας κοινωνικής ομάδας, που διακρίνεται από τον γενικότερο (υπερκείμενο) πολιτισμό στον οποίο ανήκει και πολλές φορές έρχεται και σε αντίθεση με αυτόν¹⁰.

Οι ομάδες που ζουν σε αυτές τις υποκουλτούρες, μοιράζονται στοιχεία της υπερκείμενης κουλτούρας, διατηρούν όμως και ορισμένα πρότυπα συμπεριφοράς και αντιλήψεις που διαφέρουν από το γενικότερο σύστημα, π.χ. όσον αφορά τον τρόπο ομιλίας, ενδυμασίας ή ψυχαγωγίας τους. Η έννοια, παρόλο που δεν θα πρέπει να συγχέεται με τη λέξη «υπόκοσμος», χρησιμοποιείται, επίσης, για να δηλώσει αποκλίνουσα συμπεριφορά (ως προς τον κυρίαρχα πολιτισμικά πληθυσμό) μιας κοινωνικής ομάδας.

⁹ Βλ. Χάϊντ Ανθοζωή, ό.π., σελ. 164

¹⁰ Βλ. Σπινέλλη Καλλιόπη Δ., *Εγκληματολογία, Σύγχρονες και Παλαιότερες Κατευθύνσεις*, Δεύτερη Αναανεωμένη Έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2005, σελ. 252

Πώς, όμως, δημιουργείται μία «εγκληματική υποκουλτούρα»¹¹; Αυτό είναι ένα ερώτημα που απασχόλησε έντονα τον Cohen. Σύμφωνα, λοιπόν, με αυτόν, στις βιομηχανικές κοινωνίες δυτικού τύπου, όπως αυτές των Η.Π.Α., παρατηρείται μία έντονη κοινωνική διαστρωμάτωση, αφού επικρατούν διαφορετικές οικονομικές (και πολιτισμικές, βεβαίως) συνθήκες στις μεσαίες και στις κατώτερες κοινωνικές τάξεις. Οι νέοι των κατώτερων τάξεων, έχοντας αποδεχθεί και εσωτερικεύσει τους κανόνες και τους στόχους της μεσαίας τάξης ως ιδανικούς, απογοητεύονται όταν διαπιστώνουν ότι δε μπορούν να τους ακολουθήσουν/εκπληρώσουν και πρέπει να συμβιβαστούν με την κατώτερη κοινωνική τους θέση.

Έτσι, δημιουργούνται διάφορες ομάδες, κυρίως σε υποβαθμισμένες περιοχές, που αναπτύσσουν συστήματα αξιών και κανόνες διαφορετικούς από αυτούς της κρατούσας τάξης και οι οποίοι κυριαρχούν από γενιά σε γενιά. Οι διαφορετικοί αυτοί κανόνες και νόρμες συμπεριφοράς, δεν είναι τίποτε άλλο παρά έκφραση της αντίδρασης των μελών της κατώτερης τάξης. Δημιουργείται, έτσι, μία εναλλακτική κοινωνία, μία «υποκουλτούρα», η οποία τους παρέχει, μέσα από αντικοινωνικά πρότυπα συμπεριφοράς, ένα επιθυμητό πλαίσιο αναφοράς.

Από τη στιγμή που δημιουργείται αυτή η εναλλακτική κοινωνία, είναι αναπόφευκτο να έρθει σε σύγκρουση με την κρατούσα αλλά και τους κανόνες που αυτή έχει θεσμοθετήσει ως κρατούντες. Οι συγκρούσεις που παρατηρούνται μεταξύ των δυο πολιτισμικών ομάδων, προέρχονται από παραβατικές συμπεριφορές των μελών της υποκουλτούρας και προκαλούν μία κατάσταση ανομική. Φυσικά, είναι αυτονόητο ότι θεωρούνται ως παραβατικές με βάση τα κριτήρια της κρατούσας τάξης. Έτσι, οι υποκουλτούρες αυτές, αποκτούν μία παραβατική-εγκληματική φύση, δικαιολογώντας το χαρακτηρισμό που τους απέδωσε ο Cohen.

¹¹ Βλ. Χάιδου Ανθοζωή, όπ.π., σελ. 163-164

Όπως παρατήρησε ο τελευταίος, η ηθική της μεσαίας τάξης διαφέρει σε πολλά σημεία από τα πρότυπα και τις αξίες της εργατικής. Η αξίες της πρώτης, επιβάλλονται κατά κάποιο τρόπο στους νέους της δεύτερης και αυτή η συνύπαρξη των δύο διαφορετικών συστημάτων κοινωνικής θέσης και αξιών στη ζωή τους, οδηγεί σε σύγκρουση και σύγχυση, ιδιαίτερα όταν αδυνατούν να απορρίψουν τις αξίες της μεσαίας τάξης προς όφελος των δικών τους.

Οι νέοι της εργατικής τάξης, με τους οποίους ασχολήθηκε ιδιαίτερα ο Cohen, νιώθουν ότι απειλείται η κοινωνική τους θέση, όταν ως μέτρο σύγκρισης για το χαρακτηρισμό κάποιου ως «αξιόλογου και καλού νέου», τίθενται τα μέτρα της μεσαίας τάξης. Τα μέτρα αυτά, τίθενται σε όλες τις πτυχές και τους τομείς της κοινωνικής ζωής, στις οποίες συμμετέχουν οι νέοι των δύο τάξεων, όπως είναι π.χ. το σχολείο¹².

Εκεί, ο κάθε νέος αποζητά να αναδειχθεί και να αποσπάσει τον έπαινο και την αναγνώριση από επιφανή και σημαίνοντα για αυτόν πρόσωπα, όπως είναι οι καθηγητές. Ο νέος, όμως, της εργατικής τάξης, έχει κοινωνικοποιηθεί ανεπαρκώς και δεν έχει αποκτήσει την ορθή κατανόηση της ηθικής και των αξιών της μεσαίας τάξης, με αποτέλεσμα να μη μπορεί να προσαρμοστεί και να ανταποκριθεί σε αυτές.

Έτσι, θεωρεί ότι βρίσκεται σε μειονεκτική θέση στη σχολική τάξη (αυτό, βέβαια, ισχύει για όλα τα κοινωνικά επίπεδα) και συναγωνίζεται τους συνομήλικούς του της μεσαίας τάξης για αναγνώριση από τους δασκάλους/καθηγητές. Όμως, λόγω ακριβώς της ελλιπούς κοινωνικοποίησής του, αποτυγχάνει σε αυτό το εγχείρημα, αφού, όπως προειπώθηκε, οι όροι σύγκρισης και επιτυχίας διέπονται από τις αρχές και τις αξίες της μεσαίας τάξης, οι νέοι της οποίας τις γνωρίζουν καλά και τις εφαρμόζουν, αποκτώντας έτσι προβάδισμα στο κινήγι των εντυπώσεων. Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ο ίδιος ο Cohen: « Αρνούνται (ενν. οι νέοι της εργατικής

¹² Βλ. Livingston Jay, *Crime and Criminology, Second Edition*, Montclair State University, Prentice Hall, Upper Saddle River, 1996, σελ. 362

τάξης) την κοινωνική τους θέση στην ευυπόληπτη κοινωνία, γιατί δε μπορούν να φτάσουν τα κριτήρια που θέτει το ίδιο το σύστημα για την κοινωνική θέση»¹³.

Από τη μία, λοιπόν, οι νέοι αυτοί εσωτερικεύουν τις αξίες και δρουν με βάση τα πρότυπα της μεσαίας τάξης, από την άλλη, όμως, έχουν επίγνωση της θέσης τους και των μειονεκτημάτων της στο παιχνίδι του ανταγωνισμού. Αυτό τους προκαλεί σύγχυση και τους φέρνει αντιμέτωπους με ένα δύσκολο πρόβλημα προσαρμογής. Σύμφωνα με τον Cohen, τρεις είναι οι τρόποι αντίδρασης¹⁴:

Ο πρώτος τρόπος, είναι να εγκαταλείψουν την κουλτούρα τους και τον μέχρι πρότινος τρόπο ζωής τους, να εναρμονιστούν με τις αξίες που επιβάλλει η μεσαία τάξη και να κυνηγήσουν τους στόχους που αυτή θέτει. Η χαρακτηρισμός που αποδίδεται στους νέους της κατηγορίας αυτής είναι «*το παιδί του κολλεγίου*».

Ο δεύτερος, είναι να συμβιβαστούν με την κοινωνική τους θέση και να αποδεχθούν τους περιορισμούς που τους έχουν τεθεί στο πλαίσιο της ζωής τους. Ο νέος της κατηγορίας αυτής επωνομάζεται «*παιδί της γωνίας*» και ομοιάζει με τον τύπο του κομφορμιστή που είχε συμπεριλάβει ο Μέρτον στη δική του θεωρία.

Οι δύο παραπάνω τρόποι αντίδρασης περιλαμβάνουν την παραδοχή της ανωτερότητας της μεσαίας τάξης, αλλά και την αποχή από διάπραξη εγκληματικών πράξεων. Αντίθετα, ο τρίτος τρόπος συνίσταται στην αμφισβήτηση της ανωτερότητας της μεσαίας τάξης και στη στροφή στην αποκλίνουσα-παραβατική συμπεριφορά.

Αυτή η τελευταία επιλογή, θα οδηγήσει στη δημιουργία συμμοριών, ομάδων δηλαδή που σχηματίζονται από έναν αριθμό νέων με κοινά προβλήματα και που αποζητούν να διαμορφώσουν από κοινού λύσεις¹⁵. Η βασική τους επιδίωξη, είναι να ανεβάσουν το κοινωνικό τους κύρος και την αυτοεκτίμησή τους, εφαρμόζοντας μέσα στο πλαίσιο της ομάδας τις δικές τους αξίες.

¹³ Βλ. Χάιδου Ανθοζωή, όπ.π., σελ. 165

¹⁴ Βλ. Livingston Jay, όπ.π., σελ. 362-363

¹⁵ Βλ. Στέργιος Αλεξιάδης, *Εγκληματολογία*, Δ' Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Α.Ε., Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2004, σελ. 76

Στην έρευνά του, ο Cohen παρατήρησε ότι η πλειοψηφία των εγκληματικών πράξεων που διαπράττονταν από ανηλίκους, εμφανιζόταν στο πλαίσιο των συμμοριών, ενώ αφορούσε ως κατά κύριο λόγο πράξεις μη ωφελιμιστικές¹⁶. Οι ανήλικοι συμμορίτες, με άλλα λόγια, δεν εγκληματούσαν για να αποκομίσουν υλικό κέρδος, όπως οι ενήλικοι εγκληματίες. Αντίθετα, έκλεβαν πράγματα που ουσιαστικά δεν ήθελαν ή δε χρειαζόνταν, προέβαιναν σε καταστροφές και βανδαλισμούς, ειδικά σε μέρη που αποτελούν σύμβολα της μεσαίας τάξης, όπως το σχολείο ή το αστυνομικό τμήμα, παρενοχλούσαν συνομήλικούς τους και αστυνομικούς και εμπλέκονταν σε συγκρούσεις με άλλες συμμορίες, για να εδραιώσουν την ανωτερότητα της δικής τους.

Η εξήγηση που έδωσε ο Cohen για τις εγκληματικές αυτές πράξεις, είναι ότι δεν αποσκοπούν στην αποκόμιση κέρδους και στην επίτευξη των στόχων της μεσαίας τάξης (όπως υποστήριξε ο Μέρτον), αλλά στην απόκτηση κοινωνικού κύρους, εξύψωσης της κοινωνικής θέσης των νέων της εργατικής τάξης και ταυτόχρονα αμφισβήτηση των αξιών και των αρχών της μεσαίας. Επίσης, η στροφή στην εγκληματικότητα εμφανίζεται ως συλλογική επιλογή όλων των μελών της συμμορίας και όχι ως ατομική υπόθεση (όπως επίσης υποστήριξε ο Μέρτον).

Η θεωρία της «εγκληματικής υποκουλούρας», παρόλη την κριτική που δέχτηκε εκ των υστέρων (όπως επικέντρωση αποκλειστικά στην εγκληματικότητα των ανηλίκων και των κατώτερων τάξεων, αδυναμία εμπειρικής επαλήθευσης) παραμένει, μέχρι και σήμερα, μία από τις πιο δημοφιλείς στο χώρο των κοινωνιολογικών θεωριών.

¹⁶ Βλ. Livingston Jay, *ό.π.π.*, σελ. 363

4. Η θεωρία των «συστημάτων διαφορετικών ευκαιριών» των R. Cloward και L. Ohlin

Οι Robert Cloward και Loyd Ohlin, υπήρξαν δύο επιφανείς αμερικανοί κοινωνιολόγοι-εγκληματολόγοι του 20^{ου} αιώνα, που με το έργο τους και τις ιδέες τους σημάδεψαν το χώρο της σύγχρονης εγκληματολογίας.

Συγκεκριμένα, το 1960, όντας συνάδελφοι στο τμήμα κοινωνικής εργασίας του Πανεπιστημίου της Κολούμπια, εκπόνησαν τη γνωστή, πλέον, θεωρία τους περί «συστημάτων διαφορετικών ευκαιριών», την οποία συμπεριέλαβαν στο βιβλίο τους *“Delinquency and Opportunity: A Theory of Delinquent Gangs”*¹⁷. Η θεωρία τους είναι επηρεασμένη τόσο από το έργο του E. Sutherland, του οποίου ήταν μαθητής ο Ohlin, όσο και από το έργο του A. Cohen, του οποίου υπήρξε μαθητής ο Cloward.

Οι δύο επιστήμονες, επηρεασμένοι από τους θεωρητικούς της σχολής του Σικάγο και από την άποψη ότι οι εγκληματικοί ρόλοι μαθαίνονται μέσα από τη μεταβίβαση, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι, προκειμένου κάποιος να επιλέξει το είδος του εγκληματία που θα γίνει, θα πρέπει να συντρέχουν ορισμένες προϋποθέσεις. Όπως, π.χ. για να γίνει κανείς γιατρός ή δικηγόρος πρέπει να έχει πρόσβαση στα απαραίτητα νόμιμα μέσα (μόρφωση, οικονομική ευχέρεια), έτσι και για να γίνει εγκληματίας, πρέπει να έχει πρόσβαση στα απαραίτητα παράνομα μέσα. Επίσης, υποστήριξαν ότι κάθε άτομο κατέχει συγκεκριμένη θέση, τόσο απέναντι στις νόμιμες όσο και στις παράνομες ευκαιρίες.

Η βάση της θεωρίας των «συστημάτων διαφορετικών ευκαιριών», είναι κοινή με αυτή που χρησιμοποίησε ο Cohen για να αναπτύξει τη δική του θεωρία¹⁸. Ξεκινάει από την κλασική διαπίστωση, ότι στις βιομηχανικές κοινωνίες δυτικού τύπου, παρατηρείται έντονη κοινωνική διαστρωμάτωση αλλά και διαφορετικές οικονομικές συνθήκες

¹⁷ Βλ. Χάιδου Ανθοζωή, ό.π., σελ. 169

¹⁸ Βλ. Livingston Jay, ό.π., σελ. 368

ανάμεσα στις τάξεις (μεσαία-εργατική). Οι νέοι της κατώτερης τάξης, παρόλο που έχουν εσωτερικεύσει τις αρχές και τους στόχους της μεσαίας τάξης, αποκλείονται από την επιδίωξη και εκπλήρωσή τους, με αποτέλεσμα να στρέφονται σε εγκληματικές δραστηριότητες για να εξασφαλίσουν μία υποκατάστατη κοινωνική θέση. Το νέο στοιχείο που εισηγούνται οι Cloward και Ohlin, είναι ότι η πρόσβαση στα νόμιμα μέσα, για την επίτευξη των στόχων της μεσαίας τάξης, εξαρτάται από την κοινωνική διαστρωμάτωση.

Η μελέτη των δύο κοινωνιολόγων, έγινε κατά κύριο λόγο σε φτωχογειτονιές των μεγαλουπόλεων (slums) και αφορούσε νεαρούς που κατοικούσαν σε αυτές, κυρίως ανήλικους φυλετικών μειονοτήτων (π.χ. Νέγρους, Πορτορικανούς). Οι νέοι αυτοί, σχεδόν αποκλεισμένοι από τα νόμιμα μέσα για την επίτευξη των στόχων της μεσαίας τάξης, αισθάνονται αδικημένοι και απογοητευμένοι και αποστασιοποιούνται από το επίσημο σύστημα, ενώ ταυτόχρονα στρέφονται στη δημιουργία συμμοριών. Στις περιοχές όπου το φαινόμενο αυτό λαμβάνει ευρεία έκταση, δημιουργούνται οι εγκληματικές υποκουλτούρες.

Στη θεωρία τους, οι Cloward και Ohlin υιοθέτησαν τη βασική ιδέα του Merton (και του Cohen) περί “Αμερικανικού Ονείρου”, δηλαδή ενός πολιτισμικού στόχου με επίκεντρο την οικονομική επιτυχία, που περιβάλλει όλους ανεξαιρέτως. Διαφοροποιήθηκαν, ωστόσο¹⁹, υποστηρίζοντας ότι υπάρχουν δύο τύποι θεσμικών μέσων διαθέσιμων για την επίτευξή του: των νόμιμων και των παράνομων. Τα νόμιμα μέσα είναι διαθέσιμα στην οργανωμένη και ευυπόληπτη κοινωνία, ενώ αντίθετα τα παράνομα στις φτωχογειτονιές, όπου δημιουργούνται οι υποκουλτούρες.

Σύμφωνα με τον Cloward, ο περιορισμός στην πρόσβαση των νομίμων μέσων από τα άτομα της κατώτερης τάξης, δημιουργεί ταυτόχρονα ευρύτατη πρόσβαση σε πληθώρα παράνομων μέσων, που προσφέρονται στη γειτονιά τους. Ο νέος της

¹⁹ Βλ. Χάιδου Ανθοζωή, ό.π., σελ. 172

κατώτερης τάξης, έχει περισσότερες ευκαιρίες για ανάληψη εγκληματικών ρόλων, λόγω της ανάμειξής του με τις υποκουλτούρες που υπάρχουν στα slums. Ωστόσο, η απλή παρουσίαση της ευκαιρίας δεν αρκεί, καθώς θα πρέπει ο νέος να έχει εκπαιδευτεί και να έχει καθοδηγηθεί ως προς το πώς θα επωφεληθεί από αυτήν.

Πράγματι, όπως ακριβώς οι νόμιμες ευκαιρίες και τα μέσα ποικίλλουν στα κοινωνικά στρώματα, έτσι και τα παράνομα μέσα δεν είναι εξ' ίσου διαθέσιμα για το άτομο, ανεξάρτητα από τη θέση του στην κοινωνική δομή²⁰. Αυτό, βεβαίως, συμβαίνει και στην κατώτερη τάξη, όπου δεν έχουν όλοι την ίδια πρόσβαση σε παράνομα μέσα.

Έτσι, οι νέοι των φτωχογειτονιών, απογοητευμένοι από τη διάσταση μέσων και στόχων, θα γίνουν μέλη συμμοριών, όχι όμως οποιωνδήποτε, αλλά θα επιλέξουν (αναγκαστικά) ανάμεσα σε αυτές που δρουν στη συνοικία τους. Αντίστοιχα, οι συμμορίες θα επιλέξουν ανάμεσα στα είδη των παράνομων πράξεων που θα τελέσουν, ανάλογα με τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται στην περιοχή τους. Π.χ. μία περιοχή μπορεί να είναι κατάλληλη για διακίνηση ναρκωτικών, ενώ άλλη για εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας²¹. Οι παραπάνω συλλογισμοί, οδήγησαν τους Cloward και Ohlin στο συμπέρασμα, ότι ακόμα και οι υποβαθμισμένες εργατικές συνοικίες, όπου εμφανίζονται εγκληματικές υποκουλτούρες, έχουνε μία μορφή δομής και οργάνωσης, αντίστοιχη της μεσαίας τάξης.

Φυσικά, υπάρχουν και οι αποδιοργανωμένες συνοικίες, από τις οποίες αποουσιάζουν τόσο οι νόμιμες και οι παράνομες ευκαιρίες, όσο και η κουλτούρα. Σε αυτές τις περιοχές επιβιώνει η κοινωνική αποδιοργάνωση και οι νέοι, ερχόμενοι αντιμέτωποι με την απουσία κανόνων, δημιουργούν τη δική τους κουλτούρα που έρχεται σε αντίθεση με τις ωφελιμιστικές αξίες.

Τα θέματα της διαδικασίας για την εκμετάλλευση των παράνομων ευκαιριών, αλλά και η σχέση αποδιοργάνωσης και εγκληματικότητας, είχαν απασχολήσει στο

²⁰ Βλ. Livingston Jay, όπ.π., σελ. 369

²¹ Βλ. Σπινέλλη Καλλιόπη Δ., όπ.π., σελ. 256-257

παρελθόν τόσο τους Shaw και McKay, όσο και τον Sutherland. Επηρεασμένοι από αυτές τις αναζητήσεις, οι Cloward και Ohlin προσπάθησαν να δώσουν τη δική τους ερμηνεία για την εγκληματικότητα, τον αλκοολισμό, τα ναρκωτικά και γενικότερα την παρεκκλίνουσα συμπεριφορά.

Σύμφωνα με αυτούς, η εγκληματικότητα προκύπτει από την προαναφερόμενη διάσταση μεταξύ επιδιωκόμενων στόχων και διαθέσιμων μέσων. Οι νέοι της εργατικής τάξης, επιθυμώντας συμβατικούς στόχους, όπως υψηλή μόρφωση και οικονομική επιτυχία, έρχονται αντιμέτωποι με την στέρηση και τον περιορισμό των νόμιμων διεξόδων για την πραγματοποίησή τους. Έτσι, ανίκανοι να αναθεωρήσουν τους στόχους τους, στρέφονται στην εγκληματικότητα, ανάλογα βέβαια, με τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται στην περιοχή τους.

Οι δύο κοινωνιολόγοι προχώρησαν στην κατάταξη των νέων της κατώτερης τάξης σε τέσσερις κατηγορίες²², με κριτήριο την προσπάθεια συμμετοχής τους στη μεσαία τάξη (δηλαδή βελτίωσης του κοινωνικού τους κύρους) ή βελτίωσης της οικονομικής τους κατάστασης (μέσω της απόκτησης υλικού πλούτου).

Οι νέοι της πρώτης κατηγορίας, επιθυμούν τόσο την εισχώρησή τους στη μεσαία τάξη, όσο και την οικονομική επιτυχία, ενώ αυτοί της δεύτερης δεν επιδιώκουν την απόκτηση υλικών αγαθών, παρά μόνο την είσοδό τους στη μεσαία τάξη. Αντίθετα, όσοι ανήκουν στην τρίτη κατηγορία, επιθυμούν αποκλειστικά την υλική ευημερία, χωρίς να τους απασχολεί η συμμετοχή στη μεσαία τάξη. Τέλος, η τέταρτη κατηγορία περιλαμβάνει όσους νέους έχουν αποσυρθεί, δηλαδή τους αλκοολικούς και τους τοξικομανείς.

Σύμφωνα με τους Cloward και Ohlin, μόνο ένα μικρό μέρος της εγκληματικότητας των νέων μπορεί να αποδοθεί στις δύο πρώτες κατηγορίες. Αντίθετα, μεγάλη έμφαση δίνουν στην τρίτη κατηγορία, αφού όσοι περιλαμβάνονται σε αυτήν,

²² Βλ. Χάιδου Ανθοζωή, όπ.π., σελ. 173

τείνουν προς μία έντονη κατανάλωση και επιδιώκουν στόχους που σχετίζονται μόνο με την οικονομική επιτυχία και όχι όσους αρμόζουν στον τρόπο ζωής των ατόμων της μεσαίας τάξης.

Οι νέοι της κατηγορίας αυτής, αποκλεισμένοι κατά κανόνα από νόμιμα μέσα, μόλις τους παρουσιαστούν παράνομες ευκαιρίες, σχηματίζουν «εγκληματικές συμμορίες» και επιδίδονται σε παραβατικές πράξεις, με κύριο στόχο τη βελτίωση της οικονομικής τους θέσης. Αυτό συμβαίνει κυρίως σε οργανωμένες εργατικές συνουκίες. Εάν δεν αποκτήσουν πρόσβαση ούτε σε παράνομες ευκαιρίες, τότε σχηματίζουν «*συμμορίες σύγκρουσης*», προκειμένου έτσι να διοχετεύσουν την αγανάκτηση και την απογοήτευσή τους²³. Το φαινόμενο αυτό λαμβάνει χώρα κυρίως σε αποδιοργανωμένες περιοχές, όπου είναι δύσκολη η πρόσβαση σε οργανωμένους εγκληματικούς τρόπους εκμάθησης. Από αυτές ακριβώς τις συμμορίες, δημιουργούνται οι «*υποκουλτούρες σύγκρουσης*» (που είχε παρατηρήσει ο Cohen).

Τέλος, οι νέοι που αποτυγχάνουν να βελτιώσουν την οικονομική τους κατάσταση, τόσο με νόμιμα όσο και με παράνομα μέσα, καταφεύγουν σε πιο παθητικές μορφές προσαρμογής, όπως το αλκοόλ, τα ναρκωτικά και την αυτοκτονία, δημιουργώντας τις «*αναχωρητικές συμμορίες*», ή αλλιώς τις «*υποκουλτούρες απόσυρσης*». Οι νέοι αυτοί, θεωρούνται διπλά αποτυχημένοι, αφού όχι μόνο δεν εκπλήρωσαν συμβατικούς στόχους, αλλά ούτε κατάφεραν να βρουν μία θέση στις προαναφερόμενες συμμορίες.

Συνοψίζοντας, εκ του αποτελέσματος καθίσταται σαφές ότι η θεωρία των Cloward και Ohlin και γενικότερα οι απόψεις τους πάνω στη φύση και την αιτιολογία της εγκληματικής συμπεριφοράς, τείνουν περισσότερο προς τη θεωρία του Merton, παρά προς αυτή του Cohen.

²³ Βλ. Σπινέλλη Καλλιόπη Δ., όπ.π., σελ. 257

5. Ο Walter B. Miller και τα «εστιακά ενδιαφέροντα»

Ο Walter B. Miller, εγκληματολόγος στο Πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ, επιχείρησε να δώσει τη δική του κοινωνιολογική εξήγηση για την ύπαρξη της εγκληματικότητας στις κατώτερες κοινωνικές τάξεις της αμερικανικής κοινωνίας, σε εποχή μεταγενέστερη των Cloward και Ohlin (1958). Προς επίτευξη του σκοπού του, ο Miller πέρασε ορισμένα χρόνια μελετώντας από κοντά συμμορίες σε ένα τμήμα της Βοστώνης με υψηλό δείκτη εγκληματικότητας και ο καρπός των προσπαθειών του αποτέλεσε το περίφημο, στους εγκληματολογικούς κύκλους, έργο του *"Lower Class Subculture as a Generating Milieu of Gang Delinquency"*.

Κεντρική ιδέα στη θεωρία του Miller²⁴, είναι ότι η εγκληματική συμπεριφορά της κατώτερης τάξης, είναι δυνατό να είναι αυτοδύναμη και αυθύπαρκτη, να αποτελεί δηλαδή αξία της τάξης αυτής και όχι απαραίτητα αντίδραση στη μεσαία τάξη. Σε αντίθεση με τον Cohen, υποστήριξε ότι η υποκουλτούρα των συμμοριών της εργατικής τάξης, δεν αποτελεί μία αρνητική αντίδραση στις αξίες της μεσαίας τάξης, αλλά ένα αυθύπαρκτο πολιτισμικό σύστημα, με την ακεραιότητά του, δικούς του τρόπους συμπεριφοράς και συνήθειες, που δεν σχετίζονται απαραίτητα με τη κουλτούρα της μεσαίας τάξης.

Αναφέρει συγκεκριμένα, ότι η μεσαία και η κατώτερη τάξη είναι σε ένα σημαντικό βαθμό διαφορετικοί κόσμοι, με διαφορετικές αξίες, ενδιαφέροντα και αντιλήψεις της πραγματικότητας. Στη μεσαία τάξη, τα ενδιαφέροντα που κυριαρχούν (τα οποία ο Miller ονόμασε «εστιακά») είναι το κατόρθωμα, η αναβολή της απόλαυσης, η ηθική ικανοποίηση που έρχεται καθυστερημένα και η σκληρή εργασία,

²⁴ Βλ. Χάιδου Ανθοζωή, ό.π., σελ. 177

με αποτέλεσμα οι νέοι της τάξης αυτής να προσανατολίζονται σε πανεπιστημιακή μόρφωση, ανώτερα αξιώματα και καριέρα.

Αντίθετα, τα εστιακά ενδιαφέροντα της κατώτερης τάξης, είναι η εμπλοκή με τις αρχές, η σκληρότητα, η ανδρεία, η εξυπνάδα, η μοιρολατρία και η αυτονομία, αρχές οι οποίες αποτελούν σε μεγάλο βαθμό την κουλτούρα των υποπολιτισμικών ομάδων. Οι αρχές αυτές, κατά τον Miller, δεν ευνοούν την κομφορμιστική συμπεριφορά, αλλά αποτελούν παράγοντες εγκληματογένεσης και γενικότερα εκδήλωσης παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς.

Στην προσπάθειά του να ισχυροποιήσει τη θεωρία του, ο Miller αναλύει διεξοδικότερα τα «εστιακά ενδιαφέροντα» της κατώτερης τάξης²⁵, για να αποδείξει ότι αποτελούν γενεσιουργή αιτία εγκληματικών πράξεων:

- I. Εμπλοκή: Ο Miller υποστηρίζει, ότι όταν τα άτομα της τάξης αυτής αντιμετωπίζουν το δίλημμα του «σωστού ή λανθασμένου» στις διάφορες επιλογές της ζωής τους (π.χ. κατάχρηση αλκοόλ, ανάμειξης σε πάλη), επιλέγουν πάντα το λάθος, αυτό δηλαδή που θα τους οδηγήσει σε φασαρίες, συμπλοκή, μπλεξίματα και γενικότερα παραβίαση κάποιου κανόνα. Με άλλα λόγια, επιδιώκουν την εμπλοκή τους στο επίσημο σύστημα κοινωνικού ελέγχου, προκειμένου να αποκτήσουν γόητρο και να προσελκύσουν την προσοχή.
- II. Σκληρότητα: Με βάση τις έρευνες του Miller, οι περισσότερες οικογένειες και τα νοικοκυριά της κατώτερης τάξης βασίζονται σε γυναικεία πρόσωπα, η δε οικογενειακή ενότητα και σταθερότητα επιτυγχάνεται κυρίως χάρη σε αυτά. Η αδιαφορία του πατέρα για τα θέματα της οικογένειάς του και η απουσία στήριξης και ενίσχυσής της (τόσο υλικής όσο και συναισθηματικής), έχουν σαν αποτέλεσμα οι νέοι άντρες να μεγαλώνουν σε ένα γυναικοκρατούμενο περιβάλλον, όπου ο ρόλος του ανδρός είναι υποβιβασμένος. Έτσι, αποκτούν μία

²⁵ Βλ. Σπινέλλη Καλλιόπη Δ, όπ.π., σελ. 254

ασυνήθιστη ανάγκη να εμπεδώσουν και να υποστηρίξουν την ανδρική τους ταυτότητα, μέσω διαφόρων επιδείξεων τόλμης, μαγκιάς, σκληρότητας αλλά και άλλων χαρακτηριστικών, που αποδεικνύουν ότι κάποιος δεν είναι θηλυκός ή «μαλακός».

- III. Εξυπνάδα: Εδώ ο όρος, δε χρησιμοποιείται με την έννοια της ακαδημαϊκής σοφίας, αλλά με αυτήν της πανουργίας, της επιδεξιότητας και της δολιότητας. Είναι, με άλλα λόγια, η ικανότητα να εξαπατά κανείς τους άλλους με τεχνάσματα και να τους ξεπερνά, κατά την αντιμετώπιση της σκληρής πραγματικότητας που επικρατεί στην κατώτερη τάξη.
- IV. Έκσταση: Ο Miller καθόρισε την «έκσταση» ως ένα γενικότερο ενδιαφέρον για δραστηριότητες του σαββατοκύριακου, προκειμένου τα άτομα να ξεφύγουν από τη μονοτονία της καθημερινότητας. Ο δραστηριότητες αυτές περιλαμβάνουν καταστάσεις υπερβολικής κατανάλωσης αλκοόλ ή ναρκωτικών ουσιών, τζόγου, καταστροφές δημόσιας και ιδιωτικής περιουσίας αλλά και πρόκληση των δημοσίων αρχών, όπως της αστυνομίας. Όλα αυτά προκαλούν διέγερση και συγκίνηση και αποτελούν μία διέξοδο από την καθημερινή ρουτίνα.
- V. Μοιρολατρία: Τα μέλη των κοινοτήτων που ερεύνησε ο Miller, διακατέχονται έντονα από το αίσθημα της μοιρολατρίας, αφού θεωρούν ότι η ζωή τους ελέγχεται και καθορίζεται από δυνάμεις, στις οποίες μπορούν να ασκήσουν ελάχιστο έλεγχο. Η τύχη παίζει καθοριστικό ρόλο στο πώς θα εξελιχθεί το μέλλον τους, γι' αυτό και το αντιμετωπίζουν χωρίς προγραμματισμό ή θέσπιση στόχων.
- VI. Αυτονομία: Το τελευταίο «εστιακό ενδιαφέρον», έχει να κάνει με την επιδίωξη των μελών της κατώτερης τάξης να αποκτήσουν οικονομική ανεξαρτησία, αλλά και γενικότερα να αποφύγουν μορφές ξένου ελέγχου ή κυριαρχίας στη ζωή τους.

Οι παραπάνω αξίες, που επικρατούν στις κοινότητες που μελέτησε ο Miller και αποτελούν τον πυρήνα της κουλτούρας τους, ευθύνονται κατά κύριο λόγο για την εγκληματικότητα που παρατηρείται σε αυτές, ενώ αναμενόμενη είναι η διάδοσή τους από γενιά σε γενιά, γαλουχώντας νεαρούς εφήβους και εκκολάπτοντας μελλοντικούς παραβάτες.

6. Η θεωρία της «γενικής έντασης» του Robert Agnew

Ο Robert Agnew, καθηγητής κοινωνιολογίας στο Πανεπιστήμιο του Έμπορι των Η.Π.Α. και ειδικευόμενος στην παραβατικότητα ανηλίκων, επιχείρησε να διατυπώσει τη δική του θεωρία, επηρεασμένος σε σημαντικό βαθμό από αυτήν του Μέρτον αλλά και τις γενικότερες ιδέες του (1992). Συγκεκριμένα, ισχυρίζεται ότι η κλασική «Θεωρία της Έντασης» έχει χάσει αρκετή από τη λάμψη και τη δημοτικότητα που απολάμβανε στο παρελθόν, για τους εξής λόγους²⁶:

- I. Έδωσε υπερβολική βαρύτητα στην παραβατικότητα των χαμηλότερων κοινωνικών τάξεων.
- II. Έλαβε υπόψη μονάχα τους στόχους και τα επιτεύγματα στα οποία δίνει βάση η μεσαία τάξη, όπως το κοινωνικό κύρος και ο πλούτος.
- III. Παρέβλεψε το γεγονός ότι υπάρχουν και άλλοι περιορισμοί στο κινήρι της επιτυχίας, εκτός την κοινωνική διαστρωμάτωση, όπως το φύλο, η φυλή, η ευφυΐα κ.α.
- IV. Δεν κατάφερε να εξηγήσει γιατί ορισμένα άτομα, παρόλο που αποτυγχάνουν να εκπληρώσουν τους στόχους τους και βρίσκονται διαρκώς υπό ένταση, συνεχίζουν να είναι νομοταγή και δε στρέφονται σε εγκληματικές δραστηριότητες.

²⁶ Βλ. Newburn Tim, *Criminology*, Cullompton, Devon, Willan Publishing, 2007, σελ. 181

Στηριζόμενος στις παραπάνω αδυναμίες της θεωρίας του Merton, προσπάθησε να την εξελίξει και τη διευρύνει, διατυπώνοντας τη δική του θεωρία περί “γενικής έντασης”, σύμφωνα με την οποία υπάρχουν δύο βασικοί τύποι έντασης²⁷. Ο πρώτος, δημιουργείται από την αποτυχία ενός ατόμου να πραγματοποιήσει στόχους που προβάλλονται ως θετικοί και επιθυμητοί από την κοινωνία, όπως π.χ. η απόκτηση υλικού πλούτου, κοινωνικού κύρους και εξουσίας. Η διαρκής καθυστέρηση και αναβολή απόλαυσης αυτών των επιδιωκόμενων στόχων, αποτελεί την πηγή της έντασης.

Ο δεύτερος τύπος έντασης, εμφανίζεται όταν ένα άτομο γνωρίσει την απώλεια, την αλλοίωση ή την καταστροφή ενός επιτεύγματος ή μίας θετικής αξίας, την οποία μέχρι πρότινος απολάμβανε και αξιοποιούσε στη ζωή του. Ορισμένα παραδείγματα της κατηγορίας αυτής, όπως τα αναφέρει χαρακτηριστικά ο Agnew, είναι η διάλυση μίας φιλικής, συγγενικής ή ερωτικής σχέσης, ο θάνατος κάποιου αγαπημένου προσώπου ή η θυματοποίηση, μέσω της κλοπής ενός αντικειμένου μεγάλης αξίας (υλικής ή συναισθηματικής).

Από τις παραπάνω καταστάσεις, δημιουργείται ένταση, η οποία όσο μεγαλύτερη είναι, τόσο πιθανότερο είναι το άτομο να εκδηλώσει παρεκκλίνουσα ή και παραβατική συμπεριφορά, από τη στιγμή, μάλιστα, που δεν υπάρχουν εξωτερικοί παράγοντες για να το αποτρέψουν από αυτό, όπως η υποστήριξη από τον κοινωνικό περίγυρο, η διέξοδος προς την εκπλήρωση διαφορετικών στόχων, η ισχυρή αυτοσυγκράτηση ή ο φόβος της ποινικής καταστολής.

Μάλιστα, ο Agnew υποστήριξε ότι ορισμένοι παράγοντες, αυξάνουν την πιθανότητα η ένταση που αισθάνεται κάποιος, να συντελέσει στην εκδήλωση παραβατικών συμπεριφορών²⁸. Αυτό συμβαίνει, όταν το άτομο θεωρεί ότι η ένταση

²⁷ Βλ. Newburn Tim, όπ.π., σελ. 181-182

²⁸ Βλ. όπ.π. σελ. 182

επιβλήθηκε σε αυτόν άδικα (π.χ. έπεσε θύμα ληστείας ή τον απάτησε η γυναίκα του), οπότε εκδηλώνει θυμό και οργή, δύο συναισθήματα που σχετίζονται με την τέλεση εγκληματικών πράξεων. Επίσης, όταν η ένταση είναι πολύ μεγάλη και συνδυάζεται με χαλαρό ή ανύπαρκτο κοινωνικό έλεγχο, μπορεί επίσης να οδηγήσει το άτομο σε παραβατικές πράξεις.

Αυτό όμως, που απασχολεί περισσότερο τον Agnew, είναι η χρόνια ή η επαναλαμβανόμενη πίεση και οι επιπτώσεις που μπορεί να έχει. Σύμφωνα με αυτόν, η επανάληψη της έντασης ή η παρατεταμένη διάρκειά της, μπορεί να καταστήσει το άτομο ανίκανο να τη δαχειριστεί, εν συνεχεία να κατακλύσται από αρνητικά συναισθήματα, όπως οργή, φόβο, απογοήτευση και τελικώς να βρει διέξοδο στο έγκλημα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, κάποιος ο οποίος υφίσταται επί μακρό χρονικό διάστημα παρενόχληση ή τραμπουκισμό από έναν ή περισσότερους τρίτους, σταδιακά χάνει την υπομονή του, αδυνατεί να ελέγξει την οργή και το θυμό του και εν τέλει καταφεύγει στην εκδίκηση των θυτών του.

Ο Agnew, με τη θεωρία του περί «γενικής έντασης», ενώ βασίζει τον πυρήνα των σκέψεών του σε αυτές του Μέρτον, καταφέρνει και διαφοροποιείται ουσιαδώς από τον τελευταίο, προσθέτοντας μία καινούρια οπτική στην προσπάθεια των θεωρητικών να εξηγήσουν το πώς δημιουργείται μία ανομική κατάσταση και αποκτώντας επάξια μια θέση στο πλήθος των κοινωνιολόγων που ασχολήθηκαν με το φαινόμενο της ανομίας και της γένεσης της εγκληματικότητας.

7. Η θεωρία της «θεσμικής ανομίας» των Messner και Rosenfeld

Μεταξύ των νεότερων θεωριών, που επικεντρώνονται στην έννοια της ανομίας, συγκαταλέγεται και αυτή των αμερικανών καθηγητών εγκληματολογίας

Steven F. Messner και Richard Rosenfeld, γνωστή ως θεωρία της «*θεσμικής ανομίας*» (2001)²⁹.

Επικεντρώνοντας την προσοχή τους στην ιδέα του «Αμερικανικού Ονείρου», όπως έκανε και ο Μέρτον, ισχυρίζονται ότι έχει δημιουργηθεί μία ανομική κοινωνία, η οποία θέτει ως πρωταρχικό στόχο για τους πολίτες της την (οικονομική/υλική) επιτυχία, παραμερίζοντας κάθε άλλο κοινωνικά αποδεκτό στόχο. Στο δρόμο προς την επιτυχία και την εκπλήρωση των προσωπικών στόχων, τα άτομα ωθούνται να επιστρατεύσουν οποιοδήποτε μέσο, θεμιτό ή αθέμιτο, νόμιμο ή παράνομο, ηθικό ή ανήθικο, υιοθετώντας την αντίληψη ότι “όλα επιτρέπονται” ή αλλιώς “ο σκοπός αγιάζει τα μέσα”.

Σημαντικό ρόλο στην υιοθέτηση αυτής της αντίληψης, σύμφωνα με τους δύο καθηγητές, παίζουν ορισμένα χαρακτηριστικά της ιδέας του “Αμερικανικού Ονείρου”, τα οποία έχουν εισχωρήσει στην αμερικανική κοινωνία και έχουν επηρεάσει τη σκέψη και τη νοοτροπία των πολιτών της. Συγκεκριμένα, αναφέρουν τα εξής τρία³⁰:

- I. Η έμφαση στην απόλυτη επιτυχία και επικράτηση έναντι των αντιπάλων αλλά και στη φιλοσοφία “ο νικητής τα παίρνει όλα”.
- II. Ο ατομικισμός, ο οποίος δίνει βάση στη διεκδίκηση των δικαιωμάτων και όχι στην ανάληψη υποχρεώσεων και ευθυνών.
- III. Ο υλισμός- ματεριαλισμός, ο οποίος επικροτεί την απόκτηση υλικού πλούτου.

Τα παραπάνω χαρακτηριστικά έχουν διαποτίσει την αμερικανική κοινωνία και έχουν εδραιωθεί στις συνειδήσεις των κοινωνιών της, οι οποίοι ζουν, αναπτύσσονται και πράττουν με βάση τα ιδεώδη που προωθεί το “Αμερικανικό Όνειρο”. Αξίες όπως η μόρφωση και η παιδεία, η οικογένεια και η δημιουργία φιλικών σχέσεων,

²⁹ Βλ. όπ.π., σελ. 182

³⁰ Βλ. όπ.π., σελ. 182-183

υποβιβάζονται και μπαίνουν σε δεύτερη μοίρα, υποκύπτοντας υπό το βάρος του ενός και μοναδικού στόχου: της οικονομικής επιτυχίας.

Χαρακτηριστικό είναι, άλλωστε, ότι στη σύγχρονη αμερικανική κοινωνία, η μόρφωση (σχολείο, πανεπιστήμιο) έχει τεθεί πλέον αποκλειστικά στην υπηρεσία της αγοράς εργασίας, στοχεύοντας αποκλειστικά στη δημιουργία αξιόλογου και παραγωγικού εργατικού δυναμικού, ενώ θεσμοί όπως η οικογένεια και η φιλία αποδυναμώνονται, μπροστά στην ολοένα και πιο απαιτητική εργασιακή απασχόληση των ατόμων. Οι Messner και Rosenfeld, μέσα από το έργο τους, εκφράζουν, εμμέσως πλην σαφώς, τη δυσaréσκεια και την αποστροφή τους προς τη μορφή του σύγχρονου καπιταλισμού, μία αποστροφή που μάλλον μοιράζονται με τους υπόλοιπους κριτικούς εγκληματολόγους.

Επιπρόσθετα, υποστήριξαν³¹, όπως και ο αρκετά προγενέστερός τους Durkheim, την ομαλότητα και την κανονικότητα του εγκλήματος, αναφέροντας ότι δεν υπάρχει τίποτε απαραίτητα παθολογικό ή δυσλειτουργικό σε μία κοινωνία όπου εμφανίζονται εγκληματικές συμπεριφορές. Απεναντίας, είναι κάτι το φυσιολογικό, όντας - στις σύγχρονες κοινωνίες - το προϊόν της κυριαρχίας της οικονομίας της ελεύθερης αγοράς, της εξύψωσης του υλικού πλούτου και της οικονομικής επιτυχίας αλλά και της γενικότερης ροπής προς την ανομία. Τέλος, τόνισαν ότι ο κοινωνικός έλεγχος ολοένα και χαλαρώνει, καθώς τα αθέμιτα/παράνομα μέσα που χρησιμοποιούνται για την επίτευξη θεμιτών/νόμιμων στόχων σταδιακά νομιμοποιούνται και χάνουν την παράνομη φύση τους.

Από τα παραπάνω μπορεί να συμπεράνει κανείς, ότι οι Messner και Rosenfeld δεν απομακρύνονται από τη θεωρία της ανομίας του Μέρτον, θεωρώντας το σύγχρονο καπιταλιστικό τρόπο ζωής και πιο συγκεκριμένα την ιδέα του “Αμερικανικού Ονείρου”, που κυριαρχεί στις συνειδήσεις των αμερικανών - και όχι

³¹ Βλ. όπ.π., σελ. 183

μόνο - πολιτών, ως υπεύθυνη για την εκδήλωση ανομικών συμπεριφορών. Με άλλα λόγια, η ανομία πηγάζει από τους ίδιους τους θεσμούς που απαρτίζουν και έχουν ριζώσει πλέον βαθιά στον αμερικανικό πολιτισμό, δίνοντας πάντα προβάδισμα στα υλικά αγαθά και στην απόκτησή τους με οποιοδήποτε κόστος.

8. Ο David Downes και η θεωρία της «εγκληματικής λύσης»

Τέλος, δε θα μπορούσε να παραλειφθεί η θεώρηση του Βρετανού κοινωνιολόγου-εγκληματολόγου David Downes, όπως προκύπτει μέσα από το γνωστό έργο του «*The Delinquent Solution*» (1966). Οι τοποθετήσεις του αφορούν, βεβαίως, την κοινωνία της χώρας του, όπου και διεξήγαγε την έρευνά του.

Ο Downes ασχολήθηκε, όπως και προγενέστεροι συνάδελφοί του, με την υποκουλτούρα της εργατικής τάξης. Επικεντρώνοντας την έρευνά του κυρίως στους νέους της τάξης αυτής, διαπίστωσε ότι η εγκληματικότητα που παρατηρείται σε αυτήν δεν είναι τρόπος ζωής, αλλά ένα γεγονός, ένα στοιχείο με βαθιά θεσμικό χαρακτήρα.

Το κλειδί για να εξηγήσει κανείς την υποκουλτούρα που δημιουργείται στην κατώτερη κοινωνική τάξη της Βρετανίας, είναι, σύμφωνα με τον Downes, οι αντικειμενικά (με βάση αυτές που παρατηρούνται στις υπόλοιπες τάξεις) χαμηλές προσδοκίες και φιλοδοξίες των μελών της, αλλά και ο φатаλισμός που αυτά επιδεικνύουν.

Αντίθετα με τα άτομα των ανώτερων τάξεων, οι «εργατικοί» νέοι, απογοητευμένοι από την κοινωνική και οικονομική τους θέση, αποσύρονται από τη δημιουργία σχεδίων και πλάνων για το μέλλον και αδιαφορούν για την εξέλιξή τους (οικονομική, κοινωνική, εκπαιδευτική), δίνοντας σημασία στο παρόν και στην άμεση εκπλήρωση των επιθυμιών τους. Η αδιαφορία τους για το μέλλον ενισχύεται από το

φαταλισμό που τους διακρίνει (παρόμοιος με τη “μοιρολατρία” του Miller) και την πεποίθησή τους ότι η τύχη και η μοίρα παίζουν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της ζωής τους, καθιστώντας ανούσια την οποιαδήποτε θέσπιση στόχων.

Ωστόσο, τα παραπάνω χαρακτηριστικά της εργατικής τάξης, δεν επαρκούν για να δικαιολογήσουν την ύπαρξη εγκληματικότητας. Η τελευταία, κατά τον Downes, προέρχεται από την ύπαρξη άπλετου ελεύθερου χρόνου σε συνδυασμό με την ανία που νιώθουν οι νέοι. Η οικονομική τους κατάσταση, δεν τους επιτρέπει τη συμμετοχή σε ψυχαγωγικές δραστηριότητες, με αποτέλεσμα να αισθάνονται πλήξη και να μη μπορούν να εκτονώσουν κάπου την έντασή τους.

Έτσι, καταφεύγουν στη εκδήλωση παραβατικών συμπεριφορών, προκειμένου να νιώσουν μία ικανοποίηση, έναν ενθουσιασμό και να εκτονωθούν από την ρουτίνα της καθημερινότητας. Μέσω αυτών, εκτός από την προοπτική της διασκέδασης, τους δίνεται η ευκαιρία να δείξουν τον ανδρισμό τους, το θάρρος τους αλλά και να καμαρώσουν για τα «επιτεύγματά» τους.

Ο Downes ξεκαθαρίζει ότι η εγκληματικότητα που παρατηρείται στην εργατική τάξη - της Βρετανίας πάντα - δεν αφορά πράξεις ωφελμιστικές, που στόχο έχουν την αποκόμιση υλικού κέρδους, αλλά αποτελεί μία εναλλακτική μορφή διασκέδασης, ελλείψει άλλης καλύτερης. Απομακρύνεται έτσι από τις διατυπώσεις του Merton και συγκλίνει προς την άποψη του Cohen, σχετικά με την μη ωφελμιστική εγκληματική δραστηριότητα των νέων της κατώτερης τάξης.

Συμπερασματικά: το παραπάνω κεφάλαιο αποτελεί μία παράθεση όλων των θεωριών που έχουν διατυπωθεί κατά καιρούς σχετικά με την εννοιολόγηση της ανομίας. Η παράθεση όλων κρίνεται απαραίτητη, προκειμένου η εννοιολογική οριοθέτηση να είναι πλήρης και ολόπλευρη, αλλά και για να μην θεωρηθεί ότι με την παράλειψη κάποιας υπονομεύεται η αξία της και δίνεται προβάδισμα στις υπόλοιπες. Καμία από τις παραπάνω θεωρίες δε θεωρείται υπέρτερη της άλλης,

αντίθετα αλληλοσυμπληρώνονται και είναι εξίσου χρήσιμες για την πραγμάτωση των σκοπών της εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ II: ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

1. Ορισμός της οικονομικής κρίσης

Στην ελληνική γλώσσα, η λέξη «κρίση», προέρχεται από το ρήμα «κρίνω» και δηλώνει τη διατάραξη της ομαλής πορείας μία διαδικασίας, την κακή λειτουργία ή την έμπρακτη αμφισβήτηση δομών, αξιών, θεσμών κτλ. Αποτελεί μία εκτροπή από την κατάσταση της κανονικότητας και μπορεί να προσλάβει διαβαθμίσεις αντικανονικότητας, από μία κατάσταση απλής διαταραχής μέχρι την εκδήλωση καταστάσεων μη ελεγχόμενων, όπου κυριαρχεί το χάος και ο πανικός.

Η λέξη αυτή, με την έννοια της δυσλειτουργίας ενός οργανισμού, συναντάται για πρώτη φορά στην ιατρική επιστήμη της αρχαιότητας, όπου, σύμφωνα με τον Ιπποκράτη, ένα άτομο βρίσκεται σε κατάσταση κρίσης όταν ασθενεί. Με την ίδια έννοια, δηλαδή αυτή της δυσλειτουργίας, συναντάται και στην ιστοριογραφία, με τον Ηρόδοτο να αναφέρει ότι ένας πολιτισμός που βρίσκεται σε κατάσταση κατάρρευσης, βιώνει μία περίοδο κρίσης.

Αρκετούς αιώνες αργότερα, κατά το 16^ο αιώνα, ο όρος επανέρχεται στο προσκήνιο, μέσω του πεδίου των πολιτικών επιστημών, για να δηλώσει τη δυσλειτουργία των πολιτικών θεσμών, ενώ το 19^ο αιώνα χρησιμοποιείται και από τις οικονομικές επιστήμες και πιο συγκεκριμένα από το Μάρξ, για να χαρακτηρίσει την

«ασθένεια» μιας οικονομίας, κατά τη διάρκεια της οποίας παρατηρείται πρωτοφανής καταστροφή των παραγωγικών της δυνάμεων³².

Δεν υπάρχει ένας κοινός αποδεκτός ορισμός της κρίσης, ωστόσο κατά καιρούς, διάφοροι συγγραφείς έχουν παρουσιάσει τις δικές τους ερμηνείες και τους δικούς τους ορισμούς, μερικούς από τους οποίους αναλύονται παρακάτω³³.

Σύμφωνα με τους Keown και Mc Mullan, προκειμένου να μιλήσει κανείς για μία κατάσταση κρίσης, πρέπει να ενεργοποιηθεί ένα γεγονός που προκαλεί σημαντικές αλλαγές, ή έχει τη δυναμική να προκαλέσει αξιοσημείωτη αλλαγή ή θεωρούμενη ανικανότητα να αντιμετωπιστεί, ενώ παράλληλα θα πρέπει να αποτελεί απειλή για τα θεμέλια της ύπαρξης ενός οργανισμού.

Οι Pearson και Clair, αναφέρουν ότι η κρίση σε έναν οργανισμό, είναι μια κατάσταση που έχει χαμηλή πιθανότητα να συμβεί, ωστόσο εάν λάβει χώρα θα έχει μεγάλο αντίκτυπο και πιθανότητα να απειλήσει τη βιωσιμότητά του. Ο Coombs, από την άλλη, θεωρεί τις κρίσεις ως απρόβλεπτα γεγονότα που έχουν τη δυναμική να επιφέρουν ανεπιθύμητα αποτελέσματα.

Οι Bronn και Olson στάθηκαν ιδιαίτερα στην προέλευση των κρίσεων, καθώς τις χαρακτήρισαν ως προϊόντα ενός κινδύνου ή μιας ευκαιρίας που πηγάζουν είτε από εσωτερικά ή από εξωτερικά ζητήματα, ενώ μπορούν να επηρεάσουν σε μαζική κλίμακα έναν οργανισμό. Ιδιαίτερη σημασία στην προέλευση έδωσαν και οι Mitroff και Anagnos, που υποστήριξαν ότι οι κρίσεις δημιουργούνται κυρίως από ανθρώπινη παρέμβαση και όχι λόγω κάποιας φυσικής καταστροφής.

Κατά τον Pridaux, αποτελούν καταστάσεις γεμάτες ένταση και αστάθεια, ενώ οι συμμετέχοντες σε αυτές βρίσκονται, συνήθως, προ εκπλήξεως και έχουν ελάχιστο χρόνο για να λάβουν σημαντικές αποφάσεις σχετικά με την αντιμετώπισή

³² Βλ. Θεοδώρου Κ. Θεόδωρος, *Η οικονομική κρίση*, διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο: www.alfavita.gr, (Πρόσβαση στις 10/09/2012)

³³ Βλ. (χωρίς συγγραφέα), *Κεφάλαιο 1:1 : Τι είναι κρίση*, διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο: <http://www.webtutorials.gr/2011/06/07/κεφάλαιο-1-1-τι-είναι-η-κρίση>, σελ. 1-3, (Πρόσβαση στις 11/09/2012)

τους. Στις περισσότερες περιπτώσεις, οδηγούν τα πράγματα σε τέτοιο σημείο, ώστε η αλλαγή καθιερωμένων και συμβατικών πραγμάτων καθίσταται αναπόφευκτη.

Σύμφωνα με τον Richard Luecke, η κρίση είναι μία αλλαγή, είτε ξαφνική είτε εξελισσόμενη στο βάθος του χρόνου που έχει ως αποτέλεσμα ένα επείγον πρόβλημα που πρέπει άμεσα να αντιμετωπιστεί. Στο επίπεδο μιας επιχείρησης, για παράδειγμα, κρίση αποτελεί οποιαδήποτε κατάσταση είναι ικανή να προκαλέσει σοβαρή ζημιά στους υπαλλήλους της, τη φήμη ή τη γραμμή παραγωγής της. Συνήθως επηρεάζει το σύνολο του οργανισμού, ενώ υπό προϋποθέσεις μπορεί να οδηγήσει στην κατάρρευσή του.

Ενδιαφέρουσα είναι και η προσέγγιση του Glaesser. Ο τελευταίος υποστήριξε ότι η κρίση είναι μία ανεπιθύμητη, ασυνήθιστη, συχνά απροσδόκητη και χρονικά περιορισμένη διαδικασία με αμφίσημες πιθανότητες ανάπτυξης. Η αντιμετώπισή της απαιτεί άμεσες αποφάσεις και αντίμετρα, προκειμένου να περιοριστούν κατά το δυνατόν οι αρνητικές συνέπειες και να προκληθεί ξανά ανάπτυξη για τον οργανισμό. Σε αντίθετη περίπτωση, τα πλεονεκτήματα ή οι στόχοι του οργανισμού αποδυναμώνονται, με κίνδυνο την μερική ή ολική καταστροφή του.

Τέλος, μία πολύ εύστοχη ανάλυση έχει κάνει και ο Meena Ahmed, κατά τον οποίο οι καταστάσεις κρίσης έχουν ορισμένα χαρακτηριστικά γνωρίσματα όπως: η έκπληξη για το γεγονός, διακοπή της ρουτίνας, κλιμάκωση των γεγονότων συνοδευόμενη από την αίσθηση της απώλειας του ελέγχου, το αυξημένο ενδιαφέρον των ΜΜΕ για το γεγονός και η αυξημένη ροπή τους για τον έλεγχο της κατάστασης, το μεγάλο πλήθος εικασιών σχετικά με το τι συνέβη αλλά και η διάδοση αρνητικής δημοσιότητας.

Οι παραπάνω ορισμοί, παρά τις διαφορές τους, παρουσιάζουν ορισμένα κοινά σημεία, αποδίδοντας έτσι κάποια σταθερά χαρακτηριστικά στις πάσης φύσεως κρίσεις, όπως είναι το απροσδόκητο και το ξαφνικό του γεγονότος, οι ανεπιθύμητες

συνέπειες - με κίνδυνο τον αφανισμό του οργανισμού - αλλά και η ανάγκη άμεσης αντίδρασης.

Ωστόσο, οι ορισμοί αυτοί αποφεύγουν να συνδέσουν άμεσα την έννοια της κρίσης με αυτήν της οικονομίας, μία σύνδεση που έχει γίνει πραγματικότητα τις τελευταίες δεκαετίες ανά τον κόσμο, με αποτέλεσμα στη συνείδηση του κοινού οι κρίσεις να θεωρούνται σχεδόν πάντα ως οικονομικές.

Τι αποτελεί, όμως, οικονομική κρίση; Η έννοια αυτή είναι πολυδιάστατη και έχει αποδοθεί με πολλούς τρόπους, για να περιγράψει μία κατάσταση όπου αντιμετωπίζεται ένα δύσκολο οικονομικό πρόβλημα, μία περίοδο οικονομικής ανωμαλίας ή μία δύσκολη οικονομική φάση. Συνήθως πρόκειται για μία απρόβλεπτη κατάσταση, η οποία χαρακτηρίζεται από ένταση, αφνιδιασμό και ανασφάλεια, που μπορεί να αφορά μία επιχείρηση ή και περισσότερες, οικονομικά ιδρύματα αλλά και ολόκληρα κράτη, ενώ υπάρχει υψηλή πιθανολόγηση ότι θα έχει δυσμενείς και δύσκολα αντιμετωπίσιμες συνέπειες³⁴.

Κατά καιρούς έχουν διατυπωθεί διάφοροι ορισμοί της έννοιας της οικονομικής κρίσης, οι οποίοι, παρά τις διάφορες μικροπαραλλαγές, επιτυγχάνουν συμφωνία όσον αφορά τα κύρια γνωρίσματα και χαρακτηριστικά της. Οι ορισμοί αυτοί θα μπορούσαν να συνοψισθούν στον εξής³⁵:

«Οικονομική κρίση είναι το φαινόμενο κατά το οποίο μία οικονομία χαρακτηρίζεται από μία διαρκή και αισθητή μείωση της οικονομικής δραστηριότητας. Όταν λέμε οικονομική δραστηριότητα, αναφερόμαστε σε όλα τα μακροοικονομικά μεγέθη της οικονομίας, όπως η απασχόληση, το εθνικό προϊόν, οι τιμές, οι επενδύσεις κ.λπ. Ο βασικότερος δείκτης οικονομικής δραστηριότητας είναι οι επενδύσεις, οι

³⁴ Βλ. Σηφάκης Ιωάννης, *Οι παθογένειες της ελληνικής οικονομίας και πολιτικές για να βγει από το οικονομικό αδιέξοδο που βρίσκεται σήμερα*, Πτυχιακή Εργασία, ΤΕΙ Κρήτης, Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων, Ηράκλειο, 2011

³⁵ Βλ. Θεοδώρου Κ. Θεόδωρος, *όπ. π.*

οποίες, όταν αυξομειώνονται, συμπαρασύρουν μαζί τους και όλα τα υπόλοιπα οικονομικά μεγέθη.

Η οικονομική κρίση αποτελεί τη μία από τις δύο φάσεις των οικονομικών διακυμάνσεων και συγκεκριμένα τη φάση της καθόδου, όταν δηλαδή η οικονομική δραστηριότητα βρίσκεται σε μια συνεχή συρρίκνωση. Οι οικονομικές διακυμάνσεις ορίζονται ως οι διαδοχικές αυξομειώσεις της οικονομικής δραστηριότητας μέσα σε μια οικονομία. Λέγονται αλλιώς και κυκλικές διακυμάνσεις ή οικονομικοί κύκλοι. Οι Άγγλοι αποδίδουν το φαινόμενο με τον όρο «business cycles», ακριβώς για να τονίσουν την ιδιαίτερη βαρύτητα των επενδύσεων στην εξέλιξη του οικονομικού κύκλου.

Ο ορισμός αυτός κρίνεται ικανοποιητικός για να αποκτήσει κανείς μία πρώτη εντύπωση για τη φύση των οικονομικών κρίσεων, είναι όμως από μόνος του ανεπαρκής για να δώσει μία ολοκληρωμένη εικόνα. Αυτό θα επιχειρηθεί στη συνέχεια, μέσω μίας διεξοδικότερης ανάλυσης της έννοιας του οικονομικού κύκλου, μέρος του οποίου αποτελούν οι πάσης φύσεως οικονομικές κρίσεις.

2. Οι φάσεις του οικονομικού κύκλου

Για να κατανοήσει κανείς όσο το δυνατόν πληρέστερα τη φύση των οικονομικών κρίσεων, θα πρέπει να τις μελετήσει ως αναπόσπαστο κομμάτι των οικονομικών κύκλων. Η ιστορία έχει αποδείξει μέχρι στιγμής, ότι οι κρίσεις δεν διαμορφώνονται από ανεξήγητους παραγόντες ούτε αποτελούν «ουρανοκατέβαρα» δεινά, αλλά αποτελούν ένα κομμάτι της λειτουργίας του σύγχρονου καπιταλιστικού συστήματος.

Όπως προαναφέρθηκε, κάθε οικονομικός κύκλος αποτελείται από δύο κύριες φάσεις: από την άνοδο ή οικονομική άνθηση και από την κάθοδο ή οικονομική κρίση.

Τόσο η άνοδος όσο και η κάθοδος, αποτελούνται από δύο επιμέρους φάσεις³⁶: η άνοδος από την ανάκαμψη και την υπερθέρμανση και η κάθοδος από την κάμψη και την ύφεση, ενώ κάθε φάση έχει τα δικά της ξεχωριστά γνωρίσματα.

Στη φάση της ανάκαμψης, όπου μία οικονομία αρχίζει να ξεπερνάει μία πρόσφατη ύφεση, παρατηρείται αρχικά μία αύξηση των επενδύσεων. Αυτό συμβαίνει, προκειμένου να καλυφθεί η συνολική ζήτηση των προϊόντων, η οποία υπερβαίνει τη συνολική προσφορά (η τελευταία έχει παρουσιάσει σημαντική μείωση λόγω της προϋπάρχουσας ύφεσης). Σαν επακόλουθο, τα ποσοστά ανεργίας μειώνονται, αφού δημιουργούνται πάλι θέσεις εργασίας και οι μισθοί των εργαζομένων αυξάνονται, όπως και η ζήτηση των προϊόντων.

Ακολουθεί η φάση της υπερθέρμανσης, όπου η παραγωγή αυξάνεται με υψηλούς ρυθμούς, μεγαλώνει η εισροή εμπορευμάτων στη αγορά και οι επιχειρηματίες, μέσα σε κλίμα οικονομικής ευφορίας, προβαίνουν σε υπερβολικές και ενίοτε αλόγιστες επενδύσεις. Παράλληλα, λόγω των υπερεπενδύσεων, η ανεργία σχεδόν εκμηδενίζεται, οι μισθοί αυξάνονται ακόμα περισσότερο και παρατηρούνται φαινόμενα πληθωρισμού.

Στο σημείο αυτό δημιουργείται μία κρίσιμη καμπή, αφού η υπερβολική αύξηση των επενδύσεων, δημιουργεί μία υπερπροσφορά προϊόντων, η οποία καθίσταται αδύνατο να απορροφηθεί. Έτσι, οι επενδύσεις μειώνονται, θέσεις εργασίας χάνονται και τα ποσοστά ανεργίας αρχίζουν να ανεβαίνουν. Οι μισθοί μειώνονται, όπως και η αγοραστική δύναμη των καταναλωτών και ακολούθως πέφτουν οι τιμές των προϊόντων. Η περίοδος αυτή αποτελεί και την εναρκτήρια φάση της κρίσης.

Ως επισφράγισμα του οικονομικού κύκλου και επακόλουθο της κάμψης, έρχεται η ύφεση. Κατά της περίοδο αυτή, η συρρίκνωση των επενδύσεων γίνεται

³⁶ Βλ. Θεοδώρου Κ. Θεόδωρος, όπ.π.

εντονότερη, η ανεργία εκτοξεύεται και η τιμές των προϊόντων εμφανίζουν κατακόρυφη πτώση. Η κατάσταση αυτή θα εξακολουθήσει, μέχρι του σημείου που η συνολική πλέον προσφορά θα έχει μειωθεί τόσο πολύ, ώστε να αδυνατεί να καλύψει την υπάρχουσα ζήτηση (όπου και φτάνουμε στο στάδιο εκκίνησης νέας ανάκαμψης και επανάληψης του οικονομικού κύκλου).

Οι τελευταίες δύο φάσεις της καθόδου μίας οικονομίας, αποτελούν εν ευρεία έννοια αυτό που αποκαλούμε «οικονομική κρίση». Παρόλο που ο τρόπος δημιουργίας της και τα βασικά χαρακτηριστικά της έχουν αναλυθεί και καθορισθεί ικανοποιητικά από την οικονομική θεωρία, υπάρχουν ορισμένες πτυχές της που είναι απρόβλεπτες και ποικίλλουν ανάλογα με την περίπτωση.

Για παράδειγμα, ενώ οι περισσότεροι οικονομολόγοι θεωρούν τις κρίσεις ως «αναγκαίο κακό» του σύγχρονου χρηματοπιστωτικού συστήματος και μέρος του οικονομικού κύκλου, αδυνατούν πολλές φορές να προβλέψουν με επιτυχία το ακριβές χρονικό σημείο εκδήλωσης μιας κρίσης. Αυτό συμβαίνει, επειδή οι οικονομικές διακυμάνσεις μπορεί να οφείλονται και σε μη οικονομικούς παράγοντες, σε απρόοπτα, δηλαδή, γεγονότα που βρίσκονται έξω από το πλέγμα της οικονομίας αλλά την επηρεάζουν άμεσα ή έμμεσα, όπως πόλεμοι ή φυσικές καταστροφές (σεισμοί, θεομηνίες, πλημμύρες).

Οι διακυμάνσεις που προκαλούνται από τέτοια γεγονότα λέγονται απρόοπτες ή τυχαίες ή άρρυθμες, γιατί δεν ακολουθούν την πορεία των κανονικών οικονομικών κύκλων και είναι συνήθως περιορισμένης γεωγραφικής εμβέλειας, ενώ γι' αυτούς ακριβώς τους λόγους καθίσταται δύσκολη η έρευνα και η μελέτη τους.

Επίσης, είναι αρκετά δύσκολο να προβλέψει και να καθορίσει κανείς την ένταση που θα έχει μία κρίση, το χρονικό διάστημα που θα διαρκέσει αλλά και το μέγεθος των συνεπειών της. Μπορεί π.χ. μία κρίση να εκδηλωθεί στο πλαίσιο ενός μόνο κράτους, να έχει μικρή διάρκεια και να γίνει ελαφρώς αισθητή από το

οικονομικό σύστημα, μπορεί όμως και να λάβει τεράστιες διαστάσεις, εκτεινόμενη σε περισσότερα κράτη ή ηπείρους, να διαρκέσει μήνες ή και χρόνια και να επηρεάσει σε σημαντικό βαθμό εθνικές οικονομίες, σε σημείο που να απειλήσει τη βιωσιμότητά τους.

Στην δεύτερη κατηγορία, αυτή δηλαδή των σοβαρών και έντονων κρίσεων, θα μπορούσε να συμπεριλάβει κανείς και την κρίση που εκδηλώνεται εν έτει 2012 και έχει επηρεάσει τις ζωές εκατομμυρίων ανθρώπων, κυρίως σε Ευρώπη και Αμερική. Σκόπιμο είναι, σε αυτό το σημείο, να γίνει μία σύντομη ανάλυση της γένεσης και της εξέλιξης της κρίσης, από το 2007 μέχρι και σήμερα, ώστε να γίνει κατανοητό το πλαίσιο στο οποίο θα γίνει η έρευνα. Στόχος δεν είναι μία διεξοδική και λεπτομερή οικονομική ανάλυσή της, αλλά η τοποθέτησή της χρονικά και τοπικά και η παρουσίαση των συνεπειών της (ως επί το πλείστον) σε εθνικό επίπεδο για τις ανάγκες της έρευνας.

3. Η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση του 2007

Μέχρι και σήμερα, εξακολουθεί να υπάρχει η αντίληψη ότι η κρίση του 2007 ήταν ένα γεγονός αιφνιδιαστικό και αναπάντεχο και γι' αυτό οι συνέπειές της αποδείχθηκαν μεγάλες και δύσκολα αναχαιτίσιμες σε σύντομο χρονικό διάστημα.

Στην πραγματικότητα, η χρηματοπιστωτική κρίση ήταν απολύτως αναμενόμενη για όσους ήξεραν τις μεγάλες ανισορροπίες μεταξύ μιας Ανατολής που παρήγαγε και μιας Δύσης που υπερκατανάλωνε, όσους έβλεπαν την ασύμμετρη πληροφόρηση μεταξύ πιστωτών που διαφήμιζαν τις δανειακές τους υπηρεσίες και δανειζομένων που καθίσταντο ανίκανοι να ξεπληρώσουν και όσους μετρούσαν το χάσμα μεταξύ των παραγωγικών αναγκών της κάθε χώρας και της ακατάσχετης - και

όπως αποδείχτηκε πρόσκαιρης - ευμάρειας. Βεβαίως, δεν ήταν δυνατό να προσδιοριστεί ακριβώς ούτε η ημερομηνία που θα ξεσπούσε η κρίση, ούτε ο τρόπος εκδήλωσής της, αλλά η επερχόμενη απειλή έκανε αισθητή την παρουσία της.

Έως τις αρχές του 2007, η παγκόσμια οικονομία λειτουργούσε σε ένα πριβάλλον μεγάλης αισιοδοξίας. Ο O' Neill χαρακτήρισε την εποχή αυτή ως την εποχή της «υπέρτατης ευδαιμονίας»³⁷. Σε τέτοιες συνθήκες αισιοδοξίας και εφησυχασμού, οι υπερβολές φαίνονταν φυσιολογικές και τα επενδυτικά ρίσκα που αναλαμβάνονταν από τον χρηματοπιστωτικό τομέα ήταν μεγάλα. Την ίδια στιγμή, η αντίληψη για τα ρίσκα αυτά ήταν σχεδόν ανύπαρκτη, ενώ ο έλεγχος των αρχών ελάχιστος.

Το 2007, αποτέλεσε το γενεσιουργό έτος της κρίσης και οι Η.Π.Α. τη χώρα από την οποία ξεκίνησε, πλήττοντας σε πρώτη φάση το χρηματοπιστωτικό και τον τραπεζικό τομέα, προτού εξαπλωθεί στην άλλη άκρη του Ατλαντικού. Σε πρώτη φάση, προέκυψε μετά το ξέσπασμα των προβλημάτων στην αγορά στεγαστικών δανείων χαμηλής εξασφάλισης και την αλόγιστη χρήση δομημένων επενδυτικών προϊόντων που εξαρτώνταν άμεσα από τη δυνατότητα αποπληρώμης των δανείων από τα οποία παράγονταν.

Έπειτα, ακολούθησε η προσπάθεια απομάκρυνσης του πιστωτικού και επιτοκιακού κινδύνου από τις τράπεζες, η μετατροπή στάσιμων κεφαλαίων σε εμπορεύσιμους τίτλους και η μετακίνηση των σύνθετων επενδυτικών τίτλων στις καταστάσεις ειδικών οντοτήτων, που προκάλεσαν ένα "ντόμινο" αλυσιδωτών αντιδράσεων στον αμερικανικό τραπεζικό και κτηματομεσιτικό τομέα.

Συγκεκριμένα, η σημερινή κρίση ξεκίνησε από την ταυτόχρονη συνύπαρξη των ακόλουθων παραγόντων³⁸:

³⁷ Βλ. O' Neill Jim, "Κρίση και οικονομικό κύκλος: η άποψη της αγοράς», Άρθρο Α.2, *Από τη διεθνή κρίση στην κρίση της Ευρωζώνης και της Ελλάδας: Τι μας επιφυλάσσει το μέλλον*., Επιμέλεια: Καραμούζης Β. Νικόλαος και Χαρδουβέλης Α. Γκίκας, Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα, 2011

³⁸ Βλ. Σηφάκης Ιωάννης, ό.π., σελ. 17-18

I. Η ανισορροπία ανάμεσα στις χώρες του πλανήτη και κυρίως ανάμεσα σε Η.Π.Α. και Κίνα.

Η ανισορροπία αυτή προέκυψε κυρίως μέσω του διαφορετικού βαθμού αποταμίευσης και επένδυσης και εκδηλώθηκε με υψηλά ελλείμματα τρεχουσών συναλλαγών των Η.Π.Α. και υψηλά πλεονάσματα των χωρών της Ασίας, ιδιαίτερα της Κίνας. Οι ανισορροπίες είχαν σαν αποτέλεσμα τη μεταφορά κεφαλαίων από την Ασία προς τις Η.Π.Α. σε φτηνότερο χρήμα, κάτι που επέφερε μεγάλη ρευστότητα και χαμηλά πραγματικά επιτόκια στη δεύτερη. Τα χαμηλά αυτά επιτόκια ενέτειναν τις ήδη υπάρχουσες ανισορροπίες του χρηματοοικονομικού τομέα, σε συνδυασμό με την έλλειψη αναβάθμισης των μακροοικονομικών πολιτικών και την απουσία εποπτικού ελέγχου από τις αρμόδιες αρχές.

II. Η φούσκα στις τιμές των ακινήτων σε πολλές περιοχές των Η.Π.Α.

Σημαντικό ρόλο έπαιξε και η φούσκα των τιμών των ακινήτων στις Η.Π.Α. Από τα μέσα της δεκαετίας του 90', οι τιμές των ακινήτων εμφάνισαν μία ανοδική πορεία, η οποία, παρόλο που προβλημάτισε πολλούς αναλυτές, δεν παρεμποδίστηκε. Η άνοδος σταμάτησε το 2006 και έκτοτε οι τιμές άρχισαν να πέφτουν. Η πτώση των τιμών οδήγησε σε καθυστερήσεις πληρωμής των δόσεων των νοικοκυριών, η αξία των σπιτιών έπεσε κάτω από την αξία του δανείου και πολλούς οφειλέτες τους συνέφερε να αφήσουν τα ακίνητά τους να κατασχεθούν από τις τράπεζες. Από την άλλη, η χρεοκοπία των νοικοκυριών, οδήγησε σε μειωμένες εισροές στα ταμεία των τιτλοποιημένων δανείων.

III. Η ραγδαία εξάπλωση των στεγαστικών δανείων υψηλού κινδύνου (subprime).

Από το 2003, μέχρι και το ξέσπασμα της κρίσης, παρατηρήθηκε μία αχαλίνωτη πιστωτική επέκταση σε κατηγορίες νοικοκυριών που υπό κανονικές δε θα έπρεπε να έχουν δανειοδοτηθεί, λόγω έλλειψης πιστοληπτικής ικανότητας. Οι τράπεζες, υπό την

πίεση του ανταγωνισμού, προέβαιναν σε δανειοδοτήσεις νοικοκυριών με μόνη ασφαλιστική δικλείδα τη μελλοντική ανατίμηση της κατοικίας. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την άνοδο των επιτοκίων το διάστημα 2004-2006, οδήγησε πολλά νοικοκυριά που είχαν δανειστεί με κυμαινόμενο επιτόκιο, να αντιμετωπίζουν όλο και μεγαλύτερες μηνιαίες δόσεις, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να ανταποκριθούν στις δανειακές υποχρεώσεις τους.

IV. Η μεταφορά του ρίσκου από τους ισολογισμούς των τραπεζών στο κοινό και τους επενδυτές μέσω τιτλοποιήσεων.

Ο λόγος που οι τράπεζες υπήρξαν αδιάστακτες στο χορήγηση δανείων υψηλού κινδύνου, είναι η δυνατότητα που τους παρασχέθηκε να μεταφέρουν τον υψηλό πιστωτικό κίνδυνο εκτός ισολογισμού, σε τρίτους επενδυτές, μέσω τιτλοποιήσεων. Η μεταφορά αυτή του ρίσκου, επέτρεψε στις τράπεζες να δανείζουν άφοβα σε αφερέγγυους δανειολήπτες και στη συνέχεια να αποκτούν ρευστότητα για επιπλέον δανειοδοτήσεις, χωρίς να χρειάζεται να βρίσκουν νέους καταθέτες. Με άλλα λόγια, οι τιτλοποιήσεις έγιναν μηχανές παραγωγής χρήματος και οι τράπεζες άρχισαν να παίζουν, πλέον, απλά διαμεσολαβητικό ρόλο στα στεγαστικά δάνεια.

V. Η πλημμελής έως ανύπαρκτη εποπτεία των ελεγκτικών αρχών.

Καθοριστική υπήρξε και η συμβολή των εποπτικών αρχών, οι οποίες είχαν ενστερνιστεί τη γενικότερη άποψη ότι οι αγορές είναι ικανές να ρυθμίζονται και να λειτουργούν ορθολογικά από μόνες τους. Συνέπεια αυτού ήταν η απορρύθμιση, δηλαδή η κατάργηση πολλών από τους περιορισμούς στη δράση του χρηματοπιστωτικού τομέα που είχαν επιβληθεί από την εμπειρία της κρίσης του 1929.

4. Η ελληνική κρίση χρέους 2010-2012

Η παγκοσμιοποίηση έπαιξε σημαντικό ρόλο στη ραγδαία εξάπλωση της οικονομικής κρίσης από την Αμερική στον υπόλοιπο κόσμο και ακόλουθα στην Ελλάδα. Η οικονομική κατάσταση που επικρατούσε παγκοσμίως, με το τραπεζικό σύστημα να καταρρέει, την ανάπτυξη να «κάνει βουτιά» σε ολοένα και πιο χαμηλά επίπεδα και τα επιτόκια να ανεβαίνουν, επηρέασαν την προβληματική ελληνική οικονομία.

Όπως είναι γνωστό, η ελληνική κυβέρνηση δανείζεται ανά τακτά χρονικά διαστήματα, προκειμένου να καλύψει τις εσωτερικές λειτουργικές τις ανάγκες αλλά και (κυρίως γι' αυτό) τους τόκους του εξωτερικού χρέους. Έτσι, σε μία περίοδο όπου οι πιστώσεις έχουν σταματήσει, λόγω έλλειψης ρευστότητας, δύο είναι τα πιθανά σενάρια: ή θα καταστεί αδύνατη νέα δανειοδότηση, οπότε θα προκύψει θέμα εθνικής χρεοκοπίας ή θα χορηγηθεί δάνειο με δυσβάσταχτα υψηλό - τοκογλυφικό θα έλεγε κανείς - επιτόκιο.

Δυστυχώς για τον ελληνικό λαό, το δίλημμα αυτό έκανε γρήγορα την εμφάνισή του. Στα μέσα του 2010³⁹, δύο χρόνια περίπου μετά από το ξέσπασμα της κρίσης, αποκαλύφθηκε ότι το δημοσιονομικό έλλειμμα της Ελλάδας για το 2009, έκλεισε σε επίπεδα πολύ πάνω από αυτά που θα καθιστούσαν το δημόσιο χρέος βιώσιμο. Ταυτόχρονα, η ελληνική κυβέρνηση αδυνατούσε να δανειστεί με λογικά επιτόκια από τις αγορές για τη χρηματοδότηση του τρέχοντος δημοσιονομικού ελλείμματος και την αναχρηματοδότηση του χρέους.

³⁹ Βλ. Βαττιαώτης Λεωνίδας – Βεργόπουλος Κώστας κ.ά. (συγγραφική ομάδα), *Ο χάρτης της κρίσης. Το τέλος της αυταπάτης*, Σειρά: Σύγχρονοι Τόποι, Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα, 2010, σελ. 119-123

Αποτέλεσμα ήταν ο άμεσος κίνδυνος χρεοκοπίας και στήσης πληρωμών του Ελληνικού Δημοσίου. Στην προσπάθειά της η κυβέρνηση να ανακτήσει την αξιοπιστία της χώρας στις διεθνείς αγορές και να μειώσει τα επιτόκια, προέβη στη λήψη μέτρων μείωσης των δαπανών, τα οποία, όμως, δεν κατάφεραν να αντιστρέψουν το αρνητικό κλίμα. Έτσι, κατέφυγε στη βοήθεια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ), της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ), που συγκρότησαν από κοινού ένα μηχανισμό στήριξης της χώρας.

Η χρηματοδότηση από το μηχανισμό στήριξης, ωστόσο, έγινε υπό όρους. Συγκεκριμένα, συμφωνήθηκε ότι το ελληνικό κράτος θα σχεδιάσει και θα εφαρμόσει μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής και εξυγίανσης, ώστε να εξασφαλίσει τους απαραίτητους πόρους που θα του επιτρέψουν να αποπληρώσει το δάνειο. Έτσι, ξεπέρασε αρχικά τον άμεσο κίνδυνο χρεοκοπίας, ο οποίος θα είχε ανεξέλεγκτες συνέπειες για ολόκληρη τη ζώνη του ευρώ, αναγκάστηκε όμως να πάρει σκληρά και επώδυνα μέτρα εις βάρος του ελληνικού λαού, προκειμένου να συμμορφωθεί με τις απαιτήσεις των δανειστών. Το πρώτο πακέτο μέτρων ανακοινώθηκε από την κυβέρνηση το Μάιο του 2010.

Ωστόσο, παρά τη λήψη των μέτρων και την άμεση απόκτηση ρευστότητας, η ελληνική οικονομία συνέχισε να βρίσκεται σε κατάσταση δημοσιονομικής ανισοροπίας και το χρονικό διάστημα που ακολούθησε, με αποτέλεσμα ένα χρόνο μετά, το 2011, η κυβέρνηση να καταφύγει στην ψήφιση του μεσοπρόθεσμου προγράμματος, που περιλάμβανε νέα μέτρα λιτότητας και περικοπές. Μεταξύ άλλων, τέθηκε θέμα αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας και αναδιάρθρωσης ή «κουρέματος» του χρέους με σκοπό τη μακροπρόθεσμη μείωση του χρέους σε βιώσιμα επίπεδα.

5. Ο απολογισμός της κρίσης: Η ελληνική κοινωνία δύο χρόνια μετά το πρώτο μνημόνιο

Έχοντας ήδη μπει στο δεύτερο εξάμηνο του 2012, η ελληνική κοινωνία εξακολουθεί να υφίσταται με το χειρότερο τρόπο τις συνέπειες της κρίσης και να βιώνει μία παρατεταμένη ύφεση, χωρίς σημάδια επανάκαμψης. Κανείς δε μπορεί να πει με βεβαιότητα πόσο ακόμα θα διαρκέσει, πόσο πιο έντονες θα γίνουν οι συνέπειές της με το πέρασμα του χρόνου, αλλά και αν τελικά θα υπάρξει μία διέξοδος από αυτήν ή θα οδηγηθεί η Ελλάδα στην πλήρη και ολοκληρωτική καταστροφή.

Δύο χρόνια μετά την ψήφιση του πρώτου Μνημονίου, δεν έχει αλλάξει τίποτα προς το καλύτερο, αντίθετα η κατρακύλα μοιάζει να είναι ανεξέλεγκτη⁴⁰. Προς υπενθύμιση, η ελληνική κυβέρνηση «δέχτηκε» να υποβληθεί η χώρα στο μηχανισμό στήριξης, προκειμένου να αποφύγει τη χρεοκοπία και σταδιακά να αναδιαρθρωθεί και να παρουσιάσει ανάπτυξη.

Η λογική ήταν απλή: οι ευρωπαίοι εταίροι θα δάνειζαν τα απαραίτητα κεφάλαια στην Ελλάδα, δίνοντάς της ανάσες προκειμένου να ανταπεξέλθει στις υποχρεώσεις της και η τελευταία, υπό ευρωπαϊκό οικονομικό και δημοσιονομικό έλεγχο, θα εφαρμόζε σειρά μέτρων, προκειμένου να εξοικονομήσει πόρους για να αποπληρώσει το δάνειο. Φυσικά, τα μέτρα αυτά θα είχαν παροδικό χαρακτήρα, μέχρι να καταφέρει η χώρα να αποπληρώσει το δάνειο και να μπει σε τροχιά ανάπτυξης, ξεπερνώντας το σκόπελο της κρίσης.

Ωστόσο, η σημερινή πραγματικότητα δείχνει ότι το σχέδιο αυτό απέτυχε παταγωδώς. Το εξωτερικό χρέος, όχι μόνο δεν έχει μειωθεί, αλλά έχει εκτοξευτεί σε δυσθεώρητα επίπεδα (συνεχίζοντας βεβαίως, να είναι μη βιώσιμο), τα μέτρα

⁴⁰ Βλ. Καζάκης Δημήτρης, *Η ελληνική Πομπή, Το χρονικό μιας προαναγγελθείσας χρεοκοπίας*, Τα άρθρα στο «Ποντίκι», Εκδόσεις «Γο Ποντίκι», Αθήνα, 2011, σελ. 521-527

οικονομική εξαθλίωσης έχουν πλέον αποκτήσει μόνιμο χαρακτήρα και βεβαίως ουδείς λόγος γίνεται για ανάπτυξη. Η χώρα οδεύει προς την καταστροφή.

Συγκεκριμένα, στο δημόσιο τομέα, χιλιάδες θέσεις εργασίας έχουν καταργηθεί, προσωπικό απολύεται ή υποχρεώνεται να συνταξιοδοτηθεί πρόωρα με συνοπτικές διαδικασίες, ενώ όσοι εξακολουθούν να εργάζονται βιώνουν έναν εργασιακό μεσαίωνα. Οι μισθοί και οι συντάξεις έχουν υποστεί τεράστια «κουρέματα», ενώ οι προσλήψεις υπαλλήλων έχουν περιοριστεί στο ελάχιστο δυνατό, ικανοποιώντας τις απαιτήσεις των ευρωπαίων δανειστών για «λιγότερο κράτος». Ως αποτέλεσμα, το ανέκαθεν προβληματικό ελληνικό δημόσιο υπολειτουργεί σε βαθμό που δεν μπορεί να εκπληρώσει το σκοπό του.

Χαρακτηριστικό της κρίσης⁴¹, είναι ότι κανένας τομέας του δημοσίου βίου και φυσικά κανένας εργαζόμενος δεν έχει μείνει ανεπηρέαστος. Για παράδειγμα, στον τομέα της υγείας, νοσοκομειακές μονάδες παύουν τη λειτουργία τους ή συγχωνεύονται με άλλες και αυτές που έχουν απομείνει εμφανίζουν προβληματική λειτουργία, διαθέτοντας κακοπληρωμένο προσωπικό και ελάχιστους πόρους. Επιπρόσθετα, τα ασφαλιστικά ταμεία έχουν καταρρεύσει, καταργώντας ουσιαστικά το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα των Ελλήνων για δωρεάν υγεία.

Τα ίδια με το χώρο της υγείας ισχύουν και σε όλους τους τομείς που εποπτεύει/διαχειρίζεται το κράτος, όπως η εκπαίδευση, οι τηλεπικοινωνίες και οι μεταφορές, οι επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας, τα δημόσια έργα, ο στρατός και η αστυνομία, η δικαιοσύνη, ο τουρισμός κ.ά. Ανύπαρκτες υποδομές, υποχρηματοδότηση, ελάχιστο προσωπικό και κατά συνέπεια κακή λειτουργία της δημόσιας διοίκησης.

Σε όλα αυτά έρχεται να προστεθεί και η εξοντωτική φορολογία που έχει επιβληθεί στους κατοίκους του ελληνικού κράτους με κάθε πιθανό τρόπο (μείωση του

⁴¹ Βλ. Καζάκης Δημήτρης, ό.π., σελ. 293

αφορολόγητου, «χαράτσι» της ΔΕΗ, φόρος μεγάλης ακίνητης περιουσίας, φόρος πολυτελείας των Ι.Χ.), αποκτώντας έναν μόνιμο χαρακτήρα, παρά τις διαβεβαιώσεις των αρμοδίων ότι θα είναι παροδική. Η δυσβάστακτη αυτή φορολογική πολιτική έχει επιφέρει σοβαρό πλήγμα σε όλους τους τομείς της οικονομίας, κυρίως όμως στην κατανάλωση και την αγορά ακινήτων.

Παρόμοιες καταστάσεις βιώνει και ο ιδιωτικός τομέας στη χώρα. Επιχειρήσεις κλείνουν η μία μετά την άλλη ή βρίσκονται στο όριο της χρεοκοπίας, υπάλληλοι απολύονται καθημερινά ή παραμένουν στην εργασία τους με βάνανση παραβίαση των εργασιακών τους δικαιωμάτων και φυσικά οι προσλήψεις που γίνονται πλέον είναι ελάχιστες. Η ιδιωτική επιχειρηματική πρωτοβουλία και οι επενδύσεις τείνουν να εξαφανιστούν, ενώ η παραγωγή προϊόντων και παροχή υπηρεσιών βρίσκεται στο ναδίρ, με αποτέλεσμα την αύξηση των εισαγωγών και τη μείωση των εξαγωγών. Η χώρα, με άλλα λόγια, αποτυγχάνει να εμφανίσει ανάπτυξη και να ξεφύγει από την ύφεση.

Έτσι, δεν είναι άξιο απορίας που το σημαντικότερο πρόβλημα που έχει να αντιμετωπίσει σήμερα η ελληνική κοινωνία είναι η υψηλή ανεργία και η οικονομική εξαθλίωση των πολιτών, πολλοί από τους οποίους ζουν πλέον στο όριο της φτώχειας. Εκτός των άλλων, η οικονομική μετανάστευση έρχεται ξανά στο προσκήνιο, με πολλούς από τους νέους ανθρώπους να εγκαταλείπουν τη χώρα προς αναζήτηση καλύτερης τύχης.

Σε όλα αυτά έρχονται να προστεθούν η συνεχής ανάδυση υποθέσεων πολιτικής διαφθοράς και η κυβερνητική αστάθεια, με τους πολίτες να αποδοκιμάζουν έντονα το πολιτικό σύστημα και τις επιλογές του και να αισθάνονται απροστάτευτοι και καταδικασμένοι.

Είναι φανερό ότι η παρούσα κρίση, παρά τον αδιαμφισβήτητα οικονομικό χαρακτήρα της, είναι και κρίση θεσμών και αξιών. Είναι, θα έλεγε κανείς, μία

θεσμική κρίση, που έχει τις ρίζες της στον τρόπο με τον οποίο λειτουργούσε η ελληνική κοινωνία τις τελευταίες δεκαετίες. Μένει να αποδειχθεί εάν και αυτή θα αποτελέσει ένα αναπόσπαστο κομμάτι του σύγχρονου καπιταλιστικού τρόπου ζωής και μία φάση του οικονομικού κύκλου και κατά συνέπεια θα ξεπεραστεί, δείχνοντας το δρόμο προς την ανάπτυξη ή θα παραμείνει, δημιουργώντας ένα μόνιμο στίγμα και μία μόνιμη κατάσταση ύφεσης στη χώρα.

Συμπερασματικά: η εννοιολογική οριοθέτηση της (οικονομικής) κρίσης είναι απαραίτητη όσο και αυτή της ανομίας, καθώς είναι η δεύτερη έννοια που βρίσκεται στο επίκεντρο της έρευνας. Εξίσου απαραίτητη είναι και η παράθεση των γεγονότων της τελευταίας τριετίας, από το ξέσπασμα της κρίσης στην παγκόσμια αγορά μέχρι τις επιπτώσεις της στην εθνική οικονομία, ώστε να εξοικειωθεί ο εκάστοτε αναγνώστης με το χρονικό πλαίσιο στο οποίο διεξήχθη η έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ: Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΓΝΩΜΗΣ ΑΠΟ ΤΑ Μ.Μ.Ε. ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Τις τελευταίες δεκαετίες τα Μ.Μ.Ε. έχουν επεκταθεί σε τέτοιο βαθμό διεθνώς, ώστε να ασκούν ολοένα και μεγαλύτερη δύναμη στο κοινό και να αποτελούν, κατά συνέπεια, φορέα επιρροής και διαμόρφωσης της κοινής γνώμης. Η δε σχέση ανάμεσα στα Μ.Μ.Ε. και την κοινή γνώμη, αποτελεί ένα από τα βασικά ζητήματα επικοινωνιακών ερευνών παγκοσμίως, με στόχο τη διερεύνηση του βαθμού στον οποίο τα Μ.Μ.Ε. επιδρούν στη διαμόρφωσή της, με το να δίνουν έμφαση σε ορισμένα θέματα και να παραμελούν κάποια άλλα.

Σε ένα πρώτο επίπεδο, η επιρροή που ασκούν τα Μ.Μ.Ε. στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης εξαρτάται τόσο από τα χαρακτηριστικά της πληροφορίας, όσο και από

την πηγή πληροφόρησης και τους δέκτες των πληροφοριών⁴². Σχετικά με τα χαρακτηριστικά της πληροφορίας, το ενδιαφέρον εστιάζεται στη δομή της επιχειρηματολογίας που προβάλλουν τα Μ.Μ.Ε., ενώ έχει παρατηρηθεί ότι η αντικειμενική και πλήρης ενημέρωση επηρεάζει περισσότερο τους μορφωμένους ανθρώπους και ασκεί επιρροή σε άτομα με αντίθετη από την προβαλλόμενη άποψη, ενώ η μονόπλευρη ενημέρωση επηρεάζει περισσότερο άτομα με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, τα οποία υποστηρίζουν την άποψη που τονίζεται.

Σχετικά με τα χαρακτηριστικά του αποστολέα της πληροφορίας, έχει διαπιστωθεί ότι δεν έχει τόσο σημασία το περιεχόμενο της είδησης, όσο η κοινωνική αναγνώριση και η αξιοπιστία αυτού που μεταδίδει, ενώ αναφορικά με τα χαρακτηριστικά των δεκτών, παρατηρήθηκε ότι άτομα με αυτοπεποίθηση, υψηλή μόρφωση, κρίση και ευφυΐα επηρεάζονται δυσκολότερα από άτομα που δε διαθέτουν τις παραπάνω αρετές.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι οι πληροφορίες που προβάλλονται από τα Μ.Μ.Ε. προς το κοινό, δεν αποτελούν, βεβαίως, τον καθρέπτη των κοινωνικών συνθηκών, αλλά είναι απλά η έκθεση μια άποψης που έχει προωθηθεί. Η παρουσίαση ενός γεγονότος ή ενός θέματος δε γίνεται (σχεδόν) ποτέ αντικειμενικά, καθώς μπορεί να περιέχει απλουστεύσεις, παραλείψεις, ερμηνευτικές προσθήκες και πολλές φορές την ιδεολογική τοποθέτηση του αρθρογράφου-παρουσιαστή, επηρεάζοντας αντίστοιχα τον αποδέκτη της είδησης. Αυτό γίνεται εμφανές κυρίως στο χώρο της ειδησεογραφίας, όπου η διαμόρφωση της κοινής γνώμης επηρεάζεται πρωτίστως από την κατασκευή εικόνων και την προβολή απόψεων εκ μέρους των δημοσιογράφων.

Επίσης, συχνά μεταδίδονται ειδήσεις χωρίς νόημα, ενώ άλλες με βαρύνουσα σημασία αποκλείονται⁴³, π.χ. οι πολιτικές ειδήσεις επικεντρώνονται σε προσωπικές

⁴² Βλ. Λαμπροπούλου Έφη, *Η κατασκευή της κοινωνικής πραγματικότητας και τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας - Η περίπτωση της βίας και της εγκληματικότητας*, Β' Έκδοση, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1999, σελ. 58

⁴³ Βλ. Murray Edelman, *Η κατασκευή του πολιτικού θέματος*, Μετάφραση: Αρχοντή Κόρκα, Επιμέλεια: Νίκος Δεμερτζής, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1999, σελ. 169

και κομματικές έριδες, δίνοντας ελάχιστη σημασία στις δημόσιες πολιτικές αποφάσεις. Δεν υπάρχει, με άλλα λόγια, σχέση ανάμεσα σε ένα προβλλόμενο θέμα και το βαθμό σπουδαιότητάς του για το κοινό.

Ιδιαίτερο ρόλο κατέχουν η γλώσσα αλλά και το ύφος που χρησιμοποιούν οι δημοσιογράφοι για να μεταδώσουν ένα γεγονός και τα οποία, φυσικά, αποτελούν παράγοντες επηρεασμού. Τα μέσα, στην προσπάθειά τους να προσελκύσουν και να διεγείρουν το κοινό, επιλέγουν συχνά να παρουσιάζουν ειδήσεις με τρόπο εντυπωσιακό, θεαματικό και δραματοποιημένο ενώ δεν αποτελεί σπάνιο φαινόμενο η χρήση επικριτικής, επιδοκιμαστικής, κυνικής ή καταδικαστικής γλώσσας, που σε κάθε περίπτωση καταργεί την αντικειμενική τοποθέτηση που οφείλει να έχει ένας δημοσιογράφος απέναντι στο θέμα που παρουσιάζει.

Ωστόσο, η πιο εμφανής επίδραση των Μ.Μ.Ε. στην κοινή γνώμη είναι ο καθορισμός της ημερήσιας θεματολογίας, η επιλογή, δηλαδή, των θεμάτων που θα παρουσιαστούν στο κοινό αλλά και αυτών που θα αποκλειστούν. Σύμφωνα, λοιπόν, με την αντίστοιχη “θεωρία της ημερήσιας διάταξης” (*agenda setting*)⁴⁴, τα Μ.Μ.Ε. καθορίζουν τα δημόσια θέματα, επιλέγουν, δηλαδή, ποιά από αυτά είναι κατάλληλα προς δημοσίευση, αφού τα έχουν ιεραρχήσει με βάση τη σπουδαιότητά τους, επηρεάζοντας έτσι την αντίληψη του κοινού για το ποιά θέματα είναι σημαντικά και ποιά όχι.

Ωστόσο, τα Μ.Μ.Ε. δεν επηρεάζουν το κοινό μόνο ως προς το εάν θα ασχοληθούν με ένα συγκεκριμένο θέμα, αλλά και πώς θα ασχοληθούν με αυτό, σύμφωνα με τη “θεωρία της πλαισίωσης”⁴⁵, η οποία έχει αναδειχθεί τα τελευταία

⁴⁴ Βλ. Παπαθανασόπουλος Στέλιος, *Η δύναμη της τηλεόρασης: η λογική του μέσου και η αγορά*, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα, 1997, σελ. 153

⁴⁵ Βλ. Goffman Irving, *Frame Analysis - An essay on the organization of experience*, Northeastern University Press, Boston, 1986, σελ. 131

χρόνια στο κυρίαρχο εργαλείο για την περιγραφή, κατανόηση και αξιολόγηση του περιεχομένου των Μ.Μ.Ε.

Σύμφωνα με τον Entman, πλαισίωση είναι η τακτική της επιλογής κάποιων όψεων της πραγματικότητας και η εμφατικοποίησή τους ώστε να προάγεται συγκεκριμένη ερμηνεία ή ηθική αξιολόγηση. Με την εμφατικοποίηση, μια πληροφορία γίνεται πιο αξιοπρόσεκτη, αποκτά περισσότερο νόημα ή μένει στη μνήμη του κοινού. Η χρήση πλαισίων, κατευθύνει την προσοχή σε κάποιες όψεις της πραγματικότητας ενώ αποσιωπά άλλες, κάτι που μπορεί να δημιουργήσει διαφορετικές αντιδράσεις στο κοινό.

Αυτό δε σημαίνει απαραίτητα ότι το κοινό υιοθετεί αυτά τα πλαίσια με τέτοιο τρόπο ώστε να βλέπει τον κόσμο όπως τον παρουσιάζουν οι δημοσιογράφοι, εντούτοις γίνεται δεκτό ότι παρεμβάλλονται παρέχοντας μία κατευθυντήρια γραμμή, προσδιορίζοντας έμμεσα τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να ερμηνευτεί το μήνυμα.

Τέλος, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι οι συνθήκες και οι ρουτίνες του δημοσιογραφικού επαγγέλματος, οδηγούν στη συχνότερη επιλογή κάποιων πλαισίων σε σχέση με άλλα, που επιλέγονται σπανιότερα. Τέτοια συνθήκη είναι π.χ. η ύπαρξη «χορηγών» για διάφορα πλαίσια, όπως ομάδες με συγκεκριμένα συμφέροντα, επιχειρήσεις, διαφημιστές, πολιτικοί ή άλλοι κρατικοί φορείς, δημοσιοσχετίστες κ.ά. που κατευθύνουν την αντίληψη και την επιλογή των πλαισίων από τους δημοσιογράφους, ώστε να αναφερθούν σε ένα γεγονός με τρόπο που να εκφράζει τις δικές τους απόψεις και τα δικά τους συμφέροντα.

Από τα παραπάνω μπορεί, επομένως, να συμπεράνει κανείς, ότι τα Μ.Μ.Ε. δικαίως έχουν χαρακτηριστεί ως «τέταρτη εξουσία», αφού κατασκευάζουν μία δική τους πραγματικότητα και παρουσιάζουν τα γεγονότα υπό το δικό τους οπτικό πρίσμα, επηρεάζοντας έτσι σημαντικά το κοινό ως προς την πρόσληψη διαφόρων συμβάντων,

προσώπων, καταστάσεων και εννοιών και απέχοντας μακριά από την αντικειμενική και αποστασιοποιημένη πληροφόρηση που οφείλουν να παρέχουν.

Συμπερασματικά: η παράθεση του κεφαλαίου αυτού κρίθηκε απαραίτητη, δεδομένης της μεθόδου που έχει επιλεγεί για τη διεξαγωγή της έρευνας αλλά και της πηγής του ερευνητικού υλικού. Εισάγει τον αναγνώστη στο πεδίο της κατασκευής της πραγματικότητας από τα Μ.Μ.Ε. και τον προϊδεάζει, ώστε να μπορεί να αξιολογήσει από μόνος του τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζονται οι εξεταζόμενες έννοιες της ανομίας και της κρίσης από τα μέσα.

ΜΕΡΟΣ Β΄

Μεθοδολογία – Ερευνητικό Κομμάτι - Συμπεράσματα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι: ΤΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

1. Οι βασικές αναζητήσεις της ερευνητικής εργασίας

Το θεωρητικό κομμάτι που παρατέθηκε παραπάνω, αποτελεί μία «αναγκαστική εισαγωγή» στην έρευνα που θα ακολουθήσει, καθώς επιχειρεί μία γνωριμία του εκάστοτε αναγνώστη με τις έννοιες που θα μελετηθούν. Είναι απαραίτητη, εξάλλου, σε κάθε ερευνητική προσπάθεια του κοινωνικού πεδίου, η εννοιολογική οριοθέτηση των όρων που θα αποτελέσουν το κύριο αντικείμενο της έρευνας.

Στο σημείο αυτό, σκόπιμο είναι να τεθούν τα ερωτήματα στα οποία θα κληθεί να απαντήσει η έρευνα. Το βασικό ερώτημα, το οποίο αναφέρθηκε και στην εισαγωγή, είναι κατά πόσο η έννοια της ανομίας, έτσι όπως παρουσιάζεται απο τον ημερήσιο αθηναϊκό ηλεκτρονικό τύπο, έχει το ίδιο περιεχόμενο με αυτό που της έδωσαν οι θεωρητικοί της κοινωνιολογίας. Θα εξετασθεί επομένως, πώς παρουσιάζεται από τις επιλεγμένες εφημερίδες, τι περιεχόμενο, χαρακτηριστικά και διαστάσεις της προσδίδουν (ανάλογα με την ιδεολογικοπολιτική κατεύθυνση της καθεμίας), πώς τη χρησιμοποιούν και κατά πόσο υπάρχει παραφθορά της έννοιας συγκριτικά με το πως την περιέγραψαν οι θεωρητικοί.

Σε ένα δεύτερο επίπεδο, θα προσδιοριστεί η σχέση της ανομίας, που επικαλούνται τόσο συχνά οι εφημερίδες στα άρθρα τους, με την υπάρχουσα

οικονομική κρίση. Στόχος είναι να διαπιστωθεί εάν η ανομία σχετίζεται με οποιονδήποτε τρόπο με την κρίση και εάν ναι, σε ποιό βαθμό. Εναλλακτικά, μέσω της θεματικής ανάλυσης περιεχομένου (βλ. παρακάτω) και της κατηγοριοποίησης του υλικού σε θεματικές ενότητες, θα προκύψει και η ενδεχόμενη σχέση της ανομίας με άλλες έννοιες.

2. Επιλογή των εφημερίδων και του χρόνου της έρευνας

Όπως γίνεται σε κάθε έρευνα στο πεδίο των κοινωνικών επιστημών, προτού παρουσιαστούν τα ερευνητικά πορίσματα, σκόπιμο είναι να γίνει μία σύντομη ανάλυση της μεθοδολογίας που ακολουθήθηκε, σχετικά με την επιλογή του ερευνητικού υλικού αλλά και του τρόπου επεξεργασίας του, ώστε να γίνει η απαραίτητη σύνδεση - από τον εκάστοτε αναγνώστη - ανάμεσα στο μέσο που επιλέχθηκε και το σκοπό που επιδιώκεται.

Ξεκινώντας, όσον αφορά την επιλογή του ερευνητικού υλικού, επιλέχθηκαν τρεις διαφορετικές ελληνικές εφημερίδες με συνεχή κυκλοφορία και υψηλά ποσοστά αναγνωσιμότητας: η εφημερίδα «Καθημερινή», «Το Βήμα» και ο «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ». Οι εφημερίδες αυτές, από το 2009 που αποτελεί το εναρκτήριο έτος της έρευνας μέχρι και σήμερα, έχουν αδιάκοπη κυκλοφορία και σημαντική απήχηση στο αναγνωστικό κοινό, κριτήρια σημαντικά για την επιλογή τους.

Βεβαίως, για λόγους διευκόλυνσης και άμεσης πρόσβασης στο επιθυμητό υλικό, μελετήθηκαν άρθρα από τις αντίστοιχες διαδικτυακές εκδόσεις των τριών εφημερίδων. Η προσπάθεια συλλογής εφημερίδων από τους τόπους έκδοσης ή από άλλα σημεία πώλησης, κρίθηκε άσκοπη και χρονοβόρα, δεδομένου ότι τα άρθρα που βρίσκονται στο διαδίκτυο δεν υπολείπονται σε ποσότητα ούτε σε ποιότητα σε σχέση με αυτά των εντύπων εφημερίδων.

Επίσης, κρίθηκε απαραίτητο να επιλεχθούν τρία έντυπα διαφορετικής ιδεολογικής κατεύθυνσης και πολιτικής τοποθέτησης, ώστε να εξασφαλισθεί η ύπαρξη ποικιλίας απόψεων αλλά και η διερεύνηση του θέματος από κάθε δυνατή οπτική γωνία. Άλλωστε, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, τα Μ.Μ.Ε. και κατ' επέκταση οι εφημερίδες, κατασκευάζουν τη δική τους πραγματικότητα και επιλέγουν τα ίδια τον τρόπο με τον οποίο θα παρουσιάσουν τα γεγονότα, με το κάθε μέσο να χαράζει τη δική του κατεύθυνση. Συνεπώς, η έρευνα θα ήταν ελλιπής και σε κάθε περίπτωση μονόπλευρη εάν δεν εξέταζε έντυπα που ανήκουν - κατά κοινή παραδοχή - σε διαφορετικούς ιδεολογικοπολιτικούς χώρους.

Σχετικά με την επιλογή του χρόνου της έρευνας, (Ιανουάριος 2009 – Οκτώβριος 2012) πρέπει να σημειωθεί ότι επιλέχθηκε σε άμεση συνάρτηση με το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα. Ο σκοπός, εκτός από τη μελέτη της έννοιας της ανομίας, έτσι όπως παρουσιάζεται μέσα από τις εφημερίδες, είναι και εξέταση της ενδεχόμενης σχέσης της με την οικονομική κρίση, την οποία διέρχεται η ελληνική κοινωνία. Έτσι από τη στιγμή που η κρίση έκανε την εμφάνισή της το 2009 και φυσικά συνεχίζεται μέχρι σήμερα, τον Οκτώβριο του 2012, προκειμένου να διαπιστωθεί ή ύπαρξη σχέσης μεταξύ των δύο, κρίθηκε απαραίτητο να μελετηθούν αρχεία από την έναρξη του 2009 μέχρι σήμερα.

Φυσικά, δεδομένου του σύντομου διαθέσιμου χρονικού διαστήματος για την ολοκλήρωση της έρευνας, ήταν αδύνατο να μελετηθούν όλα τα άρθρα που έχουν δημοσιεύσει οι παραπάνω εφημερίδες τα τρία αυτά χρόνια και αφορούν την ανομία. Ο περιορισμός αυτός οδήγησε στην επιλογή ενός άρθρου ανά μήνα και συγκεκριμένα του πρώτου άρθρου μηνιαίως (για κάθε εφημερίδα φυσικά) που σχετίζεται με την ανομία. Αυτό έγινε έτσι ώστε να μην υπάρξει τυχαία επιλογή, αλλά να αξιολογηθεί συνολικά ένα σταθερό δείγμα από όλες τις εφημερίδες (βλ. το υλικό στο παράρτημα).

Συνολικά τα άρθρα ανήλθαν σε 125 (34 από το «Ριζοσπάστη», 46 από «Το Βήμα» και 45 από την «Καθημερινή») και καλύπτουν τη χρονική περίοδο 1^η Ιανουαρίου 2009 – 9 Οκτωβρίου 2012. Το διάστημα αυτό, αλλά και η ποσότητα του υλικού, κρίνονται ικανοποιητικά για να εξετασθεί η έννοια της ανομίας αλλά και η τυχόν σύνδεσή της με την οικονομική κρίση. Αυτονόητο είναι, βεβαίως, ότι οι μήνες στους οποίους δεν βρέθηκαν σχετικά άρθρα παραλείφθηκαν εντελώς.

Οι παρακάτω πίνακες απεικονίζουν αναλυτικά τον αριθμό των δημοσιευμάτων που αναλύθηκαν:

Πίνακας 1: Αριθμός Δημοσιευμάτων – Εφημερίδα «Ριζοσπάστης»

Έτος	Ιαν.	Φεβρ.	Μάρτ.	Απρ.	Μάιος	Ιούν.	Ιούλ.	Αύγ.	Σεπτ.	Οκτ.	Νοέμ.	Δεκ.
2009	–	✓	✓	✓	✓	–	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2010	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	–	✓
2011	✓	✓	–	–	✓	–	✓	✓	✓	✓	✓	–
2012	–	✓	✓	–	–	✓	–	–	✓	✓	–	–

Σύνολο Άρθρων: 34

Πίνακας 2: Αριθμός Δημοσιευμάτων – Εφημερίδα «Το Βήμα»

Έτος	Ιαν.	Φεβρ.	Μάρτ.	Απρ.	Μάιος	Ιούν.	Ιούλ.	Αύγ.	Σεπτ.	Οκτ.	Νοέμ.	Δεκ.
2009	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2010	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2011	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2012	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	–	–

Σύνολο Άρθρων: 46

Πίνακας 3: Αριθμός Δημοσιευμάτων – Εφημερίδα «Καθημερινή»

Έτος	Ιαν.	Φεβρ.	Μάρτ.	Απρ.	Μάιος	Ιούν.	Ιούλ.	Αύγ.	Σεπτ.	Οκτ.	Νοέμ.	Δεκ.
2009	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2010	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	–	✓	✓	✓	✓
2011	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2012	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	–	–

Σύνολο Άρθρων: 45

3. Η κατηγοριοποίηση του υλικού

Η μεθοδολογία που κρίθηκε καταλληλότερη για την ανάλυση του έντυπου υλικού είναι η *θεματική ανάλυση περιεχομένου*. Η μέθοδος αυτή αναφέρεται στη συστηματική καταγραφή και ταξινόμηση του ρητού περιεχομένου των επιλεγμένων δημοσιευμάτων και διευκολύνει τον εντοπισμό, την αναδιάταξη και την ποσοτική καταμέτρηση των θεμάτων με τα οποία καταπιάνονται τα μιντιακά κείμενα.

Η επιλογή της έγινε λόγω της δυνατότητας που παρέχει στη διαχείριση μεγάλου αριθμού δεδομένων και στη στατιστική επεξεργασία του υλικού, ενώ επιτρέπει τη συστηματοποίηση της ανάλυσης και την αποφυγή εντυπώσεων στην περιγραφή δεδομένων.

Ο σκοπός που εξυπηρετεί είναι διττός: αφενός την *ταξινόμηση* του υλικού ανάλογα με την ορατότητα του φαινομένου της ανομίας (αναφορά σε πρωτοσέλιδο, χρήση φωτογραφίας) και αφετέρου την *κατηγοριοποίησή* του, την ένταξή του δηλαδή σε ένα αναφορικό πλαίσιο ανάλογα με τα θέματα που προβάλλονται από το δημοσίευμα, έτσι όπως αναδεικνύονται από τον τίτλο, τη «ρουμπρίκα» του

δημοσιεύματος (δηλαδή τη θεματική κατηγορία στην οποία ανήκει, σύμφωνα με το ίδιο το έντυπο) αλλά και την κατεύθυνση που δίνει στο κείμενο ο ίδιος ο συντάκτης.

Έτσι, στο αμέσως επόμενο κεφάλαιο, όπου επιχειρείται η αποκωδικοποίηση των άρθρων, μαζί με την ανάλυση των κειμένων κάθε εφημερίδας παρατίθενται και αναλυτικοί πίνακες σχετικά με τα χαρακτηριστικά των δημοσιευμάτων (όπως ημερομηνία, τίτλος, πηγή και τύπος ρεπορτάζ) τα οποία χρησιμεύουν σε κάθε περίπτωση στη συναγωγή συμπερασμάτων.

Επιπρόσθετα, δημιουργήθηκε ένα ξεχωριστός πίνακας στον οποίο έχουν απομονωθεί θεματικές κατηγορίες-ενότητες, οι οποίες σχετίζονται με την ανομία, έτσι όπως αυτή περιγράφεται στα δημοσιεύματα. Αυτό έγινε με βάση τη σκέψη ότι κάθε άρθρο, εκτός από τη γενικότερη «ρουμπρίκα» στην οποία ανήκει σύμφωνα με την εφημερίδα (π.χ. πολιτική, κοινωνία ή οικονομία) εστιάζει σε συγκεκριμένο θέμα όταν αναφέρεται στην ανομία (π.χ. στη δημόσια τάξη, την οικονομική κρίση ή την εγκληματικότητα). Η κατασκευή του πίνακα αυτού, βοήθησε σημαντικά στον καθορισμό των εννοιών που σχετίζονται με την ανομία.

Η κατηγοριοποίηση των θεμάτων δεν αποτελεί, βεβαίως, απλή διαδικασία, καθώς πολλές φορές μέσα από την ανάγνωση του άρθρου αλλά και την εξέταση των γενικότερων χαρακτηριστικών του προκύπτουν περισσότερες από μία θεματικές. Στις περιπτώσεις αυτές, επιλέγεται η κατηγορία που αναδεικνύεται ως βαρύνουσα και πιο σημαντική από το ίδιο το δημοσίευμα.

Οι κατηγορίες που απομονώθηκαν είναι οι ακόλουθες:

Νόμος και Τάξη: Αφορά όλα τα δημοσιεύματα που αναφέρονται στον κλονισμό της ευνομίας και της δημόσιας τάξης γενικότερα από πράξεις ανομίας, χωρίς κάποια ειδική αναφορά σε διαφθορά, εγκληματικότητα κτλ.

(Κρατική) Διαφθορά: Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει περιπτώσεις όπου περιγράφονται από το δημοσίευμα περιπτώσεις διαφθοράς που υπάγονται είτε στον πολιτικό-κυβερνητικό χώρο είτε ευρύτερα στο δημόσιο τομέα.

Παιδεία: Αξιοσημείωτο είναι ότι σε αρκετά άρθρα έγινε άμεση αναφορά στην ανομία που επικρατεί στο χώρο της παιδείας (κυρίως δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας) και στο ελληνικό σύστημα εκπαίδευσης, οπότε θεωρήθηκε απαραίτητη η δημιουργία ξεχωριστής κατηγορίας.

Βία: Η κατηγορία αυτή αποτέλεσε τη θεματική πολλών άρθρων και σχεδόν πάντα αναφερόταν σε συσχέτιση με την ανομία ή την εγκληματικότητα.

Εγκληματικότητα: Λξιόλογος αριθμός άρθρων είχε σα θεματική του την εγκληματικότητα πάσης φύσεως (κατά της ιδιοκτησίας, της ζωής ή οικονομικά εγκλήματα) και τις πτυχές που αυτή εμφανίζει στην ελληνική κοινωνία, σχεδόν πάντα σε συνδυασμό με την ανομία.

Οικονομία: Στην κατηγορία αυτή κατατάσσονται δημοσιεύματα που αναφέρονται στην οικονομική κατάσταση της χώρας και ειδικότερα στην οικονομική κρίση.

Με βάση την παραπάνω κατηγοριοποίηση και μέσα από την ανάλυση των δημοσιευμάτων, προέκυψε ο παρακάτω πίνακας:

Πίνακας 4: Θεματικές κατηγορίες δημοσιευμάτων

Εφημερίδα	Θεματική Κατηγορία	Δημόσια Τάξη	(Κρατική) Διαφθορά	Παιδεία	Βία	Εγκληματικότητα	Οικονομία
Ριζοσπάστης		16	6	3	3	3	2
Καθημερινή		21	13	2	3	3	3
Το Βήμα		27	3	4	3	2	7
Σύνολο		64	22	10	9	8	12

Είναι οφθαλμοφανές ότι η συντριπτική πλειοψηφία των άρθρων ανήκει στην κατηγορία «*Δημόσια Τάξη*», ενώ με μικρή διαφορά από τις υπόλοιπες ακολουθεί η «*(Κρατική) Διαφθορά*». Ο πίνακας αυτός είναι ιδιαίτερα χρήσιμος στην μετέπειτα εξαγωγή συμπερασμάτων, καθώς μέσα από την κατηγοριοποίηση των άρθρων ουσιαστικά προκύπτει και η σχέση της ανομίας με την κρίση αλλά και με τυχόν άλλες έννοιες.

Πολλά δημοσιεύματα που περιλαμβάνονται στην πρώτη κατηγορία, ενέχουν στη θεματική τους και ζητήματα βίας, εγκληματικότητας ή διαφθοράς, χωρίς όμως να επικεντρώνονται σε αυτά. Έτσι, διαχωρίστηκαν και αποτέλεσαν ξεχωριστή κατηγορία, ενώ στις υπόλοιπες θεματικές εντάχθηκαν άρθρα που πραγματεύονταν ξεκάθαρα μία από τις παραπάνω έννοιες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ II: Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΝΟΜΙΑΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΛΟΓΟΥ ΤΩΝ Μ.Μ.Ε.

1. Η περίπτωση της εφημερίδας «Ριζοσπάστης»

Η πρώτη εφημερίδα που επιλέχθηκε να παρουσιαστεί είναι ο «Ριζοσπάστης». Ξεκινώντας από τα γενικά χαρακτηριστικά των άρθρων του έτους (στο σύνολο 10), πρέπει να επισημανθεί ότι δεν ξεπερνούν τη μία σελίδα (συνήθως περιορίζονται στη μισή) αναγράφουν πάντα τη ρουμπρίκα, τον τίτλο του δημοσιεύματος (οι περισσότεροι είναι ιδιαίτερα εμφατικοί), αλλά και τη σελίδα στην οποία δημοσιεύτηκαν, ενώ σπάνια εμπεριέχουν φωτογραφία (3 περιπτώσεις) αλλά και το όνομα του αρθρογράφου (μόνο σε μία περίπτωση).

Σε επίπεδο θεματολογίας και περιεχομένου, η πολιτική είναι ο τομέας που απασχόλησε περισσότερο τους αρθρογράφους του «Ριζοσπάστη», έχοντας ως μόνιμη – σχεδόν – πηγή της δημόσιες και κυβερνητικές αρχές, ενώ στα περισσότερα άρθρα γίνεται παρουσίαση των ειδήσεων χωρίς σχολιασμό και άμεση τοποθέτηση ή κριτική του γράφοντος. Φυσικά, σε αρκετές περιπτώσεις κάτι τέτοιο γίνεται έμμεσα αντιπληπτό, με διάφορα μορφολογικά στοιχεία όπως η χρήση εισαγωγικών, θαυμαστικών, τονισμένων φράσεων και συχνότερα, μέσω του τίτλου (βλ. δημοσιεύματα μηνών Απριλίου, Σεπτεμβρίου, Δεκεμβρίου).

Αναφορικά με τις δύο έννοιες που εξετάζονται (κρίση-ανομία) αξιοσημείωτο είναι ότι σε κανένα άρθρο δεν παρατηρείται άμεση σύνδεσή τους, ενώ καμία από αυτές δεν αναφέρονται σε κάποιο τίτλο. Η οικονομική κρίση, από τη μία, δεν αναφέρεται ευθέως σε κάποιο άρθρο, ούτε της δίνεται βαρύνουσα σημασία ως κεντρικό κοινωνικοπολιτικό θέμα. Αυτό είναι απολύτως αναμενόμενο, καθώς δεν έχει κάνει ακόμα εμφανή τα σημάδια της στην ελληνική κοινωνία (κάτι που έγινε στις αρχές του επόμενου έτους, του 2010).

Χαρακτηριστικό του πρώτου εξαμήνου του 2009, είναι η δημοσιοποίηση του μεγάλου ελλείματος του κρατικού προϋπολογισμού, η συνειδητοποίηση του οικονομικού προβλήματος της χώρας από το λαό και κατά συνέπεια η έντονη αποδοκιμασία του πολιτικού συστήματος και ειδικά της κυβέρνησης (τόσο από το λαό όσο και από την αντιπολίτευση), που εκφράζεται με διαδηλώσεις, απεργίες και γενικότερες κινητοποιήσεις.

Μέσα σε κλίμα λαϊκής αγανάκτησης, ο τότε πρωθυπουργός, Κωνσταντίνος Καραμανλής, εξαγγέλει το Σεπτέμβριο πρόωρες εκλογές, τις οποίες κερδίζει το ΠΑΣΟΚ, με ποσοστό 43,9% και νέος πρωθυπουργός ανακηρύσσεται ο Γεώργιος Παπανδρέου. Αμέσως, συγκροτείται νέα κυβέρνηση, που προτάσσει την υπευθυνότητα και την εγγυητική της λειτουργία απέναντι στο λαό, χρησιμοποιώντας φράσεις όπως την περίφημη «Λεφτά υπάρχουν» δια στόματος του πρωθυπουργού. Το κλίμα αυτό αντανakλάται στα άρθρα του 2009 του «Ριζοσπάστη», όπου γίνεται πολύ συχνή αναφορά σε κομματικές έριδες εν όψει εκλογών, στις λαϊκές κινητοποιήσεις αλλά και στη γενικότερη αποδιοργάνωση της κοινωνίας.

Αναφορικά με την ανομία, θα πρέπει να ξεκαθαριστεί ότι το περιεχόμενό της δεν προκύπτει ρητά και ξεκάθαρα στα περισσότερα άρθρα, παρά μόνο από το γενικότερο πλαίσιο. Μέσα από τα κείμενα της εφημερίδας, η ανομία εμφανίζεται να έχει κυρίως την έννοια της παρανομίας, δηλαδή της παράβασης των υφιστάμενων κανόνων δικαίου.

Στο άρθρο που δημοσιεύτηκε στις 13/2/2009 για παράδειγμα, είναι φανερό ότι η ανομία χρησιμοποιείται με την παραπάνω έννοια:

«...Τέλος, ο εφοπλιστής είπε ότι ο Γ. Αγγέλου ζήτησε αζηγήσεις από τον Αρ. Παυλίδη και αυτό ήταν η αφορμή να περάσει στην αντεπίθεση ο πρώην υπουργός και να καταθέσει στον Άρειο Πάγο μηνυτήρια αναφορά για εκβιασμό, αλλά με απώτερο σκοπό να κρύψει τις δικές του ανομίες.»

Το ίδιο και στο άρθρο της 17^{ης} Μαρτίου:

«Γι' αυτό και το άλλο κόμμα της πλουτοκρατίας, το ΠΑΣΟΚ, δια στόματος του προέδρου του, έκανε λόγο από τη Βέροια για «ζούγκλα», κατηγόρησε την κυβέρνηση για «**ανομία**» και έθιξε εκτενώς το ζήτημα της δημόσιας ασφάλειας».

Με την ίδια έννοια χρησιμοποιείται και στο άρθρο της 4^{ης} Αυγούστου, όπου ο Γ. Παπανδρέου, αναφερόμενος στην περίοδο διακυβέρνησης του προηγούμενου κόμματος, κάνει λόγο για «*ανταρχικό και πελατειακό κράτος, καθεστώς διαφθοράς, συγκάλυψης και ανομίας*», στο άρθρο της 9^{ης} Απριλίου όπου ο ίδιος αναφέρει «*θα χτίσουμε ένα δημοκρατικό και ευνομούμενο, επιτέλους, κράτος. Θα τελειώσουμε επιτέλους με την **ανομία**.*» αλλά και σε αυτό της 27^{ης} Σεπτεμβρίου, όπου ο αρθρογράφος, επικρίνοντας τις παλαιότερες ελληνικές κυβερνήσεις, μιλάει για «*δικομματικούς ταγούς που θέλουν το λυό νομιμοποιητή της ιστορικής τους **ανομίας***».

Τέλος, ξεκάθαρη είναι η έννοια της λέξης στο άρθρο του Οκτωβρίου, όπου ο κυβερνητικός εκπρόσωπος του ΠΑΣΟΚ, Γ. Πεταλωτής, φέρεται να είπε «*δε μπορούμε να κάνουμε ανεκτές κατατάσεις **ανομίας**, γιατί τότε δε θα υπάρχει κράτος*» ενώ έκανε λόγο, αναφερόμενος σε εργασιακές κινητοποιήσεις, για «*ενέργειες οι οποίες δεν είναι νόμιμες*».

Από την ανάγνωση των παραπάνω, διαπιστώνει κανείς εύκολα μία σύνδεση της ανομίας αφενός με την κυβερνητική διαφθορά και αφετέρου με τη δημόσια τάξη. Στην πρώτη περίπτωση, θα μπορούσε να γίνει λόγος για «*κυβερνητική ανομία*», παραβατικότητα δηλαδή, που εκδηλώνεται στους κόλπους της κυβέρνησης, ενώ στη δεύτερη για «*κοινωνική ανομία*», αυτή δηλαδή που εμφανίζεται στο λαό.

Τέλος, είναι φανερό, τόσο από το περιεχόμενο όσο και από τους τίτλους των άρθρων, ότι υπάρχει αντίθεση ανάμεσα στις θέσεις της εφημερίδας και σε αυτές των εκάστοτε κυβερνώντων. Οι αρθρογράφοι, διατηρώντας μία έντονα

επικριτική στάση, επιχειρούν να παρουσιάσουν τα δύο μεγάλα κόμματα ως
ανίκανα και αναποτελεσματικά, αλλά και τη δράση τους ως αντικείμενη στα
συμφέροντα του ελληνικού λαού. Ακολουθεί αναλυτικός πίνακας με τα γενικά
χαρακτηριστικά των άρθρων του έτους:

Πίνακας 5: Δημοσιεύματα 2009

Τίτλος	Ημερομηνία	Έκταση	Ρουμπρίκα	Σελίδα	Φωτογραφία	Πηγή	Τύπος Ρεπορτάζ
Επίθεση στο πρωθυπουργικό περιβάλλον	13/02/2009	Μισή σελίδα	Πολιτική	15	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Είδηση/Γεγονός
Η σπασμένη βιτρίνα και η «Σκότλαντ Γιάρντ»	17/03/2009	Μισή σελίδα	Κοινωνία	4	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Κείμενο γνώμης
Γ. Παπανδρέου: Προσπάθεια να εμφανιστεί ως ο «εγγυητής» της ασφάλειας	09/04/2009	Μία Σελίδα	Πολιτική	10	Ναι	Δημόσιες Αρχές	Κείμενο γνώμης
Καταγγελία μεν αλλά...	28/05/2009	Μισή σελίδα	Διεθνή	30	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Είδηση/Γεγονός
Επιμένει στους εποικισμούς το Ισραήλ	09/07/2009	Μισή σελίδα	Διεθνή	14	Ναι	Δημόσιες Αρχές	Είδηση/Γεγονός
Έχουν επίγνωση για ποιά τάξη δουλεύουν	04/08/2009	Μισή σελίδα	Πολιτική	2	Όχι	Εφημερίδες	Είδηση/Γεγονός
Σήμερα 8, τέλος στον εξευτελισμό!	27/09/2009	Μία Σελίδα	Πολιτική	5	Όχι	Κυβέρνηση	Κείμενο γνώμης
Πλήρης και προκλητική κάλυψη στην καταστολή	16/10/2009	Μισή σελίδα	Πολιτική	8	Όχι	Κυβέρνηση	Είδηση/Γεγονός
Τα οθωμανικά ήθη	05/11/2009	Μισή σελίδα	Κοινωνία	2	Όχι	Εφημερίδες	Είδηση/Γεγονός
Επιχειρεί να κρύψει τη βία του αστικού κράτους	05/12/2009	Μισή σελίδα	Πολιτική	10	Όχι	Κυβέρνηση	Είδηση/Γεγονός

Παρόμοια είναι τα χαρακτηριστικά των άρθρων (11 στο σύνολο) το έτος
2010. Μικρή έκταση, emphatic και επικριτικοί τίτλοι, προτίμηση στα θέματα
πολιτικής και στην παρουσίαση ειδήσεων παρά στα κείμενα γνώμης και όπως και το
2009, απουσία πρωτοσέλιδου. Επίσης, η ανομία και η κρίση, είτε ως μεμονωμένες
έννοιες είτε σε συνδυασμό, δεν εμφανίζονται σε κανένα τίτλο.

Σε αυτό το σημείο, απαραίτητη κρίνεται η πλαισίωση των άρθρων χρονικά. Το 2010 αποτέλεσε μία χρονιά ορόσημο για τη χώρα, αφού η κυβέρνηση, νικημένη από το μη βιώσιμο ελληνικό χρέος προς τους ξένους δανειστές και ανίκανη να αντιμετωπίσει το τεράστιο έλλειμμα, καταφεύγει στο μηχανισμό στήριξης (ΔΝΤ, ΕΕ και ΕΚΤ), υπό την απειλή της εθνικής χρεωκοπίας και προβαίνει στον ψήφιση του πρώτου μνημονίου που νομιμοποιεί την εφαρμογή δυσμενών οικονομικών και δημοσιονομικών μέτρων εις βάρος του ελληνικού λαού. Ταυτόχρονα, υπογράφεται η δανειακή σύμβαση με τα κράτη μέλη της Ε.Ε. και το ΔΝΤ, προκειμένου να καλυφθεί η «τρύπα» του προϋπολογισμού και να μπορέσει το ελληνικό κράτος να εξυπηρετήσει τις λειτουργικές του ανάγκες. Τα παραπάνω πυροδοτούν πλήθος αντιδράσεων από μέρους του λαού, με τη μορφή διαδηλώσεων, απεργιών, καταλήψεων και πορειών.

Όπως και το 2009, παρόλο που η κρίση έχει κάνει αισθητή για τα καλά την παρουσία της, δε γίνεται άμεση συσχέτιση από τους γράφοντες μεταξύ αυτής και της ανομίας (εκτός από μία περίπτωση!). Αντίθετα, η τελευταία συνδέεται, κυρίως, με την κρατική διαφθορά, τη βία αλλά και την εγκληματικότητα/παρανομία. Επίσης, όπως ακριβώς και το προηγούμενο έτος, η ανομία εξακολουθεί να διατηρεί το διττό χαρακτήρα της, πότε αποδιδόμενη στις κρατικές ενέργειες (4 αναφορές) και πότε χαρακτηρίζοντας την κοινωνική δράση (7 αναφορές).

Αξιοσημείωτη είναι η μοναδική σύνδεση της ανομίας με την κρίση, στο άρθρο του Φεβρουαρίου:

«Συνέδεσε (ενν. ο πρωθυπουργός) για ακόμα μία φορά την καπιταλιστική κρίση με τη διαφθορά και υπενθύμισε ότι ο ίδιος προσέφερε συναίνεση το 2004 στη νέα τότε κυβέρνηση Καραμανλή για την αντιμετώπιση της διαφθοράς, η οποία, όπως είπε, απορρίφθηκε με αποτέλεσμα να θεριέψει η διαφθορά και η ανομία».

Είναι προφανές ότι στο άρθρο αυτό η ανομία προβάλλεται ως ένα χαρακτηριστικό που έχει διαποτίσει - μαζί με τη διαφθορά - την ελληνική κοινωνία, ενώ νοείται ως μία γενικότερη νοοτροπία αμφισβήτησης και απόρριψης του υπάρχοντος συστήματος δικαίου. Αντίθετα, είναι συνυφασμένη με την πολιτική/κυβερνητική δράση σύμφωνα με δύο βουλευτές του ΚΚΕ, στα άρθρα του Μαρτίου και του Μαΐου. Στο πρώτο άρθρο, η ανομία «έρχεται πακέτο» με την ασυδοσία και την ανικανότητα της κυβέρνησης να προστατεύσει τα δικαιώματα των εργαζομένων, ενώ στο δεύτερο άρθρο ταυτίζεται με τη δικτατορική νομιμότητα που έχει επιβληθεί από τους κυβερνώντες στο λαό.

Η κρατική ανομία (με την έννοια της παρανομίας) προβάλλεται και στο άρθρο του Ιουλίου, όπου τα Υπουργεία Πολιτισμού και Τουρισμού καθίστανται υπεύθυνα για τη διακοπή της χρηματοδότησης του Συλλόγου Δειγματοληπτών Ελέγχου Ντόπινγκ και την οφειλή δεδουλευμένων στους εργαζομένους σε αυτόν.

Το πιο ενδιαφέρον, ίσως, άρθρο του έτους είναι αυτό του Απριλίου με το σαρκαστικό τίτλο «Η “αυθεντία” απεφάνθη». Σε αυτό παρατέθηκε το εξής απόσπασμα από τηλεοπτική συνέντευξη του καθηγητή Εγκληματολογίας Γ. Πανούση, όταν κλήθηκε να σχολιάσει την έξαρση της εγκληματικότητας και τις τρομοκρατικές ενέργειες:

«Έχουμε (ενν. η κοινωνία) αίσθηση της ανομίας, ότι όλα επιτρέπονται, όλα συγχωρούνται. Έχουμε δοξολογήσει τη βία, έχουμε ταυτίσει τη βία με την κοινωνική αντίσταση – την ατομική βία, ότι ο καθένας θεωρεί ότι επειδή η “Siemens” έκλεψε μπορεί να σπάσει το κεφάλι όποιου περνάει από μπροστά του, διότι ζούμε σε χώρα διαφθοράς (...) Η ελληνική κοινωνία το άφησε αυτό. Άφησε αυτή την “τρύπα”».

Στο άρθρο αυτό είναι ξεκάθαρη η θέση ότι ανομία είναι χαρακτηριστικό του ελληνικού λαού, όλων των πολιτών αλλά και ότι συνδέεται με τη βία και τη διαφθορά. Σημειωτέον, ότι ο καθηγητής δέχτηκε δριμύτατη κριτική από τον

αρθρογράφο για τις απόψεις του και κυρίως για την απόδοση της εγκληματικότητας και της τρομοκρατίας στο λαό.

Εξίσου ενδιαφέρον είναι και το άρθρο του Αυγούστου, όπου παρατίθεται απόσπασμα από δήλωση της τότε Υπουργού Παιδείας:

«Τα στελέχη της διοίκησης (σ.σ. της εκπαίδευσης) θα κριθούν για το πάθος τους για δουλειά, την επίτευξη στόχων αλλά και για την αντίστασή τους σε θέματα όπως είναι η ανομία. Και στο χώρο της εκπαίδευσης υπάρχει ανομία, μη σεβασμός των νόμων, κάτι που δε μπορεί να γίνει άλλο αποδεκτό».

Μέσα από το τελευταίο αυτό άρθρο είναι ξεκάθαρη η εννοιολόγηση της ανομίας, αλλά και το σε ποιούς αποδίδεται, ενώ η ίδια η Υπουργός δέχτηκε κριτική για τις δηλώσεις της σε άρθρο του επόμενου μήνα. Αμέσως παρακάτω ακολουθεί πίνακας με τα χαρακτηριστικά των άρθρων του έτους:

Πίνακας 6: Δημοσιεύματα 2010

Τίτλος	Ημερομηνία	Έκταση	Ρουμπρίκα	Σελίδα	Φωτογραφία	Πηγή	Τύπος Ρεπορτάζ
Υπο-γραμμώσεις	13/01/2010	Μισή σελίδα	Πολιτική	2	Όχι	Κυβέρνηση	Είδηση-Γεγονός
Κυβέρνηση: Εκβιάζει για αντιλαϊκή συναίνεση	02/02/2010	Μισή σελίδα	Πολιτική	16	Όχι	Κυβέρνηση	Είδηση-Πολιτική Απόφαση
Να πληρωθούν οι εργάτες στον «Εργάνη»	03/03/2010	Μισή σελίδα	Κοινωνία	15	Όχι	Δημόσιες αρχές	Είδηση/Γεγονός
Η αυθεντία απεφάνθη	01/04/2010	Μισή σελίδα	Πολιτική	4	Όχι	Μ.Μ.Ε.	Κείμενο Γνώμης
Ο τραμπουκισμός της νομιμότητας	16/05/2010	Μία σελίδα	Κοινωνία	5	Ναι	Δημόσιες αρχές	Κείμενο γνώμης
Γύρω από τον κόσμο	10/06/2010	Μισή σελίδα	Διεθνή	22	Όχι	Δημόσιες αρχές	Είδηση/Γεγονός

Στομάτησαν με κυβερνητική ευθύνη	02/07/2010	Μισή σελίδα	Αθλητισμός	29	Όχι	Δημόσιες αρχές	Είδηση/ Γεγονός
Εντολή για «αντιμετώπιση» των καταλήψεων	24/08/2010	Μισή σελίδα	Πολιτική	3	Όχι	Κυβέρνηση	Είδηση/ Γεγονός
Διαφήμισαν την πολιτική που υποβαθμίζει το σχολείο	14/09/2010	Μισή σελίδα	Πολιτική	13	Όχι	Κυβέρνηση	Είδηση/ Γεγονός
Στήνουν «διάλογο» στα μέτρα των ΗΠΑ και της ΕΕ...	14/10/2010	Μισή σελίδα	Διεθνή	26	Ναι	Μ.Μ.Ε.	Είδηση/ Γεγονός
Σχεδιασμοί της ΕΡΤ	21/12/2010	Μισή σελίδα	Μ.Μ.Ε.	38	Όχι	Μ.Μ.Ε.	Είδηση/ Γεγονός

Το 2011 δεν αλλάζει κάτι ουσιαστικό, αναφορικά με τα χαρακτηριστικά των άρθρων (8 στο σύνολο), με εξαίρεση την επικέντρωση της θεματολογίας στη ρουμπρίκα «Κοινωνία» αλλά και την υπεροχή των άρθρων γνώμης έναντι των ειδησεογραφικών.

Αναφορικά με το πραγματικό πλαίσιο, η κοινωνία έχει περάσει από το στάδιο της κρίσης σε αυτό της ύφεσης, ενώ όλο και μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού αισθάνεται τις επιπτώσεις στην καθημερινότητά του. Ορόσημα του έτους: οι συνεχείς υποβαθμίσεις της χώρας από τους οίκους αξιολόγησης, οι συγκεντρώσεις των «αγανακτισμένων» σε όλη τη χώρα και οι μαζικές διαδηλώσεις, ο ανασχηματισμός της κυβέρνησης και η ανάληψη του Υπουργείου Οικονομικών από τον Ευάγγελο Βενιζέλο, η επιβολή του ειδικού τέλους ακινήτων και τέλος η συγκρότηση νέας κυβέρνησης συνεργασίας με (υπηρεσιακό) πρωθυπουργό το Λουκά Παπαδήμο.

Στο πρώτο άρθρο του έτους, με αφορμή την αύξηση των διοδίων, η ανομία συνδέεται με την παραβατικότητα:

«Το κράτος οφείλει να επανεξετάσει το σύστημα των διοδίων (...) αλλιώς θα πολλαπλασιασθούν τα κρούσματα οδηγών που αρνούνται να πληρώσουν διόδια,

γεγονός που θα ενισχύσει περαιτέρω ένα κλίμα **ανομίας** και ανεξέλεγκτης παραβατικότητας στη χώρα (από το κύριο άρθρο στην ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ)».

Με την παραβατικότητα και τη διαφθορά συνδέεται, επίσης, κατά τον Υπουργό Άμυνας, σύμφωνα με δήλωσή του:

*«Η κοινωνία βολεύτηκε μέσα στην **ανομία...**» (01/11/2011)*

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το κείμενο γνώμης που δημοσιεύτηκε το Μάιο, με τίτλο *«Συσπείρωση στο ΚΚΕ»*, όπου και γίνεται μία σύνδεση μεταξύ ανομίας και κρίσης. Σύμφωνα με τον αρθρογράφο, ως ανομία χαρακτηρίζεται από τους διάφορους δημοσιογράφους και ραδιο-τηλε-παρουσιαστές η γενικευμένη ανυπακοή απέναντι στην αντεργατική πολιτική και η πάλη για άλλη εξουσία και οικονομία από την υπάρχουσα. Συγκεκριμένα αναφέρει χαρακτηριστικά:

*«Το μόνο πραγματικό γεγονός στην όλη φιλολογία περί **«ανομίας»** είναι ότι η αστική τάξη δε βρίσκει τη λαϊκή συναίνεση που ζητάει για να περάσει ανεμπόδιστα η πολιτική υπέρ των συμφερόντων της. Και απέναντι σ' αυτήν την **ανομία** (δηλαδή την αντίσταση στο να εφαρμοστούν οι νόμοι που διασφαλίζουν τα κέρδη της) δε μπορεί παρά να δείξει τον πραγματικό αντίπαλό της...»*

Μέσα από τον επικριτικό και αποδοκιμαστικό τόνο του άρθρου, παρουσιάζεται μία νέα έννοια της ανομίας, η οποία ταυτίζεται με όλες αυτές τις καταστάσεις που δημιουργούνται από την αντίσταση του λαού απέναντι στις αποφάσεις και τις δράσεις του πολιτικού συστήματος. Συνδέεται με την παραβατικότητα, την κοινωνική αποδοργάνωση και εμμέσως πλην σαφώς με την οικονομική κρίση.

Την ίδια έννοια έχει και στα άρθρα του Ιουλίου, Οκτωβρίου και Νοεμβρίου, όπου ασκείται κριτική σε αντίπαλα Μ.Μ.Ε. για τη στάση τους απέναντι στα λαϊκά κινήματα:

«...άρα να κάτσει στα αυγά του το ταξικό κίνημα και να μη διεκδικεί, γιατί έτσι δημιουργείται το έδαφος για την **ανομία**». (05/07/2011)

«...ενώ τα αστικά Μ.Μ.Ε. στοχοποίησαν ήδη τις καταλήψεις στα υπουργεία ως παράλογες αντιδράσεις συντεχνιών που βυθίζουν τη χώρα στην **ανομία**». (01/10/2011)

«...γίνεται λόγος για κράτος δικαίου και για την **ανομία** γενικά και αόριστα, τη στιγμή που σήμερα εργασιακά δικαιώματα, τα οποία κατακτήθηκαν με σκληρούς ταξικούς αγώνες, ακυρώνονται από την κυβέρνηση... Οι εργάτες δεν έχουν άλλο όπλο από τη διεκδίκηση, την απεργία». (08/11/2011)

Ακολουθεί πίνακας με τα χαρακτηριστικά των άρθρων του έτους:

Πίνακας 7: Δημοσιεύματα 2011

Τίτλος	Ημερομηνία	Έκταση	Ρουμπρίκα	Σελίδα	Φωτογραφία	Πηγή	Τύπος Ρεπορτάζ
Της κοινωνίας η διαφορά	06/01/2011	Μισή σελίδα	Οικονομία	2	Όχι	Μ.Μ.Ε.	Είδηση/ Γεγονός
«Ιδεοληψία του παρελθόντος» το άσυλο στο Πανεπιστήμιο Αθ	01/02/2011	Μισή σελίδα	Παιδεία	24	Όχι	Κυβέρνηση	Είδηση/ Γεγονός
Συσπείρωση στο ΚΚΕ	06/05/2011	Μία σελίδα	Κοινωνία	2	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Κείμενο γνώμης
...και συνειρμοί σε βάρος του ΚΚΕ	05/07/2011	Μονόστιχο	Κοινωνία	5	Όχι	Μ.Μ.Ε.	Κείμενο γνώμης
«Δεν υπάρχουν φτωχοί συλλέκτες»...	28/08/2011	Μισή σελίδα	Πολιτισμός	4	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Κείμενο γνώμης
«Κακούργα κοινωνία»	01/09/2011	Μισή σελίδα	Κοινωνία	31	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Κείμενο γνώμης
Αυτοσαλέα επίθεση κατά των κινητοποιήσεων	01/10/2011	Μισή σελίδα	Κοινωνία	5	Όχι	Κυβέρνηση	Κείμενο γνώμης
Ετήσια γενική συνέλευση εισαγγελέων	08/11/2011	Μονόστιχο	Κοινωνία	21	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Είδηση/ Γεγονός

Η εικόνα των άρθρων του έτους 2012 (5 στο σύνολο) δε διαφοροποιείται σημαντικά από αυτήν του προηγούμενου έτους. Κανένα από αυτά δε δημοσιεύτηκε

ως πρωτοσέλιδο, ενώ στους τίτλους δε γίνεται καμία αναφορά στην ανομία ή την κρίση.

Συνοπτικά, η εικόνα του έτους μέχρι και τον Οκτώβριο: η χώρα συνεχίζει να βυθίζεται στην ύφεση, η ανεργία και η κοινωνική εξαθλίωση οργιάζουν, οι λαϊκές κινητοποιήσεις συνεχίζουν ακάθεκτες, ενώ η πολιτική αστάθεια δεν έχει προηγούμενο. Το Φεβρουάριο ψηφίζεται και υπογράφεται το Μνημόνιο 2, ενώ το Μάιο προκηρύσσονται εκλογές από τις οποίες δημιουργείται νέα κυβέρνηση με πρωθυπουργό τον Αντώνη Σαμαρά.

Στο πρώτο άρθρο που επιλέχθηκε για ανάλυση, ο αρθρογράφος ασκεί κριτική στον «αστικό (κατά τα λεγόμενά του) τύπο» αλλά και στα δύο μεγάλα κόμματα της Βουλής για τις δηλώσεις τους έναντι των εργατικών διαδηλώσεων. Συγκεκριμένα, ασκεί κριτική στην εξής φράση που φέρεται να ειπώθηκε:

«Υπάρχει διάχυτη η κουλτούρα της ανομίας στην ελληνική κοινωνία και η κορυφή της είναι η βία».

Αβίαστα έρχεται η απάντηση από τον ίδιο τον αρθρογράφο λίγες σειρές παρακάτω:

«Δηλαδή ο εργάτης, ο αυτοαπσχολούμενος, ο φτωχός αγρότης πρέπει να υποταχτούν στα «νόμιμα» με βάση το δίκαιο των αστών, αντιλαϊκά μέτρα που τους σφάζουν, είναι μέρος της ανομίας; Είναι ανομία να παλεύεις για να μπορείς να ζεις;»

Εμφανής είναι εδώ η ταύτιση της ανομίας με τη γενικότερη άρνηση των κοινωνιών να συμμορφωθούν με το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο αλλά και η συσχέτισή της με τη βία. Στον ίδιο περίπου τόνο κινήθηκε και το άρθρο του Σεπτεμβρίου με τίτλο «Χυδαίος Συκοφάντης των εργατικών-λαϊκών αγώνων» (21/09/2012), όπου βουλευτής του ΚΚΕ απαντά, σε συζήτηση στη Βουλή, σε βουλευτή της ΔΗΜΑΡ:

«Αηλαδή, είναι νόμιμο και δημοκρατικό να επιβάλεις σύνταξη στα 70 αλλά είναι **ανομία** και αντιδημοκρατική πράξη να διαδηλώνει ο λαός ενάντια σε αυτές τις πολιτικές; Είναι νόμιμο και δημοκρατικό να καταργείς τις συλλογικές συμβάσεις εργασίας, να μειώνεις τους μισθούς και τις συντάξεις, να καταργείς το οκτάωρο, τις αποζημιώσεις, το πενθήμερο, αλλά είναι **ανομία** και αντιδημοκρατική πράξη το να διαδηλώνει ο λαός και να απεργεί;»

Εδώ η ανομία νοείται ως η γενικότερη κοινωνική αποδιοργάνωση που προκύπτει από τις εκφράσεις διαμαρτυρίας και αντίθεσης του λαού στα μέτρα της κυβέρνησης και βεβαίως, υπάρχει μία έμμεση σύνδεση με την κρίση, καθώς η τελευταία θεωρείται η γενεσιουργός αιτία των διαδηλώσεων και των απεργιών.

Τέλος, ενδιαφέρον παρουσιάζει η σύνδεση της ανομίας (εδώ χρησιμοποιείται με την έννοια της παραβατικότητας) με την εγκληματικότητα, δια στόματος του Υπουργού Προστασίας του Πολίτη, σε δήλωσή του στα Μ.Μ.Ε.:

«...οι δύο προτεραιότητές μου είναι η αστυνόμευση και η καταπολέμηση της εγκληματικότητας και της **ανομίας**».

Παρατίθεται αμέσως παρακάτω ο πίνακας με τα χαρακτηριστικά των δημοσιευμάτων του έτους:

Πίνακας 8: Δημοσιεύματα 2012

Τίτλος	Ημερομηνία	Έκταση	Ρουμπρίκα	Σελίδα	Φωτογραφία	Πηγή	Τύπος Ρεπορτάζ
Οι προβοκάτορες	16/02/2012	Μία σελίδα	Κοινωνία	4	Όχι	Μ.Μ.Ε.	Κείμενο Γνώμης
Ένταση αστυνομοκρατίας	10/03/2012	Μονόστηλο	Κοινωνία	4	Όχι	Κυβέρνηση	Κείμενο Γνώμης
Μπαγκλαντές: Κλείνουν 300 εργοστάσια	18/06/2012	Μονόστηλο	Διεθνή	22	Όχι	Μ.Μ.Ε.	Είδηση/Γεγονός
Χυδαίος Συκοφάντης των εργατικών-λαϊκών αγώνων	21/09/2012	Μισή σελίδα	Πολιτική	8	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Κείμενο Γνώμης
Προβληματική Μεταστέγηση στην Ιερά Οδό	04/10/2012	Μισή σελίδα	Πολιτισμός	20	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Είδηση/Γεγονός

Συμπερασματικά, η εικόνα των άρθρων στην ηλεκτρονική εφημερίδα «Ριζοσπάστης» δεν διαφοροποιείται σημαντικά ανά έτος, τόσο αναφορικά με τα χαρακτηριστικά όσο και με το περιεχόμενό τους. Πρόκειται για μικρά και σύντομα άρθρα, όπου πολύ συχνά παρατίθενται αποσπάσματα από ομιλίες πολιτικών και στη συνέχεια ασκείται κριτική σε αυτά από τους αρθρογράφους. Η έννοια της ανομίας πηγάζει, ως επί το πλείστον, μέσα από τα άρθρα αυτά και στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων νοείται ως ένα κοινωνικό, συλλογικό φαινόμενο που χαρακτηρίζει όλη την κοινωνία. Εναλλακτικά, σε μερικά δημοσιεύματα παρουσιάζεται αποκλειστικά ως κρατική υπόθεση. Τέλος, δε διαφαίνεται η ύπαρξη κάποιας σχέσης ανάμεσα στην ανομία και την κρίση, αντίθετα η πρώτη συσχετίζεται κυρίως με τη διαφθορά, τη βία και την εγκληματικότητα.

2. Η περίπτωση της εφημερίδας «Καθημερινή»

Η δεύτερη εφημερίδα που επιλέχθηκε για την έρευνα είναι η «Καθημερινή». Ξεκινώντας από μία περιγραφή των γενικών χαρακτηριστικών των άρθρων (12 στο σύνολο), μπορεί κανείς να διαπιστώσει ότι η θεματολογία κυμαίνεται ως επί το πλείστον μεταξύ της «πολιτικής» και της «κοινωνίας», ενώ ως πηγές των άρθρων εμφανίζονται σχεδόν κατ' αποκλειστικότητα οι διάφορες δημόσιες αρχές. Αξιοσημείωτο είναι ότι κανένα άρθρο δεν αναφέρεται άμεσα στην οικονομία ή την οικονομική κρίση.

Σε αντίθεση με την προηγούμενη εφημερίδα, το «Ριζοσπάστη», το όνομα του αρθρογράφου αναγράφεται πάντα, όχι όμως και η σελίδα στην οποία δημοσιεύτηκε το άρθρο, αδυνατώντας έτσι να εντοπίσει κανείς εάν πρόκειται για πρωτοσέλιδο ή όχι, ενώ κανένα άρθρο δε συνοδεύεται από φωτογραφία.

Επίσης, πρέπει να τονιστεί ότι η συντριπτική πλειοψηφία των άρθρων αποτελείται από κείμενα γνώμης και όχι από απλή καταγραφή-παρουσίαση ειδήσεων ή γεγονότων (αυτό φαίνεται και από τους τίτλους), κάτι που δίνει μεγαλύτερη ελευθερία λόγου στον αρθρογράφο για κριτική αλλά και υποκειμενική παράθεση

απόψεων. Τέλος, εμφανής είναι η απουσία των δύο εννοιών (ανομία-κρίση) στους τίτλους των δημοσιευμάτων.

Μελετώντας το περιεχόμενο, διαπιστώνει κανείς ότι η ανομία, έτσι όπως παρουσιάζεται μέσα από τα άρθρα, έχει την έννοια της παρανομίας, της γενικότερης αψήφησης και μη τήρησης των νόμων, ενώ στις περισσότερες περιπτώσεις θεωρείται ένα ευρύτερο κοινωνικό φαινόμενο, που αποδίδεται στην ελληνική κοινωνία ως σύνολο. Αντίθετα, κάποια άλλα άρθρα αναδεικνύουν το θέμα της κρατικής διαφθοράς και της «κρατικής ανομίας».

Στο δημοσίευμα του Φεβρουαρίου, η ανομία παρουσιάζεται ως αμιγώς κρατική υπόθεση, ενώ ο συντάκτης ασκεί έντονη κριτική στον τότε δήμαρχο της Αθήνας για την πρωτοβουλία του να προβεί στο κόψιμο ορισμένων δένδρων στο κέντρο της Αθήνας και εκφράζει την άποψη ότι η ανομία είναι χρόνιο χαρακτηριστικό της ελληνικής πολιτικής σκηνής:

*«Διάλογος, επιχειρήματα, επίσημα έγγραφα από κρατικές υπηρεσίες, τίποτα δεν πτοεί και δεν αναχαιτίζει τον κ. Κακλαμάνη. Οι «παρεμβάσεις» του στην πόλη κάνουν τη θητεία του κ. Αβραμόπουλου, με τα διακοσμητικά κολωνάκια, να μοιάζει με «αβλαβή διέλευση». Όμως η **ανομία** είναι εγκάρσια. Διατρέχει το πολιτικό σύστημα δεκαετίες τώρα».*

Το δεύτερο άρθρο που μιλάει για κρατική ανομία είναι αυτό του Μαρτίου, ενώ αναφορά γίνεται και στην κρατική διαφθορά:

*«Οι κρατούντες μας κάνουν να αισθανόμαστε μέρος του νωθρού, χαλαρού και διεφθαρμένου συστήματος. Η παθογένεια της πολιτικής διαχείρισης είναι ενώπιόν μας, οι αόρατοι βαρώνοι της παραεξουσίας επίσης, η κατάρρευση του κράτους δικαίου δεδομένη, παρούσα και η **ανομία**, η οποία μάλιστα επιβραβεύεται από μερίδα πολιτών, που πολύ θα ήθελε να εκδηλώσει με αυτό τον ιλαροτραγικό τρόπο τη δική της μαγκιά».*

Αντίθετα, ως κοινωνικό φαινόμενο, με την έννοια της γενικευμένης παρανομίας και άτυπης κατάργησης του νομοθετικού πλαισίου, παρουσιάζεται στο δημοσίευμα του Απριλίου, ενώ συνδέεται άμεσα με τη βία και την εγκληματικότητα:

*«Αυτό που χαρακτηρίζει την κατάσταση της **ανομίας**, δεν είναι το γεγονός ότι ο καθένας ασκεί ακατάπανστα βία αλλά το ότι μπορεί κάθε στιγμή να το κάνει, με ή χωρίς σκοπό».*

Στον ίδιο τόνο αναφέρεται και στο άρθρο του Μαΐου με τίτλο «Ο... παράδεισος της Ομόνοιας», όπου γίνεται λόγος για την κατάσταση που επικρατεί εδώ και χρόνια στο ιστορικό κέντρο της Αθήνας με τους παράνομους μετανάστες και την έξαρση της εγκληματικότητας:

«Η κατάσταση (ενν. στο κέντρο) είναι χαοτική, γεγονός που λειτουργεί σα θερμοκήπιο για την **ανομία** και την ασυνδοσία».

Η ίδια ακριβώς έκφραση συναντάται και στο άρθρο του Νοεμβρίου που αναφέρεται στους παράνομους μετανάστες. Ενδιαφέρον παρουσιάζει και το δημοσίευμα του Ιουλίου, όπου γίνεται λόγος για τη διαφθορά που επικρατεί στις δημόσιες υπηρεσίες, με αφορμή την απόλυση μίας υπαλλήλου από δημόσια υπηρεσία της Μυκόνου (τα παρακάτω αποδίδονται στην ίδια της υπάλληλο):

«Κάνω τη δουλειά μου με αξιοπρέπεια και συγκρούομαι με τις αντιλήψεις της συγκάλυψης, της πελατειακής αντίληψης, της συντήρησης και αυτό γιατί πιστεύω ότι η επλατειακή αντίληψη υποθάλλει τη διαφθορά, την **ανομία**, ότι υπονομεύει κάθε έννοια της κοινωνίας αξιών και ότι απογοητεύει του νομοταγείς πολίτες».

Τέλος, το απόσπασμα από το άρθρο «Νόμος και ασυλία στα ΑΕΙ» είναι κατηγορηματικό ως προς το που αποδίδεται η ανομία:

«Γιατί να περιμένουμε από τους φοιτητές και τους εξωπανεπιστημιακούς «γνωστούς – αγνώστους» να εφαρμόζουν τους νόμους του κράτους εντός των ΑΕΙ, όταν οι πανεπιστημιακοί οι ίδιοι έχουν επιτρέψει την **ανομία** στη λειτουργία των ιδρυμάτων; Μήπως τα δημόσια πανεπιστήμια είναι κράτος εν κράτει;»

Γενικότερα, τα επιλεγμένα δημοσιεύματα του έτους δεν φαίνονται να ακολουθούν τις εξελίξεις στην οικονομική σκηνή του τόπου και γι' αυτό η ανομία δεν εμφανίζεται να έχει σύνδεση με την κρίση, παρά μόνο με τη βία και τη διαφθορά. Ακολουθεί ο σχετικός πίνακας:

Πίνακας 9: Δημοσιεύματα 2009

Τίτλος	Ημερομηνία	Έκταση	Ρουμπρίκα	Σελίδα	Φωτογραφία	Πηγή	Τύπος Ρεπορτάζ
Έχουμε δημοκρατία περιορισμένης ευθύνης	04/01/2009	Τρεις σελίδες	Κοινωνία	-	Όχι	Μ.Μ.Ε.	Συνέντευξη
Αναγνώσεις: Συγκομιδή τσιμέντου	01/02/2009	Μία σελίδα	Πολιτική	-	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Κείμενο γνώμης
Πρόσωπα	01/03/2009	Δύο σελίδες	Κοινωνία	-	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Κείμενο γνώμης
Σταθερά αδρανείς μπροστά στη νέα πραγματικότητα	04/04/2009	Μία σελίδα	Κοινωνία	-	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Κείμενο γνώμης
Ο...παράδεισος της Ομόνοιας	10/05/2009	Μία σελίδα	Κοινωνία	-	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Κείμενο γνώμης
«Η Ν.Δ. διαχειρίζεται τη δική της κρίση»	10/06/2009	Μία σελίδα	Πολιτική	-	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Είδηση/Γεγονός
Στη Μύκονο φοβούνται τις	05/07/2009	Δύο σελίδες	Κοινωνία	-	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Είδηση/Γεγονός

μαφίες της νύχτας Η σταθεροποίηση	11/08/2009	Μία σελίδα	Διεθνή	-	Όχι	Μ.Μ.Ε.	Κείμενο γνώμης
«Κίνημα πολιτών» από στόμα σε στόμα	13/09/2009	Μιάμιση σελίδα	Πολιτική	-	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Κείμενο γνώμης
Ένας κύκλος κλείνει	4/10/2009	Μία σελίδα	Πολιτική	-	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Κείμενο γνώμης
Μπαίνουν εύκολα – φεύγουν δύσκολα	8/11/2009	Μιάμιση σελίδα	Κοινωνία	-	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Κείμενο γνώμης
Νόμος και ασυλία στα ΑΕΙ	01/12/2009	Μία σελίδα	Παιδεία	-	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Κείμενο γνώμης

Περνώντας στα δημοσιεύματα του έτους 2010, διαπιστώνει κανείς ότι δε διαφέρουν σε σημαντικό βαθμό από αυτά του προηγούμενου έτους, όσον αφορά τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα. Αξιοσημείωτη είναι η αναφορά της κρίσης στον τίτλο του άρθρου του Μαΐου («Η κρίση θέλει δικαιοσύνη») αλλά και η μεγαλύτερη ποικιλία της θεματολογίας που σπάει το προηγούμενο δίπτυχο κοινωνία-πολιτική.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το άρθρο πολιτικής θεματολογίας του Φεβρουαρίου, όπου παρατίθενται αποσπάσματα από ομιλία του Γεώργιου Παπανδρέου:

«...κατρακυλήσαμε στην παγκόσμια κατάταξη της διαφθοράς, διαμορφώθηκε μία θλιβερή εικόνα της Ελλάδας στο εξωτερικό, πληγώνοντας της αξιοπρέπεια όλων μας, ενώ έχει διαμορφωθεί η άποψη ότι η ανομία και η αυθαιρεσία είναι ανεκτές...»

Ο ίδιος, σε συνάντησή του με τους επικεφαλής του Δικαστικού Σώματος για να συζητήσουν τα προβλήματα της ελληνικής δικαιοσύνης, σύμφωνα με το δημοσίευμα του Μαρτίου, εξέφρασε την παρακάτω άποψη:

«...τα τελευταία χρόνια αναδείχθηκε η αδυναμία του κράτους να αντιμετωπίσει την ανομία...»

Και στις δύο περιπτώσεις η ανομία εννοείται ως η μη υπακοή στους κανόνες δικαίου, ενώ εμφανίζεται να αποτελεί χαρακτηριστικό του συνόλου της ελληνικής κοινωνίας και όχι μόνο της πολιτικής σκηνής. Το ίδιο συμβαίνει και στο άρθρο του Απριλίου:

«Η διάχυντη διαφθορά και το βαθύ χάσμα ανάμεσα στην επιφανειακή ισοπολιτεία και την ουσιαστική **ανομία** είναι, όπως πιστεύω, το βαθύτερο χαρακτηριστικό της μεταπολιτευτικής μας δημοκρατίας...»

Από την ανάλυση των άρθρων του έτους δε θα μπορούσε να λείπει αυτό του Ιουνίου, με τίτλο «Η μεταμόρφωση της Ελλάδας μετά το 2010»:

«...Γιατί να μας ξαφνιάζει η μη συμμόρφωση με τους κανόνες, όταν πρωτανεύει η διαφθορά και η διεκδίκηση προνομίων σε βάρος του συνόλου και όταν τέτοιες συμπεριφορές επιβραβεύονται μέσω της **ανομίας**;»

«...Γι' αυτό ακριβώς, ένας μεγάλος κίνδυνος σε σχέση με την αντίστοιχη μετανάστευση προς την Ελλάδα, είναι η κοινωνικοποίηση των μεταναστών μέσα στη γενικευμένη **ανομία** που επικρατεί στη χώρα μας».

Με τη διαφθορά αλλά και την ανικανότητα διακυβέρνησης της χώρας συνδέεται η ανομία στο δημοσίευμα του Οκτωβρίου, το οποίο κάνει λόγο για την εκτενή φοροδιαφυγή:

«Αυτή είναι η ουσία της περαίωσης: η ισοπέδωση δικαίων και αδίκων; Το δημοκρατικό κράτος αντί να διαφυλάττει την ευνομία, επιβραβεύει την **ανομία**. Αυτή η αντιστροφή συνιστά ήδη σφοδρό πλήγμα στην υπόσταση του κράτους ως εγγυητή της νομιμότητας και της ισοπολιτείας».

Σε παράλληλο κλίμα βρίσκεται και το δημοσίευμα του Δεκεμβρίου:

«...η πολυνομία οδηγεί στην **ανομία**, η **ανομία** στην αυθαιρεσία και τη συναλλαγή, η συναλλαγή στην ανασφάλεια και τη ναρκοθεσία του οικονομικού υπεδάφους, όλα αυτά μαζί στην ανυποληψία και την κακολειτουργία του κράτους».

Όπως μπορεί κανείς να διαπιστώσει, σε κανένα από τα παραπάνω άρθρα δεν συνδέεται η ανομία με την κρίση και τη γενικότερη οικονομική κατάσταση. Αντίθετα, παρουσιάζεται ως ένα θεσμικό χαρακτηριστικό της ελληνικής κοινωνίας, με χρόνια παρουσία χάρη στην ανοχή και τη στήριξη των εκάστοτε κυβερνήσεων, ενώ

εμφανίζεται να έχει στενή σχέση με τη διαφθορά, την ατιμωρησία και την εγκληματικότητα. Ο παρακάτω πίνακας συνοψίζει τα χαρακτηριστικά των άρθρων του έτους:

Πίνακας 10: Δημοσιεύματα 2010

Τίτλος	Ημερομηνία	Εκταση	Ρουμπρίκα	Σελίδα	Φωτογραφία	Πηγή	Τύπος Ρεπορτάζ
«Πράσινοι Ίπποι»	03/01/2010	Μιάμιση σελίδα	Δικαιοσύνη	-	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Κείμενο Γνώμης
Γιώργος Παπανδρέου: Έκδηλη ανησυχία για την οικονομία, κατηγορώ προς Ν.Δ.	02/02/2010	Μία σελίδα	Πολιτική	-	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Είδηση/Γεγονός
Διαξιφισμοί για το ρόλο της δικαιοσύνης	02/03/2010	Μία σελίδα	Δικαιοσύνη	-	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Είδηση/Γεγονός
Η δεύτερη μεταπολίτευση είναι σήμερα δυνατή	11/04/2010	Μιάμιση σελίδα	Πολιτική	-	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Κείμενο Γνώμης
Η κρίση θέλει δικαιοσύνη	02/05/2010	Μία σελίδα	Οικονομία	-	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Κείμενο Γνώμης
Η μεταμόρφωση της Ελλάδας μετά το 2010	13/06/2010	Μιάμιση σελίδα	Κοινωνία	-	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Κείμενο Γνώμης
Δικαιοσύνη	22/07/2010	Μισή σελίδα	Δικαιοσύνη	-	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Κείμενο Γνώμης
Νέο λουκέτο σε εκπαιδευτήριο	01/09/2010	Μισή σελίδα	Παιδεία	-	Όχι	Κυβέρνηση	Είδηση/Γεγονός
Το πέρας του κράτους	02/10/2010	Μισή σελίδα	Πολιτική	-	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Κείμενο Γνώμης
Εξετάζεται η μείωση του Φ.Π.Α. στις επιχειρήσεις	17/11/2010	Μία σελίδα	Πολιτισμός	-	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Είδηση/Γεγονός
Γράμματα αναγνωστών	07/12/2010	Δυόμιση σελίδες	Κοινωνία	-	Όχι	Γράμματα Αναγνωστών	Κείμενο Γνώμης

Τα βασικά χαρακτηριστικά των άρθρων δεν αλλάζουν ούτε το 2011 (12 στο σύνολο), με μόνη εξαίρεση την εμφάνιση της λέξης «ανομία» σε δύο τίτλους, στα

δημοσιεύματα του Φεβρουαρίου και του Σεπτεμβρίου («Λαϊκισμός και **ανομία**» και «Ψηφοθηρία και **ανομία**» αντίστοιχα).

Στο πρώτο ενδιαφέρον άρθρο του έτους, όπου γίνεται λόγος για την αναγκαιότητα συνταγματικής αναθεώρησης, όχι από τους βουλευτές, αλλά από έγκριτους συνταγματολόγους, ο συντάκτης αναφέρει χαρακτηριστικά:

*«Πρέπει να ξαναστήσουμε το ελληνικό κράτος, να βεβαιωθούμε ότι η **ανομία** δεν είναι πια ο κανόνας και να οργανώσουμε τη χώρα σε άλλες βάσεις...»* ενώ επισημαίνει ότι *«...η ανοχή των πολιτικών ηγειών απέναντι στη βία και την αυθαιρεσία έχει συντελέσει στην απαξίωση εννοιών όπως η δημόσια τάξη, ποινή ή κύρωση.»*

Στον ίδιο τόνο κυμαίνονται και τα άρθρα των δύο επόμενων μηνών:

*«Είναι μεγάλη η ζημιά που μπορεί να προκληθεί από το φαινόμενο της **ανομίας**, ειδικά από ομάδες οι οποίες ενθαρρύνουν τους πολίτες να μην πληρώνουν διόδια ή εισιτήρια στις δημόσιες συγκοινωνίες.»* (02/02/2011)

*«Όταν το κράτος και η δικαιοσύνη αδιαφορούν για τέτοια ζητήματα (ενν. για ξυλοδαρμό γνωστού πολιτικού) και δεν κάνουν το καθήκον τους, φυσικό είναι η βία και η **ανομία** να εξαπλώνονται.»* (01/03/2011)

Ως χαρακτηριστικό του κρατικού μηχανισμού και όχι της κοινωνίας εν γένει, όπως παραπάνω, παρουσιάζεται η ανομία στα δημοσιεύματα του Ιουνίου και του Νοεμβρίου:

«Η Ελλάδα βουλιάζει, γιατί οι πολιτικοί της διέλυσαν το κράτος έτσι ώστε να μπορούν να κυβερνούν εκείνοι ανεξέλεγκτα και με το αζημίωτο, μαζί με συνδικαλιστές, κομματικούς και διπλεκόμενους επιχειρηματίες. Τους βόλενε να μη δουλεύουν οι εφορίες γιατί έτσι μπορούσαν να σβήνουν πρόστιμα, να διατάσσουν επανελέγχους και να έχουν αγαστή συνεργασία με το βαθύ κομματικό-συνδικαλιστικό κράτος. Η

οργανωσιά και η έλλειψη επαγγελματισμού κάλυπτε την **ανομία** και τη λοβιτούρα.»
(01/06/2011)

Από ομιλία του πρωθυπουργού: «...η κυβέρνηση πληρώνει το λογαριασμό δεκαετιών αμεριμνησίας, λαϊκισμού, **ανομίας**, αδιαφάνειας, διαπλοκής, πελτειακών σχέσεων και αδιαφορίας για το δημόσιο.» (07/11/2011)

Χαρακτηριστικό είναι ότι σε όλα τα δημοσιεύματα νοείται ως παραβίαση του νόμου, ως αδιαφορία απέναντι στο υπάρχον νομοθετικό σύστημα, που άλλοτε αποτελεί στοιχείο των Ελλήνων ως σύνολο και μέρος της νοοτροπίας τους και άλλοτε θεσμική παθογένεια του πολιτικού και κυβερνητικού χώρου. Συχνή είναι η σύνδεσή της με τη βία, την εγκληματικότητα και τη διαφθορά, ενώ σε κανένα δημοσίευμα δεν αναφέρεται σε συνάρτηση με την κρίση.

Επίσης, πρέπει να επισημανθεί ότι στα περισσότερα άρθρα (αν όχι σε όλα) ασκείται κριτική από τους συντάκτες στο πολιτικό σύστημα εν γένει (και όχι απαραίτητα στην κυβέρνηση), το οποίο και θεωρούν ως υπαίτιο για την ύπαρξη και τη διάδοση της ανομίας. Παρακάτω παρτίθεται ο αναλυτικός πίνακας με τα άρθρα του έτους:

Πίνακας 11: Δημοσιεύματα 2011

Τίτλος	Ημερομηνία	Έκταση	Ρουμπρίκα	Σελίδα	Φωτογραφία	Πηγή	Τύπος Ρεπορτάζ
Σύνταγμα όχι από δωσίλογους	09/01/2011	Μιάμιση σελίδα	Πολιτική	-	Όχι	Κυβέρνηση	Κείμενο Γνώμης
Λαϊκισμός και ανομία	02/02/2011	Μία παράγραφος	Κοινωνία	-	Όχι	Δημόσιες αρχές	Κείμενο Γνώμης
Θα συμβούν...	01/03/2011	Μία παράγραφος	Κοινωνία	-	Όχι	Δημόσιες αρχές	Κείμενο Γνώμης
Τέλος αντοχής, τέλος ανοχής	07/04/2011	Μία σελίδα	Κοινωνία	-	Όχι	Δημόσιες αρχές	Κείμενο Γνώμης
Οίκος υπερβολικής ανοχής	03/05/2011	Μία σελίδα	Αθλητισμός	-	Όχι	Δημόσιες αρχές	Κείμενο Γνώμης
Το κράτος μας και οι ξένοι	01/06/2011	Μισή σελίδα	Κοινωνία	-	Όχι	Δημόσιες αρχές	Κείμενο Γνώμης

Διακομματική κατά φαινομένων βίας	07/07/2011	Μία σελίδα	Κοινωνία	-	Όχι	Κυβέρνηση	Είδηση/Γεγονός
Πόσο αντέχει η κοινωνία;	02/08/2011	Μισή σελίδα	Κοινωνία	-	Όχι	Δημόσιες αρχές	Κείμενο Γνώμης
Ψηφοθηρία και ανομία	02/09/2011	Μία παράγραφος	Κοινωνία	-	Όχι	Δημόσιες αρχές	Κείμενο Γνώμης
Αποψη: «Στο λάθος δε θα συναινέσω»	02/10/2011	Μία σελίδα	Κοινωνία	-	Όχι	Δημόσιες αρχές	Κείμενο Γνώμης
Σκορπισμένες δεκαετίες	07/11/2011	Μισή σελίδα	Πολιτική	-	Όχι	Κυβέρνηση	Κείμενο Γνώμης
Ανοχή στον εφιάλτη	03/12/2011	Μισή σελίδα	Κοινωνία	-	Όχι	Δημόσιες αρχές	Κείμενο Γνώμης

Το έτος 2012 επαναλαμβάνεται το ίδιο μοτίβο στα άρθρα. Ευρεία ενασχόληση με το πεδίο των κοινωνικών, ενώ με εξαίρεση ένα άρθρο, όλα τα υπόλοιπα αποτελούν κείμενα γνώμης.

Το πρώτο δημοσίευμα του έτους κλείνει με μία πολύ ενδιαφέρουσα παράγραφο, που αξίζει να παρατεθεί:

*«Όσο το σύστημα ανανεώνει την ισορροπία του στην **ανομία**, ως οικεία και συνήθη τακτική, οι όποιες προσπάθειες ελέγχου είναι τυφλές και αποσπασματικές. Οι αλλαγές, αργές πάντα και βασανιστικές, χρειάζονται ευρεία συμμετοχή: από εκείνους που ασκούν την εξουσία έως τους συναλλασσόμενους στο γκισέ πολίτες. Μηνύματα δε στέλνει μόνο η επιβολή της νομιμότητας αλλά και η ανοχή της **ανομίας**.»*

Η ανομία παρουσιάζεται εδώ ως συστημική υπόθεση, ως ένα χαρακτηριστικό που διαποτίζει όλη την κοινωνία και χρειάζεται τη συμβολή όλων για να αντιμετωπισθεί. Τον ίδιο συστημικό χαρακτήρα έχει και στο άρθρο του Φεβρουαρίου:

*«Για τα δικά μας δεδομένα (ενν. των Ελλήνων), όπου πλήρης **ανομία** θεωρείται ανώτερη μορφή ελευθερίας και η περιφρόνηση των κανόνων εκθειάζεται ως ανθρωπισμός...»*

Αντίθετα, στο άρθρο «Αίσθημα Δικαίου» (02/05/2012), αντιμετωπίζεται μάλλον ως μία κατάσταση που διέπει τους ισχυρούς παράγοντες σε διάφορους τομείς: *«Κάτι έχει αλλάξει επιτέλους στον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουν η ελληνική Δικαιοσύνη και οι διωκτικές αρχές την ανομία από την πλευρά ισχυρών επιχειρηματιών, πολιτικών, αθλητικών παραγόντων κ.ά.»*

Όπως και σε αρκετές περιπτώσεις στα προηγούμενα έτη, στο δημοσίευμα του Αυγούστου συνδέεται με τη φοροδιαφυγή, ένα μείζον θέμα του ελληνικού κράτους εδώ και χρόνια, που όμως έχει προβληθεί έντονα κατά την περίοδο της κρίσης:

«Η σχέση ανομίας-αδικίας είναι ευθέως ανάλογη. Και βέβαια όσο το χρήμα έρρεε (για άλλους περισσότερο και άλλους λιγότερο) η αδικία δεν έκανε τόση αντόπωση. Τώρα όμως που χρήματα δεν υπάρχουν η αδικία εμφανίζεται εξοργιστική. Το ίδιο και η ανομία.»

Τέλος, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το άρθρο του Οκτωβρίου, όπου η ανομία συνδέεται με την εγκληματικότητα και αποδίδονται ευθύνες στο κράτος για τον μη περιορισμό της:

«Η εγκληματικότητα και η ανομία σε ορισμένες γειτονιές των Αθηνών και άλλων πόλεων έχει ξεπεράσει κάθε όριο. Οι κάτοικοι βρίσκονται σε απόγνωση. Λόγω της απουσίας του κράτους και του ανεξέλεγκτου φαινομένου των λαθρομεταναστών...Το κράτος και μόνον αυτό έχει την ευθύνη για το νόμο και την τάξη...»

Συνοψίζοντας, όπως και κατά προηγούμενα έτη, η ανομία προσλαμβάνεται από τους συντάκτες ως η γενικότερη νοοτροπία των Ελλήνων να αψηφούν και να μην εφαρμόζουν τους νόμους. Αυτό, άλλοτε παρατηρείται σε επίπεδο κοινωνίας συνολικά και άλλοτε (σπανιότερα) σε επίπεδο πολιτικής και διακυβέρνησης. Επίσης, δεν εμφανίζεται να έχει κάποια σχέση ή άμεση σύνδεση με την οικονομική κρίση. Βεβαίως, φαινόμενα ανομίας προβάλλονται αρκετά συχνά από τα Μ.Μ.Ε., με αφορμή τη γενικότερη ανάδειξη της παθογένειας της

ελληνικής κοινωνίας τα τελευταία τρία χρόνια (σκάνδαλα, φοροδιαφυγή, κυβερνητική διαφθορά, βία). Αυτό, όμως, δε σημαίνει ότι τέτοια φαινόμενα έχουν τη ρίζα τους στην κρίση, ούτε ότι πραγματικά έχουν αυξηθεί σε σχέση με την περίοδο προ κρίσης.

Αντίθετα, εμφανίζεται να έχει στενή σχέση με τη βία, τη διαφθορά (κυρίως την κρατική) αλλά με πάσης μορφής εγκληματικότητα. Όλα αυτά, μέσα από τη θεματική ανάλυση των άρθρων, εμφανίζονται να έχουν χρόνια παρουσία στη χώρα, χωρίς να είναι κατ' ανάγκην αποτέλεσμα της κρίσης, αλλά μάλλον θεσμικά χαρακτηριστικά του ελληνικού κράτους και του τρόπου με τον οποίο λειτουργεί. Ακολουθεί ο πίνακας με τα δημοσιεύματα του έτους 2012:

Πίνακας 12: Δημοσιεύματα 2012

Τίτλος	Ημερομηνία	Έκταση	Ρουμπρίκα	Σελίδα	Φωτογραφία	Πηγή	Τύπος Ρεπορτάζ
Υπερπυργείο Διά Βίου Διαφθοράς	06/01/2012	Μισή σελίδα	Κοινωνία	-	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Κείμενο Γνώμης
Εγκληματίες κυκλοφορούν ούτως ή άλλως	07/02/2012	Μία σελίδα	Πολιτική	-	Όχι	MME	Κείμενο Γνώμης
Σύντομα	02/03/2012	Μία σελίδα	Κοινωνία	-	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Είδηση/Γεγονός
Οι ποιητές και η κρίση	01/04/2012	Μία σελίδα	Κοινωνία	-	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Κείμενο Γνώμης
Αίσθημα δικαίου	02/05/2012	Μία παράγραφος	Κοινωνία	-	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Κείμενο Γνώμης
Προ-βολές: Επιθετικότητα με άλλοθι	06/06/2012	Μία σελίδα	Κοινωνία	-	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Κείμενο Γνώμης
Ο λογαριασμός του λαϊκισμού	07/07/2012	Μισή σελίδα	Κοινωνία	-	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Κείμενο Γνώμης
Μαύρο χρήμα, ατομική ευθύνη	04/08/2012	Μισή σελίδα	Κοινωνία	-	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Κείμενο Γνώμης
Η κοινωνία των εαυτών	09/09/2012	Μία σελίδα	Κοινωνία	-	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Κείμενο Γνώμης
Μόνο το κράτος	02/10/2012	Μία παράγραφος	Κοινωνία	-	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Κείμενο Γνώμης

3. Η περίπτωση της εφημερίδας «Το Βήμα»

Η τρίτη εφημερίδα που επιλέχθηκε για την έρευνα είναι «Το Βήμα». Παρατηρώντας κανείς τον πίνακα που παρατίθεται παρακάτω, διαπιστώνει ότι σε αυτήν δημοσιεύονται σχετικά μεγάλα άρθρα, με μέσο όρο έκτασης τις δύο σελίδες, ενώ η θεματολογία κυμαίνεται ανάμεσα στα κοινωνικά θέματα και την πολιτική. Εκτός των ειδησεογραφικών άρθρων, που αποτελούν την πλειοψηφία, υπάρχουν και αρκετά κείμενα γνώμης, ενώ οι πηγές, έτσι όπως προκύπτουν από την ανάγνωση, είναι είτε η κυβέρνηση είτε οι δημόσιες αρχές.

Όσον αφορά τους τίτλους, μπορεί εύκολα κανείς να διαπιστώσει ότι δεν κάνουν αναφορά στην ανομία ή την κρίση, αναφέρουν, όμως, συχνά το όνομα του τότε αρχηγού της αξιωματικής αντιπολίτευσης Γ. Παπανδρέου. Τέλος, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι στην ηλεκτρονική έκδοση της εφημερίδας δεν αναγράφεται η σελίδα που δημοσιεύτηκε το κάθε άρθρο, καθιστώντας αδύνατο να διαπιστωθεί εάν πρόκειται για πρωτοσέλιδο ή όχι.

Στο πρώτο άρθρο που παρουσιάζει ενδιαφέρον (συνολικά για το 2009 μελετήθηκαν 12 άρθρα), αυτό του Ιανουαρίου, ο συντάκτης κάνει λόγο για την αδυναμία του ελληνικού πολιτικού συστήματος την τρέχουσα περίοδο να ανταποκριθεί αποτελεσματικά στις υποχρεώσεις του:

«Ένα μεγάλο μέρος της ελληνικής κοινωνίας αισθάνεται προσβεβλημένο από την ανομία, την αταξία, την ακαταστασία, την ακοβερνησία και την αναποτελεσματικότητα που βασιλεύουν».

Αντίθετα, στο δημοσίευμα του Απριλίου, η ανομία συνδέεται με τη βία και την εγκληματικότητα από τον τότε πρωθυπουργό Κ. Καραμανλή:

*«Απέναντι στη βία δεν υπάρχει καμία ανοχή και δε χωρούν ημίμετρα, τόνισε ο πρωθυπουργός, υπεραμυνόμενος των μέτρων που πρόσφατα αποφάσισε η κυβέρνηση για την πάταξη της εγκληματικότητας. Κατά την προ ημερησίας διατάξεως συζήτηση σε επίπεδο πολιτικών αρχηγών στη Βουλή, ο Κ. Καραμανλής επιτέθηκε στο ΠΑΣΟΚ και το ΣΥΡΙΖΑ για τη στάση τους απέναντι σε θέματα **ανομίας**».*

Ίσως η πιο άμεση σύνδεση της ανομίας με την κρίση, συγκριτικά με όλα τα άρθρα που έχουν εξεταστεί έως τώρα, παρατηρήθηκε στο δημοσίευμα του Μαΐου, ενώ ακόμη μία φορά γίνεται λόγος για ανικανότητα της κυβέρνησης να πράξει τα δέοντα:

*«Οι πολιτικοί μας ηγέτες, με ελάχιστες εξαιρέσεις, δείχνουν να έχουν βολευτεί σε ένα τέλμα απραξίας, σκανδαλογίας και ύβρεως. Η κατάληξη αυτής της καθοδικής πορείας μπορεί να είναι ένα δραματικό γεγονός στο προσεχές διάστημα το οποίο θα αναδείξει την πραγματική διάσταση της **κρίσης**, είτε λόγω δημοσίου χρέους είτε λόγω **ανομίας** και κοινωνικής αποσύνθεσης».*

Για πρώτη φορά η ανομία παρουσιάζεται ως ένας παράγοντας που μπορεί δυνητικά να συντελέσει στην έξαρση της κρίσης, ενώ είναι και η πρώτη φορά που σχετίζεται με την κοινωνική αποσύνθεση και όχι με τη βία, τη διαφθορά ή την εγκληματικότητα. Κάτι που βεβαίως δεν αποφεύγεται στο άρθρο του Ιουνίου, όπου γίνεται αναφορά στο πάντα επίκαιρο θέμα του ιστορικό κέντρου της Αθήνας, ή αλλιώς του «γκέτο των Αθηνών»:

*«Κακά τα ψέματα, η Αθήνα απέκτησε στο κέντρο της μια εκτεταμένη και διαρκώς επεκτεινόμενη ζώνη **ανομίας** και παρανομίας, όπου ανθούν η απλή παραβατικότητα, οι μικροκλοπές, η εκμετάλλευση γυναικών, η προστασία, αλλά και η βαριά εγκληματικότητα των ναρκωτικών, των συμμοριών, των συγκρούσεων και των φονικών».*

Φυσικά, πάντα επίκαιρο είναι και το θέμα της διαφθοράς στο δημόσιο τομέα (άρθρο Ιουλίου):

«Οκτώ μέτρα για την αναδημιουργία του κράτους με έμφαση στην πάταξη της διαφθοράς και στην καταπολέμηση της γραφειοκρατίας έχει επεξεργαστεί το ΠΑΣΟΚ, που θεωρεί ότι η ετήσια έκθεση του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης κ. Λεάνδρου Ρακιντζή που εδόθη πρόσφατα στη δημοσιότητα αποτελεί έκφραση του απόλυτου χάους, της **ανομίας** και της διαφθοράς στη δημόσια διοίκηση».

Τέλος, σε ένα άκρως ενδιαφέρον άρθρο που μιλάει για ένα σχέδιο αναδιάρθρωσης του δημοσίου τομέα, ως παράγοντας της ανομίας εμφανίζεται η πολυνομία:

«Η απονομή της δικαιοσύνης πάσχει όχι μόνο από τις καθυστερήσεις στην εκδίκαση των υποθέσεων. Η πολυνομία που επικρατεί στη χώρα οδηγεί στη μη εφαρμογή τους και τελικώς στην **ανομία**».

Σε όλα τα παραπάνω άρθρα (πλην αυτό του Μαΐου) αλλά και σε αυτά που δεν αναφέρθηκαν, η ανομία διατηρεί το περιεχόμενο και τη σημασία που της απέδωσαν και τα προηγούμενα έντυπα, αυτή δηλαδή της παρανομίας και της γενικότερης παραβίασης των νόμων από το κοινωνικό σύνολο, ενώ εξακολουθεί να εμφανίζει στενή σύνδεση με τη βία, τη διαφθορά και την εγκληματικότητα. Ακολουθεί ο πίνακας του έτους 2009:

Πίνακας 13: Δημοσιεύματα 2009

Τίτλος	Ημερομηνία	Έκταση	Ρουμπρίκα	Σελίδα	Φωτογραφία	Πηγή	Τύπος Ρεπορτάζ
Η χώρα στρίβει...	04/01/2009	Δύο σελίδες	Κοινωνία	-	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Κείμενο Γνώμης
Οι ΗΠΑ κινδυνεύουν να μείνουν μόνες	01/02/2009	Δύομισι σελίδες	Διεθνή	-	Όχι	Μ.Μ.Ε.	Είδηση/Γεγονός
Ανύπαρκτη έως προβληματική η παρουσία της Ελλάδας στην ΕΕ, τόνισε ο Γ. Παπανδρέου	10/03/2009	Μία σελίδα	Πολιτική	-	Ναι	Δημόσιες Αρχές	Είδηση/Γεγονός
Συζήτηση για την εγκληματικότητα. Καμία ανοχή στη βία,	08/04/2009	Μία παράγραφος	Πολιτική	-	Ναι	Κυβέρνηση	Είδηση/Γεγονός

τόνισε ο πρωθυπουργός στη Βουλή							
Η Ελλάδα του «Όχι, δεν μπορούμε»	05/05/2009	Μιάμιση σελίδα	Κοινωνία	-	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Κείμενο Γνώμης
Το γκέτο των Αθηνών	01/06/2009	Μιάμιση σελίδα	Κοινωνία	-	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Κείμενο Γνώμης
«Μανιφέστο» κατά της διαφθοράς παρουσίασε το ΠΑΣΟΚ	03/07/2009	Δύο σελίδες	Πολιτική	-	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Είδηση/Γεγονός
Τα μάθατε τα νέα;	04/08/2009	Δυόμισι σελίδες	Πολιτική	-	Ναι	Κυβέρνηση	Κείμενο Γνώμης
«Απόδραση δια των εκλογών. Τα ψέμματα τελείωσαν πια», δηλώνει ο κ. Γ. Παπανδρέου	02/09/2009	Μιάμιση σελίδα	Πολιτική	-	Ναι	Δημόσιες Αρχές	Είδηση/Γεγονός
Μήνυμα συστράτευσης για να «γυρίσει σελίδα η χώρα» απηύθυνε ο κ. Γιώργος Παπανδρέου	01/10/2009	Τρεις σελίδες	Πολιτική	-	Ναι	Δημόσιες Αρχές	Είδηση/Γεγονός
Το σχέδιο για το νέο κράτος	01/11/2009	Τρεισίμισι σελίδες	Πολιτική	-	Ναι	Κυβέρνηση	Είδηση/Γεγονός
Μιχάλης Χρυσοχοϊδής: «Δε θα ανεχθούμε την επανάληψη ενός σκηνικού	04/12/2009	Μία σελίδα	Κοινωνία	-	Ναι	Κυβέρνηση	Είδηση/Γεγονός

Το 2010 το προφίλ των δημοσιευμάτων δεν απομακρύνεται πολύ από το προηγούμενο έτος (12 συνολικά). Η πολιτική παραμένει το αγαπημένο πεδίο ενασχόλησης των αρθρογράφων και αυτό φαίνεται τόσο από τη συχνή αναφορά του ονόματος του πρωθυπουργού στους τίτλους όσο και από το γεγονός ότι, στα περισσότερα άρθρα, ως πηγή παρουσιάζεται η ίδια η κυβέρνηση.

Στο πρώτο άρθρο του έτους με τίτλο «Με ή χωρίς αποδείξεις», θίγεται το μείζον θέμα της φοροδιαφυγής και σχολιάζεται η προτροπή του τότε υπουργού οικονομικών προς τους Έλληνες να μαζεύουν αποδείξεις:

«Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η φοροδιαφυγή είναι τεράστια...Οι αποδείξεις είναι ένα μέσο να μαζευτεί λίγο αυτό το εκτεταμένο φαινόμενο της ανομίας».

Αντίθετα, η διαφθορά βρίσκεται στο επίκεντρο του δημοσιεύματος του επόμενου μήνα, δια στόματος του πρωθυπουργού:

*«Πέραν των χρημάτων (ενν. που σπατάλησε η προηγούμενη κυβέρνηση), αυτή η διαφθορά που υπήρξε, δημιούργησε μια αντίληψη διακυβέρνησης που έδινε το παρασύνθημα σε όλη την κοινωνία, ότι η **ανομία** είναι προτιμητέα».*

Ξεκάθαρη είναι εδώ η απόδοση ευθυνών στην προηγούμενη κυβέρνηση, για πρόκληση και υπόθαλψη της παρανομίας και της διαφθοράς, τόσο στους κόλπους της όσο και στην κοινωνία κατ' επέκταση. Δια στόματος του πρωθυπουργού είναι και το απόσπασμα από το δημοσίευμα του Μαρτίου:

*«Το κοινό περί δικαίου αίσθημα δεν ικανοποιείται και η Δικαιοσύνη θεωρείται ότι δε λειτουργεί ώστε να προστατεύει τους πολίτες από κάθε **ανομία**... Τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα υπάρχει διαφθορά, εκτεταμένη **ανομία** και αυθαιρεσία, ενώ ταυτόχρονα παρατηρείται και αδυναμία των θεσμών να ελέγξουν φαινόμενα **ανομίας** και αυθαιρεσίας».*

Εδώ η ανομία, νοείται για ακόμη μία φορά ως η εκτεταμένη παραβίαση των νόμων και των θεσμών που διαποτίζει ολόκληρη την ελληνική κοινωνία και αποτελεί χρόνιο φαινόμενο. Το ίδιο και στο άρθρο του Μαΐου, όπου Πρόεδρος της Δημοκρατίας και πρωθυπουργός συζητάνε για την πάταξη του εγκλήματος και της διαφθοράς:

*«Το αίσθημα της **ανομίας** είναι διαλυτικό μιας δημοκρατικής κοινωνίας».*

Ως γενικευμένη υπόθεση που αφορά ολόκληρο το λαό παρουσιάζεται και σε αυτό του Ιουλίου:

*«Τώρα σειρά έχει η ανάπτυξη και η αναδιοργάνωση του οικονομικού μας προτύπου. Τον κύριο ρόλο από εδώ και στο εξής θα παίζει η τήρηση των νόμων για την πάταξη της **ανομίας** και την ανάκτηση της εμπιστοσύνης των πολιτών και των αγορών. Το βάρος πέφτει στην κυβέρνηση αλλά χρειάζεται και αλλαγή στη νοοτροπία των*

πολιτών... Ηγενικότερη φύση της **ανομίας** κάνει την πάταξή της εξαιρετικά δύσκολη υπόθεση».

Στα υπόλοιπα δημοσιεύματα του έτους επαναλαμβάνεται το ίδιο μοτίβο, με κάποιον αξιωματούχο της κυβέρνησης (ως επί το πλείστον τον ίδιο των πρωθυπουργό) να κάνει λόγο για τη διαφθορά και την ανάγκη πάταξής της, την εγκληματικότητα και τη γενικότερη ανομία που χαρακτηρίζει τη χώρα. Στο δημοσίευμα Οκτωβρίου βρίκει κανείς τη μοναδική, ίσως, ευθεία συσχέτιση με την οικονομία (όχι όμως και με την κρίση):

«...ο Παπανδρέου τόνισε ότι... το έλλειμμα ήταν αποτέλεσμα των πολιτικών της αδιαφάνειας, της διαφθοράς, της **ανομίας**, της σπατάλης και της πελατειακής πολιτικής που ακολούθησε η προηγούμενη κυβέρνηση, κάτι που, όπως τόνισε, είναι αυτονόητα παραδεκτό, ωστόσο, όμως, αγνοήθηκε επικίνδυνα επί πολύ καιρό».

Επομένως, ομοιογένεια των άρθρων όσον αφορά το περιεχόμενο αλλά και την πρόσληψη της έννοιας της ανομίας και συχνότατη αναφορά σε ομιλίες του πρωθυπουργού είναι τα κύρια χαρακτηριστικά του έτους. Ακολουθεί αναλυτικός πίνακας με τα χαρακτηριστικά των δημοσιευμάτων του έτους:

Πίνακας 14: Δημοσιεύματα 2010

Τίτλος	Ημερομηνία	Έκταση	Ρουμπρίκα	Σελίδα	Φωτογραφία	Πηγή	Τύπος Ρεπορτάζ
Με ή χωρίς αποδείξεις	08/01/2010	Μία σελίδα	Πολιτική	-	Όχι	Κυβέρνηση	Κείμενο Γνώμης
Γ. Παπανδρέου: «Δεν έχουμε τα περιθώρια να αντέξουμε παρατεταμένα μπλόκα και απεργίες»	01/02/2010	Μιάμιση σελίδα	Πολιτική	-	Ναι	Κυβέρνηση	Είδηση/Γεγονός
Υπάρχει η αντίληψη ότι υπερισχύει το δίκαιο του ισχυρού	01/03/2010	Τρεις σελίδες	Πολιτική	-	Ναι	Κυβέρνηση	Είδηση/Γεγονός
Εκκολλητήρια	11/04/2010	Δύο	Παιδεία	-	Όχι	Δημόσιες	Κείμενο Γνώμης

ανομίας		σελίδες				Αρχές	
Κάρλος Παπούλιας: Να τιμωρηθούν οι υπεύθυνοι των σκανδάλων	04/05/2010	Δύο σελίδες	Πολιτική	-	Ναι	Κυβέρνηση	Είδηση/Γεγονός
Στα σκαριά και η αστυνομία...ΑΕΙ	24/06/2010	Μία σελίδα	Κοινωνία	-	Όχι	Κυβέρνηση	Είδηση/Γεγονός
Η ρίζα του κακού	21/07/2010	Μία σελίδα	Οικονομία	-	Ναι	Δημόσιες Αρχές	Κείμενο Γνώμης
Γιώργος Κοτιανίδης «Τρομοκράτες με ναρκισσισμό»	08/08/2010	Τρεις σελίδες	Κοινωνία	-	Ναι	Μ.Μ.Ε.	Συνέντευξη
Διαμαντοπούλου: Η ανομία θα σταματήσει	01/09/2010	Δύο σελίδες	Κοινωνία	-	Ναι	Κυβέρνηση	Είδηση/Γεγονός
Γιώργος Παπανδρέου στο Υπουργικό: «Τα καταφέρνουμε μια χαρά παρά τις προβλέψεις περί του αντιθέτου»	04/10/2010	Μιάμιση σελίδα	Πολιτική	-	Όχι	Κυβέρνηση	Είδηση/Γεγονός
Γιώργος Παπανδρέου: «Η δημοκρατία δεν τρομοκρατείται»	03/11/2010	Μία σελίδα	Πολιτική	-	Ναι	Κυβέρνηση	Είδηση/Γεγονός
Γιώργος Παπανδρέου: «Οι νέες εργασιακές σχέσεις δίνουν στον εργαζόμενο τη δυνατότητα της εκπροσώπησης»	10/12/2010	Μία σελίδα	Πολιτική	-	Ναι	Κυβέρνηση	Είδηση/Γεγονός

Μεγαλύτερη ποικιλία θεματολογίας αλλά και μερική απομάκρυνση από την κυβέρνηση ως αποκλειστική πηγή χαρακτηρίζουν την αρθρογραφία του «Βήματος» το έτος 2011 (συνολικά 12 άρθρα), με τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά να μένουν σχετικά σταθερά.

Το άρθρο του Ιανουαρίου είναι το πρώτο που παρουσιάζει ενδιαφέρον αλλά και από τα λίγα μέχρι τώρα που εμφανίζει μία άμεση σύνδεση της κρίσης με την ανομία:

«Με το μνημόνιο ισχύει το εξής: διαμορφώνεται ένα κανονιστικό πλαίσιο το οποίο πλαισιώνει μια **ανομία**, παρά την υπερψήφιση του μνημονίου από τη Βουλή, για τον απλούστατο λόγο ότι η υπερψήφιση αυτή έγινε εν όψει της χρεοκοπίας της χώρας. Εν όψει μιας «κατάστασης ανάγκης» όπου αυτό που κυριαρχεί είναι η ισχύς του (νόμου) χωρίς το νόμο, παρά το νόμο».

Επίσης, το άρθρο του Μαρτίου υπονοεί μία λανθάνουσα σχέση αιτίου-αιτιατού μεταξύ της κρίσης και της ανομίας. Πρόκειται για μία επιστολή που έστειλε ο πρόεδρος της ΑΕΚ στον πρωθυπουργό με αφορμή την κακή οικονομική και διοικητική κατάσταση της ομάδας αλλά και τα γενικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει το ελληνικό ποδόσφαιρο:

«Στην πραγματικότητα, στο ελληνικό ποδόσφαιρο μεταφέρθηκαν επί τα χείρω και διογκούμενες όλες οι παθογένειες της ελληνικής κοινωνίας που οδήγησαν στην πλήρη κατάρρευση που ζούμε ως χώρα σήμερα: γενικευμένη **ανομία**, ευνοιοκρατία, μαύρο χρήμα, φορολογική ασυνέπεια, διαφθορά, εκβιασμοί, πεποίθηση ατιμωρησίας και όλα αυτά υπό το πλέγμα για γενικευμένης συνενοχής».

Η ανομία, θεωρούμενη και εδώ ως μία γενικότερη αδιαφορία απέναντι στο νόμο που χαρακτηρίζει την κοινωνία, παρουσιάζεται ως μία από τις αιτίες που οδήγησαν στη σημερινή οικονομική κρίση. Την ίδια έννοια, χωρίς όμως να συνδέεται με την κρίση, έχει και στο δημοσίευμα του Ιουνίου, το οποίο μιλάει για το - τετριμμένο πλέον – θέμα της γκετοποίησης του κέντρου της Αθήνας:

«Το μεταναστευτικό δεσπόζει στις παρεμβάσεις, εκ παραλλήλου με την περιγραφή ότι το ιστορικό κέντρο της πόλης και μεγάλα τμήματά της δοκιμάζονται από «την εγκατάλειψη, την πάσης μορφής εγκληματικότητα και τις εκδηλώσεις βίας, την ανασφάλεια, την **ανομία**, την εξαθλίωση μεγάλου αριθμού προσώπων, ημεδαπών και αλλοδαπών, την παράνομη πορνεία και το εμπόριο ναρκωτικών. Μάλιστα, οι αιχμές

είναι εμφανείς, όταν σημειώνεται ότι για τη κατάσταση αυτή που δε δημιουργήθηκε ξαφνικά, υπάρχουν σημαντικές πολιτικές ευθύνες».

Τέλος, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το δημοσίευμα του Οκτώβρη με τίτλο «Λουκέτα και βία στα σχολεία»:

«Τα σχολεία δεν είναι χώρος **ανομίας** και **βίας**. Οι νόμοι πρέπει να τηρούνται. Δε θέλουμε εισαγγελείς να ανοίγουν **βίαια σχολεία**, αλλά οι ευθύνες πρέπει να αποδοθούν σε όλες τις περιπτώσεις βανδαλισμών και έτσι θα γίνει».

Από τα υπόλοιπα άρθρα, δεν παρουσίασε κάποιο ξεχωριστό ενδιαφέρον, ώστε να παρατεθεί απόσπασμα. Γενικότερα, η αρθρογραφία δεν ακολουθεί πιστά τις εξελίξεις στην οικονομία, οπότε, με εξαίρεση τα δημοσιεύματα του Ιανουρίου και του Μαρτίου, κανένα δεν κάνει αναφορά στην κρίση ούτε τη συνδέει με κάποιο τρόπο με την ανομία. Ωστόσο, η βία, η διαφθορά και η εγκληματικότητα συνεχίζουν να είναι παρούσες και να αποδεικνύουν μέσα από τα γεγονότα και τη δημοσιογραφική ματιά ότι έχουν άμεση σχέση με τη γενικότερη ανομία που διέπει τη χώρα. Ακολουθεί ο σχετικός πίνακας με τα δημοσιεύματα του έτους:

Πίνακας 15: Δημοσιεύματα 2011

Τίτλος	Ημερομηνία	Έκταση	Ρουμπρίκα	Σελίδα	Φωτογραφία	Πηγή	Τύπος Ρεπορτάζ
Μπροστά στο νόμο	04/01/2011	Μιάμιση σελίδα	Οικονομία	-	Όχι	Κυβέρνηση	Κείμενο Γνώμης
Σύσκεψη Μαξίμου: Πρόταση της υπουργού Εργασίας για ταμείο κοινωνικής συνοχής	01/02/2011	Μιάμιση σελίδα	Κοινωνία	-	Ναι	Κυβέρνηση	Είδηση/Γεγονός
Η επιστολή της ΑΕΚ στον πρωθυπουργό	01/03/2011	Τρεις σελίδες	Αθλητισμός	-	Ναι	Δημόσιες Αρχές	Είδηση/Γεγονός
Πρόταση διαλόγου Παπανδρέου προς Κουβέλη	01/04/2011	Δυόμισι σελίδες	Πολιτική	-	Ναι	Κυβέρνηση	Είδηση/Γεγονός
Υπουργοί σε απόγνωση, καρφιά βουλευτών για Μαξίμου	03/05/2011	Δυόμισι σελίδες	Πολιτική	-	Ναι	Κυβέρνηση	Είδηση/Γεγονός
Συναίνεση στο Δήμο για τα μέτρα στο	06/06/2011	Έξι	Πολιτική	-	Ναι	Δημόσιες	Είδηση/Γεγονός

κέντρο της Αθήνας		σελίδες				Αρχές	
Με τον αρχηγό της ΕΛ.Α.Σ. συναντήθηκε η Ντόρα Μπακογιάννη	01/07/2011	Μία σελίδα	Πολιτική	-	Ναι	Δημόσιες Αρχές	Είδηση/Γεγονός
Τι θα διαβάσουμε το φθινόπωρο	04/08/2011	Τρεισήμι σι σελίδες	Πολιτισμός	-	Ναι	Δημόσιες Αρχές	Είδηση/Γεγονός
Θερμή υποδοχή για το νέο μυθιστόρημα του Τζόρτζ Πελεκάνος	06/09/2011	Δύο σελίδες	Πολιτισμός	-	Ναι	Δημόσιες Αρχές	Κείμενο Γνώμης
Λουκέτα και βία στα σχολεία	02/10/2011	Δυόμισι σελίδες	Κοινωνία	-	Ναι	Κυβέρνηση	Είδηση/Γεγονός
Να φύγουν όλοι ή οι φωνές του «χάους»	07/11/2011	Μιάμιση σελίδα	Κοινωνία	-	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Κείμενο Γνώμης
Στη Βουλή η απομάκρυνση των ποδοσφαιρικών εισαγγελέων	03/12/2011	Μία σελίδα	Αθλητισμός	-	Ναι	Δημόσιες Αρχές	Είδηση/Γεγονός

Καμία αλλαγή στα χαρακτηριστικά των άρθρων το 2012 (10 συνολικά). Το πρώτο άρθρο άξιο αναφοράς, εντοπίζεται τον Ιανουάριο και αναφέρεται σε επίθεση κατά της πολιτικού Ν. Μπακογιάννη από αγνώστους (το απόσπασμα είναι από ανακοίνωση του γραφείου τύπου του πολιτικού σχηματισμού στον οποίο ανήκει η κ. Μπακογιάννη):

«Η επίθεση από 20 οργανωμένους κουκουλοφόρους με πέτρες, λαστάρια και γιαούρτια εναντίον της προέδρου της Δημοκρατίας Συμμαχίας Ντόρας Μπακογιάννη ανήκει ξεκάθαρα στις παρακρατικές πρακτικές των γνωστών αναρχοφασιστικών ομάδων. Πρόκειται για επιθέσεις αλητείας, χουλιγκανικού τύπου τις οποίες έχει εκθρέψει η ανοχή των αριστερών κομμάτων και όχι μόνο. Χρόνια τώρα, κυβερνήσεις, πολιτικές ηγεσίες του αρμόδιου υπουργείου, δικαστικές και αστυνομικές αρχές δεν έκαναν και δεν κάνουν τη δουλειά τους για τις επαναλαμβαόμενες παρακρατικές επιθέσεις

κουκουλοφόρων. Η βία και η **ανομία** στη χώρα παίρνει ανεξέλεγκτες διαστάσεις. Η παράσταση είναι δωρεάν και κανείς δεν καλείται να πληρώσει εισιτήριο».

Η ανομία, νοούμενη εδώ ευρύτερα ως παρανομία, σχετίζεται με τη βία και εμφανίζεται να έχει ανδρωθεί από την ανικανότητα των αρμόδιων αρχών αλλά και της πολιτικής εξουσίας να ασκήσουν σωστά τα καθήκοντά τους, ενώ ο χρόνιος χαρακτήρας της στην ελληνική κοινωνία θίγεται για ακόμη μία φορά.

Αντίθετα, στα άρθρα του Μαρτίου και του Απριλίου η ανομία εξετάζεται μέσα από ένα διαφορετικό πλαίσιο, καθώς αντικατοπτρίζει τη γενικότερη κατάσταση που επικρατεί γύρω από δύο πολύ γνωστές πανεπιστημιακές σχολές, τη Νομική και το Πάντειο. Παρατίθενται τα αποσπάσματα:

«...Στο έγγραφο, που υπογράφεται από το γενικό γραμματέα του Δήμου Αθηναίων Θεόδωρο Λιβάνιο, περιγράφονται συνθήκες **ανομίας** στις περιοχές γύρω από τη Νομική Σχολή και την ΑΣΟΕΕ, με επιθέσεις κατά της Δημοτικής Αστυνομίας στους επιχειρούμενους ελέγχους από οργανωμένες ομάδες άσχετων με το πανεπιστήμιο ατόμων ή και φοιτητές.» (01/03/2012)

«Μέσα στο κτίριο της Νομικής Σχολής Αθηνών διδάσκονται οι νόμοι. Εξω από το κτίριο επικρατεί **ανομία**. Μικροπωλητές, τοξικομανείς που κάνουν χρήση ουσιών μέρα μεσημέρι, έμποροι ναρκωτικών που αναζητούν πελάτες, φοιτητές αριστερών παρατάξεων έτοιμοι να παρέμβουν υπέρ του όποιου μικροκακοποιού προκειμένου να μην πλησιάσουν αστυνομικοί το κτίριο. Στη Νομική κανείς δε θεωρεί ότι το άσυλο έχει καταργηθεί. Ούτε η αστυνομία, ούτε οι φοιτητές, ούτε οι καθηγητές του ιδρύματος.»

Ξεκάθαρη είναι, στα παραπάνω αποσπάσματα, η συσχέτιση της ανομίας με την διάπραξη αξιόποινων πράξεων και γενικότερα την εγκληματικότητα. Στο ίδιο κλίμα κινείται και το άρθρο του Σεπτεμβρίου με τίτλο «Επίσκεψη Σαμαρά στην Ομόνοια»:

«...Ο πρωθυπουργός έδειξε να συμφωνεί και ξεκινώντας από το παρελθόν του ανταπάντησε πως η Ομόνοια κάποτε ήταν πολύβουη περιοχή της Αθήνας και συνέχισε, λέγοντας ότι ένα διάστημα έγινε επίκεντρο παρανομιών και **ανομίας**...»

Το μοναδικό άρθρο στο οποίο συσχετίζεται με την οικονομική κρίση, είναι αυτό του Ιουνίου:

«Κάθε μεγάλη κρίση γεννά ένα θεμελιακό ρήγμα, με οδυνηρές συνέπειες για τη θεσμοθετημένη τάξη των πραγμάτων μιας ορισμένης εποχής. Είναι ένα είδος σεισμού που με τις τεκτονικές δονήσεις του καταρρέουν όλα τα σαθρά οικοδομήματα, που συντηρούσε ο παρασιτισμός και η **ανομία**...Κάθε καταστροφή δημιουργεί πανικό και δάκρυα, αλλά βαθιά μέσα της εμπεριέχει μια μικρή ή μεγάλη Αναγέννηση».

Εδώ παρουσιάζεται ως ένας παράγοντας που οδήγησε στην οικονομική κρίση, ενώ για ακόμη μία φορά τονίζεται η χρόνια παρουσία της στο ελληνικό κοινωνικό και πολιτικό γίγνεσθαι. Συνοπτικά, δεν παρουσιάζεται κάποια σημαντική διαφοροποίηση, συγκριτικά με τα προηγούμενα έτη, ως προς το πώς οι αρθρογράφοι αλλά και οι διάφοροι πολιτικοί παράγοντες μέσα από τα δημοσιεύματα μιλάνε για την ανομία. Παραμένει η άμεση σύνδεσή της με την εγκληματικότητα, τη διαφθορά (κρατική και μη) και τη βία, ενώ σποραδικές αναφορές δημιουργούν ένα συσχετισμό με την υπάρχουσα οικονομική κρίση.

Σαν συμπέρασμα, τα δημοσιεύματα της εφημερίδας «Το Βήμα», δεν παρουσιάζουν κάτι διαφορετικό, όσον αφορά την έννοια της ανομίας. Η έννοιά της εξακουθεί να είναι διττή, αφού από τη μία αποδίδεται στην κοινωνία και από την άλλη στους πολιτικούς, ενώ δε δημιουργείται κάποια ισχυρή σύνδεση με την οικονομική κρίση. Αντίθετα, η συσχέτισή της με τη βία, τη διαφθορά και την εγκληματικότητα είναι ακόμη πιο έντονη απ' ότι στα προηγούμενα δύο έντυπα. Παρακάτω παρατίθεται αναλυτικός πίνακας με τα δημοσιεύματα του 2012:

Πίνακας 16: Δημοσιεύματα 2012

Τίτλος	Ημερομηνία	Έκταση	Ρουμπρίκα	Σελίδα	Φωτογραφία	Πηγή	Τύπος Ρεπορτάζ
Επίθεση κατά της Ντ. Μπακογιάννη σε εστιατόριο του Ηρακλείου Κρήτης	15/01/2012	Μία σελίδα	Πολιτική	-	Ναι	Δημόσιες Αρχές	Είδηση/Γεγονός
Υγρός Τάφος για τους πυράνομους μετανάστες η Μεσόγειος	02/02/2012	Δύο σελίδες	Διεθνή	-	Ναι	Δημόσιες Αρχές	Είδηση/Γεγονός
Δήμος Αθηναίων: Ζητεί παρουσία της Αστυνομίας σε Νομική και ΑΣΟΕΕ	01/03/2012	Δύο σελίδες	Κοινωνία	-	Ναι	Δημόσιες Αρχές	Είδηση/Γεγονός
Σε κλοιό ανομίας η Νομική	01/04/2012	Τρεισήμισι σελίδες	Κοινωνία	-	Ναι	Δημόσιες Αρχές	Είδηση/Γεγονός
Οι εκλογές της απροσδιοριστίας	03/05/2012	Τρεισήμισι σελίδες	Πολιτική	-	Όχι	Κυβέρνηση	Κείμενο Γνώμης
Δεν είναι τυχαίο ότι η λέξη κρίση προέρχεται από το ρήμα κρίνω	01/06/2012	Τρεις σελίδες	Κοινωνία	-	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Κείμενο Γνώμης
Ενεργός πολίτης	02/07/2012	Μία σελίδα	Κοινωνία	-	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Κείμενο Γνώμης
Η «Δημοκρατία των πρυτάνεων»	05/08/2012	Μιάμισι σελίδα	Παιδεία	-	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Κείμενο Γνώμης
Επίσκεψη Σαμαρά στην Ομόνοια	01/09/2012	Μιάμισι σελίδα	Κοινωνία	-	Ναι	Κυβέρνηση	Είδηση/Γεγονός
Η Αριστερά στη διαχείριση της κρίσης	02/10/2012	Πέντε σελίδες	Κοινωνία	-	Όχι	Δημόσιες Αρχές	Κείμενο Γνώμης

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

1. Η εννοιολόγηση της ανομίας μέσα από την ανάλυση λόγου των Μ.Μ.Ε.

Στο σημείο αυτό, αφού έχει ολοκληρωθεί η έρευνα και έχει αναλυθεί εκτενώς το υλικό, σκόπιμο είναι να παρατεθούν κάποια γενικά συμπεράσματα, που θα οδηγήσουν στην απάντηση του βασικού ερωτήματος της έρευνας: υπάρχει παραφθορά της έννοιας της ανομίας από τα Μ.Μ.Ε. σε σχέση με την εννοιολόγησή της από τους θεωρητικούς εγκληματολόγους και αν ναι σε τι βαθμό; Για να απαντηθεί, θα πρέπει πρώτα να προσδιοριστεί ο τρόπος με τον οποίο η ανομία παρουσιάζεται από τα τρία υπό έρευνα έντυπα.

Ξεκινώντας από την εφημερίδα «Ριζοσπάστης», διαπιστώνει κανείς ότι στην πλειοψηφία των δημοσιευμάτων, αν όχι σε όλα, η λέξη ανομία χρησιμοποιείται για να δηλώσει την παρανομία, την απήφηση ή την παράβαση του κανόνα δικαίου. Στις περισσότερες περιπτώσεις, δηλαδή, χρησιμοποιείται αντί της λέξης «παρανομία» με την ευρύτερη έννοια. Αντίθετα, σε κανένα δημοσίευμα δε φαίνεται να σημαίνει την έλλειψη ή ανυπαρξία νομοθετικού πλαισίου (από το α- στερητικό και νόμος) και βεβαίως κάτι τέτοιο θα ήταν παράδοξο, καθώς είναι γνωστό ότι η Ελλάδα ταλανίζεται εδώ και χρόνια από το φαινόμενο της πολυνομίας. Με άλλα λόγια, νόμοι υπάρχουν, αλλά δεν εφαρμόζονται ή παραβιάζονται.

Σκόπιμο είναι να αναφερθεί, ότι μέσα από την ανάλυση των άρθρων προέκυψαν δύο εκφάνσεις της ανομίας: η «πολιτική-κυβερνητική ανομία» και η «κοινωνική ανομία». Η πρώτη, εστιάζει σε παραβατική συμπεριφορά που εντοπίζεται στους κόλπους της κυβέρνησης και ευρύτερα της πολιτικής σκηνής ή στο δημόσιο τομέα εν γένει. Αντίθετα, η δεύτερη εντοπίζεται είτε σε δράσεις ιδιωτών, είτε

(συχνότερα) στην ελληνική κοινωνία ως σύνολο. Φυσικά, οι αναφορές στην πρώτη είναι πολύ λιγότερες απ' ό τι στη δεύτερη (5 έναντι 27).

Για παράδειγμα, σε αρκετά άρθρα η ανομία παρουσιάζεται ως χαρακτηριστικό του ελληνικού πολιτικού γίνεσθαι μέσω της διαφθοράς και των σκανδάλων που ξεσπούν κατά καιρούς και αφορούν πολιτικά πρόσωπα. Αντίθετα, σε άλλα άρθρα αποδίδεται αποκλειστικά στον ελληνικό λαό και στη νοοτροπία του να παραβαίνει τους νόμους ή να τους αγνοεί και να μην τους εφαρμόζει, τις περισσότερες φορές «με τις ευλογίες» των πολιτικών αρχών.

Είναι χαρακτηριστικό, το πώς σε πολλά άρθρα η ανομία παρουσιάζεται ως ένα χρόνιο νόσημα της ελληνικής κοινωνίας, τόσο χρόνιο, ώστε πλέον αποτελεί ένα θεσμικό χαρακτηριστικό της, ένα στοιχείο της «κουλτούρας» της. Η άποψη αυτή εκφράζεται, στην πλειοψηφία των περιπτώσεων, από επιφανή και σημαίνοντα πρόσωπα (κυρίως από πολιτικούς και κυβερνητικούς αξιωματούχους) και όχι από τους δημοσιογράφους της εφημερίδας.

Επίσης, πρέπει να αναφερθεί ότι, σε πολλά δημοσιεύματα, μεγάλο μέρος της ευθύνης για τη θεσμοποίηση της ανομίας αποδίδεται στις κυβερνήσεις που έχουν περάσει από τη χώρα τα τελευταία χρόνια και στην ανικανότητά τους να επιβάλλουν την τάξη και το νόμο.

Τέλος, η ίδια η εφημερίδα δικαιώνει μέσα από τα άρθρα της τον ιδεολογικο-πολιτικό χαρακτήρα που της αποδίδεται, καθώς εκφράζει οξεία κριτική και αντίθεση στις δηλώσεις των πολιτικών προσώπων περί «θεσμικής ανομίας» του ελληνικού λαού, οι οποίες προέρχονται από πολιτικούς χώρους διάφορους από αυτόν στον οποίο πρόσκειται η εφημερίδα. Εμφανίζεται κάθετα αντίθετη με την άποψη ότι η ανομία συνιστά συλλογική υπόθεση και χαρακτηριστικό της νοοτροπίας των Ελλήνων, ωστόσο δε φτάνει μέχρι να το σημείει να την εντάξει αποκλειστικά στο χώρο της κυβερνητικής πολιτικής.

Αναφορικά με τη δεύτερη εφημερίδα που επιλέχθηκε για την έρευνα, την «Καθημερινή», μπορεί να διαπιστώσει κανείς από την ανάγνωση των άρθρων ότι η ανομία παρουσιάζεται με την ίδια ακριβώς έννοια. Περιγράφει, δηλαδή, τη γενικότερη τάση που υπάρχει τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα να μην εφαρμόζονται και να μην τηρούνται οι νόμοι, σε σημείο που αυτή η τάση να έχει δημιουργήσει ένα κατεστημένο. Όπως, δηλαδή και παραπάνω, η ανομία παρουσιάζεται ως ένα δομικό στοιχείο της ελληνικής κοινωνίας, ένα χαρακτηριστικό του ελληνικού τρόπου ζωής, χωρίς να φτάνει στο σημείο να θεωρείται ταυτόσημη με την κοινωνική αποδιοργάνωση.

Επίσης, όπως ακριβώς και στο «Ριζοσπάστη», η ανομία ενίοτε αποδίδεται στην κυβέρνηση και γενικότερα στο ελληνικό πολιτικό σύστημα των τελευταίων χρόνων και ενίοτε στην ελληνική κοινωνία ως σύνολο. Φυσικά, οι αναφορές στη δεύτερη επισκιάζουν κατά πολύ την πρώτη (9 έναντι 36). Από τη μία, δηλαδή, τα δημοσιεύματα αναφέρονται στο «σάπιο» πολιτικό σύστημα της διαφθοράς, των σκανδάλων και της ασυδοσίας και από την άλλη στην ελληνική κοινωνία ως σύνολο.

Ωστόσο, η εφημερίδα παρουσιάζει και ορισμένες διαφορές από το «Ριζοσπάστη». Κατά πρώτον, η εννοιολόγηση της ανομίας γίνεται στη συντριπτική πλειοψηφία των άρθρων από τους ίδιους τους αρθρογράφους, οι οποίοι σε αρκετές περιπτώσεις δεν είναι δημοσιογράφοι αλλά νομικοί, οικονομολόγοι ή καθηγητές και απλά συνεργάζονται με την εφημερίδα. Υπάρχουν, δηλαδή, πολλά περισσότερα κείμενα γνώμης απ' ό,τι αυστηρά ειδησεογραφικά και είναι σπάνια η παράθεση δηλώσεων πολιτικών προσώπων. Αντίθετα, στο «Ριζοσπάστη» η ανομία συνήθως εκφραζόταν δια στόματος των πολιτικών, μέσα από τις δηλώσεις τους στα Μ.Μ.Ε. Επομένως, υπάρχει εννοιολόγηση από τρεις διαφορετικές κατηγορίες προσώπων: από τους επαγγελματίες δημοσιογράφους, από απλούς πολίτες (συνήθως επιφανή

πρόσωπα που έχουν διακριθεί στο επάγγελμά τους) που αρθρογραφούν περιστασιακά και από πρόσωπα του ευρύτερου πολιτικού χώρου.

Η δεύτερη βασική διαφορά είναι ότι στην «Καθημερινή», ασκείται κριτική τόσο στους κατά καιρούς κυβερνώντες και στους πολιτικούς όσο και στον απλό λαό. Από τη μία, οι πολιτικοί αποδοκιμάζονται γιατί από αυτούς ξεκινάει η ανομία αλλά και γιατί είναι ανίκανοι να αποτρέψουν τη διάδοση και επικράτησή της στην κοινωνία. Βεβαίως, η κριτική που τους ασκείται είναι μάλλον ήπια και χαλαρή σε σχέση με το «Ριζοσπάστη», ενώ δε απευθύνεται σε συγκεκριμένους σχηματισμούς ή κυβερνήσεις, επιδιώκοντας να παραμένει πιο ουδέτερη.

Ο λαός, ενέχει και αυτός μερίδιο ευθύνης, έχοντας υιοθετήσει και ενσωματώσει στη ζωή του πρακτικές ανομίας και ασυδοσίας, κυρίως επειδή ξέρει ότι ολόκληρο το σύστημα λειτουργεί κατ' αυτόν τον τρόπο και σε κανέναν δεν αποδίδονται ευθύνες. Αντίθετα, η θέση αυτή στο «Ριζοσπάστη», παρουσιάζοταν μόνο ως θέση των πολιτικών και όχι των ίδιων των δημοσιογράφων της εφημερίδας, οι οποίοι και απέφευγαν να επιρρίψουν ευθύνες στο λαό. Η τακτική αυτή των στελεχών του πολιτικού γίνεσθαι είναι κλασική πολιτική θέση, γνωστή και ως «διάχυση ευθυνών». Με απλά λόγια, εάν και όποτε ένα μέρος του πολιτικού χώρου (συνήθως η κυβέρνηση) κατηγορείται η επίκειται να κατηγορηθεί για κάποιο θέμα, αποτινάσσει τις ευθύνες από πάνω του, αποδίδοντάς τις κάπου αλλού.

Γενικότερα, η «Καθημερινή» διστάζει να ασκήσει ευθεία και στοχευμένη κριτική και να αποδώσει ευθύνες σε συγκεκριμένα άτομα, κόμματα ή κυβερνήσεις, χωρίς όμως να τους έχει στο απυρόβλητο. Αντίθετα, αντιμετωπίζει την ανομία ως συλλογική υπόθεση, που εμφανίζεται κυρίως στα ευρύτερα λαϊκά στρώματα.

Στην εφημερίδα «Το Βήμα», δεν παρατηρείται κάποια διαφοροποίηση ως προς την εννοιολόγηση της ανομίας. Η τελευταία νοείται ως η μη εφαρμογή ή η

παραβίαση των κανόνων δικαίου, ενώ μονάχα σε μία περίπτωση συνδέεται με την κοινωνική αποδιοργάνωση.

Το δίπτυχο πολιτική – κοινωνική ανομία παρατηρείται και εδώ, με την ψαλίδα αυτή τη φορά να είναι μεγαλύτερη απ' ότι στις προηγούμενες δύο περιπτώσεις (6 αναφορές έναντι 40). Η πολιτική ανομία είναι ως επί το πλείστον κυβερνητική ενώ η κοινωνική αναφέρεται σε όλο το φάσμα του δημοσίου βίου, όπως ακριβώς και παραπάνω, ενώ σε αρκετά δημοσιεύματα παρουσιάζεται ως χρόνιο και θεμελιώδες πρόβλημα.

Αυτό που παρατηρεί κανείς στο συγκεκριμένο έντυπο, είναι ότι τα ειδησεογραφικά άρθρα αποτελούν τον κανόνα, με τα κείμενα γνώμης να είναι μετρημένα στα δάχτυλα. Πρακτικά, αυτό σημαίνει ότι σπανίως θα διαβάσει κανείς μία κριτική ή μία παράθεση άποψης από κάποιον αρθρογράφο (συνά και άτομο εκτός του ειδησεογραφικού χώρου). Αντίθετα, είναι συχνότατη η παράθεση αποσπασμάτων από ομιλίες ή δηλώσεις πολιτικών προσώπων, με προτίμηση σε συγκεκριμένο κόμμα, που προσιδιάζει στις ιδεολογικοπολιτικές απόψεις της εφημερίδας.

Έτσι, στη συντριπτική πλειοψηφία των άρθρων, η έννοια της ανομίας εκφράζεται μέσα από τις δηλώσεις του πολιτικού κόσμου και πιο συγκεκριμένα του κυβερνητικού και όχι από τις απόψεις των αρθρογράφων. Ωστόσο, τις λιγότερες φορές που ο συντάκτης ενός άρθρου εκφέρει άποψη και μιλάει για την ανομία, αυτή συμπίπτει με τις απόψεις των εκπροσώπων του προσιδιάζοντος κόμματος. Γενικότερα, «Το Βήμα» απέχει από την άσκηση κριτικής του πολιτικού χώρου και κρατάει μία ουδέτερη στάση, ακόμα περισσότερο και από την προηγούμενη εφημερίδα.

Συνοψίζοντας, και τα τρία έντυπα, είτε συμφωνούν με την άποψη αυτή είτε την κατακρίνουν, παρουσιάζουν την ανομία ως ένα φαινόμενο βαθιά πολιτισμικό και

χρόνιο, που αφορά όλη την κοινωνία και τον τρόπο που αυτή λειτουργεί. Καταλαμβάνει όλους τους τομείς της δημόσιας ζωής αλλά και χαρακτηρίζει τον μέσο Έλληνα πολίτη και τον τρόπο ζωής του, ενώ ευθύνες για την εξάπλωση και την εδραίωσή της αποδίδονται τόσο στην ανικανότητα των πολιτικών κυβερνήσεων την αντιμετωπίσουν όσο και στο χαρακτήρα των ίδιων Ελλήνων.

2. Ανομία και χρηματοπιστωτική κρίση

Εκτός από την οριοθέτηση της έννοιας της ανομίας μέσα από τα δημοσιεύματα, βασικός στόχος της έρευνας ήταν εξ αρχής να απαντήσει στο ερώτημα εάν σχετίζεται με την οικονομική κρίση και (εάν ναι) σε ποιο βαθμό. Εναλλακτικά, ερευνητέο κατέστη και το εάν συνδέεται με άλλες έννοιες μέσα από το δημοσιογραφικό λόγο και σε ποιο βαθμό.

Για το σκοπό αυτό, κατά την ανάγνωση των άρθρων, καταγράφηκαν οι έννοιες που συνδέονται με την ανομία ανά εφημερίδα και οργανώθηκαν σε έναν πίνακα, για να είναι πιο εύκολη η επεξεργασία και η διαχείρισή τους. Ακολουθεί ο πίνακας:

Πίνακας 17: Έννοιες που συνδέονται με την ανομία

Εφημερίδα	Έννοια	Διαφθορά	Βία	Εγκληματικότητα	Οικονομία /Κρίση	Λαυδοσία	Ατιμωρησία	Αυθαιρεσία
Ριζοσπάστης		5	5	4	1	1	-	1
Καθημερινή		11	6	12	3	4	1	1
Το Βήμα		11	12	11	4	1	4	4
Σύνολο		27	23	27	8	6	5	6

Συγκεκριμένα, καταγράφηκαν επτά (7) διαφορετικές έννοιες που συνδέθηκαν μέσα από διάφορα άρθρα με την ανομία. Φυσικά, παρατηρήθηκαν και άλλες, όχι όμως σε συχνότητα που να δικαιολογεί την καταγραφή και την αξιολόγησή τους.

Όπως μπορεί κανείς να παρατηρήσει από τον πίνακα, η αναφορά της ανομίας σε ένα άρθρο συνοδεύεται τις περισσότερες φορές και από μία αναφορά στη διαφθορά και την εγκληματικότητα, ενώ πρέπει να σημειωθεί ότι καταγράφηκαν τόσο οι περιπτώσεις όπου αναφέρονται οι ίδιες οι λέξεις μέσα στο κείμενο, όσο και αυτές που οι δύο έννοιες συνδέονται με την ανομία από το γενικότερο νόημα του άρθρου. Το σύνηδες, βεβαίως, είναι η δεύτερη περίπτωση και αυτό διαπιστώνεται από τα αποσπάσματα των άρθρων που έχουν παρατεθεί παραπάνω.

Ακολουθούν η βία, η οικονομική κρίση, η ασυδοσία και η αυθαιρεσία και τέλος η ατιμωρησία. Σημειωτέον, ότι σε ελάχιστες περιπτώσεις η λέξη «ανομία» μέσα στο κείμενο δεν πλαισιώνεται από κάποια άλλη έννοια.

Η εξήγηση των πορισμάτων του παραπάνω πίνακα είναι απλή: η ανομία ως έννοια εμπεριέχει όλες τις παραπάνω έννοιες, εκτός της οικονομικής κρίσης. Τόσο η εγκληματικότητα όσο και η διαφθορά, αποτελούν «ανομικές πράξεις», υπάρχει δηλαδή, μία σχέση γενικού προς ειδικό. Έτσι, κάθε ένα άρθρο, από τη μία αναφέρεται γενικότερα στην ανομία που επικρατεί (είτε στην κοινωνία είτε στο πολιτικό σύστημα) και από την άλλη, θέλοντας να εξειδικεύσει, επικεντρώνεται σε ένα συγκεκριμένο είδος ανομίας.

Για παράδειγμα, τα περισσότερα άρθρα που αναφέρονται στην κρατική ανομία, κάνουν ταυτόχρονα λόγο για διαφθορά και αυθαιρεσία, καθώς αποτελούν τις βασικές μορφές παραβατικής συμπεριφοράς στους πολιτικούς ή κυβερνητικούς κύκλους. Αντίθετα, όσα άρθρα περιγράφουν την κατάσταση που επικρατεί τα τελευταία χρόνια στο ιστορικό κέντρο της Αθήνας με τους λαθρομετανάστες, μιλάνε

για ανομία και εγκληματικότητα. Τέλος, συχνή είναι η σύνδεση της ανομίας με τη βία, στα δημοσιεύματα που αναφέρονται σε διαδηλώσεις και λαϊκές κινητοποιήσεις.

Ανάλογα, λοιπόν, με τη φύση και τη θεματική του άρθρου, η ανομία εξειδικεύεται σε μία ή περισσότερες μορφές παραβατικής συμπεριφοράς. Χαρακτηριστικό είναι ότι η διαφθορά, η αυθαιρεσία και η ατμωρησία, συνήθως συνδυάζονται με την κρατική ανομία, ενώ οι υπόλοιπες έννοιες με την «κοινωνική ανομία».

Από τις παραπάνω έννοιες, ιδιάζουσα περίπτωση αποτελεί η οικονομική κρίση. Πρέπει να σημειωθεί, ότι ελάχιστα άρθρα από τα επιλεγμένα είχαν ως θεματική τους την οικονομία και ακόμα λιγότερα έκαναν λόγο ευθέως για την παρούσα χρηματοπιστωτική κρίση. Κατά συνέπεια, μόνο σε οκτώ (8) συνολικά περιπτώσεις γίνεται μία σύνδεση της ανομίας με την κρίση και αυτό σε άρθρα του 2011 και έπειτα.

Συγκεκριμένα από τις οκτώ περιπτώσεις, οι πέντε παρουσιάζουν τη γενικότερη ανομία ως έναν από τους παράγοντες που οδήγησαν στην παρούσα κρίση, οι άλλες δύο την κρίση ως παράγοντα αύξησης των φαινομένων ανομίας, ενώ η τελευταία χαρακτηρίζει φαινόμενο ανομίας την ίδια την υπογραφή του Μνημονίου. Χαρακτηριστικό είναι ότι στις έξι από τις οκτώ περιπτώσεις, η σύνδεση γίνεται από πρόσωπο του πολιτικού χώρου.

Τα ευρήματα αυτά είναι μικρά, προκειμένου να προκύψει από την έρευνα μία βάσιμη και αξιόπιστη σύνδεση των δύο εννοιών. Φυσικά, καθοριστικό ρόλο έπαιξε και η θεματολογία των επιλεγμένων δημοσιευμάτων (η οποία υπόψιν δεν ήταν προκαθορισμένη), καθώς τα περισσότερα αναφέρονταν στους τομείς της πολιτικής και της κοινωνίας και όχι της οικονομίας.

Ωστόσο, υπενθυμίζεται ότι τα άρθρα που μελετήθηκαν ήταν αρκετά στο σύνολό τους (125) και καλύπτουν όλο το χρονικό διάστημα, από τα πρώτα σημάδια

και την εκδήλωση της κρίσης μέχρι και σήμερα, τρία σχεδόν χρόνια μετά. Κατά συνέπεια, εάν όντως υπήρχε μία σαφής και αποδεδειγμένη σύνδεση μεταξύ των δύο εννοιών, τόσο στη συνείδηση των πολιτικών όσο και των αρθρογράφων, υπάρχουν μεγάλες πιθανότητες να αποτυπωνόταν αυτή στο δημόσιο λόγο. Βεβαίως, το πόρισμα αυτό εκφέρεται με κάθε επιφύλαξη και πάντα στα πλαίσια της συγκεκριμένης ερευνητικής εργασίας.

Αντίθετα, η στενή σχέση της ανομίας με τη διαφθορά, τη βία και την εγκληματικότητα, συνάγεται αβίαστα, καθώς προβάλλεται από την πλειοψηφία των δημοσιευμάτων. Αβίαστα συνάγεται και ο χρόνιος χαρακτήρας της αλλά και η παρουσία της στην ελληνική κοινωνία πολύ πριν την έναρξη της κρίσης. Αυτόματα, λοιπόν, απορρίπτεται κάθε ισχυρισμός για δημιουργία κλίματος ανομίας, λόγω εμφάνισης της κρίσης.

Επομένως, οι δύο ισχυρισμοί που απομένουν, είναι α) η ανομία να αποτελεί παράγοντα κρίσης και β) η τελευταία να αποτελεί παράγοντα έξαρσης της ήδη υπάρχουσας ανομίας. Και οι δυο αυτοί ισχυρισμοί απαντώνται στα δημοσιεύματα, η εξαιρετικά χαμηλή τους συχνότητα, όμως, τους αφαιρεί βαθμούς αναφορικά με τη βαρύτητα και της εγκυρότητά τους. Εάν σε κάποιο άρθρο παρουσιαζόταν μία επίσημη έρευνα, μελέτη ή στατιστική που να συνέδεε τις δύο αυτές έννοιες, ίσως να αποκτούσαν μία διαφορετική δυναμική.

Συμπερασματικά, η ανομία, μέσα από την ανάλυση λόγου των Μ.Μ.Ε. εμφανίζεται να έχει στενή σύνδεση με τρεις διαφορετικές εκφάνσεις της: τη διαφθορά, την εγκληματικότητα και τη βία. Αντίθετα, η σύνδεσή της με την οικονομική κρίση είναι αρκετά χαλαρή και αδύναμη, ώστε να εδραιώσει μία ισχυρή σχέση αλληλεξάρτησης

ΜΕΡΟΣ Γ΄

Τελικά πορίσματα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι: ΥΠΑΡΧΕΙ ΠΑΡΑΦΘΟΡΑ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΑΝΟΜΙΑΣ;

Στο σημείο αυτό, αφού έχει ξεκαθαρισθεί η εννοιολόγηση της ανομίας μέσα από τα δημοσιεύματα των τριών εντύπων αλλά και η σχέση της με την κρίση, πρέπει να εντοπισθεί το κύριο και βασικό ερώτημα της εργασίας: *υπάρχει παραφθορά της έννοιας συγκριτικά με το πώς χρησιμοποιήθηκε και ερμηνεύθηκε από τους θεωρητικούς κοινωνιολόγους-εγκληματολόγους;*

Ξεκινώντας, θα πρέπει να γίνει μία βασική διαπίστωση σχετικά με τις θεωρίες που διατυπώθηκαν στο πρώτο κεφάλαιο του πρώτου μέρους. Διατυπώθηκαν συνολικά οκτώ διαφορετικές θεωρίες, στην πραγματικότητα, όμως δε διαφέρουν όλες ριζικά μεταξύ τους. Η σχολή που δημιούργησε ο Merton με τη «*θεωρία της έντασης*», στιγματίσε όλους τους μεταγενέστερους επιστήμονες που ασχολήθηκαν με την ανομία και καθόρισε σε σημαντικό βαθμό την ποιότητα του έργου τους. Αντίθετα ο Durkheim, αν και προγενέστερος, χάραξε το δικό του δρόμο και τον βάδισε μονάχος, καθώς κανένας άλλος δεν έχτισε πάνω στη θεωρία του.

Επομένως, στην πραγματικότητα δημιουργούνται δύο ομάδες θεωριών: αυτή που αποτελείται από τον Durkheim και αυτή που αποτελείται από τον Merton και όλους τους υπόλοιπους. Πρέπει να διευκρινιστεί, βεβαίως, ότι σε καμία περίπτωση δεν μειώνεται η επιστημονική προσπάθεια των μεταγενέστερων του Merton ούτε αμφισβητείται η επιστημονική της αυθεντικότητα και αξία. Η κατηγοριοποίηση γίνεται καθαρά για πρακτικούς λόγους και αποκλειστικά στα πλαίσια της παρούσας εργασίας.

Συγκριτικά, λοιπόν, με τη θεωρία του Durkheim, παρατηρούνται τα εξής: ο τελευταίος υποστήριξε ότι ανομία προκαλείται όταν μία κοινωνία έλθει αντιμέτωπη με μία πρωτοφανή κατάσταση, που αλλάζει ριζικά τη λειτουργία της, δηλαδή με μία κατάσταση κρίσης. Όσο διαρκεί αυτή η κατάσταση, η ίδια η κοινωνία καθίσταται ανίκανη να επιβάλλει τους απαραίτητους κανόνες στους πολίτες της, ώστε να διατηρηθεί ο νόμος και η τάξη. Έτσι, δημιουργείται μία κοινωνική αποδιοργάνωση και μία κατάσταση χάους όπου οι πολίτες δεν ελέγχονται από κανέναν και τίποτα. Μάλιστα, ο Durkheim υποστήριξε ότι κατά τις περιόδους κρίσης αυξάνεται δραματικά ο αριθμός των αυτοκτονιών.

Πρέπει να γίνει παραδεκτό, ότι η θεωρία του Durkheim, παρά την πρωτοποριακή για την εποχή της σκέψη και την αναμφισβήτητη επιστημονική της αξία, δεν επιβεβαιώνεται στην έρευνα. Μάλιστα, έγινε εμφανές μέσα από την ανάλυση των άρθρων ότι η ανομία είναι μία κατάσταση που προϋπήρχε της κρίσης και μάλιστα αποτελεί κατεστημένο, ένα δομικό στοιχείο της ελληνικής κοινωνίας. Η μόνη άποψη που προσιδιάζει ελάχιστα σε αυτή του Durkheim, είναι αυτή που υποστηρίζει ότι πολλαπλασιάστηκαν τα φαινόμενα ανομίας με την έλευση της κρίσης.

Επίσης, η θεωρία του δεν επιβεβαιώνεται ούτε σε επίπεδο εννοιολογικής σημασίας, καθώς ο Durkheim σχεδόν ταύτισε την ανομία με την κοινωνική αποδιοργάνωση. Αντίθετα, τα δημοσιεύματα των τριών εφημερίδων δεν προχώρησαν μέχρι εκεί, αλλά μάλλον χρησιμοποίησαν την έννοια αντί αυτής της «παρανομίας». Είναι χαρακτηριστικό, ότι μονάχα σε ένα άρθρο η ανομία συσχετίσθηκε με την κοινωνική αποδιοργάνωση. Σε όλα τα υπόλοιπα, η χρήση της υποδηλώνει τη γενικότερη τάση που υπάρχει στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια να παραβιάζονται και να μη λαμβάνονται υπόψιν οι νόμοι.

Τέλος, αξιοσημείωτο είναι ότι σε κανένα άρθρο δεν έγινε αναφορά σε αυτοκτονία κάποιου πολίτη εξαιτίας της κρίσης. Αυτό προκαλεί έκπληξη, καθώς είναι γνωστό ότι από το έτος 2009, οπότε και εκδηλώθηκε η κρίση στην Ελλάδα, οι αυτοκτονίες έχουν εμφανίσει δραματική αύξηση. Χαρακτηριστικό είναι ότι από τις αρχές του 2009 μέχρι και τα τέλη του 2011, σημειώθηκαν 1.727 αυτοκτονίες, με περισσότερους από έναν Έλληνες να βάζουν καθημερινά τέλος στη ζωή τους⁴⁶.

Σχετικά με τη δεύτερη ομάδα θεωριών, πρέπει εξ αρχής να παρατηρηθούν τα εξής: ο Merton, ο Cohen και οι υπόλοιποι στήριξαν τις θεωρίες τους πάνω στην ίδια βάση: ότι στην κοινωνία υπάρχει διάσταση μεταξύ στόχων και μέσων διαθέσιμων για την πραγματοποίησή τους. Από τη μία, το σύστημα θέτει ορισμένους στόχους που ο καθένας πρέπει να εκπληρώσει, προκειμένου να θεωρείται από τους υπόλοιπους επιτυχημένος αλλά ταυτόχρονα στερεί σε μία μερίδα πολιτών τα διαθέσιμα νόμιμα μέσα για την επίτευξη αυτών των στόχων. Έτσι, η μερίδα αυτή καταφεύγει σε παράνομα μέσα, είτε επειδή πιέζεται να κατακτήσει τους προβαλλόμενους στόχους (Merton, Cloward και Ohlin), είτε ως αντίδραση στο σύστημα (Cohen) είτε επειδή απλά είναι στην κουλτούρα της (Walter Miller).

Το αποτέλεσμα σε κάθε περίπτωση είναι η τέλεση παραβατικών πράξεων, ανεξάρτητα από την κατηγορία στην οποία εμπίπτουν ή κατά ποιών στρέφονται. Επίσης, είναι σημαντικό να τονισθεί ότι ο Merton και οι μεταγενέστεροί του, μελέτησαν μόνο την εγκληματικότητα της εργατικής τάξης και κυρίως των νέων, αφήνοντας έξω από το πεδίο ενασχόλησής τους την παραβατικότητα των υπόλοιπων τάξεων.

Όσον αφορά, λοιπόν, το περιεχόμενο της έννοιας της ανομίας, μάλλον ταυτίζεται, μέσω της έρευνας, με το περιεχόμενο που της έδωσαν ο Merton και οι υπόλοιποι. Χρησιμοποιείται, δηλαδή, για να τονίσει μορφές παραβατικής

⁴⁶ (Χωρίς Συγγραφέα), *Η Ελλάδα της κρίσης και των αυτοκτονιών*, διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο <http://www.protothema.gr/>, Πρόσβαση στις 25 Οκτωβρίου 2012

συμπεριφοράς, ανεξάρτητα από τον τύπο τους, τη βαρύτητά τους, το έννομο αγαθό που προσβάλλουν ή τους αποδέκτες τους. Και στις δύο περιπτώσεις η ανομία έχει την κυριολεκτική της σημασία: αυτή της παρανομίας.

Επίσης και στις δύο περιπτώσεις η ανομία εμφανίζεται να έχει έναν θεσμικό χαρακτήρα. Όσο στην περίπτωση των θεωρητικών, όσο και μέσα από την ανάλυση των Μ.Μ.Ε, εμμέσως πλην σαφώς ο δημιουργός της ανομίας είναι η ίδια η κοινωνία. Στην πρώτη περίπτωση, επειδή προβάλλει στόχους που ορισμένοι δεν μπορούν να εκπληρώσουν και έτσι τους «σπρώχνει» στην παρανομία και στη δεύτερη λόγω της ανικανότητας των αρχών να επιβάλλουν σωστά πρότυπα συμπεριφοράς αλλά και την εφαρμογή των νόμων.

Ωστόσο, αυτό είναι και το σημείο όπου οι τυχόν ομοιότητες παύουν να υπάρχουν, καθώς εντοπίζονται αρκετές ποιοτικές διαφοροποιήσεις. Κατά πρώτον, σχετικά με την προέλευση της ανομίας: μέσα από τις θεωρητικές αναζητήσεις των εγκληματολόγων, η τελευταία παρουσιάζεται ως απόρροια του άδικου συστήματος, που εξ αρχής δίνει το προβάδισμα σε κάποιους στην κατάκτηση των στόχων της ζωής. Δημιουργεί ένα χάσμα στην κοινωνία και τη χωρίζει σε δύο στρατόπεδα: στους ευνοημένους και στους αδικημένους. Η πάλη των δύο για κατάκτηση των ίδιων στόχων προκαλεί την ανομία.

Αντίθετα, κάτι τέτοιο δε διαφαίνεται πουθενά στην έρευνα. Παρουσιάζεται, μεν η ανομία ως θεσμικό στοιχείο, αλλά όχι λόγω του χάσματος ανάμεσα στις τάξεις, αλλά λόγω της γενικότερης νοοτροπίας των Ελλήνων να παρανομούν, αφού έχουν πάρει το έναυσμα από τους θεματοφύλακες του νόμου: τους ίδιους τους κυβερνώντες. Επομένως, εφόσον αυτοί που έχουν πρώτοι την υποχρέωση να σέβονται τους νόμους δεν το κάνουν, ακολουθούν και όλοι οι υπόλοιποι. Είναι ένας φαύλος κύκλος αυθαιρεσίας και ατιμωρησίας.

Κατά δεύτερον, η ανομία που εντοπίζουν οι ως άνω εγκληματολόγοι, περιορίζεται στους κύκλους της κατώτερης τάξης. Αφορά ανθρώπους φτωχούς και ανίκανους να συναγωνιστούν στα ίσα τα άτομα της μεσαίας τάξης στο κυνήγι της «ευτυχίας». Από την άλλη, η ανομία που προκύπτει από τα Μ.Μ.Ε., αφορά όλη την κοινωνία, από τον τελευταίο ιδιώτη μέχρι τον Πρωθυπουργό της χώρας. **Είναι, με άλλα λόγια, συστημική και απλώνει τα πλοκάμια της παντού, χωρίς διακρίσεις, έχοντας ως επίκεντρό της τη διαφθορά. Παρανομοούν τόσο οι φτωχοί όσο και οι πλούσιοι, τόσο οι απλοί πολίτες όσο και οι πολιτικοί, τόσο οι μικρομεσαίοι όσο και οι «προύχοντες». Είναι υπόθεση ολόκληρης της κοινωνίας και όχι μόνο ορισμένων μελών της.**

Συμπερασματικά, γίνεται ξεκάθαρο ότι η έννοια έχει υποστεί σε σημαντικό βαθμό παραφθορά από τα Μ.Μ.Ε., τόσο σε σχέση με τη θεωρία του Durkheim όσο και με τις υπόλοιπες θεωρίες. Αυτό είναι, βεβαίως, έως ένα βαθμό αναμενόμενο, καθώς στην πρώτη περίπτωση η εννοιολόγηση στηρίζεται στην επιστημονική έρευνα και παρατήρηση, ενώ στη δεύτερη περίπτωση στην ανάλυση λόγου των Μ.Μ.Ε. Θα ήταν, εξάλλου, απίθανο οι εφημερίδες να χρησιμοποιούν κάθε φορά έννοιες, στηριζόμενες στην επιστημονική τους θεμελίωση και όχι στη χρήση τους στην καθομιλουμένη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ II: ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ

Ένα κοινό χαρακτηριστικό που μοιράζονται όλες οι ερευνητικές εργασίες, είναι η απόλαυση που χαρίζουν στον ερευνητή μόλις ολοκληρωθούν και αυτό άσχετα από το αν θα επαληθευτούν ή όχι οι ερευνητικές υποθέσεις. Ολόκληρη η διαδικασία, από την αρχική σύλληψη της ερευνητικής υπόθεσης, μέχρι την ολοκλήρωση και την

εξαγωγή των συμπερασμάτων, αποτελεί μία εμπειρία, που σε κάθε περίπτωση έχει διπλή συνεισφορά: τόσο στον ίδιο τον ερευνητή, όσο και στον εκάστοτε αναγνώστη.

Αντίθετα, το αποτέλεσμα έρχεται σε δεύτερη μοίρα, για τον εξής λόγο: όποιο και να είναι, είτε δηλαδή επαληθεύει τις θεωρητικές αναζητήσεις είτε τις απορρίπτει, δεν παύει να είναι επιστημονικό. Εφόσον ο ερευνητής έχει πειθαρχήσει αυστηρά σε μία επιστημονική μέθοδο και έχει εξαγάγει τα συμπεράσματά του με βάση αυτή, το συμπέρασμά του, είτε απαντάει καταφατικά στα ερωτήματά του, είτε αρνητικά, είναι έγκυρο και επιστημονικά αξιοποιήσιμο και εν τέλει, αυτό είναι και το ζητούμενο. Με άλλα λόγια, η επιτυχία της κάθε έρευνας δεν εξαρτάται από το αν θα επαληθευτούν οι υποθέσεις της ή όχι, αλλά από το αν αποτελεί καρπό επιστημονικής προσπάθειας.

Στην υπό περίπτωση έρευνα, τα βασικά ερωτήματα που τέθηκαν εξ αρχής ήταν τα εξής δύο: α) υπάρχει παραφθορά της έννοιας της ανομίας και αν ναι, σε τι βαθμό και β) σχετίζεται η ανομία με την οικονομική κρίση ή οποιαδήποτε άλλη έννοια; Εάν υποτεθεί, ότι τα ερωτήματα αυτά τέθηκαν αρχικώς με μία προκατάληψη ως προς το αποτέλεσμα, θα έλεγε κανείς ότι στην πρώτη περίπτωση το αναμενόμενο θα ήταν να υπάρχει παραφθορά, όπως και στη δεύτερη θα ήταν να υπάρχει συσχέτιση ανάμεσα στην ανομία και την κρίση.

Η προκατάληψη αυτή μπορεί να εξηγηθεί, αφενός επειδή οι επιστημονικές έννοιες γενικότερα φθείρονται με το πέρασμα του χρόνου αλλά και τείνουν να χρησιμοποιούνται με διαφορετικό τρόπο, ανάλογα με τον φορέα που τις διαχειρίζεται και αφετέρου επειδή οι περίοδοι κρίσης γενικότερα αποτελούν παράγοντα κοινωνικής αποδιοργάνωσης και αταξίας. Βεβαίως, είναι αυτονόητο ότι κάθε προκατάληψη του ερευνητή, ως προς το αποτέλεσμα, θα πρέπει να μένει στο πίσω μέρος του μυαλού του και να μην εμποδίζει την αντικειμενική και αβίαστη διεξαγωγή της έρευνας.

Εν προκειμένω, για το κύριο ερώτημα της εργασίας, αρμόζει καταφατική απάντηση και εν μέρει επιβεβαιώνεται το «προαίσθημα» του ερευνητή περί

αναγκαιότητας διεξαγωγής της έρευνας. Μέσα από την ανάλυση λόγου των Μ.Μ.Ε., παρατηρείται μία ποιοτική παραφθορά της έννοιας της ανομίας. Παρά τα κοινά χαρακτηριστικά που της αποδίδονται, από τη μία από τους θεωρητικούς και από την άλλη από τα Μ.Μ.Ε., δε μπορεί παρά να μιλήσει κανείς για δύο διαφορετικές εκφάνσεις της ίδια έννοιας, «δύο διαφορετικές ανομίες».

Η πρώτη, είναι καρπός επιστημονικής σκέψης και μεθολογίας και παρά τα ελλειψιώματά της, δεν παύει να έχει επιστημονικό χαρακτήρα και κύρος, αξιοπιστία και διάρκεια στο χρόνο. Το γεγονός ότι η ίδια λέξη παρουσιάζεται με άλλη έννοια στα Μ.Μ.Ε., δεν αποστερεί κάτι από τα χαρακτηριστικά της, δεν την αλλοιώνει αλλά και ούτε αποδυναμώνει την ισχύ της.

Αντίθετα, η δεύτερη είναι προϊόν αυθόρμητης χρήσης της καθομιλουμένης γλώσσας και έχει μία πιο πεζή, μία πιο ρηχή σημασία. Δεν υπάρχει κάποιο επιστημονικό υπόβαθρο που να τη στηρίζει, κάποια έρευνα ή ένα πείραμα ή γενικότερα κάποιος προβληματισμός γύρω από το πώς πρέπει να οριοθετηθεί σημασιολογικά. Αποτελεί απαύγασμα της δημοσιογραφικής (και μη) γλώσσας αλλά και απόρροια του πώς την αντιλαμβάνεται ο μέσος πολίτης. Αυτό, βεβαίως, δεν αποστερεί την πρακτική της αξία ούτε τη μειώνει, απλώς αποτελεί την άλλη όψη του ίδιου νομίσματος. Με άλλα λόγια, σκοπός δεν είναι να υπερτερήσει η μία όψη της ανομίας (επιστημονική) έναντι της άλλης (δημοσιογραφική) αλλά να προβληθούν και οι δύο και να διαπιστωθεί κατά πόσο συμπίπτουν ή όχι.

Σχετικά με το δεύτερο ερώτημα της εργασίας, θα πρέπει να επισημανθεί ότι η «υποτιθέμενη αρχική προκατάληψη» δεν επιβεβαιώνεται. Θα περίμενε κανείς ότι δύο γεγονότα που αποτελούν παθολογικά κοινωνικά φαινόμενα, όπως η ανομία και η κρίση, εμφανίζουν συσχέτιση ή κάποια αλληλεξάρτηση. Η υπόθεση αυτή θα μπορούσε να διατυπωθεί με ποικίλους τρόπους: *«η ανομία προκαλεί την κρίση»*, *«η ανομία αποτελεί απόρροια της κρίσης»*, *«η ανομία αυξάνεται/μειώνεται εξαιτίας της*

κρίσης» κτλ. Ωστόσο, μέσα από την έρευνα κάτι τέτοιο δεν επιβεβαιώνεται, καθώς οι δύο έννοιες δεν εμφανίζονται να έχουν καμία ισχυρή σύνδεση, συσχέτιση ή αλληλεξάρτηση. Οι σποραδικές αναφορές περί του αντιθέτου αλλά και η αδυναμία εμπειρικής τους επαλήθευσης, απαγορεύουν τη συναγωγή αξιόπιστων και βέβαιων συμπερασμάτων και οδηγούν στην απόρριψη της αρχικής υπόθεσης.

Έτσι, ο Durkheim, τουλάχιστον μέσα από την παρούσα έρευνα, δε δικαιώνεται. Αντίθετα, σχεδόν σε όλα τα άρθρα προκύπτει η σύνδεση της ανομίας με μία εκ των παρακάτω εννοιών: της βίας, της γενικότερης εγκληματικότητας και της διαφθοράς. Βεβαίως και οι τρεις αυτές έννοιες, αποτελούν ειδικότερες εκφάνσεις της ανομίας, εάν η τελευταία ταυτισθεί με την έννοια της παρανομίας. Έτσι, προκύπτει ένα συμπέρασμα απροσδόκητο και μη προβλέψιμο από την αρχή, καθώς καμία ερευνητική υπόθεση δεν προβλημάτισε εξ αρχής, σχετικά με τη σύνδεση ανάμεσα στις παραπάνω συγκεκριμένες έννοιες.

Συμπερασματικά, η παρούσα έρευνα αποδεικνύει, εκτός των άλλων και κάτι πολύ σημαντικό: ότι οι έννοιες είναι ρευστές και η εννοιολογική τους οριοθέτηση εξαρτάται κάθε φορά από τη συμβολή πολλών και διαφόρων παραγόντων. Αλλιώς θα χρησιμοποιήσει μία λέξη ένας επιστήμονας, αλλιώς ένας δημοσιογράφος, αλλιώς ένας πολιτικός και αλλιώς ένας απλός πολίτης. Ακόμα και μέσα στον ίδιο κλάδο, είναι δυνατόν να παρατηρούνται διαφοροποιήσεις, π.χ. δε διαχειρίστηκαν όλοι οι εγκληματολόγοι την έννοια της ανομίας με τον ίδιο τρόπο. Για τον Durkheim ήταν ταυτόσημη της κοινωνικής αποδιοργάνωσης, ενώ για τον Merton της κοινωνικής διαστρωμάτωσης και διαφοροποίησης ανάμεσα στις τάξεις. Επίσης, η χρήση μίας έννοιας μπορεί να διαφέρει ανάλογα με το χρονικό και τοπικό πλαίσιο, μέσα στο οποίο τοποθετείται. Υπάρχει μία αδιάκοπη ρευστότητα, που οδηγεί σε μία συνεχή και ακατάπαυστη εξέλιξη.

Σε αυτό βεβαίως, συνηγορεί και ο δημόσιος λόγος. Τα Μ.Μ.Ε. δεν έχουν χαρακτηριστεί αδικώς ως «η τέταρτη εξουσία», καθώς έχουν τη δυνατότητα, προβάλλοντας τα γεγονότα κατά το δοκούν, να επηρεάζουν μαζικά τις συνειδήσεις και να διαμορφώνουν γνώμες και απόψεις. Για παράδειγμα, χρησιμοποιώντας μία λέξη με συγκεκριμένη έννοια, για ένα ικανοποιητικό χρονικό διάστημα, κατορθώνουν να παγιώσουν την έννοια αυτή και να εκτοπίσουν οποιαδήποτε άλλη έχει προβληθεί κατά το παρελθόν από διαφορετική πηγή. Στην πραγματικότητα δεν εκτοπίζεται, καθώς δεν απορρίπτεται ούτε αμφισβητείται η εγκυρότητά της, απλώς αλλοιώνεται, διαφοροποιείται και προσλαμβάνεται αλλιώς από τους αποδέκτες των μηνυμάτων των Μ.Μ.Ε.

Αυτό ακριβώς συμβαίνει και με την περίπτωση της ανομίας. Μέσα από τη χρησιμοποίησή της από τα Μ.Μ.Ε., γνώρισε μία φθορά, μία αλλοίωση, η οποία θα έχει αντίκρουσμα στους αναγνώστες των εντύπων, καθώς στις συνειδήσεις τους η ανομία, πλέον, έχει το περιεχόμενο που τις δίνουν οι εφημερίδες και όχι οι κοινωνιολόγοι – εγκληματολόγοι.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Βατικιώτης Λεωνίδας – Βεργόπουλος Κώστας κ.ά. (συγγραφική ομάδα), *Ο χάρτης της κρίσης. Το τέλος της αυταπάτης*, Σειρά: Σύγχρονοι Τόποι, Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα, 2010

Καζάκης Δημήτρης, *Η ελληνική Πομπηία. Το χρονικό μιας προαναγγελλθείσας χρεοκοπίας*, Τα άρθρα στο «Ποντίκι», Εκδόσεις «Το Ποντίκι», Αθήνα, 2011

Λάσκος Χρήστος – Τσακαλώτος Ευθύμης, *Από τον Κένυς στη Θάτσερ. Χωρίς επιστροφή. Καπιταλιστικές κρίσεις, Κοινωνικές ανάγκες, Σοσιαλισμός*, Σειρά: Κοινωνία και Πολιτική, Εκδόσεις ΚΨΜ, Αθήνα, 2011

Λαμπροπούλου Έφη, *Η κατασκευή της κοινωνικής πραγματικότητας και τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας - Η περίπτωση της βίας και της εγκληματικότητας*, Β' Έκδοση, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1999

Murray Edelman, *Η κατασκευή του πολιτικού θέματος*, Μετάφραση: Αρχοντή Κόρκα, Επιμέλεια: Νίκος Δεμερτζής, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1999

O' Neill Jim, *Κρίση και οικονομικός κύκλος: η άποψη της αγοράς*, Άρθρο Α.2, *Από τη διεθνή κρίση στην κρίση της Ευρωζώνης και της Ελλάδας: Τι μας επιφυλάσσει το μέλλον;*, Επιμέλεια: Καραμούζης Β. Νικόλαος και Χαρδουβέλης Α. Γκίκας, Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα, 2011

Παπαθανασόπουλος Στέλιος, *Η δύναμη της τηλεόρασης: η λογική του μέσου και η αγορά*, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα, 1997

Σηφάκης Ιωάννης, *Οι παθογένειες της ελληνικής οικονομίας και πολιτικές για να βγει από το οικονομικό αδιέξοδο που βρίσκεται σήμερα*, Πτυχιακή Εργασία, ΤΕΙ Κρήτης, Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων, Ηράκλειο, 2011

Σπινέλλη Καλλιόπη Δ., *Εγκληματολογία, Σύγχρονες και Παλαιότερες Κατευθύνσεις*, Δεύτερη Ανανεωμένη Έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2005

Στέργιος Αλεξιάδης, *Εγκληματολογία*, Δ' Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Α.Ε., Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2004

Φαρσεδάκης Ιάκωβος Ι., *Η εγκληματολογική σκέψη απ' την αρχαιότητα ως τις μέρες μας*, Τεύχος Α', Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 1990

Χάιδου Ανθοζωή, *Θετικιστική Εγκληματολογία: αιτιολογικές προσεγγίσεις του εγκληματικού φαινομένου*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 1996

Χαρδουβέλης Γκίκας, *Η χρηματοοικονομική κρίση και το μέλλον της παγκόσμιας οικονομίας*, *Eurobank EFG Economic Research: Η κρίση του 2007-2009: τα αίτια, η αντιμετώπιση και οι προοπτικές*, Vol. 4, No. 8

ΞΕΝΗ

Adler Freda - Mueller-Gerhard O.W. - Laufer William S., *Criminology: the shorter version*, McGraw-Hill, Boston, 1998

Downes David M. , *The delinquent solution, A study in subculture theory*, Routledge and Kegan Paul, London, 1966

Goffman Erving, *Frame Analysis - An essay on the organization of experience*, Northeastern University Press, Boston, 1986

Livingston Jay, *Crime and Criminology, Second Edition*, Montclair State University, Prentice Hall, Upper Saddle River, 1996

Muncie John, *Criminology, Volume 2: The causes of crime*, Sage Publications, London, 2006

Newburn Tim, *Criminology*, Cullompton, Devon, Willan Publishing, 2007

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Θεόδωρος Κ. Θεοδώρου, *Η οικονομική κρίση*, διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο www.alfavita.gr, (Πρόσβαση στις 10/09/2012)

(Χωρίς Συγγραφέα), *Κεφάλαιο 1:1 : Τι είναι κρίση*, διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο: <http://www.webtutorials.gr/2011/06/07/κεφάλαιο-1-1-τι-είναι-η-κρίση>, σελ. 1-3, (Πρόσβαση στις 11/09/2012)

(Χωρίς Συγγραφέα), *Η Ελλάδα της κρίσης και των αυτοκτονιών*, διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο <http://www.protothema.gr/>, (Πρόσβαση στις 25/10/2012)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

**(Παρατίθενται ενδεικτικά μερικά από τα δημοσιεύματα που πρωταγωνίστησαν
στην ανάλυση περιεχομένου)**

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ

«ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ»

ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Φ. ΜΑΝΟΥΣΗΣ**Επίθεση στο πρωθυπουργικό περιβάλλον**

Επίθεση στους συνεργάτες του πρωθυπουργού εξαπέλυσε χτες ο εφοπλιστής **Φ. Μανούσης** που κατέθεσε στον ανακριτή για την υπόθεση εκβίασής του από συνεργάτη του πρώην υπουργού Εμπορικής Ναυτιλίας **Αρ. Παυλίδη** με αντάλλαγμα τα δρομολόγια της άγονης γραμμής.

Ο εφοπλιστής κατέθεσε επιστολή που απέστειλε στον πρωθυπουργό Κ. Καραμανλή στις 18 Νοέμβρη, όπου καταγγέλλει πως υπήρξε συνεννόηση ανάμεσα στο Μέγαρο Μαξίμου και στον πρώην υπουργό Αρ. Παυλίδη, προκειμένου να υπάρξει ευνοϊκή δικαστική εξέλιξη. Επίσης, αποκάλυψε ότι άλλος ένας συνεργάτης του Αρ. Παυλίδη στη Ρόδο ενέχεται στον εκβιασμό.

Ειδικότερα, στην επιστολή προς τον πρωθυπουργό ο Φ. Μανούσης υποστηρίζει ότι από τα τέλη του 2006 είχε ενημερώσει τον πρόεδρο της Επιτροπής Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής Ν. Καραμάριο πως ο Π. Ζαχαρίου, στενός συνεργάτης του Αρ. Παυλίδη, είχε ζητήσει το ποσό των 800.000 ευρώ για να έχει ισότιμη μεταχείριση στη δρομολόγηση πλοίων στις άγονες γραμμές. Σύμφωνα πάντα με τον Φ. Μανούση, ο Ν. Καραμάριος τον διαβεβαίωσε πως θα μεταφέρει τα γεγονότα στον πρωθυπουργό, ενώ στη συνέχεια ο εφοπλιστής είχε απευθυνθεί και στο διευθυντή του γραφείου του πρωθυπουργού Γ. Αγγέλου για τη δράση των τρωκτικών.

Τέλος, ο εφοπλιστής είπε ότι ο Γ. Αγγέλου ζήτησε εξηγήσεις από τον Αρ. Παυλίδη και αυτό ήταν η σφορμή να περάσει στην αντιέθεση ο πρώην υπουργός και να καταθέσει στον Αρειο Πάγο μηνυτήρια αναφορά για εκβιασμό, αλλά με απώτερο σκοπό να κρύψει τις δικές του ανομιές.

Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

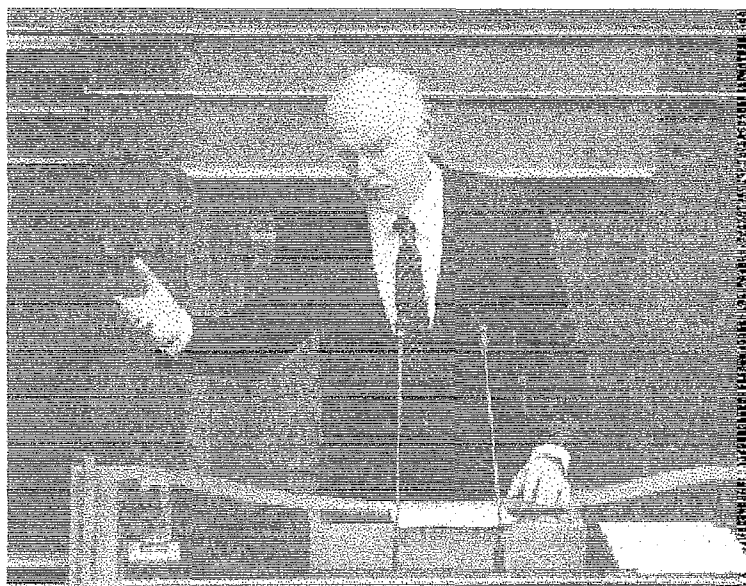
Προσπάθεια να εμφανιστεί ως ο «εγγυητής» της ασφάλειας

Ως καλύτερο διαχειριστή των κατασταλτικών μηχανισμών και «εγγυητή» της ασφάλειας επιχείρησε να εμφανίσει το ΠΑΣΟΚ, με τη χτεσινή ομιλία του, ο πρόεδρος του Γιώργος Παπανδρέου. Υποστήριξε ότι η Αστυνομία έχει προβλήματα οργανωτικού χαρακτήρα που οφείλονται στην κυβερνητική ανικανότητα και τον κομματισμό.

Όπως χαρακτηριστικά ανέφερε, «παραλάβετε την Αστυνομία των Ολυμπιακών Αγώνων, την Αστυνομία που είχε εξαρθρώσει την "17 Νοέμβρη", την Αστυνομία που το έργο της είχε και καθολική και παγκόσμια αναγνώριση. Οι ευθύνες για τη σημερινή κατάσταση είναι όλες δικές σας». Μάλιστα, έφθασε στο σημείο να πει ότι το ΠΑΣΟΚ αποκατέστησε τις φιλικές σχέσεις μεταξύ Αστυνομίας - πολίτη, κατηγορώντας τη ΝΔ με τη φράση «δημιουργήσατε ένα νέο ρήγμα μεταξύ του πολίτη και της Αστυνομίας, που ιστορικά ως Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα είχαμε κλείσει από το 1981 και μετά».

Ο Γ. Παπανδρέου συνέχισε, λέγοντας ότι «δεν είστε ικανοί ούτε στοιχειωδώς να οργανώσετε την ασφάλεια των πολιτών, να προστατεύσετε το κύρος της χώρας στο εξωτερικό, ώστε να μη γινόμαστε διαρκώς η πρώτη κακή και, δυστυχώς, κωμική είδηση στα διεθνή Μέσα Ενημέρωσης». Ιδιαίτερα αναφέρθηκε στην απόδραση Παλαιοκώστα, σημειώνοντας πως, «μετά την πρώτη απόδραση των διαβόητων κακοποιών, υπήρξε πλήρης απίμωρησία για τους υπεύθυνους. Ενημερώσατε τον ελληνικό λαό ποιες ασκήσεις έγιναν από τότε για να μην επαναληφθεί παρόμοιο περιστατικό στις φυλακές». Επίσης αναφέρθηκε στην πρόταση του ΣΥΡΙΖΑ για διακομματική επιτροπή, αναρωτώμενος: «Πού να αποδώσω την απόφασή σας να απορρίψετε την πρόταση του ΣΥΡΙΖΑ για τη συγκρότηση Διακομματικής Επιτροπής της Βουλής για την ασφάλεια και την ανασυγκρότηση της Ελληνικής Αστυνομίας; Πού αλλού, εκτός από την αλαζονεία και τη μονοκομματική ιδιοκτησιακή σας αντίληψη, την αντίληψη της παράταξής σας για τα Σώματα Ασφαλείας; Φαίνεται ότι στα θέματα της ασφάλειας δεν χωράει η συναίνεση και η ομοθυμία».

Όσον αφορά την πρόταση του ΠΑΣΟΚ, ο Γιώργος Παπανδρέου ανέφερε ότι «θα χτίσουμε ένα δημοκρατικό και ευνομούμενο, επιτέλους, κράτος. Θα τελειώσουμε επιτέλους με την ανομία». Επίσης, «θα απαντήσουμε με αποτελεσματικότητα στο φαινόμενο της εγκληματικότητας με σύγχρονο τρόπο και μέσα και όχι σαν παλιοί ασφαλίτες του '50, όπως γίνεται σήμερα. Θα απαντήσουμε με μία Αστυνομία φιλική προς τον πολίτη, παρούσα στις πόλεις, στα χωριά, στις γειτονιές, στην ύπαιθρο, σε όλους τους χώρους, χωρίς βία και αυταρχισμό, με σεβασμό στις ατομικές ελευθερίες, στα ανθρώπινα δικαιώματα και στο Σύνταγμα. Θα απαντήσουμε με μία Αστυνομία, που θα προστατεύει τη ζωή και την περιουσία του κάθε πολίτη. Θα δώσουμε ξανά αυτοπεποίθηση και αξία στον ίδιο τον αστυνομικό. Θα συμφιλιώσουμε ξανά την Αστυνομία με τον πολίτη».

Eurokinissi

ΔΙΕΘΝΗ

ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ

Επιμένει στους εποικισμούς το Ισραήλ

ΚΑΪΡΟ - ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ - ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΓΑΖΑΣ. --

«Η ειρηνευτική διαδικασία στη Μέση Ανατολή δεν αντέχει άλλη αποτυχία. Είναι επείγουσα ανάγκη το Ισραήλ να λάβει δύσκολες αποφάσεις». Αυτό δήλωσε, μετά το πέρας της συνάντησής του με τον Ισραηλινό ομόλογό του, ο Αιγύπτιος Πρόεδρος Μουμπάρακ. Ο Σιμόν Πέρες, από την άλλη, παρά το ευχολόγιο περί δύο κρατών, επανέλαβε, σε χαμηλότερους τόνους, τη θέση Νετανιάχου περί «αδίσταγμάτετου δικαιώματος φυσικής ανάπτυξης των εποικισμών».

Οι δηλώσεις αυτές γίνονται, ενώ, χθες, η ισραηλινή εφημερίδα «Μαριβ» υποστήριζε ότι Ισραήλ και ΗΠΑ συμφώνησαν, τελικά, να ανεγερθούν 2.500 νέα σπίτια σε εποικισμούς της Δ. Οχθής και στη συνέχεια να ανακαινωθεί, έστω και προσωρινά, «πάγωμα». Η έτερη ισραηλινή εφημερίδα «Πεντότ Αχρονότ» γράφει ότι οι δύο πλευρές «βρίσκονται κοντά σε μια συμφωνία» για τα 2.500 σπίτια. Επίσημως, πάντως, δεν υπάρχει αντίδραση.

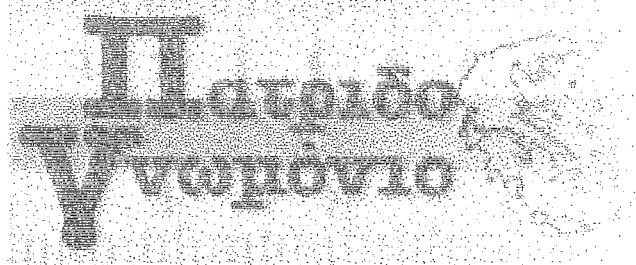
«Πέντε χρόνια ανομίας»

Εκθεση για τις συνέπειες του διαχωριστικού τείχους στις ζωές δεκάδων χιλιάδων Παλαιστίνων και ιδίως όσων ζουν στις 13 κοινότητες, δίπλα σε αυτό, δημοσιολήσε, χθες, η μη κυβερνητική οργάνωση Oxfam. Υπογραμίζει ότι κανείς δεν έχει αντιδράσει στην περιφρόνηση που δείχνει το Ισραήλ στο διεθνές δίκαιο και στη σχετική απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης. *Αποφεύγει, πάντως, όπως συνηθίζουν αρκετές ΜΚΟ, να αναφερθεί στην αιτία του «κακού», δηλαδή την κατοχή.*

Με αφορμή τη συγκεκριμένη πενταετία, και ο ΟΗΕ εξέδωσε μια ..«επετειακή» ανακοίνωση, όπου ζητείται, ως συνήθως, η καταστροφή του τείχους, χωρίς να αναφέρεται κανένα συγκεκριμένο μέτρο που θα πιάσει την ισραηλινή πλευρά.

Από πρόσφατη διαμαρτυρία κοντά στη Ραμάλα, στη Δυτική Οχθη, ενάντια στο ισραηλινό τείχος και τους εποικισμούς

Σήμερα 8, τέλος στον εξευτελισμό!

Στ' άρματα στ' άρματα μπρος στον αγώνα...

Σε αυτήν τη μάχη, με τα φυλλάδια και το «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ» στα χέρια, με σημαίες, και αφίσες, και ντουντούκες, και με φωνή, και με κορμί, όρθιο κι ας είν' ξεπατωμένο απ' τη δουλειά, τ' άρματα της εκλογικής μάχης δεν κατατίθενται ποτέ στο ΚΚΕ. Κουράγιο και καλή δύναμη αυτήν την τελευταία κρίσιμη βδομάδα, σύντροφοι. Στοιχειώσαμε τον ύπνο των ψευτών. Τζαρτζαρίζομαστε με τους συνήθεις προβοκάτορες στις συνάξεις, μα εργοστάσιο, μα εργοτάξιο, νοσοκομείο, σχολείο, σπίτια φίλων και συντρόφων. Ξεμύπισαν και κάτι παγκαλάκια και κάτι όψιμοι συνδικαλιστάδες σαν κι αυτούς που θ' αποφοιτούν απ' την Ακαδημία της ...ΓΣΕΕ.

Τους βγάζουμε κόκκινη κάρτα όπου πουλάνε τη φωνή του αφεντικού για δικιά τους και μπαίνουμε μπροστά όπου κοιτάνε τη νοκιασμένη καθαρίστρια, το νοκιασμένο εργάτη όταν τον κοιτάνε στραβά κι απειλητικά μην και τυχόν σηκωθεί να πει πως ντρέπεται να επιζεί με τόσον εξευτελισμό της δύναμής του.

Το ξέρει το δίκιο του ο εργάτης, τη δύναμή του δεν ξέρει. Και πρέπει να βρει το μόνο τρόπο να την εκφράσει για να στοιχειώσει κι ο ξύπνιος τους, να δυναμώσει το κόμμα του. Το ΚΚΕ. Είναι κι ο άλλος, ο παγιδευμένος, που πουλάει ασφαλιστήρια κι έμαθε να παίζει στα χρηματιστήρια τους κόπους των γονιών του, τα γράμματα των παιδιών του, τα όνειρα των εγγονών του. Κι αυτοί μας περιμένουν να φανούμε να ξεθαρρέψουν να βρουν φωνή χωρίς ρουσφέτι, πισωγυρίσματα σε κατορημένες ποδιές. Το ξέρουν πως η στολή του σύγχρονου δούλου - εργαζόμενου στη φυλακή της κρίσης των κερδών μπορεί να είναι κι ένα κοστούμι με γραβάτα. Είναι και τα παιδιά που αγοράζουν το μέλλον πανάκριβα, χαζεύοντας στο διαδίκτυο όνειρα σε καρτ ποστάλ με κορνίζα τους χορηγούς, τους διαφημιστές μιας αφόρητης αυτοπίας.

Σήμερα 8, ολοένα και περισσότεροι γυρνάνε το κεφάλι κατά εμάς, ακούνε ακόμα και μες στην οχλοβοή και τις ομοβροντίες των γυρολόγων της εξουσίας ακούνε έστω και με το ένα αυτί όσα δεν άκουγαν τόσα χρόνια αναπτυξιακής μεταπολίτευσης. Τόσα χρόνια κόπων, βασάνων, σκληρής δουλειάς που πνίγηκαν στα χρέη στα ανέξοδα «με συγχωρείτε», «έκανα λάθος», «είμαι τώρα καθαρός» κι άλλα που δεν αντέχονται ούτε ως δείγματα αλαζονικής μωρίας. Είναι κι εκείνη η αριστερά που βλέπει τη βουλή κάθε φορά σαν κολυμπήθρα. Να παρθενογεννιέται μόλις μπει και να γερνάει μόλις σωθεί αλλάζοντας χρώματα σ' ένα μπαλκόνι που δε σκοτώνει τις σημαίες ευκαιρίας. Ξεκάθαρος λόγος. ΚΚΕ. Φωτεινός και ρεαλιστικός ο στόχος. Δυνατό ΚΚΕ. Ταξική η μάχη από καλύτερες θέσεις. Δυνατός ο λαός.

Την πατρίδα τη μίκρυναν και τη μικραίνουν οι πωλητές και οι μεταπράτες των μόχθων των εργαζομένων. Αυτοί που έκαναν το νερό πετρέλαιο, τις Ενοπλες Δυνάμεις ιδιωτική φρουρά των πολυεθνικών. Οι δικομματικοί ταγοί που μας θέλουν νομιμοποιητές της ιστορικής τους ανομίας. Της ταξικής ανομίας.

Σήμερα 8, τα ίδια θα λέμε. Όχι στις 4, στις 5 του Οκτώβρη. Αυτό φοβούνται. Αυτό πρέπει να τρέμουν. Οι κάλπες σφραγίζουν το σήμερα το δικό τους. Αδύναμοι να βγούνε. Οι αγώνες το αύριο το δικό μας. Αυτό να δούνε. Καλή δύναμη κι όσο περισσότεροι ακούσουν το καμπανάκι τόσο καλύτερα θα τερματίσουν τον εξευτελισμό...

Της
Λιάνας ΚΑΝΕΛΛΗ

ΥΠΟ-ΓΡΑΜΜΙΣΕΙΣ**Τα οθωμανικά ήθη...**

«Η κυρία Τριανταφύλλου υποστηρίζει ότι "στην ελληνική κοινωνία δεν υπάρχει αγωγή του πολίτη (...) σε συνδυασμό με τα μετεμφυλιακά σύνδρομα που οι Έλληνες δεν έχουμε ξεπεράσει και μέσα σε αυτά ο αστυνομικός είναι "ο χαφιάς, ο βασανιστής, ο μπάτσος", δένει το "γλυκό" της ανομίας, ενώ η ελληνική κοινωνία κινείται σαν να είναι υπερήφανη για την ίδια την παθολογία της". Το βάρος της ευθύνης σύμφωνα με την κυρία Τριανταφύλλου "πέφτει στους ώμους της Αριστεράς (...) που έχει εκθρέψει καταστάσεις αντιδημοκρατικές. Τα πολιτικά μας ήθη είναι οθωμανικά"» (η καταγραφή στην ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ).

Η γενιά του Πολυτεχνείου

«Μερικές φορές νιώθω ότι ένα μικρό κομμάτι της λεγόμενης γενιάς του Πολυτεχνείου δίνει μια λυσσαλέα μάχη για να μην κλείσει αυτός ο περίφημος κύκλος της μεταπολίτευσης (...) Αυτό το κομμάτι της συγκεκριμένης γενιάς ταλαιπωρεί χρόνια την ελληνική κοινωνία με τη στάση του (...) Σήμερα ζούμε (...) τη φυσική εξέλιξη της νοστορπιάς που εξέθρεψε μια γενιά για τα όρια της βίας και της διαμαρτυρίας (...) Ο κύκλος της μεταπολίτευσης πρέπει επιτέλους να κλείσει μαζί με έναν αδικαιολόγητο κύκλο αίματος και βίας!» (ο Α. Παπαχελάς στην ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ).

Τα ερωτήματα που υποθάλπουν τη βία

«Οι ζωές επτά εργατών, που πρόπερσι κήκαν ζωντανοί στη χαλυβουργία της ThyssenGroup στο Τορίνο, αποζημιώθηκαν συνολικά με 13 εκατομμύρια ευρώ (...) "Τα λεφτά δεν πρόκειται να φέρουν πίσω τον γιο μου", ψιθύριζε η μάνα του Ρομπέρτο Σκόλα, 32 ετών, εργάτη στη γερμανική εταιρεία που σήμερα ετοιμάζεται να απολύσει 20.000 εργαζομένους από τα εργοστάσιά της σε όλο τον κόσμο. Πόσο άραγε αξίζει η ζωή αυτών των ανθρώπων, ζώντων και νεκρών; Πόσο αξίζει η ανθρώπινη ζωή; Αξίζει άραγε όσο ένα επίδομα κοινωνικής αλληλεγγύης; Όσο ένα επίδομα ανεργίας; Όσο μια αποζημίωση που μετρούν στην παλάμη της μάνας ενός εργάτη που άφησε την τελευταία του πνοή στις σκαλωσιές;» (ο Ρ. Βρανάς στα ΝΕΑ).

ΥΠΟ-ΤΡΑΝΣΙΖΕΙΣ**Ο χορός των βουβαλιών**

«Για ποιο λόγο επιχειρηματίες επενδύουν στο χώρο του Τύπου, όταν έχει ήδη καταστεί σαφές - ίσως και από τους ίδιους - ότι δεν έχουν επιχειρηματικό μέλλον οι εφημερίδες; Μήπως θα μπορούσε να απαντήσει η κυβέρνηση ή και ο ίδιος ο πρωθυπουργός, τον οποίο θα έπρεπε να αφορά ο ευτελισμός και η άλωση του Τύπου; Η ερώτηση δεν είναι ρητορική» (με υπογραφή Μ. Τ. η ερώτηση στην ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ).

Το ξεδιάλεγμα

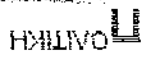
«Γενικόλογη και μη μου άπτου ήταν και πάλι η τοποθέτηση της Τίνας Μπιρμπίλη που δεν έβαλε πλάτη - για άλλη μία φορά» (ένα «άσχετο» σχόλιο στα ΝΕΑ).

Η εργολαβία

«Βασικός στόχος του νομοσχεδίου, που συζητείται σήμερα, είναι να προστατευθούν τα δάση και οι δασικές εκτάσεις που είχαν πληγεί από τις πυρκαγιές του Αυγούστου 2009 (...) είναι φανερό ότι με το νομοσχέδιο της κυρίας Μπιρμπίλη θίγονται συμφέροντα καταπατητών, οικοπεδοφάγων και εμπόρων της απτικής γης (...) έχει ευαισθητοποιηθεί ο κόσμος της Απτικής και θα αντιδράσει σε κάθε απόπειρα να μείνουν ανοιχτά παράθυρα, για να περνάει η ανομία» (από το κύριο άρθρο στην ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ).

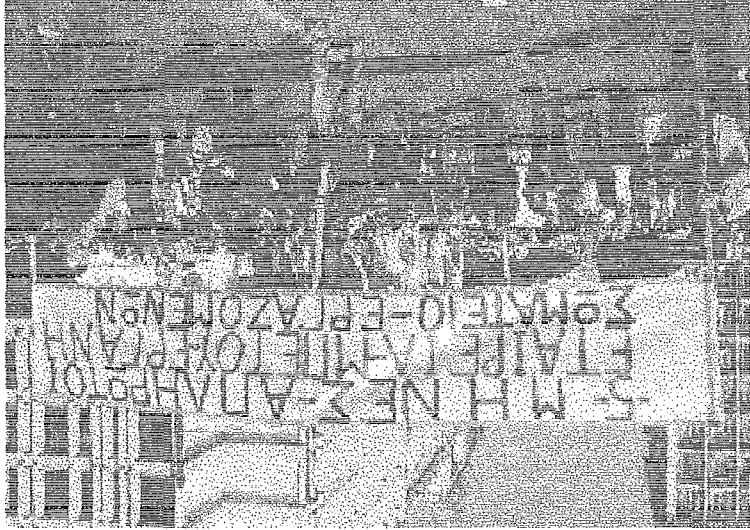
Ξέχνα το «άπαξ δάσος, πάντα δάσος»

«Το σχέδιο νόμου για τις πυρόπληκτες περιοχές της Απτικής προβλέπει σειρά θετικών ρυθμίσεων για την προστασία των περιοχών αυτών, από την αναστολή της δόμησης μέχρι να ολοκληρωθούν οι δασικοί χάρτες (ώστε να αποφευχθεί η ανέγερση αυθαιρέτων) μέχρι την κατεδάφιση των νέων αυθαιρέτων από ειδική υπηρεσία. Το σχέδιο νόμου προβλέπει και την κατάργηση της "δασοκτόνου" ρύθμισης Δρυ για τον ορισμό του δάσους, κίνηση που θα "ξεπαγώσει" τη διαδικασία εκπόνησης δασικών χαρτών για εκατομμύρια στρέμματα σε όλη τη χώρα» (η εκτίμηση στην ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ).

Να παληρωθούν οι εργάτες στον «Εργάνη»

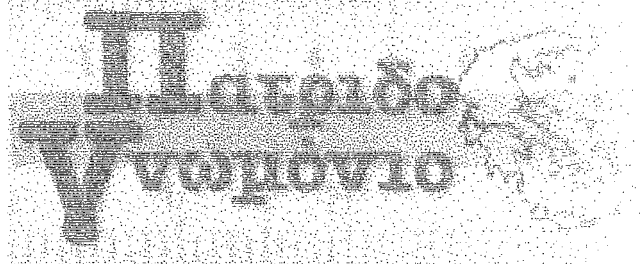
Ζυγίτηθηκε στη Βουλή η Επικαιρή Ερώτηση του κόμματος

Άντα στο πρόβλημα των εργαζομένων στην επιχείρηση ΕΡΓΑΝΗΣ ΑΒΕΤΕ, με έδρα τον Βύρωνα, οι οποίοι παραμένουν επί 5 μήνες απλήρωτοι την ώρα που η εταιρεία αναμένεται να αγοράσει από την ΑΕΤ - ΗΡΑΚΛΗΣ, συνάψας προχτές ο Βουλής του ΚΚΕ, Γιώργος Μαυρίκος, παράλληλα, κατηγγείλε το διαχρονικό πρόβλημα της αουδοίας που αναλαμβάνουν οι επιχειρήσεις σε βάρος των εργαζομένων.

Αναπτύσσοντας, ο υπουργός Εργασίας, Ανδρέας Λοβέρδος, ανέφερε ότι στην επιχείρηση «το ΖΕΤΕ θα επιβάλλει πρόγραμμα» και πως «ό,τι επιβάλλει ο νόμος θα το κάνουμε». Σημειώσε ότι η Επιθεώρηση Εργασίας διαπιστώσε όλες τις καταγγελλόμενες ως παραβάσεις της επιχείρησης, όπως το υπολείπει Εργασίας σε θέματα στον να επιβάλλει το κλείσιμο της, γιατί έτσι θα δημιουργηθούν περισσότερα προβλήματα.

Για «αυθόδια και ανομία» έκανε λόγο ο Γιώργος Μαυρίκος, τονίζοντας ότι και η συγκεκριμένη επιχείρηση «είναι χαρακτηριστική περίπτωση που αναδεικνύει ένα γενικευμένο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις». Παράλληλα μίλησε για «επιβίωση για τα δεδουλευμένα παραμένουν ανεκτέλεστες». Ο Γιώργος Μαυρίκος τόνισε πως «οι εργαζόμενοι στην επιχείρηση στην κατάληψη των γραφείων της επιχείρησης του». Κατέληξε λέγοντας πως «οι εργαζόμενοι δεν έχουν πρόδρομο έπαιρο βίο» αφού «τα ίδια έχει με έχουν δουλέψει ή τις αποζημιώσεις αφού εκβιάζουν ότι θα απολύσουν».

Ο τραμπουκισμός της νομιμότητας

Βρά στο κεφάλι μου η φράση «δίκαιη και βιώσιμη λύση του Κυπριακού». Αίτημα ανεκπλήρωτο εδώ και 37 χρόνια. Με την ΕΕ να υποδέχεται στους κόλπους της την Κύπρο διχασμένη. Με την ευρωπαϊκή «νομιμότητα» να επιδικάζει αποζημίωση στη Λουιζίδου που ακόμα περιμένει όσο δεν περίμενε ο Γλύξμπουργκ για να πάρει τα «περιουσιακά στοιχεία» του πίσω. Η «νομιμότητα» της κοινής ευρωπαϊκής αμυντικής πολιτικής είναι που θέλει κουρελιασμένο το γερμανικό σύνταγμα εφόσον απαγορεύει αλλά δεν εμποδίζει τελικώς την εξαγωγή γερμανικών στρατευμάτων εκτός χώρας. Η διεθνής νομιμότητα του καπιταλισμού αποφασίζει να στηρίξει με 10 δις. τις τράπεζες στην ΕΕ, έτσι ώστε να μην πάθουν κατάθλιψη οι αγορές αλλά οι εργαζόμενοι σ' αυτές. Η αστική νομιμότητα θέλει τη γυναίκα του Τούρκου προέδρου να επισκέπτεται ιδιωτικό μουσείο κοσμημάτων και να μαθαίνει στην ιστορία απ' αυτό την ώρα που ο σύζυγός της παρηγορούσε τον ελληνικό λαό για τα βάσανα που τραβάει με το επιχείρημα ότι τα τράβηξε και τα τραβάει κι ο τουρκικός. Την ώρα που λέγονται και γράφονται τόσες φανφάρες εθνικοπατριωτικού ασπικού μεγαλοϊδεατισμού για ενιαίο μετοχολόγιο στο Αιγαίο, τα εφοπλιστικά και ενεργειακά και τουριστικά του πλούτη δεν έχει γίνει το συλλαλητήριο του ΚΚΕ και δεν έχει απευθυνθεί σ' αυτό ο εκπρόσωπος του τουρκικού ΚΚ. Που δε θα αισθανθεί «εθνική ντροπή», επειδή ο πρόεδρός του θέλει να αγνοεί και την ίδια του την ύπαρξη.

Είμαι καθηλωμένη στην παραλιακή της Θεσσαλονίκης, με ζέστη και βρώμα ν' αναδύεται από το θερμαϊκό και αποκλεισμένη τη μισή πόλη μετά την έκρηξη βόμβας μέσα στα δικαστήρια. Φοιτητικές εκλογές στις 19 και στα Πανεπιστήμια και τα ΤΕΙ θριαμβεύει ο τραμπουκισμός αντάμα με την αδιαφορία προϊόν επιστημονικής παραλυτικής τρομοκρατίας των νέων για το μέλλον. Το μέλλον τους. Μερικό, ελαστικό, απλήρωτο, εκμεταλλεύσιμο από τους ειρηνιστές επιχειρηματίες που εκείνη την ώρα συνέτρωγαν με τους Τούρκους ομολόγους τους. Είχα το εμετικό συναίσθημα μιας συντελούμενης λοβοτομής, μαζικής όσο τα ΜΙΜΕ, βυθισμένη στην τρέχουσα οικονομική και πολιτική επικαιρότητα. Ωσπου ήρθε και το θέμα της έκθεσης «αυτοεκπαίδευση», φανταχτερά ωραία, δημοκρατικό και «νόμιμο» και μ' αποτέλειωσε, καθώς εκτοξεύθηκε απ' εκείνους που θέλουν την ακαδημαϊκή σκέψη υποταγμένη στο δωρεάν κέρδος.

«Υπομονή και μην αφήσετε την κυβέρνησή σας μόνη της», επέμενε ο Ερντογάν. Θέλει τη συναίνεσή σας για να σας σφάξει κι ό,τι απέμεινε από δικαιώματα ακούω κάνοντας μίαν αυθαίρετη αναγωγή στην ιστορία. Θυμήθηκα πως το... πανό του ΚΚΕ στην Ακρόπολη τάρaxε τη «νομιμότητα» του ιδιοκτησιακού καθεστώτος του ναού. Που περισώθηκε ως έχει σήμερα, σαν τραυματισμένο μεγαλείο για να μη διδαχτούν ποτέ από τα τραύματά του τα πραγματικά οι νέοι, ότι ο Μοροζίνι τον βομβάρδισε για να τον πάρει από τους ταμπουρωμένους Τούρκους κι ύστερα οι φτωχοί Ρωμιοί να μαζέψουν τα μάρμαρα για να χτίσουν το παλάτι των Βαυαρών που είναι σήμερα η ελληνική βουλή, που περικυκλώνουν οι εξουθενωμένοι από την ευρωπαϊκή και τουρκική φιλία, διαδηλωτές άνεργοι, φτωχοί και... πατριώτες. Από τη διπλωματία των σεισμών περνάμε στη διπλωματία των «νομίμων» λοιμών, λιμών και καταποντισμών, λοιπόν. Ε, όχι.

Σάββατον, 15 του Μάη και ίσως ανοίξουν τρύπες στα σκοτάδια της επαίσχυντης ανομίας μιας δικτατορικής νομιμότητας που σουσουδίζει στους δρόμους όσο ο λαός δεν περπατάει λεύτερος σ' αυτούς.

Της
Λιάνας ΚΑΝΕΛΛΗ

ΕΛΕΓΧΟΙ ΝΤΟΠΙΝΓΚ

Σταμάτησαν με κυβερνητική ευθύνη

«Τα ψεύτικα τα λόγια τα μεγάλα». Σε κάθε ευκαιρία οι «πράσινοι» ή «μπλε» κυβερνητικοί παράγοντες δηλώνουν ανερυθρίαστα ότι δε φείδονται μέσων για την καταπολέμηση του ντόπινγκ. Λόγια κενά περιεχομένου.

Οι δειγματοληπτες δεν έχουν πάρει δεδουλευμένα 18 μηνών (...) - ύψους περίπου 700 χιλ. ευρώ - από πιστοποιημένους και μη (ακόμα δεν έχει γίνει εκκαθάριση) ελέγχους. Στα οφειλόμενα περιλαμβάνονται και χρήματα που έχουν πληρώσει (έξοδα μετακίνησης, διαμονής, διατροφής). Γι' αυτό βρίσκονται περίπου ένα μήνα σε αποχή από τα καθήκοντά τους.

Σε ανακοίνωση του Συλλόγου Δειγματοληπτών Ελέγχου Ντόπινγκ Ελλάδας (ΣΥΔΕΝΕ) - μεταξύ άλλων - επισημαίνεται ότι η «Πολιτεία εξακολουθεί να μη θέλει να δει το μέγεθος του προβλήματος. Τα λόγια και οι υποσχέσεις πλέον δεν αρκούν». Καταγγέλλουν «πλήρη απαξίωση του μηχανισμού ελέγχων ντόπινγκ, ...καμία υπεύθυνη αντιμετώπιση, κανένα απότέλεσμα» και αναρωτιούνται «γιατί συνεχίζεται η ανομία;».

Μιλώντας στον «Ρ» ο πρόεδρος του ΣΥΔΕΝΕ, **Ευθ. Χριστοφιλόπουλος**, ανέφερε ότι «Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού, ΓΤΑ και ΕΣΚΑΝ - ανάλογα με την περίοδο - έχουν τις ευθύνες τους». Το ΕΣΚΑΝ αποδίδει την καθυστέρηση στις εκκαθαρίσεις σε έλλειψη προσωπικού. «Φορέας μας είναι το ΕΣΚΑΝ και έπρεπε να πιέσει για να υπάρξει λύση. Επρεπε κάθε βδομάδα να κάνει εκκαθαρίσεις (σ.α. πιστοποίηση διεξαγωγής ελέγχων), να βλέπει πού βρίσκεται και να μην περιμένει την τελευταία στιγμή», θεωρεί ο κύριος Χριστοφιλόπουλος.

Οι πιστοποιημένοι έλεγχοι στάλθηκαν στην ΓΤΑ το Μάρτη. Αυτή τον Απρίλη τις προώθησε στο υπουργείο Πολιτισμού, όπου αρχές Ιουνίου υπογράφηκαν αποφάσεις πληρωμής. Γιατί λοιπόν τα λεφτά δεν έχουν δοθεί, μήπως δεν υπάρχουν; Σοβαρό ζήτημα υφίσταται και με το νομικό πλαίσιο λειτουργίας του ΕΣΚΑΝ που - στα λόγια - όλο λύνουν οι εκάστοτε κυβερνώντες.

Η πρόεδρος του Συμβουλίου, **Χ. Σπηλιοπούλου**, δήλωσε στον «Ρ»: «Έχουμε πολλές φορές πει ότι έχουν δικιο. Ως ΕΣΚΑΝ κάναμε - με τα μέσα που διαθέταμε και διαθέτουμε, στο πλαίσιο που λειτουργούμε - ό,τι ήταν δυνατόν για να δοθεί λύση. Δε θέλουμε να σχολιάσουμε την ανακοίνωση του ΣΥΔΕΝΕ. Την επόμενη βδομάδα συνεδριάζει το ΔΣ για να λάβει οριστικές αποφάσεις».

Η μη διεξαγωγή ελέγχων, από την 1/6, δημιουργεί και άλλο σοβαρό ζήτημα. Βάσει των κειμένων διατάξεων - όπως γνωρίζουν διοργανώτριες και ΓΤΑ - σημαίνει ακυρότητα των διοργανώσεων, π.χ. πρωταθλημάτων ποδοσφαίρου, μπάσκετ, πόλο...

ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΑ ΣΤΕΛΕΧΗ

Διαφήμισαν την πολιτική που υποβαθμίζει το σχολείο

Την πολιτική που ευθύνεται για τα προβλήματα που θα αντιμετωπίσουν φέτος, μαθητές, εκπαιδευτικοί και γονείς «διαφήμισαν» στα σχολεία της χώρας η υπουργός Παιδείας, η αναπληρωτής υπουργός, οι υφυπουργοί και οι γενικοί γραμματείς του υπουργείου Παιδείας, χτες, μέρα έναρξης της σχολικής χρονιάς. Κάλεσμα υποταγής έκανε η υπουργός Παιδείας, Άννα Διαμαντοπούλου, υποστηρίζοντας ότι «όλες οι διαφορές, οι συγκρούσεις, οι επιμέρους απόψεις που υπάρχουν, ας μείνουν μακριά από το σχολείο». Συνέχισε έτσι πιο ...ήπια, αλλά πάντα στο ίδιο πνεύμα και με τον ίδιο στόχο, τις δηλώσεις της περί «ανομίας» στα σχολεία που στοχεύουν τις αγωνιστικές κινητοποιήσεις μαθητών και τις συλλογικές αντιδράσεις εκπαιδευτικών.

Στο μεταξύ, τα κενά χτες στα σχολεία υπήρχαν, ενώ η υπουργός υποσχέθηκε ότι θα συμπληρωθούν την επόμενη βδομάδα, προφανώς με τις πιστώσεις για ελαστικά απασχολούμενους (αναπληρωτές και ωρομίσθιους). Γενικότερα επαναλήφθηκε πολλές φορές απ' τα στελέχη του υπουργείου Παιδείας η φράση περί «δυσκολότερης σχολικής χρονιάς», για την υφαρπαγή μιας ανοχής από τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς απέναντι στην πολιτική που δημιούργησε τα προβλήματα. Η υφυπουργός, Εύη Χριστοφιλοπούλου, που επισκέφθηκε ένα απ' τα 800 δημοτικά σχολεία με αναμορφωμένο πρόγραμμα έταξε θέατρο και μουσική στα παιδιά, «ξεχνώντας» να τους πει ότι οι καθηγητές τους θα είναι ωρομίσθιοι και πώς στόχος είναι τα σχολεία πολλών ταχυτήτων...

Σχεδιασμοί της ΕΡΤ

Με το βλέμμα στραμμένο στη «διαφάνεια» και «διαύγεια» βρίσκεται η διοίκηση της ΕΡΤ. Χτες, σε συνάντηση με τους δημοσιογράφους ο διευθύνων σύμβουλος της ΕΡΤ Α. Ταγματάρχης επανέλαβε ότι προτεραιότητα της εταιρείας είναι όλες οι αποφάσεις να αναρτώνται στο διαδίκτυο ώστε ο ελληνικός λαός να ξέρει πώς γίνεται η διαχείριση των χρημάτων του, που καταβάλλει μέσω του ανταποδοτικού τέλους.

Παράλληλα, αφού επικαλέστηκε τα προσωπικά δεδομένα, είπε ότι θα αναρτώνται στο διαδίκτυο και τα κοστολόγια των εκπομπών, ακόμη και κάποιων εξωτερικών παραγωγών, που θα γίνεται μετά από συνεννόηση με τις εταιρείες. Σε ό,τι αφορά τις μεικτές παραγωγές είπε ότι είναι μια «δαιμονοποιημένη μορφή παραγωγών», οι οποίες «φροτώθηκαν τις ανομίες της ΕΡΤ», και οι οποίες εξακολουθούν να είναι αναγκαίες στην κρατική ραδιοτηλεόραση.

«Δυσόλωνα» όμως προβλέπεται το μέλλον του περιοδικού «Ραδιοτηλεόραση», το οποίο χαρακτήρισε ως «κέντρο» που παράγει κόστη και για να αποφευχθεί το κόστος υπάρχει η σκέψη ν' αναρτηθεί στο διαδίκτυο. Είπε ακόμη, ότι η όποια απόφαση για «συρρίκνωση της ΕΡΤ», λαμβάνεται από την πολιτική ηγεσία και ότι ο ίδιος δεν έχει λάβει τέτοια εντολή.

Στους σχεδιασμούς της νέας διοίκησης είναι η παραγωγή προγράμματος, εναρμονισμένου με το θεσμικό ρόλο της και διακριτός απ' αυτόν της ιδιωτικής τηλεόρασης. Ανακοίνωσε επίσης, ότι στα μέσα Ιανουαρίου την παρουσίαση του κεντρικού δελτίου ειδήσεων θα κάνει η Ελληνική Στήη, ενώ στα τέλη του ίδιου μήνα θα ξεκινήσει η προβολή των εσωτερικών παραγωγών της ΕΡΤ.

«ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ Η ΔΙΑΦΟΡΑ»*

ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΧΑΝΟΥΝ: «Ξεπέρασαν το ενάμισι εκατομμύριο οι χρεοκοπίες φυσικών προσώπων στις ΗΠΑ το 2010, σημειώνοντας άνοδο για έκτο συνεχόμενο χρόνο (...) τα εδώ και χρόνια υπερχρεωμένα αμερικανικά νοικοκυριά αδυνατούν να καλύψουν τις υποχρεώσεις τους, καθώς βιώνουν μηδενική αύξηση του εισοδήματός τους και στασιμότητα στην οικονομία» (το θέμα στην ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ).

ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΚΕΡΑΙΖΟΥΝ: «Σύμφωνα με το περιοδικό "Φορμς", περίπου 20 τρισ. δολάρια είναι κατατεθειμένα σε τράπεζες των υπεράκτιων φορολογικών παραδείσων. Και η βρετανική εφημερίδα "Γκάρντιαν" εκτιμά πως το ένα τρίτο του παγκόσμιου πλούτου έχει φυγαδευθεί σε υπεράκτιες τράπεζες: "Σύμφωνα με μια συντηρητική εκτίμηση, το ένα τρίτο του παγκόσμιου πλούτου διατηρείται σε φορολογικούς παραδείσους, όπου πραγματοποιείται το 80% των διεθνών τραπεζικών συναλλαγών. Περισσότερα από τα μισά κεφάλαια των διεθνών χρηματιστηρίων "σταθμεύουν" εκεί σε κάποιο σημείο της διαδρομής τους". Σε αυτό το παιχνίδι είναι αναμειγνύμενες οι μεγαλύτερες τράπεζες του κόσμου (...) είναι αφάνταστη η επιρροή και η εξουσία που ασκούν τα αφορολόγητα πλούτη τους (...) κατέχουν πολλές από τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις του κόσμου, ασκούν επιρροή στις κεντρικές τράπεζες των χωρών, ελέγχουν τα μεγάλα μέσα ενημέρωσης και "ενισχύουν" οικονομικά τους πολιτικούς, οι οποίοι ανοίγουν στους φορολογικούς νόμους "παραθυράκια" για να φυγαδεύσουν τα αφορολόγητα πλούτη τους» (από άρθρο στα ΝΕΑ).

ΤΟ ΑΔΙΕΞΟΔΟ: «Το δεύτερο κρίσιμο στοιχείο για το 2011 είναι η αντιμετώπιση του μεγάλου θέματος της φοροδιαφυγής. Όσο δεν αντιμετωπίζεται τόσο θα διευρύνονται οι άδικες "οριζόντιες" περικοπές και λύσεις, επί δικαίους και αδικούς αδιακρίτως. Γεγονός, που από τη μια ανατροφοδοτεί την κρίση και από την άλλη διευρύνει τις κοινωνικές ανισότητες, υπονομεύοντας το κοινό περί δικαίου αίσθημα. Είναι σαν να ...επιδιώκουμε τις κοινωνικές εκρήξεις! Σαν να "ξινόμαστε" στην "γκλίτσα του τσοπάνη"...» (από άρθρο στο ΕΘΝΟΣ).

ΚΑΙ Ο ΦΟΒΟΣ: «Το κράτος οφείλει να επανεξετάσει το σύστημα των διοδίων και να εξαρτά το αν μια κοινοπραξία μπορεί να τα εισπράττει από την πρόοδο των έργων της. Αλλιώς θα πολλαπλασιασθούν τα κρούσματα οδηγών που αρνούνται να πληρώσουν διόδια, γεγονός που θα ενισχύσει περαιτέρω ένα κλίμα ανομίας και ανεξέλεγκτης παραβατικότητας στη χώρα» (από το κύριο άρθρο στην ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ).

* Από λαϊκό τραγούδι: «Της κοινωνίας η διαφορά, φέρνει στον κόσμο μεγάλη συμφορά».

Συσπείρωση στο ΚΚΕ

Όσο βαθαίνει η κρίση, όσο μεγαλώνουν τα αδιέξοδα στο σύστημα, τόσο δείχνει τα δόντια του.

Δεκάδες γραφιάδες κι άλλοι τόσοι ραδιο-ηλε-παρουσιαστές πασχίζουν να πείσουν καθημερινά τους εργάτες πως δίκιο είναι ό,τι διδάσκουν απ' τα χαράματα διάφοροι αργυρώνητοι. Κι όπου δεν μπορούν να κουλαντρίσουν τις αντιδράσεις, πλάσσουν ως «επαναστατική» διέξοδο κάθε μπάχαλο που αφήνει αδιατάραχτο το σύστημα. Αποκαλύπτονται όταν πάντα στο τέλος ζητάνε σεβασμό στους θεσμούς.

Τι είναι αυτό που στοιχειώνει τον Ξύπνιο τους; Ότι η αντεργατική πολιτική συναντά όλο και περισσότερες αντιτάσεις. Κι ότι το κάλεσμα του ΚΚΕ για γενικευμένη ανυπακοή και πάλη για άλλη εξουσία και οικονομία βρίσκεται απήχηση.

Αυτήν ακριβώς την πάλη απεύδουν να χαρακτηρίσουν «ανομία». Ποιοι; Οι εκμεταλλευτές κι όσοι τρέμουν μη και διαταραχτεί η εξουσία των μονοπωλίων. Αυτοί που με το νόμο τους απαγορεύουν στην εργατική τάξη να ορίσει η ίδια τη ζωή της.

Καταφεύγουν σε αλχημείες για το ΚΚΕ, γιατί αυτό που θέλουν είναι να μην υπάρχει καν ΚΚΕ.

Στη στήλη του Μανδραβέλη στην «Καθημερινή», που αποκτά πλέον χαρακτηριστικά καθημερινής αντικομμουνιστικής στήλης, η λαθροχειρία απογειώνεται: Την ώρα που στον ένα μετά τον άλλον τους εργασιακού χώρους τμήματα της εργατικής τάξης αποφασίζουν να αντιπαλέψουν στο σύνολό της την αντεργατική πολιτική, εντάσσουν την πάλη τους στο συνολικό πλαίσιο πάλης που προωθεί το Πανεργατικό Αγωνιστικό Μέτωπο, ο εντεταλμένος για την αντιμετώπιση του ΚΚΕ εντοπίζει παραβίαση των νόμων από το ΚΚΕ. Προσπαθεί έτσι να ξεχωρίσει το Κόμμα από τους εργάτες. Γιατί αυτόν και την τάξη που εκπροσωπεί τους ανησυχεί η απήχηση που έχει το κάλεσμα του ΚΚΕ, όχι απλά σε ανυπακοή αλλά σε πάλη για μια άλλη οικονομία, άλλη εξουσία, που ασφαλώς προϋποθέτουν ανατροπή της εξουσίας των μονοπωλίων.

Οι αστοί - κι όσοι βολεύονται με τα ψίχουλα απ' το τραπέζι των αστών - γνωρίζουν πως η όξυνση της ταξικής αντιπαράθεσης που σηματοδοτεί η γενικευμένη επίθεση στα εργατικά δικαιώματα δεν μπορεί παρά να απαντηθεί με ανάλογη όξυνση του ταξικού αγώνα. Γι' αυτό ενώνουν - με πολλούς και διάφορους τρόπους - δυνάμεις: Από παραινήσεις σύνεσης, ως το προχτεσινό της Μπακογιάννη, που ανέλαβε για λογαριασμό του συστήματος να δηλώσει δημόσια την απέχθειά της για το κάλεσμα του ΚΚΕ. Συμπληρωματικά ήρθαν τα χτεσινά δύο άρθρα περί «ανομίας» να βάλουν το ένα «κομψά» και το άλλο χοντροκομμένα τα πράγματα στη θέση τους: Το σύστημα έχει πρόβλημα, δεν περπατάει η συναίνεση και φταίει γι' αυτό το ΚΚΕ.

Καταλαβαίνουμε την ενόησή τους στο πρόβλημα: Την αντιμετώπιση του ΚΚΕ, της μόνης πολιτικής δύναμης που βρίσκουν απέναντι στην επέλαση. Δεν προτείνουμε Ξίδι. Δουλειά μας εμείς: Περισσότερη οργάνωση, μέτρα καθημερινά για να συγκροτείται και ενισχύεται η λαϊκή συμμαχία με στόχο την ανατροπή της ίδιας της εξουσίας των μονοπωλίων. Ξέρουμε πως όσο αυτός ο στόχος θα περπατά, τόσο θα μανιάζουν αυτοί που στο όνομα της αστικής νομιμότητας θα προσπαθούν να πείσουν το ΚΚΕ να βάλει νερό στο κρασί του. Να γίνει κάτι σε «δημοκρατική αριστερά» που θα παλεύει, βρε αδερφέ, να γίνει ανθρώπινος ο καπιταλισμός.

Το μόνο πραγματικό γεγονός στην όλη φιλολογία περί «ανομίας» είναι ότι η αστική τάξη δε βρίσκει τη λαϊκή συναίνεση που ζητάει για να περάσει ανεμπόδιστα η πολιτική υπέρ των συμφερόντων της. Και απέναντι σ' αυτήν την «ανομία» (δηλαδή την αντίσταση στο να εφαρμοστούν οι νόμοι που διασφαλίζουν τα κέρδη της) δεν μπορεί παρά να δείξει τον πραγματικό αντίπαλό της: Το ΚΚΕ. Που ευθαρσώς διδάσκει την εργατική τάξη ότι δεν πρέπει να 'χει καμιά ανησυχία για τις αγωνίες των αστών. Που κηρύσσει το δικαίωμα των εργατών να γκρεμίσουν κάθε θεσμό που υπηρετεί το αστικό καθεστώς, να οικοδομήσουν τις δικές τους μορφές οργάνωσης που θα υπηρετούν τις δικές τους ανάγκες και οι οποίες σήμερα πια έχουν μαρφοποιηθεί κάτω από το σύνθημα - αίτημα για τη λαϊκή εξουσία και οικονομία.

Ασχετο: Η αγωνία έλαβε τέλος: Το πριγκιπικό ζεύγος της Αγγλίας θα κάνει διακοπές στην Καλιφόρνια. Γράψε δύο τουρίστες λιγότερους στην Ελλάδα και πρόσθεσέ τους στο ένα εκατομμύριο ντόπιων που δεν ξέρουν καν τι πάει να πει διακοπές. Κι όλα αυτά σε μια μέρα που ο πρωθυπουργός ανακοίνωσε νέα μέτρα για τον τουρισμό. Όχι όποιον κι όποιον τουρισμό, αλλά για λίγους κι εκλεκτούς. Να ένας ακόμα - επίκαιρος ενόψει καλοκαιριού - λόγος για να ανατραπεί αυτή η πολιτική. Γιατί η αναψυχή είναι δικαίωμα και όχι αφορμή για να αυξήσουν τα κέρδη τους οι καπιταλιστές.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:
Θανάσης ΛΕΚΑΤΗΣ

Από μέσα σε μέσα

Αυσσαδά ενήνευ κατά των κνητοπονησών

Από τη στιγμή που οι εργαζόμενοι και τα λαϊκά

σφάλματα αποφάσισαν να πάρουν τις τύχες στα

χέρια τους και να παραινούν με κάθε μορφή

οργανωμένης πάλης την άγρια φεοκρατία και να

απορρίψουν την εξαθλίωση που τους

εμφυλάσσουν, το μάλο αναλαϊκό μέτωπο

κυβέρνησης - τριπλίας - ναυτοκρατίας - ΝΔ και

σπικά ΜΙΜΕ άρχισε να επιτίθεται με άνοσα κατά των

λαϊκών κινήσεων. Η κυβέρνηση επιστρατεύει

τους εισαγγελέες για να τρομοκρατήσουν τους μαθητές

που αγωνίζονται, η ΝΔ μπαίνει μπροστά και αβάνει

να ψηφιστεί νόμος που θα καταργήσει ομοιομορφία τις

διαδηλώσεις στο κέντρο της Αθήνας, ενώ τα σπικά

ΜΙΜΕ «στοχοποιήσαν» ήδη τις καταλήψεις στα

υπουργεία ως «παράλογες αντιδράσεις αυτεχνητών

που βυθίζουν τη χώρα στην ανομία». «Τι νόημα

έχουν, η Χ., οι καταλήψεις υπουργείων όταν το

μόνο που μπορούν να επιτύχουν είναι να

ταγκάσουν την εικόνα της χώρας στο εξωτερικό

και να ηττούν τους δαρείστες μας και τους

διαμορφωτές της κοινής γνώμης στην Ευρώπη για τη

χώρα δεν αβάνει τις προοπτικές που γίνονται για τη

συνήθεια της», αναρωτιούνται στο χθεσινό δρόμο

τους «Τα Νέα», με εξαίρεση την Εύφημη ότι η

απέναντί στους λαϊκούς αγώνες. Από το μάλο

μέτωπο δε θα μπορούσε βέβαια να λείπει το κήλο

της Ντ. Μπακογιάννη, ο εκπαιδευτικός της ομοίας

κράσεως την κυβέρνηση να αναλάβει δράση, δηλαδή

καταστολή. «Η κυβέρνηση δείχνει ανοχή στις

αυτεχνητές ομιλίες που παρανοούν και δεν είναι

απλά λόγια να τους φοβόμαι. Αντίθετα έχει έρθει η ώρα

να τους τρομοκρατήσουμε και να δείξει τη δύναμή του

βάζοντας ανοχή ως στόχο τη λαϊκή εξουσία και οικονομία.

Εργαστήριο Κώστες

Επώνυμος

Οι προβοκάτορες

Με αφορμή το οργανωμένο σχέδιο κρατικής καταστολής και προβοκάτίας που υλοποιήθηκε την περασμένη Κυριακή, με στόχο να χτυπήσουν τις μεγαλειώδεις διαδηλώσεις, να χτυπήσουν το εργατικό λαϊκό κίνημα, εμφανίζεται στον ασπικό Τύπο το επιχείρημα: η λογική «νόμος είναι το δίκιο του εργάτη» τροφοδοτεί τους προβοκάτορες και ευθύνεται για τους εμρησμούς στο κέντρο της πόλης. Το Μάη του 2010, τον Οκτώβρη του 2011, σε κάθε ευκαιρία και μετά από τη δράση προβοκατόρων, λένε το ίδιο. Καθόλου τυχαία, όλες τις προηγούμενες μέρες, είχαν δημιουργήσει κλίμα μιλώντας για «χρεοκοπία», θα φέρει «εμφύλιο». ΠΑΣΟΚ, ΝΔ και ΛΑ.Ο.Σ. μιλούσαν για «χάος» και διάφορα παρόμοια.

α δούμε μερικά κλασικά επιχειρήματά τους:

Ν* «...από τη στιγμή που "νόμος" ορίζεται ό,τι θέλει το κόμμα, γιατί να μην γίνεται "νόμος" ό,τι αποφασίσει η μικρή ομαδούλα;».

«Μικρή ομαδούλα»; Αυτό ήταν, οι εξοπλισμένοι με εργαλεία και όπλα κουκουλοφόροι που με σχέδιο και ψυχραιμία επαγγελματίες, έκαναν τους εμρησμούς στα κτήρια; Μικρή ομαδούλα ήταν οι κουκουλοφόροι που έκαψαν ζωντανούς εργάτες στη «Μαρφίν» το Μάη του 2010; Μικρή ομαδούλα ήταν όσοι επιτέθηκαν με οπλισμό ενάντια στην εργατική διαδήλωση στο Σύνταγμα τον Οκτώβρη του 2011; Αυτές οι ομαδούλες που είναι εκπαιδευμένοι προβοκάτορες μηχανισμών της αστικής τάξης, εμφανίζονται πάντα όταν διαδηλώνει εργατόκοσμος και χτυπούν συστηματικά τις εργατικές κινητοποιήσεις που γίνονται με συγκεκριμένο πλαίσιο και αιτήματα. Το ξέρουν καλά. Ο λαός έχει πείρα πια...

* «Υπάρχει διάχυτη η καουλτούρα της ανομίας στην ελληνική κοινωνία και η κορυφή της είναι η βία».

Δηλαδή, ο εργάτης, ο αυτοαπασχολούμενος, ο φτωχός αγρότης πρέπει να υποταχτούν στα «νόμιμα» με βάση το δίκαιο των αστών, αντιλαϊκά μέτρα που τους σφάζουν, είναι μέρος της «ανομίας»; Γιατί είναι νόμιμο χιλιάδες εργατικές - λαϊκές οικογένειες να παγώνουν επειδή δεν έχουν λεφτά για πετρέλαιο; Νέοι να είναι άνεργοι, να ζουν με λιγότερα από 400 ευρώ, νέα ζευγάρια να μην μπορούν να κάνουν οικογένεια, να μην μπορούν να κάνουν εμβόλια στα παιδιά τους, γέροι να μην έχουν λεφτά για φάρμακα, να περιμένουν στις ουρές για ένα πιάτο φαί από τα συσσίτια και να κοιμούνται στο δρόμο μες στο κρύο, χωρίς να ξέρουν αν θα ξαναδούν το φως της μέρας; Είναι «ανομία» να παλεύεις για να μπορείς να ζεις;

* Λέει χτες η «Καθημερινή»: «Είναι τόσο καλά οργανωμένοι που πείθουν χιλιάδες διαδηλωτές να φωνάζουν "να καεί, να καεί το μπ... η Βουλή"».

Εται ε; Τότε, το ίδιο μέσο, η «Καθημερινή», ο ΣΚΑΪ, και άλλα ΜΜΕ βεβαίως, σκίζονταν απ' το πρωί μέχρι το βράδυ και καλούσαν οι ίδιοι τον κόσμο να πάει έξω από τη Βουλή στο «κίνημα» - όπως το έλεγαν - των αγανακτισμένων και να διαδηλώσει. Εκεί φώναζαν αυτά τα συνθήματα, μαζί με το «οι 300 στο Γουδή» και άλλα όπως «έξω τα κόμματα», «έξω τα συνδικάτα» και πρόβαλλαν την περίφημη μούντζα περίπου σαν το εθνικό σύμβολο. Άρα τα ασικά ΜΜΕ όπως ο ΣΚΑΪ και η «Καθημερινή», από τότε ενίσχυαν προβοκάτορες.

Οι παραπάνω ισχυρισμοί στοχεύουν στο να καλλιεργήσουν στη συνείδηση ότι οι εργατικοί αγώνες είναι η αιτία για τις καταστροφές που κάνουν προβοκάτορες κουκουλοφόροι, ακριβώς για να χτυπήσουν το εργατικό λαϊκό κίνημα. Αυτοί που κάψανε την Αθήνα με οργανωμένο τρόπο, υπηρετούν αυτούς που καταστρέφουν τη ζωή των εργαζομένων.

Κώστας ΠΑΣΑΚΥΡΙΑΚΟΣ

ΚΑΛΕΙΟΥΝ 300 ΕΡΓΟΔΟΤΕΣ

ΜΑΚΡΑΝΤΕΣ

ΝΤΑΚΑ, --

Αναστολή της λειτουργίας τους εντός έξι μηνών, αποφασισμένη 300 εργοδότες στην βιομηχανική περιοχή της Ασσόλιας στο Μπαγκάβαντς, αφήνοντας χιλιάδες εργαζόμενους χωρίς δουλειά. Η διοίκηση των εργοστασίων στην Ασσόλια, όπου εργάζονται περισσότεροι από 500.000 άνθρωποι, επικαλείται για το καλείσμα τους τις κινητοποιήσεις των εργατών, οι οποίοι διεκδικούν αυξήσεις στους μισθούς τους και βελτίωση των συνθηκών εργασίας. Το Μπαγκάβαντς θεωρείται παράδεισος πολέμων στην περιοχή του, λόγω του εξαγωγικού μισθού τους, που επιβάλουν τη λειτουργία τους για την παραγωγή των πολυώντων τους, λόγω του εξαγωγικού μισθού τους και της λειτουργίας τους. Αρκετές φορές σε εργοστάσια της περιοχής, οι εργαζόμενοι έχουν βρει τραγικά θάματα για τη δουλειά τους.

Είναι χαρακτηριστικό ότι οι εργοδότες των συγκεκριμένων εργοστασίων στην περιοχή τους αμείβουν με 300 ευρώ τον μήνα, ενώ οι εργοδότες των άλλων εργοστασίων στην περιοχή τους αμείβουν με 500 ευρώ τον μήνα. Η διοίκηση των εργοστασίων στην Ασσόλια, όπου εργάζονται περισσότεροι από 500.000 άνθρωποι, επικαλείται για το καλείσμα τους τις κινητοποιήσεις των εργατών, οι οποίοι διεκδικούν αυξήσεις στους μισθούς τους και βελτίωση των συνθηκών εργασίας. Το Μπαγκάβαντς θεωρείται παράδεισος πολέμων στην περιοχή του, λόγω του εξαγωγικού μισθού τους, που επιβάλουν τη λειτουργία τους για την παραγωγή των πολυώντων τους, λόγω του εξαγωγικού μισθού τους και της λειτουργίας τους. Αρκετές φορές σε εργοστάσια της περιοχής, οι εργαζόμενοι έχουν βρει τραγικά θάματα για τη δουλειά τους.

ΡΑΚΟΣΥΛΛΕΚΤΕΣ**Προβληματική μεταστέγαση στην Ιερά Οδό**

Ολοκληρώθηκε χτες στην «Τεχνόπολις» του Δήμου Αθήνας το 1ο Φεσβιάλ του Σωματίου Ρακοσυλλεκτών «Ο Ερμής». Εκτέθηκαν και παζαρεύτηκαν αντίκες, πίνακες, βιβλία, δίσκοι βινυλίου κ.ά., έγιναν παράλληλες πολιτιστικές εκδηλώσεις (μουσική, προβολή ντοκιμαντέρ κλπ.). Ταυτόχρονα δόθηκε η δυνατότητα να αναδειχτούν τα ιδιαίτερα προβλήματα αυτού του τμήματος βιοπαλαιστών.

Όπως αναφέρουν οι ρακοσυλλέκτες, αγωνίζονται καθημερινά για την επιβίωσή τους. Ανασφάλιστοι, νυχθημερόν τριγυρνούν στους δρόμους ανασύροντας από τα σκουπίδια αντικείμενα που διατηρούν χρηστική αξία. Μέχρι πρότινος έστηναν το παζάρι τους, εμπορευόμενοι τα εύρετρά τους, κάθε Κυριακή στην λεγόμενη Κορεάτικη Αγορά, τέρμα Ερμού προς Γκάζι. Η δημοτική αρχή, βασιζόμενη σε φαινόμενα ανομίας και παρατυπίες στο χώρο (για τα οποία οι ίδιοι δεν ευθύνονταν, χρόνια τα κατάγγελναν), μετέφερε το παζάρι τους στην Ιερά Οδό 94 (Κυριακές 06.00-15.00).

Ο νέος χώρος δεν ικανοποιεί τους ρακοσυλλέκτες. Είναι μικρός, λειτουργούν στριμωγμένοι, ειδικά σε εποχές κρίσης και ανεργίας όπου όλο και περισσότεροι γίνονται ρακοσυλλέκτες ως αναγκαστική επιλογή επιβίωσης. Ταυτόχρονα στην Ιερά Οδό 94 τις υπόλοιπες μέρες και ώρες σταθμεύουν απορριμματοφόρα του δήμου, οπότε μπαίνει ζήτημα υγείας για τους φιλοξενούμενους ρακοσυλλέκτες και επισκέπτες. Ζητούν να βρεθεί άλλος χώρος ή να επιστρέψουν στην Κορεάτικη Αγορά.

Το Φεσβιάλ επισκέφτηκαν οι Νίκος Σοφιανός, μέλος του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ και Στέλιος Λάμπρου, αμφότεροι δημοτικοί σύμβουλοι Αθήνας του ΚΚΕ. Άκουσαν με προσοχή τα αιτήματα των ρακοσυλλεκτών, αναγνώρισαν την αναγκαιότητα ύπαρξης του παζαριού τους καθώς υπάρχει κόσμος που σε τέτοιους καιρούς ανέχειας βιοπορίζεται αποκλειστικά από αυτό, ανακυκλώνοντας ταυτόχρονα μια σειρά χρήσιμα υλικά ή και σώζοντας μικρούς θησαυρούς από την καταστροφή (π.χ. σπάνια βιβλία). Τονίστηκε η ανάγκη τα ζητήματα αυτά να ξανασυζητηθούν στο δήμο.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ
«ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ»

Αναγνώσεις

Συγκομιδή... τιμέντιου

Της Μαρίας Κατσουνακη

Το sms ήταν σαφές: «Αρχίζουν έργα ανάπλασης στην παιδική χαρά του Αλσους Παγκρατίου. Πρέπει να είμαστε σε επιφυλακή». Και ενδεικτικό: ποτέ άλλοτε δήμαρχος της Αθήνας δεν περιβλήθηκε με τόση καχυποψία για ό,τι κάνει (και όχι για τα πολλά που δεν κάνει). Ο Νικήτας Κακλαμάνης σε έναν πρώτο απολογισμό σαρώνει. Και ο πιο κυνικός εργολάβος θα δίσταζε να ζηλώσει τις νεραντζιές της Κανάρη, θα προσπαθούσε να βρει μια λιγότερο προκλητική λύση για το υπόγειο γκαράζ στην Κύπρου και Πατησίων, θα ήταν πιο ευέλικτος στο θέμα του Ελαιώνα.

Η επιθυμία και η ορμή του να «ανασυστήσει» το Αλσος, επαναφέροντας θεατρική σκηνή και απλώνοντας τις καφετέριες, βρήκε σθεναρή αντίσταση από τους κατοίκους της περιοχής, που, προς το παρόν, φαίνεται να κερδίζουν χρόνο.

Η Διεύθυνση Προστασίας Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος κοινοποιεί σε σχετικό έγγραφό της ότι σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία ο Δήμος Αθηναίων δεν έχει κανένα δικαίωμα να πραγματοποιήσει έργα που θίγουν τον χαρακτήρα του Αλσους. Αντί όμως οι περίοικοι να χαρούν αυτήν την κίνηση ματ, είδαν την καλή πλευρά του Δήμου και φοβήθηκαν. Η ανάπλαση της παιδικής χαράς ήταν πάγιο αίτημα. Αλλά όταν οι μπουλντόζες έχουν συγκεκριμένη προέλευση, τότε τίποτα δεν εγγυάται τις αγαθές προθέσεις. Ετσι, κάθε μέρα κοιτούν με αγωνία τον χώρο μήπως ο πληθωρισμός και το ασυγκράτητο real estate όραμα του δημάρχου μετατρέψουν το Αλσος σε... Allou fun park.

Είναι, όμως, και κάτι ακόμη. Η Διεύθυνση Δασών δεν είχε γνωματεύσει ότι είναι παράνομη και αντισυνταγματική η κοπή των δέντρων στο πάρκο των οδών Κύπρου και Πατησίων; Αρχές της περασμένης εβδομάδας πάνω από 40 θυσιάστηκαν, ορισμένα υπεραιωνόβια. Τα ΜΑΤ προστάτευαν τις μπουλντόζες στο έργο τους, οι κάτοικοι προσπάθησαν να αντιδράσουν αλλά υπάρχουν και πιο δοκιμασμένες και αποτελεσματικές «απαντήσεις» όταν οι διαμαρτυρίες ενοχλούν τις περιβαλλοντικές δραστηριότητες του δημάρχου. «Δεν θα ξεχάσω ποτέ τα σμήνη των πουλιών που φτερούγιζαν έντρομα καθώς έπεφταν τα δέντρα, τις κατεστραμμένες φωλιές τους, τους απροστάτευτους νεοσσούς.

Ηταν, από κάθε άποψη, μια οικολογική θηριωδία», μεταφέρει αυτόπτης μάρτυς. Μηνύσεις κατέθεσαν η δασάρχης (της αρμόδιας διεύθυνσης), μέλη του δημοτικού συμβουλίου και πολίτες, κατά του Δήμου και παντός υπευθύνου.

Και το γκαράζ; Δεν θα ανακουφίσει την κυκλοφορία στην περιοχή; «Μα, λόγω κόστους, απευθύνεται κυρίως στους επισκέπτες», απαντούν οι κάτοικοι. «Υπάρχουν δε, οκτώ ακόμη κτίρια στάθμευσης στην ευρύτερη περιοχή».

Όσο για τα απολεσθέντα δέντρα, ο αντιδήμαρχος υποσχέθηκε ότι θα φυτευτούν «περισσότερα από 150 υψηλού πράσινου πάνω από το γκαράζ». «Σύμφωνα με την αρχιτεκτονική τομή το πάχος της δοκιδωτής πλάκας, 22 εκ., δεν μπορεί κατά κανένα τρόπο να φέρει τα φορτία του χώματος που εμφανίζονται στην ίδια τομή», η διαπίστωση από επιστημονικά χείλη.

Διάλογος, επιχειρήματα, επίσημα έγγραφα από κρατικές υπηρεσίες, τίποτα δεν πτοεί και δεν αναχαπίζει τον κ. Κακλαμάνη. Οι «παρεμβάσεις» του στην πόλη κάνουν τη θητεία του κ. Αβραμόγιουλου, με τα διακοσμητικά κολονάκια, να μοιάζει με «αβλαβή διέλευση». Όμως η ανομία είναι εγκάρσια. Διατρέχει το πολιτικό σύστημα, δεκαετίες τώρα.

Ο κ. Κακλαμάνης, ένας ακόμη κρίκος της αλυσίδας, αφήνει το δικό του ίχνος. Είναι άραγε τόσο περαστικό και ανώδυνο; Σε μια πόλη που παρακμάζει -και όχι μόνον εξαιτίας του νυν δημάρχου της ασφαλώς- η κοπή των δέντρων αποκτά και συμβολική σημασία. Να ζούμε αμνήμονες επιτάσσει η νέα αισθητική. Να προσαρμόσουμε διάθεση, κίνηση, συμπεριφορά σε ένα τοπίο τράνζιτ. Χωρίς παρελθόν, χωρίς ιστορικά «ημεράσμια», χωρίς αποτυπώματα (έστω και ισχνά) άλλων εποχών, χωρίς σημαία συνάντησης. Μόνο με κέντρα κατανάλωσης και υπόγειους χώρους στάθμευσης.

Η Αθήνα του κ. Κακλαμάνη δεν απέχει πολύ από την κοινωνία του «Φαρενάιτ 451», με τις σχετικές

διαφοροποιήσεις φυσικά. Στο όνομα του «κοινού καλού», για παράδειγμα, ορισμένα βιβλία θα μεταπηδούν στην επιστημονική φαντασία. Όπως τα «Οπωροφόρα της Αθήνας» του Σωτήρη Δημητρίου: «...Τον χειμώνα βρίσκεις μόνο ναραντζιές. Αραγε γιατί οι δημοτικοί άρχοντες δεν φυτεύουν πορτοκαλιές να απλώνει και κανένας πεζοπόρος το χέρι του;».

Προσωπα

Της Ρίτας Μασουρά

Ίσως δεν θέλουμε να το συνειδητοποιήσουμε. Έχουμε σπουδαίους λόγους γι' αυτό. Ο δικός μας μικρόκοσμος αποτελεί την αρχή και το τέλος μιας διαδρομής στην οποία είτε πρωταγωνιστούμε είτε έχουμε αναλάβει ρόλους κομπάρσου. Η αλήθεια είναι ότι τα εν Ελλάδι δρώμενα δικαίως αποτελούν το φετίχ μας. Όσα μας συμβαίνουν είναι πρωτάκουστα για μια ευνοούμενη δυτική κοινωνία και παρότι η Εσπερία δεν στερείται παρόμοιων φαινομένων, εμείς κατέχουμε τα σκήπτρα της δεξιοτεχνίας και της... συχνότητας. Αν δεν είχαν γραφτεί τα μύρια όσα για τη θεαματική και συγχρόνως θεατρική απόδραση της κομπανίας Παλαιοκώστα, θα έλεγα κι εγώ τα δικά μου. Αλλά προς τι; Η διάλυση της κρατικής μηχανής δεν αντέχει άλλες αναλύσεις, ούτε αποτελεί σπουδαία διαπίστωση ότι υποτιμούν τη νοημοσύνη μας.

Γιατί περί αυτού πρόκειται. Οι κρατούντες μας κάνουν να αισθανόμαστε μέρος του νωθρού, χαλαρού και διεφθαρμένου συστήματος. Η παθογένεια της πολιτικής διαχείρισης είναι ενώπιόν μας, οι αόρατοι βάρωνοι της παραξουσίας επίσης, η κατάρρευση του κράτους δικαίου δεδομένη, παρούσα και η ανομία, η οποία μάλιστα επιβραβεύεται από μερίδα πολιτών, που πολύ θα ήθελε να εκδηλώσει με αυτό τον ιλαροτραγικό τρόπο τη δική της μαγκιά. Όπως αναφέρει εμμέσως στο βιβλίο του «Οι Αρχόντες της Παρακμής» ο Κ. Ι. Αγγελόπουλος, στην πολιτική ζωή του τόπου συνυπάρχουν «συμφυρόμενα σ' ένα ανεπανόληπτα γελοίο και συνάμα θλιβερό κράμα, έντονα στοιχεία φαρσοκωμωδίας, αυθεντικά δείγματα ρωμικής ηθογραφίας και ως επιστέγασμα αθάνατα μοτίβα της ένδοξης αθηναϊκής επιθεώρησης». Ε, λοιπόν, όχι. Δεν θέλω να 'μαι κομμάτι αυτής της πύρας. Δεν θέλω να άγομαι από εκείνους που μονίμως εξαπατούν τους άλλους. Δεν θέλω να αισθάνομαι πόνι στα χέρια αυτών που δεν έβαλαν στόχο μια αδική ζωή, αλλά επέλεξαν να ζήσουν ανάμεσα στις συμπληγάδες της φαιλότητας και της παρακμής.

Ας επανέλθω όμως στην αρχική μου σκέψη. Αν κάτι, λοιπόν, δεν θέλουμε να συνειδητοποιήσουμε, είναι ότι η τερατώδης μορφή της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης ήδη προκαλεί παράπλευρες απώλειες, οι οποίες μας γυρίζουν στις αρχές της δεκαετίας του '30. Η Ευρώπη, φίλοι μου, αποκτά μέρα με την ημέρα ρατσιστική αντίληψη. Μπορεί να μην είναι απολύτως ορατά τα φαινόμενα. Μπορεί να μην έχουν πολιτική κάλυψη... Που σίγουρα δεν έχουν. Μπορεί να μην εμπλέκεται άμεσα ο καθημερινός Ευρωπαίος πολίτης, αλλά η αίσθησή μου είναι ότι ίσως σύντομα η πλάστιγγα θα γύρει προς τη μία πλευρά, τη φοβιστική πλευρά. Ο φόβος της άκρας δεξιάς, η οποία επικαλείται τον Λαό και προσφεύγει στον Λαό, που αναγνωρίζεται ως ανώτατη πηγή εξουσίας (για να θυμηθούμε τον Γκέμπελς και το δημοψήφισμα του 1929) ήδη εντοπίζεται υποραδικά σε ευρωπαϊκές χώρες. Και κινδυνεύει να γίνει ένα άλλου είδους φετίχ, πολύ πιο ακραίο, σε εποχές που οι δουλειές λιγοστεύουν και ο Πολωνός υδραυλικός μοιάζει με παρωνυχίδα πια. Θέλω να πιστεύω ότι αυτά ανήκουν στη σφαίρα της φαντασίας. Ότι είναι ασήμαντα περιστατικά που τα συναντάμε σε όλες τις κοινωνίες. Και ότι, στο τέλος της μέρας, θα έχουν αμβλυνθεί τόσο, ώστε να μην είναι ορατά διὰ γυμνού οφθαλμού. Θέλω να πιστεύω επίσης ότι οι ρίζες της δημοκρατίας έχουν εισχωρήσει τόσο βαθιά στο ευρωπαϊκό έδαφος και ότι οι ηγεσίες είναι με τόση σαφήνεια και πάθος προσανατολισμένες προς αυτήν, ώστε όλα τα αικατενά και τα ακάρτα να εντάσσονται στη σφαίρα παροδικής παράκρουσης. Θέλω, τέλος, να ελπίζω ότι αποτελεί μειωσιμηφία η αντίληψη περί διαφορετικής ισότητας, την οποία ευαγγελίζεται η άκρα δεξιά στην Ευρώπη και που κατά τον Λίνοβατς θεωρεί τη διαφορά αναγνωρίζοντας την ισότητα μόνο στο πλαίσιο του εθνικού και πολιτισμικού απαρτχάιντ.

Στην Ιταλία, το κλίμα είναι δραματικό. Οι αλληπάλληλοι πρόσφατοι βιασμοί κορπισίων από ξένους προκαλεί κίμα οργής. Οι πολίτες ζητούν να ληφθούν μέτρα, αλλιώς θα πάρουν τον νόμο στα χέρια τους. Νιώθουν να απειλούνται από τον «άλλο». Αρκετές είναι οι καταγεγραμμένες παραβατικές πράξεις τσιγγάνων ρουμανικής καταγωγής. Κι εδώ αρχίζουν οι τραγελαφικές ιταλικές συζητήσεις. Θα πρέπει, άραγε, να προχωρήσουμε σε χημικό ευνουχισμό των βιαστών ή μήπως να τους ευνουχίσουμε διὰ βίου; Οι υπουργοί της κυβέρνησης Μπερλουσκόνι ρίχνουν ζαριές. Η λαβωμένη ιταλική αντιπολίτευση επιπλήττει τον Μπερλουσκόνι. Σιγά τα ωά. Πολλοί, ωστόσο, διατείνονται πως αυτά τα φαινόμενα δεν σημαίνουν κάτι ιδιαίτερο και δεν προσκωινίζονται στρουφή του κόσμου προς την άκρα δεξιά και τον ριζοσπασισμό. Το εύχομαι.

Στη Βρετανία, χιλιάδες εργαζόμενοι σε διυλιστήρια πετρελαίου αιτήρησαν πρόσφατα, διαμαρτυρόμενοι για την πρόσληψη 400 Ιταλών και Πορτογάλων στο διυλιστήριο της Τοτάλ στο Λιντσεϊ της Βρετανίας, «Ίπρώτα οι Βρετανοί εργαζόμενοι», «Βρετανικές θέσεις εργασίας για Βρετανούς εργαζόμενους» ήταν δύο από τα συνθήματα των απεργών, που ενισχύθηκαν από το Βρετανικό Εθνικό Κόμμα της άκρας δεξιάς. Ήδη υπουργός της κυβέρνησης Μπράουν ζήτησε αλλαγή στην κοινοτική

νομοθεσία. Ίσως ξέχασε ότι στην Ευρώπη εργάζονται δύο εκατομμύρια Βρετανοί που ενδεχομένως θα βρεθούν ενώπιον παρόμοιων ανηδρώσεων. Ο φόβος αναδεικνύεται στον χειρότερο σύμβουλο του ανθρώπου σε μια εποχή που επιστρέφει ο οικονομικός προστατευτισμός, που για τον Μίτερντν ισχυδυναμούσε με πόλεμο και που στη γλώσσα των αναλυτών περιγράφεται ως η κακάνη της οικονομίας.

Στη Γερμανία, ειδοκισούν οι ακροδεξιοί καλικάντζαροι, όπως τους αποκαλεί ο πρωθυπουργός της Βαυαρίας Χορστ Ζεχόφερ. Εν έτει 2009, η γερμανική ακροδεξιά ανασκουμπώνεται. Έτους τελευταίους μήνες του 2008 αναφέρθηκαν 12.000 πράξεις ρατσιστικής βίας από νεοναζιστές. Οι σκίνχεντ πηγαίνουν συχνά σε συναυλίες ακροδεξιών συγκροτημάτων και υπό την επήρεια του αλκοόλ επιτίθενται σε αστυνομικούς ή δημοσιογράφους και στη συνέχεια αναρτούν τις φωτογραφίες των τραυματισμένων θυμάτων τους! Ο Γερμανός δημοσιολόγος Έρνστ Λέι ότι η Γερμανία γίνεται το πειραματικό εργατήρι της νέας ευρωπαϊκής ακροδεξιάς. Ελπίζω να κάνει λάθος...

Η πραγματική εικόνα παρεμφερών γεγονότων που αφορούν ακόμη και τη φιλήσυχη Σουηδία (η Ελλάδα που εντάσσεται, άραγε;) δεν χωρούν στον λιγοστό δημοσιογραφικό χώρο. Είναι όμως ενδεικτικά του τι συμβαίνει έξω από την αυλή μας. Ναι, στην αυλή μας, που ξεχάσαμε να σκουπίσουμε καλά, που ξεχάσαμε να φιλέψουμε στις άκρες της Λίγα Λουλούδια και που στοιβάσαμε στη σκοτεινή αποθήκη της τα εργαλεία της αξιοπρέπειας, του ήθους, της ευταξίας, αλλά και της ελπίδας πως πολλά πράγματα αλλάζουν γιατί πραγματικά το θέλουμε, και όχι γιατί οι συνθήκες μάς το επιβάλλουν.

Εκδόσεις: 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 2680, 2681, 2682, 2683, 2684, 2685, 2686, 2687, 2688, 2689, 2690, 2691, 2692, 2693, 2694, 2695, 2696, 2697, 2698, 2699, 2700, 2701, 2702, 2703, 2704, 2705, 2706, 2707, 2708, 2709, 2710, 2711, 2712, 2713, 2714, 2715, 2716, 2717, 2718, 2719, 2720, 2721, 2722, 2723, 2724, 2725, 2726, 2727, 2728, 2729, 2730, 2731, 2732, 2733, 2734, 2735, 2736, 2737, 2738, 2739, 2740, 2741, 2742, 2743, 2744, 2745, 2746, 2747, 2748, 2749, 2750, 2751, 2752, 2753, 2754, 2755, 2756, 2757, 2758, 2759, 2760, 2761, 2762, 2763, 2764, 2765, 2766, 2767, 2768, 2769, 2770, 2771, 2772, 2773, 2774, 2775, 2776, 2777, 2778, 2779, 2780, 2781, 2782, 2783, 2784, 2785, 2786, 2787, 2788, 2789, 2790, 2791, 2792, 2793, 2794, 2795, 2796, 2797, 2798, 2799, 2800, 2801, 2802, 2803, 2804, 2805, 2806, 2807, 2808, 2809, 2810, 2811, 2812, 2813, 2814, 2815, 2816, 2817, 2818, 2819, 2820, 2821, 2822, 2823, 2824, 2825, 2826, 2827, 2828, 2829, 2830, 2831, 2832, 2833, 2834, 2835, 2836, 2837, 2838, 2839, 2840, 2841, 2842, 2843, 2844, 2845, 2846, 2847, 2848, 2849, 2850, 2851, 2852, 2853, 2854, 2855, 2856, 2857, 2858, 2859, 2860, 2861, 2862, 2863, 2864, 2865, 2866, 2867, 2868, 2869, 2870, 2871, 2872, 2873, 2874, 2875, 2876, 2877, 2878, 2879, 2880, 2881, 2882, 2883, 2884, 2885, 2886, 2887, 2888, 2889, 2890, 2891, 2892, 2893, 2894, 2895, 2896, 2897, 2898, 2899, 2900, 2901, 2902, 2903, 2904, 2905, 2906, 2907, 2908, 2909, 2910, 2911, 2912, 2913, 2914, 2915, 2916, 2917, 2918, 2919, 2920, 2921, 2922, 2923, 2924, 2925, 2926, 2927, 2928, 2929, 2930, 2931, 2932, 2933, 2934, 2935, 2936, 2937, 2938, 2939, 2940, 2941, 2942, 2943, 2944, 2945, 2946, 2947, 2948, 2949, 2950, 2951, 2952, 2953, 2954, 2955, 2956, 2957, 2958, 2959, 2960, 2961, 2962, 2963, 2964, 2965, 2966, 2967, 2968, 2969, 2970, 2971, 2972, 2973, 2974, 2975, 2976, 2977, 2978, 2979, 2980, 2981, 2982, 2983, 2984, 2985, 2986, 2987, 2988, 2989, 2990, 2991, 2992, 2993, 2994, 2995, 2996, 2997, 2998, 2999, 3000, 3001, 3002, 3003, 3004, 3005, 3006, 3007, 3008, 3009, 3010, 3011, 3012, 3013, 3014, 3015, 3016, 3017, 3018, 3019, 3020, 3021, 3022, 3023, 3024, 3025, 3026, 3027, 3028, 3029, 3030, 3031, 3032, 3033, 3034, 3035, 3036, 3037, 3038, 3039, 3040, 3041, 3042, 3043, 3044, 3045, 3046, 3047, 3048, 3049, 3050, 3051, 3052, 3053, 3054, 3055, 3056, 3057, 3058, 3059, 3060, 3061, 3062, 3063, 3064, 3065, 3066, 3067, 3068, 3069, 3070, 3071, 3072, 3073, 3074, 3075, 3076, 3077, 3078, 3079, 3080, 3081, 3082, 3083, 3084, 3085, 3086, 3087, 3088, 3089, 3090, 3091, 3092, 3093, 3094, 3095, 3096, 3097, 3098, 3099, 3100, 3101, 3102, 3103, 3104, 3105, 3106, 3107, 3108, 3109, 3110, 3111, 3112, 3113, 3114, 3115, 3116, 3117, 3118, 3119, 3120, 3121, 3122, 3123, 3124, 3125, 3126, 3127, 3128, 3129, 3130, 3131, 3132, 3133, 3134, 3135, 3136, 3137, 3138, 3139, 3140, 3141, 3142, 3143, 3144, 3145, 3146, 3147, 3148, 3149, 3150, 3151, 3152, 3153, 3154, 3155, 3156, 3157, 3158, 3159, 3160, 3161, 3162, 3163, 3164, 3165, 3166, 3167, 3168, 3169, 3170, 3171, 3172, 3173, 3174, 3175, 3176, 3177, 3178, 3179, 3180, 3181, 3182, 3183, 3184, 3185, 3186, 3187, 3188, 3189, 3190, 3191, 3192, 3193, 3194, 3195, 3196, 3197, 3198, 3199, 3200, 3201, 3202, 3203, 3204, 3205, 3206, 3207, 3208, 3209, 3210, 3211, 3212, 3213, 3214, 3215, 3216, 3217, 3218, 3219, 3220, 3221, 3222, 3223, 3224, 3225, 3226, 3227, 3228, 3229, 3230, 3231, 3232, 3233, 3234, 3235, 3236, 3237, 3238, 3239, 3240, 3241, 3242, 3243, 3244, 3245, 3246, 3247, 3248, 3249, 3250, 3251, 3252, 3253, 3254, 3255, 3256, 3257, 3258, 3259, 3260, 3261, 3262, 3263, 3264, 3265, 3266, 3267, 3268, 3269, 3270, 3271, 3272, 3273, 3274, 3275, 3276, 3277, 3278, 3279, 3280, 3281, 3282, 3283, 3284, 3285, 3286, 3287, 3288, 3289, 3290, 3291, 3292, 3293, 3294, 3295, 3296, 3297, 3298, 3299, 3300, 3301, 3302, 3303, 3304, 3305, 3306, 3307, 3308, 3309, 3310, 3311, 3312, 3313, 3314, 3315, 3316, 3317, 3318, 3319, 3320, 3321, 3322, 3323, 3324, 3325, 3326, 3327, 3328, 3329, 3330, 3331, 3332, 3333, 3334, 3335, 3336, 3337, 3338, 3339, 3340, 3341, 3342, 3343, 3344, 3345, 3346, 3347, 3348, 3349, 3350, 3351, 3352, 3353, 3354, 3355, 3356, 3357, 3358, 3359, 3360, 3361, 3362, 3363, 3364, 3365, 3366, 3367, 3368, 3369, 3370, 3371, 3372, 3373, 3374, 3375, 3376, 3377, 3378, 3379, 3380, 3381, 3382, 3383, 3384, 3385, 3386, 3387, 3388, 3389, 3390, 3391, 3392, 3393, 3394, 3395, 3396, 3397, 3398, 3399, 3400, 3401, 3402, 3403, 3404, 3405, 3406, 3407, 3408, 3409, 3410, 3411, 3412, 3413, 3414, 3415, 3416, 3417, 3418, 3419, 3420, 3421, 3422, 3423, 3424, 3425, 3426, 3427, 3428, 3429, 3430, 3431, 3432, 3433, 3434, 3435, 3436, 3437, 3438, 3439, 3440, 3441, 3442, 3443, 3444, 3445, 3446, 3447, 3448, 3449, 3450, 3451, 3452, 3453, 3454, 3455, 3456, 3457, 3458, 3459, 3460, 3461, 3462, 3463, 3464, 3465, 3466, 3467, 3468, 3469, 3470, 3471, 3472, 3473, 3474, 3475, 3476, 3477, 3478, 3479, 3480, 3481, 3482, 3483, 3484, 3485, 3486, 3487, 3488, 3489, 3490, 3491, 3492, 3493, 3494, 3495, 3496, 3497, 3498, 3499, 3500, 3501, 3502, 3503, 3504, 3505, 3506, 3507, 3508, 3509, 3510, 3511, 3512, 3513, 3514, 3515, 3516, 3517, 3518, 3519, 3520, 3521, 3522, 3523, 3524, 3525, 3526, 3527, 3528, 3529, 3530, 3531, 3532, 3533, 3534, 3535, 3536, 3537, 3538, 3539, 3540, 3541, 3542, 3543, 3544, 3545, 3546, 3547, 3548, 3549, 3550, 3551, 3552, 3553, 3554, 3555, 3556, 3557, 3558, 3559, 3560, 3561, 3562, 3563, 3564, 3565, 3566, 3567, 3568, 3569, 3570, 3571, 3572, 3573, 3574, 3575, 3576, 3577, 3578, 3579, 3580, 3581, 3582, 3583, 3584, 3585, 3586, 3587, 3588, 3589, 3590, 3591, 3592, 3593, 3594, 3595, 3596, 3597, 3598, 3599, 3600, 3601, 3602, 3603, 3604, 3605, 3606, 3607, 3608, 3609, 3610, 3611, 3612, 3613, 3614, 3615, 3616, 3617, 3618, 3619, 3620, 3621, 3622, 3623, 3624, 3625, 3626, 3627, 3628, 3629, 3630, 3631, 3632, 3633, 3634, 3635, 3636, 3637, 3638, 3639, 3640, 3641, 3642, 3643, 3644, 3645, 3646, 3647, 3648, 3649, 3650, 3651, 3652, 3653, 3654, 3655, 3656, 3657, 3658, 3659, 3660, 3661, 3662, 3663, 3664, 3665, 3666, 3667, 3668, 3669, 3670, 3671, 3672, 3673, 3674, 3675, 3676, 3677, 3678, 3679, 3680, 3681, 3682, 3683, 3684, 3685, 3686, 3687, 3688, 3689, 3690, 3691, 3692, 3693, 3694, 3695, 3696, 3697, 3698, 3699, 3700, 3701, 3702, 3703, 3704, 3705, 3706, 3707, 3708, 3709, 3710, 3711, 3712, 3713, 3714, 3715, 3716, 3717, 3718, 3719, 3720, 3721, 3722, 3723, 3724, 3725, 3726, 3727, 3728, 3729, 3730, 3731, 3732, 3733, 3734, 3735, 3736, 3737, 3738, 3739, 3740, 3741, 3742, 3743, 3744, 3745, 3746, 3747, 3748, 3749, 3750, 3751, 3752, 3753, 3754, 3755, 3756, 3757, 3758, 3759, 3760, 3761, 3762, 3763, 3764, 3765, 3766, 3767, 3768, 3769, 3770, 3771, 3772, 3773, 3774, 3775, 3776, 3777, 3778, 3779, 3780, 3781, 3782, 3783, 3784, 3785, 3786, 3787, 3788, 3789, 3790, 3791, 3792, 3793, 3794, 3795, 3796, 3797, 3798, 3799, 3800, 3801, 3802, 3803, 3804, 3805, 3806, 3807, 3808, 3809, 3810, 3811, 3812, 3813, 3814, 3815, 3816, 3817, 3818, 3819, 3820, 3821, 3822, 3823, 3824, 3825, 3826, 3827, 3828, 3829, 3830, 3831, 3832, 3833, 3834, 3835, 3836, 3837, 3838, 3839, 3840, 3841, 3842, 3843, 3844, 3845, 3846, 3847, 3848, 3849, 3850, 3851, 3852, 3853, 3854, 3855, 3856, 3857, 3858, 3859, 3860, 3861, 3862, 3863, 3864, 3865, 3866, 3867, 3868, 3869, 3870, 3871, 3872, 3873, 3874, 3875, 3876, 3877, 3878, 3879, 3880, 3881, 3882, 3883, 3884, 3885, 3886, 3887, 3888, 3889, 3890, 3891, 3892, 3893, 3894, 3895, 3896, 3897, 3898, 3899, 3900, 3901, 3902, 3903, 3904, 3905, 3906, 3907, 3908, 3909, 3910, 3911, 3912, 3913, 3914, 3915, 3916, 3917, 3918, 3919, 3920, 3921, 3922, 3923, 3924, 3925, 3926, 3927, 3928, 3929, 3930, 3931, 3932, 3933, 3934, 3935, 3936, 3937, 3938, 3939, 3940, 3941, 3942, 3943, 3944, 3945, 394

Σταθερά αδρανείς μπροστά στη νέα πραγματικότητα

Της Μαρίας Κατσουνακη

Η ζωή μας είναι αλλιώς εδώ και καιρό. Άλλη και αλλιώς. Η καθημερινότητα αποπνέει δυσθυμία και βουβή οργή, η ατμόσφαιρα είναι εύφλεκτη, η βία πανταχού παρούσα. Επιδημία ληστειών, μπράζ εμπρησμών σε τράπεζες και γραφεία πολιτικών προσώπων. Οι ανθρωποκτονίες ή οι απόπειρες ανθρωποκτονιών σημείωσαν αύξηση 65% τους πρώτους μήνες του 2009, η χρήση των όπλων και η επιθετικότητα των κακοποιών είναι ανεξέλεγκτη. Στον μακρύ κατάλογο προστέθηκε και η προχθεσινή δολοφονική επίθεση εναντίον δύο αστυνομικών στην Κυψέλη.

Ποιες είναι οι αιτίες της αναταραχής; Πρόκειται για «έξαρση της βίας», όπως μονότονα επαναλαμβάνουμε και καθησυχαστικά κωδικοποιούμε -γιατί την έξαρση διαδέχεται η ύφεση- ή για σπασμούς μιας κοινωνίας που αλλάζει χαρακτήρα, σύνθεση και πρόσωπο;

«Η κοινωνία δεν στηρίζεται ούτε σε μια ακατάσχετη ώθηση προς την κοινωνικότητα ούτε στην αναγκαιότητα της εργασίας. Αυτό που ενώνει τους ανθρώπους είναι η εμπειρία της βίας», διατείνεται ο κοινωνιολόγος Βόλφγκανγκ Σόφσκι στην «Πραγματεία περί της βίας». Και συνεχίζει: «Αυτό που χαρακτηρίζει την κατάσταση της ανομίας δεν είναι το γεγονός ότι ο καθένας ασκεί ακατάπαυστα βία, αλλά το ότι μπορεί κάθε στιγμή να το κάνει, με ή χωρίς κάποιο σκοπό».

Ο πόλεμος του καθενός εναντίον κάθε άλλου δεν συνίσταται στο συνεχές λουτρό αίματος, αλλά στον διαρκή φόβο. Το όπλο, σε αυτόν τον «πόλεμο», είναι εργαλείο και σύμβολο θανάτου. Γι' αυτό και μεταλλάσσει τη θέση του ανθρώπου στον κόσμο, αλλάζει τη σχέση του με τον χώρο και τον χρόνο, με τους άλλους και τον εαυτό του. Φόβος, ανομία, επιθετικότητα, αδιέξοδα, με αυτήν ή με άλλη σειρά, τα συστατικά στοιχεία της αλυσίδας δεν αλλάζουν. Ο κόσμος που μας περιβάλλει δεν είναι πια κατοικία, αλλά μια πηγή επαναλαμβανόμενων απειλών. Και εμείς; Μήπως συνηθίζουμε σιγά σιγά το «ηρώσωπο του τέρατος»; Μήπως προσπαθούμε να το στριμώξουμε στο ημερήσιο πρόγραμμα, να μάθουμε να συνυπάρχουμε μαζί του, γιατί, πώς να το κάνουμε, «αυτή είναι η νέα πραγματικότητα των μεγαλοπόλεων»; Μια κοινωνία απομακρυσμένη από τον δημόσιο διάλογο (ο θίασος ποικιλιών που συναπαρτίζει τα διάφορα τοκ σόου μόνο ως «διάλογος» δεν θα μπορούσε να εκληφθεί) βιώνει τις εκρήξεις και τις ανατροπές θυμικά και τις ερμηνεύει με εργαλεία πεπαλαιωμένα, εμμονικά ή συγκεχυμένα. Η σκέψη αναπτύσσεται άνησα και περιθωριακά, οποιαδήποτε φωνή διολισθαίνει από την παραδοσιακή γραμμή (εκείνη που ενεργοποιεί τα συντηρητικά χαρακτηριστικά) θεωρείται ύποπτη και κατακριτέα. Οι επίσημες ομιλίες εξαντλούνται σε μια λιτανεία από φράσεις αφόρητου παιδαγωγισμού, γενικόλογίας και νουθεσίας.

Στη νέα συνθήκη όλοι δοκιμαζόμαστε. Στα θέσφατα και στις αλήθειες οφείλουμε να ενσωματώσουμε και τον αντίλογο. Ποια είναι η δημόσια πολιτική παρέμβαση για την εδώ και μήνες στροφή της ελληνικής κοινωνίας; Μέτρα εμβληματικά, αν όχι σπασμωδικά.

Χρόνια πριν, όταν επιστήμονες και διανοούμενοι έκρουαν τον κώδωνα, ουδείς άκουγε μέσα στη συνήθη χλαπαταγή ή αδιαφορία. Από την έκδοση που κυκλοφόρησε πρόσφατα (με τίτλο «αντιπρόταση») με συλλογή άρθρων και επίκαιρων παρεμβάσεων του καθηγητή του Πολυτεχνείου Λευτέρη Παπαγιαννάκη (που έφυγε πρόσφατα από τη ζωή), αντιγράφουμε:

«Η τάξη και η ασφάλεια ως μείζον πρόταγμα; Ελάτε τώρα. Η κοινωνία ολόκληρη βασανίζεται μόνιμα με αυτό το δίλημμα. Κανείς δεν αμφιβάλλει για τη σημασία και την αναγκαιότητα ενός νομικού πολιτισμού, που προσδιορίζει τους γενικούς και αποδεκτούς κανόνες της κοινής μας συμβίωσης. Αλλά ο τρόπος προσαρμογής των ατομικών και συλλογικών συμπεριφορών στους γενικούς κανόνες έχει βαθιές ρίζες στην ιστορία και την κουλτούρα κάθε συνόλου. Είναι πολύ υποκριτικό να παρακολουθούμε δήθεν έκπληκτοι και πλήρως αδρανείς τη μη τήρηση και πολύ περισσότερο τη ρητή άρνηση τήρησης των νόμων».

Ισως όχι έκπληκτοι, πλέον. Πάντως, σταθερά αδρανείς. Γιατί «μπόρα είναι θα περάσει». Τι κι αν δεν περνάει...

«Η Ν.Δ. διαχειρίζεται τη δική της κρίση»

Οι εκτιμήσεις Παπανδρέου για το νέο πολιτικό τοπίο

Του Κ.Π. Παπαδισίου

Στην επισήμανση ότι η κυβέρνηση δεν έλαβε το μήνυμα της κάλπης της περασμένης Κυριακής και επιδεικνύει «αλαζονική στάση» προέβη ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ κ. Γιώργος Παπανδρέου κατά τη χθεσινή συνεδρίαση του επιτελικού κύκλου οικονομίας του κόμματος της αξιωματικής αντιπολίτευσης.

«Η στάση της Νέας Δημοκρατίας απέναντι στο εκλογικό αποτέλεσμα είναι αλαζονική. Δεν αλλάζει τίποτα. Δεν βλέπω δυνατότητες, να κάνει ο Κώστας Καραμανλής σοβαρές ανατροπές. Πρέπει να ανατρέψει την ίδια του τη φύση. Μόνο επικοινωνιακές κινήσεις, χωρίς βάθος», ανέφερε συγκεκριμένα ο κ. Παπανδρέου.

«Έγινε δουλειά»

Παράλληλα, ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ απέδωσε την εκλογική νίκη του κόμματος «στη δουλειά που έγινε» και στο γεγονός ότι η Ιηποκράτους συνδύασε την άσκηση αποτελεσματικής αντιπολίτευσης με την κατάθεση προγραμματικών θέσεων για μείζονα θέματα που απασχολούν τους πολίτες. «Συνδυάσαμε την κατάσταση στην οικονομία με τον τρόπο λειτουργίας του κράτους, την ανομία και την ατιμωρησία, ενώ φάνηκε ότι εμείς έχουμε αξιόπιστη πρόταση τόσο για να βγάλουμε τη χώρα από την κρίση, όσο και για μια ευνομούμενη πολιτεία», τόνισε ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ.

Επίσης, ο κ. Γιώργος Παπανδρέου αναφέρθηκε στη συντηρητική στροφή στην υπόλοιπη Ευρώπη, που κατεγράφη στις ευρωεκλογές της Κυριακής, λέγοντας πως «νίκησαν εκείνα τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα, όπως το ΠΑΣΟΚ, που ανέδειξαν τις σαφείς τους διαφορές με τη συντήρηση».

Τέλος, ο κ. Γιώργος Παπανδρέου εκτίμησε πως οι εθνικές εκλογές, όποτε και εάν τελικώς διεξαχθούν, θα έχουν ως επίκεντρο την οικονομία. Όπως είπε ο κ. Παπανδρέου, «Η οικονομία θα καθορίσει την πολιτική ατζέντα. Εμείς μπορούμε να εγγυηθούμε μια αξιόπιστη και φερέγγυα σχέση εμπιστοσύνης με τους πολίτες».

Η Νέα Δημοκρατία είναι εγκλωβισμένη σε μια αντίληψη διακυβέρνησης και στα μικροκομματικά της αδιέξοδα. Δεν έχει πάρει το μήνυμα. Καταδικάστηκε και η οικονομική της διαχείριση. Σήμερα, δεν αντιμετωπίζουν την κρίση της χώρας, αλλά την κρίση στη Νέα Δημοκρατία».

Ο κ. Βενιζέλος

Πάντως, στο ΠΑΣΟΚ εκ των πραγμάτων θα αναπτυχθεί -καθώς ο χρόνος προς τις προσεχείς εθνικές εκλογές μετράει αντίστροφα- εσωτερικός διάλογος για τις οικονομικές θέσεις του κόμματος.

Ηδη χθες, ο κ. Ευάγγελος Βενιζέλος (στον «9,84»), αφού ανέφερε πως «δεν ίσχυσε ο δημοψηφισματικός χαρακτήρας» που είχε προαώσει η Ιηποκράτους στην αναμέτρηση των ευρωεκλογών, πρόσθεσε πως «το ΠΑΣΟΚ δεν έχει κανένα λόγο να υπόσχεται τίποτα πέραν όσων μπορεί να κάνει και πολιτικά και θεσμικά και δημοσιονομικά».

Με τη συγκεκριμένη προσέγγιση συμφωνούν και άλλα κορυφαία στελέχη, που υπενθυμίζουν πως το πρόγραμμα του ΠΑΣΟΚ έχει συνταχθεί με την εκτίμηση ρυθμών ανάπτυξης της τάξης του 4% και θα πρέπει να αναπροσαρμοστεί με βάση τα υφιστάμενα δεδομένα.

«Κίνημα πολιτών» από στόμα σε στόμα

Του Χρηστού Γιανναρά

Μέσα στην αχαλίνωτη υστερία ιδιοτελείας, την προεκλογική, των κομμάτων, η ανθρώπινη αξιοπρέπεια του πολίτη εξαρτάται από τη μνήμη του. Αν επιδιώξει να θυμάται, θα ξέρει ο πολίτης πώς να διασώσει την ευθυκρισία του, την εντιμότητά του, την ανθρωπιά του.

Υπάρχει βέβαια πάντοτε εκείνο το τμήμα του εκλογικού σώματος (στην Ελλάδα απελπιστικά μεγάλο) που ψηφίζει χωρίς σκέψη, χωρίς κρίση, με τον πρωτογονισμό ή την ψυχανωμαλία του οπαδού. Είναι το δυσφόρητο βαρίδι που κρατάει τη χώρα στην υπανάπτυξη, στη συνεχώς επιτεινόμενη υποβάθμιση της ποιότητας. Όμως, υπάρχει και η κρίσιμη για το εκλογικό αποτέλεσμα μερίδα των ψηφοφόρων που επιλέγει κάθε φορά το «μη χείρον» – με τα υποκειμενικά του καθενός κριτήρια του χείρονος. Γι' αυτούς, τους μη εξανδραποδισμένους από την ιδιοτελεία ή τον μικρονοϊκό κομματισμό ψηφοφόρους, η εγρήγορση της μνήμης είναι άμυνα συλλογικής ελπίδας.

Να θυμηθεί ο ψηφοφόρος: Ποιες αιτίες, ποια αγανάκτηση οδήγησαν την πλειοψηφία να απορρίψει δύο φορές το ΠΑΣΟΚ, το 2004 και το 2007. Και να το απορρίψει για χάρη ενός κόμματος που είκοσι περίπου χρόνια στην αντιπολίτευση, είχε αποδειχθεί πολιτικά ανύπαρκτο: χωρίς την παραμικρή αντίρρηση, διαφωνία ή αντιπρόταση στην πολιτική, στις πρακτικές, στους «κοινωνικούς» στόχους των σοσιαλετών αμοραλιστών. Άλλαξε σε τίποτα το ΠΑΣΟΚ από το 2004 ως σήμερα; Εδώσε το παραμικρό σημάδι αυτοκριτικής, μεταμέλειας, αναγνώρισης λαθών που προκάλεσαν δύο φορές την αποδοκιμασία του από τους ψηφοφόρους;

Αλλά να θυμηθεί και την άλλη εικόνα ο ψηφοφόρος: Τον φορτωμένο σήμερα το όνειδος της αποτυχίας πρωθυπουργό, όταν από το βήμα του Κοινοβουλίου ειρωνευόταν με ανοίκεια «οικειότητα» το φανερά ολίγιστο των ηγετικών ικανοτήτων του αθρόως ανακώψαντος τότε αρχηγού της αξιωματικής αντιπολίτευσης: του φερόταν, ωσάν να επρόκειτο για αδικημένο από τη φύση άτομο. Και να, που από αυτόν κατατροπώθηκε τελικά ο οϊηματίας πρωθυπουργός, από τον πιο μειονεκτικό αντίπαλο που μπορούσε να του τύχει – ο ολίγιστος έγινε αφορμή να μετρηθεί με τη μεζούρα της ντροπής η ανικανότητα του εύγλωττου πεφυσισμένου.

Να ανακαλέσει με ενάργεια στη μνήμη του ο ψηφοφόρος τα τεκμήρια της ψηλαφητής διαπίστωσης ότι και τα δύο «κόμματα εξουσίας» δεν πιστεύουν σε τίποτα, δεν πονάνε για τίποτα, δεν έχουν αρχές και ραχοκοκαλιά. Το ΠΑΣΟΚ περιέλαβε στους κόλπους του τον Μάρκο Βαφειάδη, αλλά και τον Ανδρέα Ανδριανόπουλο – τέτοιοι «σοσιαλιστικοί» αχταρμά πρεσβεύει. Και η ΕΡΤ της «Νέας Δημοκρατίας», όπως και κάθε μετερίζι κρατικής διαχείρισης του πολιτισμού, αλλά και οι κοινωνικοί στόχοι της Εκπαίδευσης, συνέχισαν με τη Ν. Δ. να υπηρετούν συμπλεγματικά τον επιθετικό ρεβανσισμό των κάποτε ηττημένων της ζαχαριαδικής ένοπλης ανταρσίας της εξωραϊσμένης σε «εμφύλιο».

Να θυμηθεί και να κρίνει ο ψηφοφόρος: Τι διέφερε ως υπουργός Παιδείας ο καταγωγικά ανελλήνιστος σημερινός ηγέτης του ΠΑΣΟΚ από τη Νεοδημοκράτιστα κυρία Γιαννάκου, που τα ασύστολα κατορθώματά της τιμωρήθηκαν από τη λαϊκή ψήφο, αλλά αμείφθηκαν υπερ-εκ περισσού από το κόμμα της με την πρώτη θέση στο ευρωψηφοδέλτιο; Και γιατί άραγε έφτασε ο Θ. Πάγκαλος να καταγγέλλει τον σημερινό αρχηγό του, ως υπουργό Εξωτερικών, για απροσημάτιστο εξαμερικανισμό του υπουργείου; Σε τι διέφερε η φανατισμένη υποστήριξη που πρόσφερε στο Σχέδιο Ανάν ο θλιβερός ολίγιστος από την υποστήριξη της σημερινής υπουργού Εξωτερικών στο ίδιο αυτό νομικό και πολιτικό τερατούργημα; Είναι εύλογα απρόσπος σε τεκμηρίωση, αλλά συνάγεται από την προφανέστατη λογική των γεγονότων ο κάποτε ισχυρισμός του Ανδρέα Παπανδρέου ότι η πολιτική ηγεσία του υπουργείου Εξωτερικών επιβάλλεται από «ξένα κέντρα αποφάσεων». Και μάλλον αποτελεί προστάδιο δοκιμασίας της ευπείθειας για την ανάληψη κομματικής ηγεσίας και πρωθυπουργίας.

Μόνο η εγρήγορση της μνήμης συνιστά αντίσταση της προσωπικής αξιοπρέπειας στη συλλογική ταπείνωση και ντροπή. Να μην ξεχάσει ο ψηφοφόρος την αναπλήρωση ανατριχιαστικής ανικανότητας με χαμόγελα παντός καιρού, που ήταν η άσκηση της εξωτερικής πολιτικής από την κυρία Ντόρα Μητσοτάκη. Να μην ξεχάσει και την εικόνα του πρωθυπουργού το βράδυ που κρινόταν στο Συμβούλιο Κορυφής της Ε. Ε. η έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων της Τουρκίας: Αυτοκαταργημένος ο εκπρόσωπος της Ιστορίας, του πολιτισμού, των δικαίων του Ελληνισμού, να μην τολμάει ούτε να ψελλίσει ότι υπάρχει ανοιχτή απειλή πολέμου (casus belli) από την Τουρκία μαζί με καθημερινές παραβιάσεις του ελληνικού εναέριου χώρου.

Δεν είναι τυχαίο που η προεκλογική αντιμαχία περιορίζεται, προγραμματικά και ασφυκτικά, στα προβλήματα της οικονομίας και των οικονομικών σκανδάλων. Με την απaráλλαχτα κοινή πολιτική τους στην Εκπαίδευση και στο πεδίο των ΜΜΕ, ΠΑΣΟΚ και Ν. Δ. έχουν κατορθώσει να είναι πια κυρίαρχος στην Ελλάδα ο «μονοδιάστατος άνθρωπος» του Ιστορικού Υλισμού, στην πιο χυδαία, καταναλωτικά βουλιμική εκδοχή του. Έτσι, ο Ελλαδίτης σήμερα ψηφίζει με αντανάκλαστικά τζογαδόρου σκοπεύοντας την «καλή».

Και η κυβέρνηση κυβερνάει όχι με κάποιο πρόγραμμα ή με στόχους κοινωνικούς, αλλά πειθαρχώντας σε εβδομαδιαίες ή δεκαπενθήμερες δημοσκοπήσεις που απηχούν τη βουλιμία μαζών σε προχωρημένη εξηλιθίωση.

Προγραμματικά και ασφυκτικά αποκλείονται από την προεκλογική αντιμαχία θέματα που ξεπερνάνε τη διαχειριστική λάντζα της πολιτικής. Δεν συζητιέται η εξωτερική πολιτική, μόνο ρητορικές γενικολογίες. Δεν συζητιέται η ανασφάλεια των πολιτών, η κατεστημένη ανομία, η απειλή να επαναληφθεί η έκρηξη παραφροσύνης του περασμένου Δεκέμβρη. Δεν συζητιέται αν χρειάζεται ή όχι η αξιοκρατική ιεραρχία, η κριτική αξιολόγηση, ο πειθαρχικός έλεγχος των λειτουργών του κράτους. Δεν συζητιέται η διαστροφή του συνδικαλισμού σε μαφιόζικο γκανγκστερισμό με πρακτικές στρατού κατοχής στην Ελλάδα. Ούτε ή άνευ όρων παράδοση της πληροφόρησης και αγωγής του πληθυσμού στον ανταγωνισμό κερδοσκοπίας των ΜΜΕ, η εγκληματική απουσία κοινωνικού ελέγχου.

Εικονικές είναι και οι τάχα αντιπαλότητες για θέματα Παιδείας, κοινωνικών ασφαλίσεων, αγροτικής πολιτικής, πολιτικής φαρμάκου και περίθαλψης, θεσμικού ελέγχου της διαφθοράς (κυρίως στην Τοπική Αυτοδιοίκηση), λειτουργίας της Δικαιοσύνης. Δεν ενδιαφέρουν τους κομματάνθρωπους τα προβλήματα, τους ενδιαφέρει αποκλειστικά και μόνο η εξουσία, συζητάνε ή αγορεύουν μόνο για να κερδίσουν τις εντυπώσεις.

Στις μέρες που απομένουν ώς τις εκλογές θα μπορούσε να προκύψει, από στόμα σε στόμα, κάτι σαν «Κίνημα Πολιτών» προφορικό, μια κοινωνούμενη πρόκληση προπαγανδισμού τριών στόχων: Με την πειθώ ή τη χλεύη, να περιοριστεί, όσο γίνεται, ο αριθμός των μικρονοϊκών που ακόμα συνάζονται, με σημαιούλες και χειροκροτήματα, σε προεκλογικές ομιλίες και φιέστες. Να σαμποταριστεί η κομματική χαρτούρα και αφισκοκόλληση, να τη μεταφέρουμε αμέσως, άμα τη εμφανίσει, στην ανακύκλωση. Τρίτος, ο σπουδαιότερος στόχος: Να πέσουν σε ποσοστό ψήφων κάτω του 20% τα κόμματα εξουσίας. Που δεν είναι δύο.

Κίνημα πολιτών από στόμα σε στόμα. Με πτώση κάτω από το 20% αλλάζει το πολιτικό σκηνικό, γεννιέται ελπίδα.

Ένας κύκλος κλείνει

Του Κωστα Καλλιτση / kkallitsis@kathimerini.gr

Ο κύκλος που άνοιξε το 2004 κλείνει με μία τριπλή κρίση σε όξυνση.

Κρίση θεσμική: Εχοντας μακριά παρελθόν, κορυφώθηκε η κρίση ενός μοντέλου όπου οι εκλογές διεξάγονται με «μαύρα», οι βουλευτές γίνονται συνένοχοι στην παραβίαση της εκλογικής νομοθεσίας, οι υπουργοί έχουν μεγάλη εξουσία αλλά περιορισμένη ευθύνη συγκριτικά με τον έσχατο των πολιτών, ο πρωθυπουργός διορίζει την ηγεσία της Δικαιοσύνης και η Δικαιοσύνη διασύρεται ως θεραπενίς της κυβέρνησης. Το κράτος τελεί υπό διάλυση και οι θεσμοί υπό παράλυση.

Κρίση οικονομική: Θα είμαστε σε τούνελ για μια διετία, το πραγματικό δημόσιο έλλειμμα (μαζί με το κρυφό...) είναι 12,5% του ΑΕΠ, αλλά τα ταμεία δεν έχουν λεφτά για τις συντάξεις, το συνολικό δημόσιο χρέος υπερβαίνει το 110% του ΑΕΠ, το πραγματικό ύψος του οποίου παραμένει άγνωστο (μολις τώρα μείωσαν αναδρομικά το ΑΕΠ του 2008, γιατί το είχαν «παραφουσκώσει»), η πραγματική ανεργία έχει παραμορφωθεί από τα στατιστικά τεχνάσματα - μόνη βεβαία είναι η αύξησή της το 2010, στο 10,5%.

Κρίση κοινωνική: Όπως τονίζει στην Εκθεσή του ο διοικητής της Τριμελούς της Ελλάδος, οι ανισότητες στη χώρα μας είναι οι μεγαλύτερες στην Ευρώπη των 27 (με εξαιρέσεις την Πορτογαλία και τη Λεττονία) και οξύνθηκαν μετά το 2005 εξαιτίας της φορολογικής πολιτικής. Ο (συνθηθείατα παράνομος...) πλουτισμός έγινε επιδεικνικότερος, η διάβρωση των αξιών βαθύτερη, η ανομία καθιερώνεται ως συνήθης πρακτική, η απώλεια του μέτρου σφραγίζει κοινωνικές συμπεριφορές.

Η απερχόμενη κυβέρνηση, πριν από πεντέμισι χρόνια ξεκινούσε με τους καλύτερους οιωνούς. Αναλάμβανε καθήκοντα σε μια Ελλάδα που σιγά σιγά αποκτούσε αυτοεκτίμηση, αφού κατάφερε να ενταχθεί στη Ζώνη του Ευρώ, στην ομάδα των ισχυρότερων κρατών της Ευρώπης, και να οργανώσει μια πολύ όμορφη Ολυμπιάδα, με τη συμμετοχή χιλιάδων νέων - το μαζικό κίνημα εθελοντών. Η μεγάλη πλειονότητα των πολιτών προσδοκούσε ότι ο κ. Καραμανλής θα αξιοποιούσε τον κοινωνικό πλούτο, θα αγωνιζόταν να τον μεγεθύνει σπάζοντας αγκυλώσεις και ανοίγοντας τις αγορές, θα φρόντιζε για τη διατήρηση του διεθνούς κύρους της χώρας μας και, ιδιαίτερα, θα ανταποκρινόταν στο κυρίαρχο αίτημα για μια αποτελεσματική σύγκρουση με τη διαφθορά.

Η πορεία υπήρξε τελείως διαφορετική.

Όταν ο κ. Καραμανλής έδωσε έναν υπουργό επειδή είχε μετακινήσει τον φοιτητή γιο του από την Κρήτη στην Αθήνα (θυμάστε;...), ουδείς φανταζόταν ότι η κυβέρνησή του έμελλε να καταγράψει ρεκόρ μεγάλων, ατομικών και ομαδικών, σκανδάλων. Το 2004 ούτε ο πλέον κακόπιστος θα διατύπωνε την πρόβλεψη ότι, λίγα χρόνια μετά, εξαιτίας πράξεων και (κυρίως) παραλείψεων και αδράνειας, το διεθνές κύρος της χώρας θα έφτανε στα ναδίρ, η δημόσια διοίκηση θα αποδιοργανωνόταν, η οικονομία θα κόλλαγε σε τέλμα, οι «νταβατζήδες» θα πολλαπλασίαζαν την οικονομική ισχύ και την επιρροή τους χάρη στην ανεξέλεγκτη χρήση της τεχνολογίας της διαπλοκής - όπως τελικά συνέβη.

Η ανασκόπηση αφήνει πικρή γεύση. Μαζί, και μία οδυνηρή αίσθηση απαξίωσης: Πόσο εύκολα, κάποιες τελεσφόρες προσπάθειες μιας κοινωνίας μπορούν «να πάνε στράφι» αν μια κυβέρνηση δεν τις σεβαστεί, επειδή δεν ήταν σε θέση να τις εκτιμήσει. Η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης και η επιστροφή της αισιοδοξίας είναι ένα δύσκολο στόιχημα για την επόμενη.

Κωστα Καλλιτσης, δημοσιογράφος, συγγραφέας, διευθυντής του περιοδικού *«Εκπαιδευτική Πολιτική»*

Νόμος και ασυλία στα ΑΕΙ

Του Αποστολου Λακασα

Γιατί να περιμένουμε από τους φοιτητές και τους εξωπανεπιστημιακούς «γνωστούς - αγνώστους» να εφαρμόζουν τους νόμους του κράτους εντός των ΑΕΙ, όταν οι πανεπιστημιακοί οι ίδιοι έχουν επιτρέψει την ανομία στη λειτουργία των ιδρυμάτων; Μήπως τα δημόσια πανεπιστήμια είναι κράτος εν κράτει;

Ο νόμος-πλαίσιο που ψηφίστηκε επί υπουργίας κ. Μαριέττας Γιαννάκου το 2007 παραμένει ανεφάρμοστος σε βασικά του σημεία. Ενδεικτικά, ελάχιστα τμήματα και σχολές έχουν πάρει απόφαση να ορίσουν προαπαιτούμενα μαθήματα, τα οποία κάθε φοιτητής πρέπει να έχει εξετασθεί επιτυχώς για να προχωρήσει. Από την άλλη, ελάχιστα ιδρύματα έχουν κάνει ξεκαθάρισμα των «αιώνιων» φοιτητών τους. Επίσης, σε πολύ λίγα πανεπιστήμια έχει προχωρήσει η αξιολόγηση, η οποία προβλέπεται από έτερο νόμο (τον 3374/05), που ψηφίσθηκε επί υπουργίας Γιαννάκου. Και γιατί να μην υπάρχουν φαινόμενα βίας στα ΑΕΙ, όταν οι διοικήσεις των ιδρυμάτων ανέχονται, για παράδειγμα, τις φοιτητικές παρατάξεις που διαλύουν τις γενικές συνελεύσεις οργάνων; Δεν υπάρχουν Εσωτερικοί Κανονισμοί που να προβλέπουν την εφαρμογή κανόνων σε τέτοιες περιπτώσεις;

Φαίνεται, λοιπόν, ότι στα περισσότερα ιδρύματα οι πανεπιστημιακοί και οι φοιτητικές παρατάξεις έχουν το δικό τους μπαϊράκι, και αυτό που ισχύει είναι ένας ιδιαίτερος «νόμος», ο οποίος διαμορφώνεται από τις εσωτερικές συμφωνίες και ισορροπίες εντός του ιδρύματος. Οι δύο πλευρές έχουν φτιάξει το δικό τους *modus vivendi* και ουδείς διανοείται να διαταράξει τις ισορροπίες αυτές. Ουσιαστικά, αποδεικνύουν στην πράξη ότι η πανεπιστημιακή αυτοδιοίκηση δεν είναι τίποτε άλλο από μια κατάσταση που επιτρέπει στους πάντες να δρουν κατά το δοκούν και να μην ελέγχονται από κανέναν -υπάρχει μια ιδιότυπη ασυλία για ό, τι κάνουν και για ό, τι δεν κάνουν.

Βεβαίως, πλέον η κοινωνία έχει προ πολλού διαλύσει τον «μύθο της πανεπιστημιακής αυθεντίας». Άλλωστε, λίγοι είναι εκείνοι οι πανεπιστημιακοί που εμπνέουν κύρος και σεβασμό. Οι φορολογούμενοι πολίτες... βλέπουν και κρίνουν. Ετσι, είναι απολύτως δικαιολογημένη η διαμαρτυρία γονιού, όταν διαπιστώσε ότι το Πάντειο Πανεπιστήμιο έχει ελάχιστες διαδικτυακές πληροφορίες για το πρόγραμμα σπουδών του ιδρύματος και για τα βιογραφικά των πανεπιστημιακών του. Στο ίδιο ίδρυμα, με βάση άλλη καταγγελία, καθηγητές στέλνουν διδακτορικούς φοιτητές να κάνουν το μάθημά τους. Οι ίδιοι διδακτορικοί φοιτητές διορθώνουν και τα γραπτά των εξετάσεων, ενώ κάνουν και ιδιαίτερα μαθήματα στους προπτυχιακούς! Και οι αναφορές για το Πάντειο είναι μόνο δύο χαρακτηριστικές περιπτώσεις για την κατάσταση που επικρατεί στην ελληνική Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Ας είμαστε ξεκάθαροι. Η μεγάλη απειλή για τα ελληνικά ΑΕΙ δεν προέρχεται από τα ιδιωτικά κολέγια, που ζητούν (τα περισσότερα τουλάχιστον) να καλύψουν τη ζήτηση για καλά καταρτισμένα μικρομεσαία στελέχη. Τα δημόσια ΑΕΙ απειλούνται από την υποβάθμιση του ακαδημαϊκού έργου στην οποία οδηγούν το βόλεμα, η αδράνεια και ο συμψηφισμών των παρανομιών εντός των ιδρυμάτων.

Ημερομηνία: 01-12-09

Ημερομηνία δημοσίευσης: 01-12-09

«Πράσινοι» ίπποι

Του Γακί Καμπυλή

Το μοντέλο «999» έδωσε στον κατασκευαστή του όλα όσα περίμενε. Δόξα, χρήμα και δύναμη. Κατανάλωνε βέβαια 3,75 λίτρα πετρελαίου στα 32 χιλιόμετρα, αλλά η Αμερική είχε άφθονο πετρέλαιο. Ή κι αν ο ανταγωνιστής του, ο κ. Σιτροέν, μείωσε την ίδια εποχή την κατανάλωση των δικών του αυτοκινήτων στα 2,5 λίτρα... Ο κ. Φορντ είχε κάθε λόγο να αισθάνεται παντοδύναμος. Με το λανσάρισμα του επόμενου μοντέλου, του περίφημου «Τ», ο κ. Φορντ ένικσε ο απόλυτος κυρίαρχος. Ένα αυτοκίνητο για όλους. Ένα διαβατήριό για τον απέραντο (νέο) δημόσιο χώρο των δρόμων. Ο μέσος πολίτης κατέκτησε χάρη στον Φορντ αυτόν τον νέο δημόσιο χώρο. Αυτά τα λέει η ιστορία. Εκείνο που ίσως δεν πολυλένε τα βιογραφικά του ανθρώπου που μέσα σε 30 χρόνια κατέκτησε το ήμισυ της παγκόσμιας αγοράς, ήταν η επόμενη μεγαλειώδης κίνησή του, που απέτυχε παταγωδώς. Το μοντέλο «ΑΑΑ», ένας φιλόδοξος όγκος λαμαρίνας, στον οποίο ο μέσος πολίτης λόγω κρίσης αλλά και κόστους τού γύρισε την πλάτη. Αν δεν μεσολαβούσε ο Μεγάλος Πόλεμος, ίσως σήμερα η Φορντ να ήταν μόνο ιστορία.

Οι πολίτες συνδέθηκαν πολύ γρήγορα με το προστό σε κόστος αγοράς και λειτουργίας αυτοκίνητο. Τους βοήθησε, ειδικά στην Ευρώπη, να ξεφεύγουν από τα ερείπια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου.

Αλλά αυτή η σχεδόν βίαιη αντικατάσταση του αλόγου ή του κάρου δεν διέρρηξε και τις σχέσεις οικειότητας που είχαν αναπτυχθεί με τα επί αιώνες παραδοσιακά μέσα μεταφοράς. Ειδικά σε κοινωνίες όπως οι μεσογειακές. Πολλοί σημερινοί 50άρηδες έχουν στη μνήμη τους τα στολίδια και τα «χαιμαλιά» που από το κεφάλι του αλόγου μεταφέρθηκαν μέσα σε μία νύχτα στο κεντρικό καθρεφτάκι του αυτοκινήτου.

Η φυγή από τις πόλεις έγινε δημοκρατικό δικαίωμα, η βόλτα με το αυτοκίνητο έγινε ανάγκη και –στα χαμηλά και μεσαία εισοδήματα των μέσων του περασμένου αιώνα– το αυτοκίνητο έγινε και περιουσιακό στοιχείο. Αλλωστε, στις υποβαθμισμένες περιοχές του πλανήτη, το αυτοκίνητο δημιουργούσε και κάτι άλλο: ασφάλεια, για μια έγκαιρη μεταφορά σε ένα νοσοκομείο, ακόμη και όρο κοινωνικής συνοχής σε περιοχές που δεν ειπαικίζονταν τα πρωτοεμφανισθέντα μέσα μαζικής μεταφοράς.

Την ίδια εποχή (στα τέλη του '50-'60) η σοσιαλδημοκρατία παρήγαγε πολιτική, όλο και περισσότερη πολιτική, ενώ (σύμπτωση;) όλο και περισσότερα μικρά και φθηνά αυτοκίνητα παρήγαγαν οι αυτοκινητοβιομηχανίες. Ο βασικός άξονας της σοσιαλδημοκρατίας, η κοινωνική αλληλεγγύη μέσω και της αναδιανομής του εισοδήματος, μεταφράστηκε στην πράξη (και) με την επέκταση των φθηνών μέσων μαζικής μεταφοράς ή με την προμοδότηση φθηνών Ι. Χ. είτε και με τα δύο.

Και μετά ήρθαν τα SUV. Ο μεγάλος Ρίτσαρντ Σένετ να χαρακτηρίζει «φρικτά αυτοκίνητα με δυνατότητες να κινούνται στην έρημο ή στους πάγους, αλλά ο πολίτης τα χρησιμοποιεί για να πηγαίνει τα παιδιά του στο σχολείο ή για να υποφέρει μ' αυτά στα μποτιλιαρίσματα». Ο καταναλωτής, λέει ο Σένετ, μετατράπηκε στον νέο καπιταλισμό, από καταναλωτή της πραγματικότητας σε καταναλωτή της δυνατότητας. Αυτή η νέου τύπου κατανάλωση συνδυάστηκε με τη θεατρικότητα της ζωής και όχι με τα βιωμένα αδιέξοδά της. Ήλιον δεν προβάλλονται οι πραγματικές ανάγκες αλλά οι δυνητικές: «Αν βρεθώ στα βουνά, με ένα τέτοιο αυτοκίνητο θα τα βγάλω πέρα». Έτσι –πάντα δυνητικά– ο καθένας είναι μόνος του. Και μπορεί αυτή η συνθήκη μοναξιάς να είναι φανταστική, αλλά ο πολίτης παρσύρεται από αυτήν και στην καθημερινότητά του.

Παρσύρεται όμως και η πολιτική. Πίνεται όλο και πιο θεατρική, βολεύεται από τον τηλεοπτικό πολιτό, τον πολίτη-θεατή, και εγκαταλείπει τις ομάδες πολιτών με τα πολύ συγκεκριμένα –αλλά διαφορετικά– προβλήματα.

Και η σοσιαλδημοκρατία έκανε το μεγάλο λάθος, υποστηρίζει ο Ανδρέας Πανταζόπουλος (επίκουρος καθηγητής στο ΑΠΘ): «Σήμερα η σοσιαλδημοκρατία παράγει φρενήρη ατομισμό εκεί που χθες έφτιαχνε και υπηρετούσε κοινωνικές συλλογικότητες». (Π. χ: Ο καθένας

μόνος του αλλά όλοι μαζί για το... Περιβάλλον).

Η άκριτη υποστήριξη του μοντέρνου από τη νέα γενιά σοσιαλδημοκρατίας, υποστηρίζει ο Ανδρέας Πανταζόπουλος, ουσιαστικά οδηγεί στην απολιτικοποίηση, δηλαδή στην εξωπολιτική ρύθμιση των προβλημάτων προτάσσοντας θεατρικότητα π. χ. την ηλεκτρονική διακυβέρνηση, αλλά αγνοώντας τις ακριβές και κακές παροχές Ιντερνετ.

Το υποστηρίζει αυτό –γενικότερα για τη σύγχρονη πολιτική– και ο Ρίτσαρντ Σένετ, γράφοντας πως η πολιτική ακύρωσε το μειονέκτημα του (πρώην) κοινωνικού καπιταλισμού, δηλαδή το σιδερένιο κλουβί της κοινωνικής αλληλεγγύης, αλλά δυστυχώς νομιμοποίησε τον νέο καπιταλισμό της αποποίησης κάθε ευθύνης για τις ανάγκες επιμέρους ομάδων του πληθυσμού. Η νέα πολιτική βάρφτισε τώρα την αδιαφορία της ως «ελευθερία των ατόμων ή των ομάδων». Και τους εγκατέλειψε.

Μάλιστα, για να χρυσώσει το χάπι, η νέα πολιτική σπατάλησε στη Βρετανία 700 ώρες συζήτησης στο Κοινοβούλιο για το κυνήγι της αλεπούς αλλά μόλις 17 ώρες για τη συγκρότηση του Ανώτατου Δικαστηρίου.

Όπως πρόσφατα και στην Ελλάδα; μετέτρεψε ένα έλασσον ζήτημα σε μείζον. Με τα «πράσινα» τέλη απαξίωσε το παλιό και φθινό αυτοκίνητο και ουσιαστικά αγνόησε τις κοινωνικές ομάδες που διαθέτουν δικό τους μέσο μεταφοράς για ώρα ανάγκης ή για μια χαλάρωση το Σαββατοκύριακο. Χωρίς καν την απαραίτητη σε κάθε οικονομική θεωρία πρόνοια της αποζημίωσης. Μέσα σε λίγες μέρες κλήθηκαν να περιφρουρήσουν την περιβαλλοντική δογματική ηθική, οι ηλικιωμένοι, οι χρόνια πάσχοντες και οι φτωχοί. Εγιναν ακόμη πιο ανήμποροι και πιο φτωχοί χωρίς κανείς να αναλαμβάνει την ευθύνη. Το έμπλεο μοντερνισμού κομμάτι του νέου ΠΑΣΟΚ τους άφησε στο έλεος του καταρρέοντος ΕΣΥ και των αναξιοπιστων μέσων μαζικής μεταφοράς. Απολίτικα φερόμενη, η σύγχρονη ελληνική σοσιαλδημοκρατία οραματίζεται έναν υγιή πλανήτη με δυστυχισμένους ανθρώπους στα δυτικά προάστια, στο κέντρο και στην ύπαιθρο... Θα εισπράξει (;) ευρώ και ανομία. Ηδη στα απομακρυσμένα χωριά κυκλοφορούν Ι. Χ. χωρίς πινακίδες...

Γιώργος Παπανδρέου Εκδηλη ανησυχία για την οικονομία, κατηγορώ προς Ν.Δ.

Σε συστράτευση για την άμεση υδρομολόγηση εκείνων των ανατροπών που -όπως είπε- είναι αναγκαίες, προκειμένου να ανακοπεί η πορεία της χώρας προς τον γκρεμό, κάλεσε χθες από το βήμα της Βουλής ο πρωθυπουργός τις πολιτικές και κοινωνικές δυνάμεις.

Σε μια δραματικών τόνων ομιλία, ο κ. Γιώργος Παπανδρέου εμφανίστηκε εξαιρετικά ανήσυχος για την εικόνα που έχει διαμορφωθεί για την Ελλάδα στο εξωτερικό και ταυτόχρονα ιδιαίτερα σκληρός έναντι της αξιωματικής αντιπολίτευσης. Συνέδεσε, μάλιστα, και τη διαφθορά με την εξαιρετικά άσχημη οικονομική κατάσταση της χώρας.

Για τα χρήματα

Βλέποντας ορισμένους από τους βουλευτές της αξιωματικής αντιπολίτευσης να χαμογελαύν, όταν σε μια αποστροφή της ομιλίας του μίλησε για χρήματα του ελληνικού λαού που «χάθηκαν» εξαιτίας της πολιτικής των κυβερνήσεων της Νέας Δημοκρατίας, σταμάτησε την ανάγνωση του κειμένου, στράφηκε προς τα γαλάζια έδρανα και ανεβάζοντας τον τόνο της φωνής του κατακόρυφα είπε: «Δεν ντρέπεστε για την πολιτική σας; Ξελάτε αντί να απολογηθείτε. Πού πήγαν τα 100 δισεκατομμύρια που εμφανίζονται ως επιπλέον χρέος;».

Αμέσως μετά, όπως άλλωστε έπραξε και σε πολλά άλλα σημεία της πρωτολογίας του, ο πρωθυπουργός απηύθυνε σειρά κατηγοριών για τις κυβερνήσεις της Νέας Δημοκρατίας λέγοντας, μεταξύ άλλων, πως με συγκεκριμένες πράξεις και επιλογές «κατρακυλήσαμε στην παγκόσμια κατάταξη της διαφθοράς», διαμορφώθηκε μια «θλιβερή εικόνα της Ελλάδας στο εξωτερικό, πληγώνοντας την αξιοπρέπεια όλων μας» και πως επικράτησε η αντίληψη ότι «η ανομία και η αυθαιρεσία είναι ανεκτές».

Μέσα σε αυτό το περιβάλλον έντασης, ο κ. Παπανδρέου χαρακτήρισε μεν θετική την πρωτοβουλία του κ. Αντώνη Σαμαρά για την πραγματοποίηση της χθεσινής συζήτησης στη Βουλή, συμπλήρωσε, ωστόσο, ότι την εκλαμβάνει ως «πρώτο βήμα αυτοκριτικής» για την πολιτική που ακολούθησαν οι κυβερνήσεις της Νέας Δημοκρατίας την περασμένη πενταετία.

«Απύθμενη η ζημιά»

«Είναι», συμπλήρωσε, «απύθμενη η ζημιά που επέφεραν οι κυβερνήσεις της Ν.Δ. τα τελευταία χρόνια. Καταφέρατε με τις πολιτικές σας να κάνετε την Ελλάδα αναξιόπιστη».

Ο πρωθυπουργός υπογράμμισε πως είναι «ζώτικη οικονομική ανάγκη η πάταξη της διαφθοράς» και η αντιμετώπιση της γραφειοκρατίας και, στο πλαίσιο αυτό, αναφέρθηκε σε κυβερνητικά σχέδια που θα παρουσιαστούν με τη μορφή και νομοθετικών πρωτοβουλιών το αμέσως προσεχές διάστημα.

Στόχος των πρωτοβουλιών αυτών, τόνισε, είναι «η πάταξη της αδιαφάνειας που αποτελεί και πηγή απαξίωσης του πολιτικού συστήματος».

Μίλησε, ειδικότερα, για τα νομοσχέδια με θέμα την αλλαγή του τρόπου εκλογής της ηγεσίας της Δικαιοσύνης και του τρόπου ελέγχου του «πόθεν έσχες», ενώ, παράλληλα, αναφέρθηκε εκ νέου και στον νέο εκλογικό νόμο.

Αξιοσημείωτο είναι ότι ο κ. Παπανδρέου επισήμανε και τη θεσμοθέτηση της ποινής έκπτωσης από το αξίωμα τους κυβερνητικών στελεχών, αν αποδειχθεί ότι μετέχουν σε off shore εταιρείες.

Η δεύτερη μεταπολίτευση είναι σήμερα δυνατή

Του Νίκου Κ. Αλιβιζάτου*

Ο όρος προϋπήρχε, αλλά η χρήση του καθιερώθηκε σχετικά πρόσφατα. Με τη λέξη μεταπολίτευση εννοούμε τη μεταβολή, όχι απλώς του πολιτεύματος, αλλά και του τρόπου διακυβέρνησης μιας χώρας.

Η αλλαγή του 1974 ήταν μεταπολίτευση γιατί, πέρα απ' την πτώση της στρατιωτικής δικτατορίας, σήμανε και το «άνοιγμα» του πολιτικού συστήματος σε όσους επί δεκαετίες ήταν αποκλεισμένοι από αυτό, εξαιτίας όχι μόνο των πράξεων, αλλά και των ιδεών τους. Ο κοινοβουλευτισμός θα μπορούσε πλέον να λειτουργήσει χωρίς κηδεμόνες και η εκάστοτε πλειοψηφία να κυβερνά, χωρίς όπως άλλοτε να χρειάζεται να υποβάλλει διαπιστευτήρια νομιμοφροσύνης.

Δεν είναι συνεπώς τυχαίο ότι το 1974 (το 1981 για τους πιο δύσπιστους) χαιρετίσθηκε ως η αφετηρία μιας καινούργιας περιόδου στη νεότερη ιστορία μας. Βασικό χαρακτηριστικό της; Η δημοκρατική ισοπολιτεία, αφού δεν χρειαζόταν πλέον να κρύψει κανείς τις απόψεις του για να μετάσχει στα κοινά. Επιτέλους, έπειτα από πάρα πολλά χρόνια, το Σύνταγμα ίσχυε για όλους.

Εκτοτε, πολλοί μίλησαν για «τέλος της μεταπολίτευσης». Έτσι τουλάχιστον ονόμασαν ορισμένοι την αργή απόσυρση της γενιάς των ιδρυτών της, στις αρχές της δεκαετίας του 1990. Άλλοι πάλι χαρακτήρισαν «δεύτερη μεταπολίτευση» τον μαρασμό των ιδεολογιών και την επικράτηση μιας ρεαλιστικότερης αντίληψης της πολιτικής, με την άνοδο του Κ. Σημίτη και των «εκαυγχιονιστών» του.

Η τελευταία διακυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας δικαίωσε όσους δυσπιστούσαν μπροστά σε τέτοιου είδους απλοποιήσεις: το Σύνταγμα ασφαλώς και ίσχυε για όλους, και τα φαντάσματα των παλιών διχασμών δεν ξαναζωντάνεψαν. Εν τούτοις, παρά την ένταξή μας στην Ενωμένη Ευρώπη, την εντυπωσιακή αύξηση του εθνικού εισοδήματος το 1990-2000 και τη συνακόλουθη άμβλυνση των κοινωνικών αντιθέσεων, η χώρα παρέμενε εγκλωβισμένη σε αυτό που ο Ν. Μουζέλης καταγγέλλει εδώ και χρόνια ως «κομματοκρατία»: την πρόταξη δηλαδή του κομματικού και του συντεχνιακού συμφέροντος έναντι του γενικού, σε μια πελατειακή αντίληψη της πολιτικής, η οποία θεωρεί τη διαφάνεια πολιτείας και την τήρηση των νόμων υποχρέωση μόνον των κορόιδων και των αφελών.

Η διάχυτη διαφθορά και το βαθύ χάσμα ανάμεσα στην επιφανειακή ισοπολιτεία και την ουσιαστική ανομία είναι, όπως πιστεύω, το βαθύτερο χαρακτηριστικό της μεταπολιτευτικής μας δημοκρατίας, εκείνο που της προσέδωσε το διπλό πρόσωπό της: ένα ευρωπαϊκό λούστρο (με πραγματικά επιτεύγματα σε ορισμένα πεδία), και μια βαλκάνια ουσία, την οποία πολλοί, μέσα ενημέρωσης και διανοούμενοι προσπαθούμε πάση θυσία να αποκρύψουμε. Όχι μόνο γιατί ντρεπόμαστε γι' αυτήν, αλλά διότι, σε τελευταία ανάλυση, η ύπαρξή της κάπου μάς βολεύει. Το διπλό αυτό πρόσωπο της δημοκρατίας μας είναι αυτό που οδήγησε στη σημερινή κατάντια.

Για πρώτη φορά μετά το 1974, η περίοδος που διανύουμε θέτει επί τάπητος το χάσμα αυτό ανάμεσα στην επιφάνεια και την ουσία του δημοκρατικού πολιτεύματος, ανάμεσα στους κανόνες που θεοπιζονται και τις πρακτικές που τους υπονομεύουν. Και τούτο όχι μόνον σε έναν κύκλο σκεπτομένων, αλλά και σε ευρύτερα στρώματα που, για πρώτη φορά συνειδητοποιούν σε τέτοια έκταση ότι το φακελάκι, οι στημένοι διαγωνισμοί, η συνδιοίκηση με τους συνδικαλιστές, ο αποκλεισμός των εθνικών οδών και οι κάθε είδους καταλήψεις έρχουν σε τελευταία ανάλυση ένα και το αυτό κοινό χαρακτηριστικό: περιφρονούν τους κανόνες του παιχνιδιού, για στενό προσωπικό όφελος.

Τον κλονισμό αυτόν μιας από τις βαθύτερα ριζωμένες αντιλήψεις της μεταπολιτευτικής μας δημοκρατίας τον προκάλεσε ασφαλώς το σοκ της οικονομικής κρίσης. Έτσι, δεν θα ήταν υπερβολή να λεχθεί ότι, για πρώτη φορά, ο υπουργός που διορίζει παράνομα, που χαρακτηρίζει ένα ακόμη επάγγελμα «επικίνδυνο και ανθυγιεινό» ή που ενδίδει αμαχητί στην πρώτη απειλή, κινδυνεύει σήμερα να χαρακτηριστεί φαιδρός και να μην επανεκλεγεί. Το ίδιο και ο συνδικαλιστής που ενθαρρύνει κάθε μορφή αγώνα των υποστηρικτών του. Όσο

για τον καταληψία χωρίς αιτία, μόνον τυφλοί και φανατισμένοι δεν αντιλαμβάνονται ότι έχει πλέον απομονωθεί.

Να πρόκειται άραγε για μια «βίαιη» συνειδητοποίηση της αμείλικτης λογικής των αριθμών; Να φταίει το δέος που προκαλεί το χρέος, τα ελλείμματα, τα επιτόκια και τα spreads; Όχι μόνο. Φρονώ ότι η αλλαγή αυτή στις επικρατούσες νοοτροπίες οφείλεται επιπλέον και σε έναν παράγοντα που η Αριστερά προπάντων αρνείται αδικαιολόγητα να μελετήσει: τη διεύρυνση του λεγόμενου «μεσαίου» χώρου. Ο χώρος αυτός στον τόπο μας έχει πλέον συνειδητοποιήσει ότι ζει πάνω από τις δυνάμεις του και είναι, όπως πιστεύω, διατεθειμένος να κάνει θυσίες για να περισώσει αυτά που θεωρεί μεζονες κατακτήσεις. Στον χώρο αυτόν πρέπει προπάντων να στηριχθεί μια μεταρρυθμιστική στρατηγική.

Απομένουν βέβαια τα πραγματικά θέματα της οικονομικής κρίσης, όσοι δηλαδή υποφέρουν στο πετσί τους από τα εξαγγελθέντα μέτρα. Χαμηλοσυνταξιούχοι, κακοπληρωμένοι μισθωτοί και προπάντων νέοι που αντιμετωπίζουν το φάσμα της ανεργίας, όλοι αυτοί χωρίς άλλο θα ξεσηκωθούν αν οι πολιτικές που ακολουθούνται τους ξεχάσουν και παραβλέψουν τη δύσκολη θέση τους. Εχω ωστόσο την εντύπωση ότι και αυτοί -παρά τις ανεύθυνες εκκλήσεις των κάθε είδους λαϊκιστών- προτιμούν σήμερα, αντί των μέτρων βραχυπρόθεσμης απόδοσης, λύσεις λιγότερο εντυπωσιακές που θα είναι όμως μακροπρόθεσμης προοπτικής. Αρκεί να είναι σοβαρές και όσοι τις εισηγούνται να πείθουν όχι μόνο για την αποφασιστικότητα, αλλά και για την εντιμότητά τους.

Η ανοχή που η σημερινή κυβέρνηση εξακολουθεί να απολαμβάνει φανερώνει καλύτερα από κάθε άλλο δείκτη την ευρύτατη συνειδητοποίηση των αδιεξόδων της μεταπολιτευτικής μας διπλοπροσωπίας. Κυρίαρχος στο κόμμα του, και με μια μείζονα αντιπολίτευση που προς το παρόν συμπεριφέρεται πιο υπεύθυνα απ' ό, τι στο παρελθόν, ο κ. Γ. Παπανδρέου μπορεί σήμερα να προχωρήσει εκεί που ο κ. Σημίτης ήταν καταδικασμένος να ανατραπεί.

Το δράμα του σημερινού πρωθυπουργού είναι ότι, για να πετύχει, θα πρέπει να εγκαταλείψει οριστικά τη διγλωσσία πάνω στην οποία το κόμμα του κατά καιρούς στηρίχθηκε τόσο πολύ για να κυβερνήσει, κρύβοντας τα πραγματικά προβλήματα κάτω από το χαλί.

Αν ο κ. Παπανδρέου αντιληφθεί ότι, πέρα από το ΠΑΣΟΚ και τα άλλα κόμματα, η λογική της διπλοπροσωπίας διαπότισε και ολόκληρο το κοινωνικό σώμα και ότι αυτή ήταν η λογική που καθόρισε το χρεοκοπημένο πρότυπο διακυβέρνησης, τότε είναι πιθανόν η ιστορία να μην τον θεωρήσει απλώς ως έναν ακόμη μεταρρυθμιστή: ενδέχεται να τον καταγράψει ως τον πολιτικό που προκάλεσε τη δεύτερη μεταπολίτευση.

* Ο κ. Ν. Κ. Αλιβιζάτος είναι καθηγητής του Συνταγματικού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Η μεταμόρφωση της Ελλάδας μετά το 2010

Του Σταθ. Ν. Καλυβα*

Το κλίμα των ημερών ευνοεί την υπέρμετρη απαισιοδοξία. Η αδυναμία, όμως, διάκρισης των ξερών από τα χλωρά, είναι τόσο αδικαιολόγητη όσο και επικίνδυνη. Είναι, επομένως, ανάγκη να προσεγγίσουμε ορισμένες πτυχές της κοινωνικής μας ζωής με μεγαλύτερη ψυχραιμία.

Το μεγάλο πάρτι της μεταπολίτευσης, με την κάθε οργανωμένη ομάδα να εκβιάζει το κράτος επιτυγχάνοντας και την αντίστοιχη απόδοση προνομίων, τελείωσε. Τι ακολουθεί όμως; Μια πιθανότητα είναι οι οργανωμένες ομάδες να αυξήσουν ακόμα περισσότερο τη διεκδικητικότητα τους, για να διατηρήσουν τη μερίδα τους από τη μικρότερη πύλα που θα προκύψει. Μια άλλη πιθανότητα είναι η εγκατάλειψη των πρακτικών διεκδίκησης που κυριάρχησαν τις τελευταίες δεκαετίες και η γενική αναπροσαρμογή της συμπεριφοράς των ανθρώπων. Θεωρώ το δεύτερο σενάριο πιθανότερο από το πρώτο.

Η εκτίμησή μου προκύπτει από τρεις παρατηρήσεις για τον ρόλο των θεσμών εν γένει, τη μορφή του διεκδικητισμού και τις στρατηγικές του ελληνικού μικροαστισμού.

Είναι ανάγκη να τονιστεί το εξής αυτονόητο: οι αντικοινωνικές συμπεριφορές που παρατηρούμε τα τελευταία χρόνια δεν είναι προϊόντα ενός «εθνικού χαρακτήρα» ή αναπόσπαστα στοιχεία του που ταυτίζονται με την ιστορία του έθνους. Είναι, αντίθετα, εξαιρετικά ευμετάβλητα και εύπλαστα συμπτώματα μιας απόλυτα ορθολογικής συμπεριφοράς που αναπτύσσεται μέσα σ' ένα συγκεκριμένο θεσμικό πλαίσιο. Γιατί να μας ξαφνιάζει η μη συμμόρφωση με τους κανόνες, όταν πρυτανεύει η διαφθορά και η διεκδίκηση προνομίων σε βάρος του συνόλου και όταν τέτοιες συμπεριφορές επιβραβεύονται μέσω της ανομίας; Το αξιοπερίεργο, μάλιστα, και εκείνο που συνηγορεί στην απουσία ενός εθνικού χαρακτήρα, είναι η ηθική καθημερινή συμπεριφορά εκατοντάδων χιλιάδων ανθρώπων που συμμορφώνονται με τους κανόνες, αγνοώντας τα αντικίνητρα που τους περιβάλλουν: όλοι μας έχουμε συναντήσει ανθρώπους που κάνουν σωστά και σοβαρά τη δουλειά τους χωρίς να αποκομίζουν κάποιο υλικό κέρδος γι' αυτό. Συχνά, μάλιστα, επιβαρύνονται και με κόστος.

Το κλασικό παράδειγμα για τη σχέση θεσμών και συμπεριφορών είναι η μετανάστευση. Μετά το αρχικό σοκ, η μεγάλη πλειοψηφία των Ελλήνων μεταναστών προσαρμόζεται στους κανόνες λειτουργίας των νέων χωρών τους χωρίς κανένα απολύτως πρόβλημα. Σύντομα, μάλιστα, μετατρέπονται σε φανατικούς οπαδούς της τήρησης των κανόνων καθώς γνωρίζουν τις συνέπειες της ανομίας από πρώτο χέρι. Γι' αυτό ακριβώς, ένας μεγάλος κίνδυνος σε σχέση με την αντίστοιχη μετανάστευση προς την Ελλάδα, είναι η κοινωνικοποίηση των μεταναστών μέσα στη γενικευμένη ανομία που επικρατεί στη χώρα μας.

Η δεύτερη παρατήρηση αφορά τη μορφή και το περιεχόμενο της διεκδικητικής δράσης στην Ελλάδα. Αν εξαιρέσει κανείς τις εκδηλώσεις στις οποίες πρωτοστατεί το ΚΚΕ, η μεγάλη πλειοψηφία των διεκδικητικών δράσεων είναι περισσότερο ένα πανηγύρι, πασπαλισμένο με μπόλικο συναισθηματισμό, παρά μια οργανωμένη, κάθετη και ψυχρή σύγκρουση με το κράτος. Αυτό, άλλωστε, είναι και το στοιχείο που διαφεύγει συνήθως από τους ξένους παρατηρητές. Οι επιφανειακές συμπεριφορές, όμως, είναι και ιδιαίτερα ευμετάβλητες.

Η τρίτη παρατήρηση αφορά τις οικονομικές στρατηγικές του ελληνικού μικροαστισμού. Είναι γνωστή η ροπή προς τον τονισμό των κατ' εξοχήν αντιπαραγωγικών στοιχείων του: μικροαπάτες, προχειρότητα, τεμπελιά, αρπαχτές κ.λπ. Τα «ρουμς του λειτ», για παράδειγμα, έχουν γίνει συνώνυμο ενός άθλιου τουριστικού προϊόντος. Όμως ξεχνάμε πως δίπλα σ' αυτά έχει δημιουργηθεί και μια πολύ αξιόλογη υποδομή: από την αξιοπρεπή οικογενειακή ταβέρνα ως την υποδειγματικής λειτουργίας μεγάλη ξενοδοχειακή μονάδα, περνώντας από τη μεσαίου μεγέθους επιχείρηση που σέβεται πραγματικά τον πελάτη της. Την τελευταία δεκαεπταετία έχει αυξηθεί σημαντικά τόσο ο αριθμός όσο και το ειδικό βάρος των σοβαρών τουριστικών επιχειρήσεων, πράγμα που δείχνει πως, αντίθετα απ' ό,τι λέγεται συχνά, η ευρωπαϊκή εμπειρία δεν υπήρξε για τη χώρα μας κάτι ξωφάλτσο. Αντίθετα, κινητοποίησε τα πιο δυναμικά στρώματα της κοινωνίας. Ποτέ ως τώρα δεν είχε η Ελλάδα τόσα πραγματικά

αξιόλογα εσπιτόρια. Ποτέ ως τώρα δεν κατόρθωσε να αναδείξει τέτοιο εύρος εξαιρετικών τοπικών προϊόντων, όπως π.χ. τα κρασιά της. Δεν πρέπει, τέλος, να ξεχνάμε πως εξαπίας των εγγενών περιορισμών του μικροασπισμού αποφύγαμε τις τεράστιες και αμετάκλητες καταστροφές που προκάλεσαν η μεγάλη κλίμακα και ο κεντρικός σχεδιασμός. Όσοι έχουν επισκεφθεί την ισπανική Costa del Sol διαπιστώνουν με φρίκη από τι γλιτώσαμε.

Θα μπορούσα να παραθέσω δεκάδες παραδείγματα. Ορισμένα είναι τόσο αυτονόητα που τα προσπερνάμε δίχως δεύτερη σκέψη. Ας αναλογιστεί κανείς την τεράστια επένδυση που πραγματοποίησε η ελληνική κοινωνία την τελευταία εικοσαετία σε σχέση με τη μεγέθυνση του ανθρώπινου κεφαλαίου της. Ας συγκρίνει την εκμάθηση ξένων γλωσσών, και ιδιαίτερα της διεθνούς *lingua franca*, των αγγλικών, με χώρες όπως η Γαλλία, η Ισπανία ή η Ιταλία. Δεν υπάρχει σύγκριση.

Άλλα παραδείγματα είναι λιγότερο αυτονόητα. Η αντιπαροχή υπήρξε μια χρυσή σελίδα του ελληνικού μικροασπισμού: μια ελληνική πατέντα που επέτρεψε την άμεση στέγαση εκατοντάδων χιλιάδων εσωτερικών μεταναστών με ελάχιστα κεφάλαια. Μας αρέσει να την κατακρίνουμε γιατί κατέστρεψε την παλιά Αθήνα. Ας αφήσουμε στην άκρη το γεγονός πως η παλιά Αθήνα δεν ήταν η ειδυλλιακή πόλη που κατασκευάσαμε στη φαντασία μας και πως για κάθε νεοκλασικό που καταστράφηκε αντιστοιχούσαν εκατοντάδες ανήλιαγα υπόγεια. Καλό είναι, επίσης, να αποφεύγουμε τις προσφιλείς μας συγκρίσεις με την ουτοπία. Δύο ήταν οι εναλλακτικές λύσεις για την Αθήνα του 1950: οι φαβέλες και οι αντίστοιχες παραγκουπόλεις των αναπτυσσόμενων χωρών και ο καταθλιπτικός σοσιαλιστικός ρεαλισμός των τεράστιων, δυσλειτουργικών και πλήρως αποτυχημένων εργατικών πολυκατοικιών σε Δύση και Ανατολή. Θα τις επιλέγαμε;

Οι παρατηρήσεις αυτές συγκλίνουν στο ότι η ελληνική κοινωνία θα εγκαταλείψει τον στείρο διεκδικητισμό και την προσοδοφορία της τελευταίας τριακονταετίας και θα ανταποκριθεί στις νέες προκλήσεις από τη στιγμή που θα κληθεί να λειτουργήσει μέσα σ' ένα διαφορετικό θεσμικό πλαίσιο, το οποίο έχει αρχίσει να αναδύεται ήδη μέσα από την κρίση.

Αυτήν ακριβώς τη διαδικασία περιγράφει ο κορυφαίος ιστορικός William McNeil, σ' ένα εξαιρετικά διεισδυτικό βιβλίο που κυκλοφόρησε το 1978 και δεν έχει ακόμα μεταφραστεί στα ελληνικά. Ο τίτλος του; «Η μεταμόρφωση της Ελλάδας μετά το 1945».

* Ο κ. Στάθης Ν. Καλύβας είναι καθηγητής του Πανεπιστημίου Yale.

Το πέρας του κράτους

Του Νίκου Γ. Ξυδακη

Η περαίωση των φορολογικών εκκρεμοτήτων, έτσι όπως επιχειρείται, βιαστική και αγχώμενη, δέχεται σκληρή κριτική και δικαίως. Επιχειρείται η είσπραξη γρήγορου ρευστού, με ορισμό ποσών κατ' αποκοπήν? εις αντάλλαγμα, ο φορολογούμενος κερδίζει το ανέλεγκτο και το ακαταλόγιστο: δίκαιοι και άδικοι, έντιμοι και κλέφτες θα πληρώσουν τα ίδια και θα αποδοθούν λευκοί, ίδιοι. Ακόμη και εκδότες πλαστών και εικονικών τιμολογίων θα ωφεληθούν: η απάτη αποτιμάται σε μερικές χιλιάδες ευρώ και διαγράφεται ως μη γενομένη.

Αυτή είναι η ουσία της περαίωσης: η ισοπέδωση δικαίων και αδικιών? το δημοκρατικό κράτος αντί να διαφυλάττει την ευνομία, επιβραβεύει την ανομία. Αυτή η αντιστροφή συνιστά ήδη σφοδρό πλήγμα στην υπόσταση του κράτους ως εγγυητή της νομιμότητας και της ισοπολιτείας. Το μήνυμα είναι τρομακτικό: ο κλέφτης δικαιώνεται.

Κι ακόμη βαθύτερα: το σημερινό κράτος, ευρισκόμενο υπό την απειλή κατάρρευσης, δεν τολμά να μεταρρυθμίσει και να εξυγιάνει, αλλά ομολογεί την πλήρη αδυναμία του να ελέγξει τους ελεγκτές, ομολογεί ότι αδυνατεί να υποχρεώσει τους υπαλλήλους του να εντοπίσουν τους φοροφυγάδες, ομολογεί ότι δεν μπορεί να πατάξει τη διαφθορά των κρατικών λειτουργών. Δηλαδή, η νόμιμα εκλεγμένη κυβέρνηση ομολογεί ότι δεν μπορεί να κυβερνήσει. Κι όμως, ανέλαβε να εφαρμόσει ένα δρακόντειο πακέτο μέτρων λιτότητας και αναδιарθρώσεων, που όμοιό του δεν έχει γνωρίσει η χώρα μετά τον πόλεμο. Τα μέτρα λιτότητας εφαρμόζονται, πράγματι, βυθίζοντας τη χώρα σε ύφεση δυσβάστακτη. Πού είναι όμως οι αναδιарθρώσεις; Πού είναι το δίκαιο και αποτελεσματικό φορολογικό σύστημα; Πού είναι η επανίδρυση του κράτους, του περιγραφόμενου ως φαύλου και διεφθαρμένου; Πώς πλήττεται η παραοικονομία και το μαύρο χρήμα; Με την ηθική αθλιότητα της περαίωσης; Με την ατιμωρησία των επίορκων λειτουργών και την επιβράβευση των κλεπτοκρατών; Η απογοήτευση των έντιμων είναι μεγάλη? σύντομα θα φανερωθεί και τρομερή.

Εξετάζεται η μείωση του ΦΠΑ στις τουριστικές επιχειρήσεις

Του Σταθι Κουσουνιη

Η κυβέρνηση επεξεργάζεται λύσεις που θα μειώσουν την επιρροή της αύξησης του ΦΠΑ στον τουρισμό, ανέφερε χθες ο υπουργός Πολιτισμού και Τουρισμού κ. Παύλος Γερουλάνος, κατά τη διάρκεια ομιλίας του στη 41η τακτική γενική συνέλευση της Ένωσης Ξενοδόχων Αττικής-Αθηνών.

Στο πλαίσιο αυτό δεν απέκλεισε το ενδεχόμενο να μειωθούν οι συντελεστές του ΦΠΑ σε συγκεκριμένες υπηρεσίες στον τουρισμό. Επίσης, ο υπουργός ανέφερε ότι σε δέκα ημέρες θα προκηρυχθεί η πρώτη φάση του διαγωνισμού για τη μετασκευή του κτιρίου του Tae Kwon Do σε συνεδριακό κέντρο, τη συντήρηση, λειτουργία και εκμετάλλευσή του. Η δεύτερη φάση θα προκηρυχθεί έως τον Ιούνιο του 2011 με απώτερο στόχο να υπάρξει ανάδοχος του έργου την άνοιξη του 2012. Ο κ. Γερουλάνος παρουσίασε το πρόγραμμα Athens Every Week για την προβολή του τουρισμού της πρωτεύουσας, ενώ υποσχέθηκε νομοθετική ρύθμιση αν δεν βρεθεί λύση έως το τέλος του χρόνου στο θέμα των πνευματικών δικαιωμάτων προκειμένου από τη μία να διασφαλιστούν οι δημιουργοί και από την άλλη να αρθεί η αβεβαιότητα των επιχειρηματιών. Η τομεάρχης τουριστικής ανάπτυξης της Νέας Δημοκρατίας κ. Ολγα Κεφαλογιάννη αναφέρθηκε στα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο τουρισμός της πρωτεύουσας εστιάζοντας στο κλείσιμο ξενοδοχείων, στην καθυστέρηση δημιουργίας του συνεδριακού κέντρου και στην ιδιότυπη μορφή άρσης του καμποτάζ που δεν εξυπηρετεί την κρουαζιέρα.

Αναφερόμενος στην κρίση που έχει χτυπήσει τον αθηναϊκό τουρισμό, ο πρόεδρος της Ένωσης Ξενοδόχων Αθηνών-Αττικής, κ. Γιάννης Ρέτσος, υπογράμμισε ότι η πτώση των εσόδων των ξενοδοχείων της Αθήνας κατά την τελευταία διετία ξεπερνά το 25%. Ειδική αναφορά έκανε στην εγκληματικότητα που αυξάνει με γεωμετρική πρόοδο κατά τη διάρκεια της τελευταίας 5ετίας και αποτελεί μαζί με την οικονομική κρίση τους δύο βασικούς λόγους που οδήγησαν σε κλείσιμο ξενοδοχεία για πρώτη φορά μετά τη δεκαετία του '80. Υπολογίζεται ότι τις δεκαετίες του '80 και του '90 έβαλαν λουκέτο περί τις 85 μονάδες.

Να σημειωθεί ότι τον Σεπτέμβριο φέτος, τον κατά τεκμήριο καλύτερο τουριστικά μήνα της Αττικής, καταγράφηκαν απώλειες κατά 6,7% στις πληρότητες και κατά 9,2% στα έσοδα ανά διαθέσιμο δωμάτιο στα ξενοδοχεία 5, 4 και 3 αστέρων. Την ίδια στιγμή στο εννεάμηνο σημειώθηκε αύξηση εσόδων ανά διαθέσιμο δωμάτιο κατά 32,6% στο Μόναχο, κατά 19,4% στην Κωνσταντινούπολη, κατά 16,6% στο Λονδίνο κ.ά. Σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποιήθηκε την περίοδο Ιουνίου-Σεπτεμβρίου, τα αρνητικά σημεία του προορισμού της πρωτεύουσας όπως προσδιορίστηκαν από τουρίστες οι οποίοι διέμεναν σε ξενοδοχεία-μέλη της Ένωσης, αφορούν την καθαριότητα κοινόχρηστων χώρων στην πόλη, τη μετακίνηση με Μέσα Μαζικής Μεταφοράς, την ανασφάλεια, την εγκληματικότητα και την ανομία. Το 34% των κρατήσεων σε ξενοδοχεία της πρωτεύουσας έγινε μέσω Internet, το 70% ήρθε για διασκέδαση, το 72% γνωρίζει ότι έχει νησιά η Αττική και το 41% ότι η Αθήνα έχει παραλίες. Η ημερήσια δαπάνη των επισκεπτών σε διάρκεια παραμονής 3,75 ημερών ανέρχεται σε 178,85 ευρώ. Θετικό είναι το γεγονός ότι 9 στους 10 επισκέπτες της πόλης δηλώνουν ότι θα επανέλθουν ή θα συστήσουν την Αθήνα σε φίλους και γνωστούς. Στη γενική συνέλευση παρουσιάστηκε ένα Λεύκωμα της Ένωσης το οποίο παρουσιάζει την Αθήνα, την Αττική, τον Αργοσαρωνικό ως ενιαίο προορισμό διακοπών και όχι μόνο ως συνεδριακό, citybreak και υποδοχής κρουαζιέρας προορισμό που προωθείται μέχρι σήμερα.

Σύνταγμα όχι από δωσιλόγους

Του Χρηστού Γιάνναρα

Για πρώτη φορά ένα όνομα, με κατακτημένη ευφημία στον πολιτικό στίβο, έρχεται να προστεθεί στις φωνές της κοινωνικής αγωνίας που ζητούν «επανεξέταση», «αναμόρφωση» του Συντάγματος. Αλλά όχι από τους βουλευτές αναθεώρηση, όχι από τις συντεχνίες συμφερόντων σε ρόλο σήμερα κομμάτων. Στο πρωτοχρονιάτικο φύλλο της «Κ» ο Στέφανος Μάνος έγραψε:

«Ασφαλώς χρειάζεται αναθεώρηση το Σύνταγμα. Μέσα στις διατάξεις του κρύβονται πολλές από τις αιτίες των προβλημάτων που αντιμετωπίζουμε σήμερα... Τα αίτια της διαμόρφωσης των συμπεριφορών που οδήγησαν στη σημερινή κρίση, στηρίζονται σε διατάξεις του Συντάγματος». Και πιο συγκεκριμένα: «Πολλά από τα αποκαλούμενα κοινωνικά κεκτημένα, πολλές ακαμψίες, η παντοδυναμία των συνδικάτων, η εύνοια προς μερικές κοινωνικές ομάδες». Κοντολογίς, σύνολη η πραγματικότητα «ενός κράτους που έχει προ πολλού πάψει να λειτουργεί».

Και την έκπληξη συνιστά η πρόταση του άρθρου: «Να ξεκινήσει η εξέταση του Συντάγματος και ο σχεδιασμός της αναμόρφωσής του μακριά από τη Βουλή, (να ξεκινήσει) από τους αριστείς της επιστήμης». Και επαναλαμβάνει: «Επιτακτική η επανεξέταση του Συντάγματος, όχι όμως από τους βουλευτές... Θα ήταν νομίζω μεγάλο λάθος να αφεθούν οι βουλευτές του ΠΑΣΟΚ και της Ν.Δ., μόνοι τους κάτω από την καθοδήγηση των βουλευτών συνταγματολόγων, να διαμορφώσουν το Σύνταγμα».

Ποια λογική δικαιολογεί τον αποκλεισμό των βουλευτών από την επανασύνταξη του Συντάγματος; Μα η χειροπιαστά αποδεδειγμένη ανικανότητα και ιδιοτέλεια των τάχα αντιπροσώπων του λαού, «το μηδενικό ενδιαφέρον των δύο κομμάτων (εξουσία) για το μέλλον της Ελλάδας... η μικροκομματική τακτική με μοναδικό στόχο το κομματικό όφελος».

Στο ίδιο φύλλο της «Κ» ο καθηγητής Στάθης Καλύβας σκιαγραφεί, με εύστοχη ιεράρχηση, τη συμπτωματολογία των συνθηκών αδιεξόδου μέσα στις οποίες «συναντούμε ως χώρα την αυγή της νέας δεκαετίας». Επισημαίνει ότι η «ανοχή των πολιτικών ηγεσιών (απέναντι στη βία και την αυθαιρεσία) έχει συντελέσει στην απαξίωση εννοιών όπως δημόσια τάξη, ποινή ή κύρωση». Όπως και το πραγματικά εφιαλτικό, αλλά σπάνια ομολογημένο ότι «η διαπαιδαγώγηση των νέων όπως και της κοινωνίας γενικότερα βρίσκεται στα χέρια ανθρώπων που διετέλεσαν οι ίδιοι στο παρελθόν κομματικοί χούλιγκαν και απλώς μεταλαμπαδεύουν τις αξίες τους». Δεν ζητάει ο Σ. Κ. αναθεώρηση του Συντάγματος από μη κομματικούς, αλλά συμπίπτει απολύτως στις διαπιστώσεις που θεμελιώνουν μια τέτοια απαίτηση.

Στο ίδιο φύλλο, η υποδειγματικής νηφαλιότητας δημοσιογραφική πένα του Κώστα Ιορδανίδη, διακινδυνεύει έμμεση, αλλά επώνυμη πιστοποίηση, εκφερόμενη με σχήμα υποθετικό: Ο (μη βουλευτής, ελέω μόνον αρχηγού) υπουργός Οικονομίας κ. Γιώργος Παπακωνσταντίνου «ενδιαφέρεται αποκλειστικά για τα συμφέροντα των δανειστών» της Ελλάδας (ποιος δεν το βλέπει;), «δεν έχει στόχο την έξοδο της χώρας από την κρίση». Κάποτε, όσο ακόμα λειτουργούσαν οργανικές συνδέσεις της πολιτικής με την κοινωνία, μια τέτοια καταγγελία από τέτοια γραφίδα έριχνε την κυβέρνηση. Το ίδιο θα γινόταν και με τις εξόφθαλμες διαπιστώσεις που παρέθετε πριν από μian εβδομάδα, στο χριστουγεννιάτικο φύλλο της «Κ», ο διευθυντής της Αλέξης Παπαχελάς: «Οι πολίτες αυτής της χώρας νιώθουν την απελπισία και δεν βλέπουν φως, μοιάζουν να βρίσκονται στο επίκεντρο μιας θύελλας και δεν είναι καθόλου σίγουροι ότι υπάρχει πυξίδα, καπετάνιος και εντέλει αντίπερα όχθη ασφαλής... Η χώρα έχει ένα διαλυμένο κράτος, δεν μπορεί να λύσει απλά προβλήματα όπως η διαχείριση των σκουπιδιών, τα πανεπιστήμιά της είναι τραγικά και όποια πέτρα κι αν σηκώσεις θα βρεις κάτι σάπιο από κάτω... Πρέπει να ξαναστήσουμε το ελληνικό κράτος, να βεβαιωθούμε ότι η ανομία δεν είναι πια ο κανόνας και να οργανώσουμε όλη τη χώρα σε άλλες βάσεις».

Είτε με διαπιστώσεις που υπαγορεύουν ένα κατεπείγον «πρέπει», είτε και με την άμεση πρόταση για την ανάγκη να συνταχθεί καινούργιο Σύνταγμα, συντονίζονται τα παραπάνω τέσσερα έγκυρα στον δημόσιο βίο ονόματα. Σίγουρα και πολλά ακόμα σοβαρά και ανιδιοτελή, που ο χώρος της επιφυλλίδας δεν αρκεί να τα περιλάβει. Αυτοί οι άνθρωποι έχουν δημόσια δεσμευθεί σε έναν ελάχιστο, αλλά έμπρακτο ξεσηκωμό να σωθεί η πατρίδα από την καταστροφή. Πρέπει με κάποιον τρόπο να επιστρατευθούν για μια σοβαρή σπουδή των δυνατοτήτων λύσης, εξόδου από το αδιέξοδο.

Καινούργιο Σύνταγμα, καινούργια άρθρωση και δομή του κράτους, καινούργιες οριοθετήσεις του

δημοσιοϋπαλληλικού υπουργήματος, καινούργιες προϋποθέσεις λειτουργίας του συνδικαλισμού, συνταγματικές προδιαγραφές δημοκρατικής οργάνωσης των κομμάτων. Αδύνατο να επιτευχθούν τέτοιοι στόχοι με ανέκδοτο, διεφθαρμένο, κλεptoκρατικό πολιτικό σύστημα και με πολιτικό προσωπικό προικισμένο σε ενδημικές καταστάσεις ψυχοπαθολογίας, ενοχικής δυσιλογίας ή διανοητικών αγκυλώσεων. Πώς θα παρακαμφθεί αυτή η δεδομένη, αντικοινωνική «μαύρη αντίδραση» χωρίς να καταλυθεί η δημοκρατία; Ποιος θα επιλέξει και με ποια κριτήρια τα μέλη μιας Συντακτικής Εθνοσυνέλευσης; Από ποιον θα κληθούν οι υπερκομματικοί συνταγματολόγοι (είδος υπό εξαφάνισιν στην Ελλάδα) να καθορίσουν προγραμματικούς όρους μιας (ούτε λίγο ούτε πολύ) παλιγγενεσίας;

Τουλάχιστον, όσους συγκλίνουν στην καταρχήν πρόταση για αναθεώρηση του Συντάγματος από μη βουλευτές, θα μπορούσε να αναλάβει την πρωτοβουλία να τους συναθροίσει σε κοινό έργο ένας φορέας επιστημονικός: ο Δικηγορικός Σύλλογος, η Ακαδημία Αθηνών, η Ένωση Δικαστών. Να τους προσφέρει τις δυνατότητες επιτελικής σπουδής και μελέτης, συστηματικής άρθρωσης συμπερασμάτων για το εφικτό ή το ανέφικτο της πρότασης. Ασφαλώς το εγχείρημα μοιάζει αφύσικο στο πλαίσιο δημοκρατικού πολιτεύματος και οι καρποί του θα αποτελέσουν «παγκόσμια πρώτη» στα πολιτικά χρονικά, αλλά εδώ μιλάμε για κατάσταση επειλούμενου εφιάλτη, όχι απλώς έκτακτης ανάγκης. Αν δεν υπάρξει εξωκομματική κοινωνική πρωτοβουλία με υπεύθυνο δημοκρατικό σχεδιασμό, το εναλλακτικό ενδεχόμενο είναι η φρίκη της ανευθυνότητας του τυχαίου γκρουπιούσκουλου που θα βρεθεί στην εξουσία.

Το Μνημόνιο δεν είναι απλώς δέσμη δημοσιονομικών μέτρων, αλλά πρόγραμμα βίαιου μετασχηματισμού της ελλαδικής κοινωνίας, όπως εκ παραδρομής αποκάλυψε ο εκπρόσωπος του ΑΝΤ Παλ Τόμαςεν («Κ» 14/12/2010). Δεν είναι λοιπόν η «δημοκρατία» που απειλείται. Κάθε πολίτης μη υποκείμενος σε κομματική εθελουφλία καταλαβαίνει ότι διακυβεύεται η ίδια η συλλογική μας ύπαρξη, και ότι με μόνες τις ελπίστοχες αναλύσεις της συντελεσμένης καυστροφής δεν σωζόμαστε. Χρειάζονται πρωτοβουλίες πράξης. Που μόνο θεσμοί εξ ορισμού επιφορτισμένοι με κορυφαίες κοινωνικές ευθύνες μπορούν να αναλάβουν.

Τέλος αντοχής, τέλος ανοχής

Της Τασουλας Καραϊσκακη

Η εγκληματικότητα απασχολεί τον μέσο Έλληνα περισσότερο από την οικονομική κρίση. Παρά την όποια αστυνόμευση νιώθει στην ουσία χωρίς προστασία. Και ο ηθικός πανικός, ο τρόμος για μια αναπάντεχη συναπάντηση με το κακό τα ισοπεδώνει όλα, δεν υπάρχουν κολαστήρια και νησίδες ησυχίας, ο κίνδυνος παραφυλάει πίσω από κάθε γωνία. Είναι αλήθεια ότι απ' όλα διαθέτει ο μπαξές του εγκλήματος.

Πολυσχιδή δίκτυα μικρο-παρανόμων που ζουν στο ημίφως της παραοικονομίας, από το παρεμπόριο, τη μαύρη εργασία, την ανταλλαγή αγαθών έναντι υπηρεσιών, τη διακίνηση ναρκωτικών, την πορνεία, τις κλοπές, την κλεπταποδοχή εμπορευμάτων, σε ένα περιβάλλον μαστιζόμενο από την εξαθλίωση, τον αποκλεισμό, τις διακρίσεις, το ζην επικινδύνως. Ένας σκοτεινός κόσμος από τον οποίο τα καθώς πρέπει άτομα του τακτοποιημένου κόσμου επωφελούνται για την αγορά αγαθών ή παράνομων ουσιών.

Πλοκάμια ανατολικο-ευρωπαϊκών και βαλκανικών μαφιών, που δρουν αθέατα με έδρα την Ελλάδα και ασχολούνται με τη βαριά βιομηχανία του εγκλήματος, εκτελέσεις, εμπόριο όπλων, λευκής σαρκός, ναρκωτικών, με πολύ σκληρά μέλη, που ξεκληρίζονται μεταξύ τους στους δρόμους των μεγαλουπόλεων. Συμμορίες εγχώριων εκβιαστών που λυμαίνονται τις επιχειρήσεις της νύχτας μισθοδοτώντας πλήθος αστυνομικών.

Εκτεταμένα δίκτυα οικονομικού εγκλήματος, που αναπτύσσονται μέσα από αφανείς διαύλους και μολύνουν μεγάλο κομμάτι της νόμιμης επιχειρηματικότητας. Ο πακτωλός μαύρου χρήματος που αποκτάται περνάει, ανεμπόδιστα, από χέρι σε χέρι, από χώρα σε χώρα και ξεπλένεται, παρά τους αυστηρούς νόμους. Το οικονομικό έγκλημα αποτελεί μια υπόγεια λερναία ύδρα, που για να συντηρηθεί χρησιμοποιεί κοινούς κακοποιούς, συνδέοντας ευυπόληπτα και υπεράνω υποψίας μέλη της κοινωνίας με τον υπόκοσμο.

Όμως δεν είναι αυτή η εγκληματικότητα που απασχολεί τον πολίτη, μολονότι τον εμπλέκει εν αγνοία του. Είναι η λεγόμενη μικροεγκληματικότητα, κλοπές τσαντών, πορτοφολιών, διαρρήξεις σπιτιών, μαγαζιών, ληστείες, η οποία σήμερα έχει λάβει και ακραία αιμοσταγή χαρακτηριστικά οργανωμένου εγκλήματος. Αδιστακτοί κακοποιοί σαρώνουν τις πόλεις και την επαρχία και δολοφονούν για μερικά ευρώ υπαλλήλους, ηλικιωμένους στα κρεβάτια τους, άτυχους πολίτες μέσα στο κουκούλι του σπιτιού ή του μαγαζιού τους. Το φαινόμενο -αναμενόμενο σε εποχή παρατεταμένης και εκτεταμένης κοινωνικο-οικονομικής κρίσης- συχνά, από ιδεολογική αγκύλωση, υποβαθμίζεται, ή πάλι διογκώνεται οδηγώντας σε σκοταδιστικό τρόπο.

Η Ελλάδα δεν είναι η χώρα με τη χαμηλότερη εγκληματικότητα. Άτομα πωρωμένα από τον ευτελισμό, τις ανισότητες, τους αδυσώπητους ανταγωνισμούς, την ανομία, δραπετές, τρόφιμοι φυλακών σε άδεια, εισαγόμενοι κακοποιοί επιδίδονται σε άγριες λεηλασίες. Καθημερινά, κλέφτες και αστυνόμοι αναμετριοούνται, όχι σπάνια με ήττα των δευτέρων και αρκετά ανυποψίαστα θύματα.

Σίγουρα χρειάζεται ένας άλλος τρόπος οργάνωσης της Αστυνομίας, αλλά και πρόληψη. Το έγκλημα απομακρύνεται με την εργασία, την πρόνοια, την παιδεία, τη συνεκτική κοινωνία. Κι ό,τι μπορεί να διασωθεί από ανοχή και ψυχραιμία. Η λογική μέσα σε μια αντίξοχη καθημερινότητα είναι κάτι εξαιρετικά εύθραυστο. Μα εν τέλει ισχυρό, ισχυρότερο από την ακόρεστη ωμότητα του εγκλήματος.

Του Αλέξη Παπαδά

ἡ ἀρχὴ κατὰ τὴν

!noitidnoS otat eht ot

τον καλύτερο μας εαυτό.

[illegible]

Διακομματική κατά φαινομένων βία

Εντός της ερχόμενης εβδομάδας η πρώτη συνεδρίαση, όπως ανακοίνωσε χθες ο πρωθυπουργός

Του Βασιλή Νεδού

Τη σύσταση διακομματικής επιτροπής της Βουλής, ως ένα πρώτο βήμα για την καταπολέμηση της ενδημικής βίας, προανήγγειλε χθες ο κ. Γ. Παπανδρέου, με αφορμή και τα τελευταία περιστατικά εναντίον βουλευτών του κυβερνώντος κόμματος. Η επιτροπή αυτή θα θέσει το πλαίσιο της συνολικής συζήτησης, το οποίο όπως χθες περιέγραψε ο πρωθυπουργός θα περιλαμβάνει όλες τις εκφάνσεις της βίας τον τελευταίο καιρό: τα επεισόδια κατά των βουλευτών, την καλύτερη οργάνωση των δημόσιων συγκεντρώσεων, τη σωστή λειτουργία της αστυνομίας, αλλά και τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των πολιτών.

Τις διαδικασίες για τη σύσταση της διακομματικής θα προχωρήσει, όπως προβλέπεται, ο κ. Φιλ. Πεισιάνικος. Η σύσταση δεν πρόκειται να αργήσει και εντός της ερχόμενης εβδομάδας θα γίνουν οι πρώτες συνεδριάσεις. Ο χρονικός ορίζοντας της Επιτροπής δεν θα ξεπερνάει τον ένα μήνα, στο τέλος του οποίου θα πρέπει να κατατεθεί έκθεση και σειρά μέτρων που θα προτείνονται για την αντιμετώπιση της βίας. Ο κ. Παπανδρέου αφιέρωσε μεγάλο κομμάτι της εισήγησής του στη βία. Υπήρξε ιδιαίτερα οξύς καθώς ζήτησε απ' όλους να τεθούν προ των ευθυνών τους, προειδοποιώντας ότι «μια ευνοούμενη πολιτεία δεν μπορεί να δεχθεί «αυθόρμητη» ή οργανωμένη βία». Προειδοποίησε ότι ιστορικά ο αντικοινοβουλευτισμός οδήγησε στην αμφισβήτηση των θεσμών και εν τέλει στην «αντιδημοκρατική εκτροπή».

Ο πρωθυπουργός απέδωσε τη βία και στις συνθήκες που έχει διαμορφώσει η κρίση (μίλησε για την ανάγκη να διατηρηθεί η κοινωνική συνοχή), αλλά δεν παρέλειψε να αφήσει αιχμές εναντίον ακραίων πολιτικών ομάδων, ακόμη και κατά των ΜΜΕ. Ενδεικτικά μίλησε για υποκινούμενες βιαιοπραγίες από πολιτικές ομάδες, «πρόσωπα που απεγνωσμένα αναζητούν προσωπικό πολιτικό ρόλο, αλλά και από ορισμένους διαμορφωτές της κοινής γνώμης που απίζονται από τα ΜΜΕ». Ο πρωθυπουργός διέβλεψε μάλιστα τον κίνδυνο η εκτεταμένη αυτή βία να υπονομεύσει τα ίδια τα θεμέλια της Δημοκρατίας, καθώς, όπως είπε, ιδίως οι επιθέσεις εκείνες οι οποίες στρέφονται κατά του Κοινοβουλίου και των βουλευτών «αικρωτηριάζουν τη Δημοκρατία και υπονομεύουν τις ατομικές ελευθερίες».

Ο κ. Παπανδρέου επέσπευξε και τον κίνδυνο η διάχυση αυτή της βίας να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για ακόμη μεγαλύτερη ανομία και ανασφάλεια που υποσκάπτουν τη θέση των αδυνάτων αλλά και της πορείας της χώρας εν γένει. «Αυτή είναι βαρβαρότητα. Δεν είναι Δημοκρατία», πρόσθεσε. Ο πρωθυπουργός είπε επίσης ότι δεν υπάρχουν μαγικές λύσεις, σωτήρες και έξωθεν παρεμβάσεις, διότι έτσι υπονομεύονται τα εθνικά συμφέροντα και καταπατούνται τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα. «Οι αποκλεισμοί», ανέφερε ο κ. Παπανδρέου κλείνοντας το τμήμα της εισήγησής του για τη βία και τα αποτελέσματά της, «η προσπάθεια ιδεολογικής τρομοκρατίας, δεν έχουν θέση στη Δημοκρατία, ούτε σε δημόσιους χώρους, ούτε στα πανεπιστήμια, ούτε στο κράτος, ούτε στις πλατείες, ούτε στις γειτονιές, ούτε στα Μέσα Ενημέρωσης».

Εκτός του μείζονος αυτού θέματος, ο κ. Παπανδρέου επανέλαβε την προσήλωσή του στις μεταρρυθμίσεις, αναφερόμενος μάλιστα ιδιαίτερα στην ανάγκη για μεγάλες τομές στην Παιδεία. Απέστειλε και ένα έμμεσο μήνυμα προς τους απεργούντες οδηγούς ταξί, καθώς αναφέρθηκε στην περυσινή επιμονή της κυβέρνησης στο άνοιγμα του κλάδου των επαγγελματικών φορηγών. Οι ρυθμοί παραγωγής νομοθετικού έργου δεν πρόκειται να κοπάσουν εντός του θέρους, γι' αυτό και κάθε εβδομάδα θα συνεδριάζει η Κυβερνητική Επιτροπή. Το όργανο αυτό θα συγκληθεί και σήμερα το απόγευμα με σκοπό την ιεράρχηση των προτεραιοτήτων για τις επόμενες 90 ημέρες.

Σκορπισμένες δεκαετίες

Του Παντελη Μπούκαλα

Αναρίθμητες λέξεις θυσιάστηκαν στον αχόρταγο βωμό των εντυπώσεων, την ώρα του άγριου παζαριού και ενώ υποτίθεται ότι, με την Ελλάδα καταποντιζόμενη, οι υποψήφιοι σωτήρες θα έπρεπε να αρθούν στο ύψος των περιστάσεων και όχι στο δυσθεώρητο ύψος του άγριου κομματισμού. Από όλες αυτές τις λέξεις, ελάχιστες είχαν βάρος μεγαλύτερο της ελαφρότητας. Και παραδόξως, κάποιες ειπώθηκαν από τον κ. Παπανδρέου, που η σχέση του με την κυριολεξία είναι όση και η σχέση του με την αντιεξουσία ή του κόμματός του με τον σοσιαλισμό.

Στην ομιλία του λοιπόν στη Βουλή, στις 4 Νοεμβρίου, με την οποία ζήτησε την ψήφο των βουλευτών του ώστε να φύγει μένοντας ή να μείνει φεύγοντας, ο αρχηγός του ΠΑΣΟΚ δήλωσε, αίφνης αυτοκριτικός και γενικώς επικριτικός για το πολιτικό σύστημα, ότι ο ίδιος και η κυβέρνησή του «πληρώνουν τον λογαριασμό δεκαετιών αμεριμνησίας, λαϊκισμού, ανομίας, αδιαφάνειας, διαπλοκής, πελατειακών σχέσεων και αδιαφορίας για το Δημόσιο». Ας κάνουμε λοιπόν κι εμείς τους δικούς μας λογαριασμούς. Και πρώτα ας μετρήσουμε τις πληγές: αμεριμνησία, λαϊκισμός, ανομία, αδιαφάνεια, διαπλοκή, πελατειακές σχέσεις, αδιαφορία για το Δημόσιο, το όλον εφτά? δηλαδή, για να παρηγοριόμαστε, λιγότερες από τις πληγές του Φαραώ, άρα μπορούμε να ελπίζουμε ότι ο «Θεός της Ελλάδας» δεν απέστρεψε ακόμα το βλέμμα του από τη χώρα της θρυλούμενης προτιμήσεώς του.

Λογαριασμός δεύτερος. Για να μετράει τον χαμένο χρόνο της Ελλάδας με τις δεκαετίες και όχι με τα έτη, ο κ. Παπανδρέου περιλαμβάνει και τις κυβερνητικές θητείες του κόμματός του στις θητείες που κατέφαγαν το σώμα της χώρας. Με δεδομένο μάλιστα ότι στις τρεις τελευταίες δεκαετίες, από το 1981 μέχρι σήμερα, το κόμμα του κ. Παπανδρέου κυβερνούσε στις δύο και κάτι παραπάνω, το μερίδιό του στην καταστροφή είναι τεράστιο.

Όσο για το προσωπικό του μερίδιο στα όσα καταμαρτυρεί στο πολιτικό σύστημα (επαναλαμβάνω: αμεριμνησία, λαϊκισμός, ανομία, αδιαφάνεια, διαπλοκή, πελατειακές σχέσεις, αδιαφορία για το Δημόσιο), ας ξαναμιλήσουν οι αριθμοί: Βουλευτής ήδη από το 1981 και αδιαλείπτως μέχρι σήμερα, ο αρχηγός του ΠΑΣΟΚ πρωτοσξιώθηκε να λάβει υφυπουργικό θώκο (του Πολιτισμού) το '81. Ενάμιση χρόνο στο Πολιτισμό, δύο στο Παιδείας ως υφυπουργός, ένα στο Εξωτερικών ως υφυπουργός επίσης, δύο στο Παιδείας ως υπουργός πια, τρία στο Εξωτερικών ως αναπληρωτής και πέντε ως υπουργός, συν δύο ως πρωθυπουργός, σύνολο έτη δεκαέξι και μισό. Χονδρικώς δηλαδή δύο δεκαετίες εξουσίας σε όλες τις πασοκικές κυβερνήσεις, αλλά και διαρκής εξ αίματος γνώση όλων όσα συνέβαιναν σε κάθε πεδίο του κόμματός του και των κυβερνήσεών του. Τόσα χρόνια, λοιπόν, τίποτα δεν είχε δει ο κ. Παπανδρέου από αμεριμνησία, λαϊκισμό, ανομία, αδιαφάνεια, διαπλοκή, πελατειακές σχέσεις και αδιαφορία για το Δημόσιο; Τίποτα δεν είχε ακούσει;

Ανοχή στον εφιάλτη

Της Μαρίας Κατσουνακη

Αύριο συμπληρώνονται δύο χρόνια από τις 4 Δεκεμβρίου του 2009, όταν ο 15χρονος Σόλων Καρυδάκης, ενώ περνούσε μια διάβαση στην Κηφισίας, χτυπήθηκε και εγκαταλείφθηκε από Ι. Χ. που παραβίασε τον κόκκινο σηματοδότη, τρέχοντας με ιλιγγιώδη ταχύτητα.

Προχθές, αποκαλύφθηκε στη Θεσσαλονίκη ότι περισσότερα από 100 άτομα εμπλέκονται σε υπόθεση έκδοσης πλαστών διπλωμάτων οδήγησης. Γιατροί, υπάλληλοι στην υπηρεσία συγκοινωνιών, ιδιοκτήτες σχολών οδήγησης, κ. ο. κ., μακριός ο κατάλογος της συμμετοχής στην κερδοφόρα παρανομία. Υποψήφιοι οδηγοί αγοράζαν τα διπλώματα πληρώνοντας από 200 έως και 3.300 ευρώ για το καθένα, ανάλογα με την περίπτωση. Οι έρευνες στα αρχεία της Διεύθυνσης Συγκοινωνιών ανατολικής Θεσσαλονίκης είχαν πλούσια σοδειά. Ευτυχώς, δεν πρόλαβαν «άγνωστοι» να τα κάψουν, για να εξαφανίσουν τα στοιχεία, όπως συνέβη πριν από έξι χρόνια στη Διεύθυνση Μεταφορών της Νομαρχίας Αθηνών στον Χολαργό...

Πού διασταυρώνονται, όμως, τα δύο γεγονότα; Ο τραγικός θάνατος ενός παιδιού με μια συνάντησις απατεώνων; Βέβαια, δεν πρόκειται για «απατεώνες» που κάνουν μικροεξυπηρητήσεις με στόχο το μαύρο χρήμα... Το σχετικό κύκλωμα είναι εκτεταμένο και λειτουργεί με όρους μαφίας. (Δεν καταλάβαμε τυχαία την 80ή θέση της παγκόσμιας λίστας -σε σύνολο 183 χωρών- στη φετινή έκθεση του οργανισμού «Διεθνής Διαφάνεια» που αφορά στη διαφθορά, μαζί με την Κολομβία, το Μαρόκο, το Ελ Σαλβαδόρ...)

Είναι κοινός τόπος ότι τα τροχαία στη χώρα μας οφείλονται, σε μεγάλο βαθμό, στην οδική συμπεριφορά των Ελλήνων. Ο τρόπος που δίνονται τα διπλώματα οδήγησης δεν παίζει άραγε πρωταγωνιστικό ρόλο στον συντριπτικά υψηλό αριθμό θυμάτων -σε σχέση με τα άλλα ευρωπαϊκά κράτη- που θρηνούν καθημερινά οι ελληνικές οικογένειες;

Γιατί δεν είναι εγκληματική η πράξη εκείνων που σπλίζουν με πλαστά διπλώματα μη οδηγούς και στον ίδιο ακριβώς βαθμό εγκληματική και η συμμετοχή στην πλεκτάνη της άλλης πλευράς; Των κατά φαντασία οδηγών δηλαδή, που πληρώνουν για να αποκτήσουν ένα δίπλωμα;

Ελαφρά τη καρδία, με κάθε τρόπο, πλειοδοτούνται στρατιές οδηγών - δολοφόνων, που αργά ή γρήγορα θα «συναντηθούν» με τα θύματά τους. Χωρίς να ενέχονται λιγότερο σε αυτή την αθλιότητα και όσοι συνεργάζονται με το διεφθαρμένο σύστημα για να χρισθούν απρόσκοπτα διπλωματούχοι.

Ο 15χρονος Σόλων Καρυδάκης μπορεί να σκοτώθηκε από έναν καθόλα νόμιμο οδηγό. Αυτό δεν αποτελεί εξαίρεση αλλά μέρος της ίδιας αλυσίδας. Ενός εφιάλτη εδραιωμένου στην ανομία, στην ασυδοσία, στην αδιαφορία, στην ανοχή όλων μας.

Υπερυπουργείο Διά Βίου Διαφθοράς

Της Μαρίας Κατσουνακη

Στημένα, μίζες, κόλπα, μαφίες, παράνομα κυκλώματα, συμμορίες. Παντού. Διατρέχουν το Δημόσιο και το συνδέουν με τον ιδιωτικό τομέα. Εμφανίζονται κάθε τόσο στην ειδησεογραφία ως «αποκαλύψεις» που περιγράφουν την πλήρη λειτουργία ενός άλλου κράτους που ζει με τις ευλογίες, την αμέριστη συμμετοχή και στήριξη του επίσημου κράτους. Στη «βαθιά διάβρωση του φοροελεγκτικού μηχανισμού» συμβάλλει ένα πλέγμα θεσμών, εξουσιών, παραγόντων, παραγοντίσκων, διαμεσολαβητών, υπαλλήλων, επαγγελματιών διαφόρων ειδικοτήτων, κ.ο.κ.

Πορευόμαστε λοιπόν ένας κλονισμένος λαός, με κλονισμένη εμπιστοσύνη για κάθε συναλλαγή: από τη Δικαιοσύνη, μέχρι την εφορία, μέχρι το συνοικιακό πρατήριο καυσίμων. Τι συνέπειες έχουν για την κοινωνία η καχυποψία, ο φόβος και ο θυμός, που διαβρώνουν καθημερινά την όποια επαφή του πολίτη με τον συμπολίτη του; Όταν ένα πρωινό σε ένα δημόσιο ταμείο, στην πολεοδομία, στα τελωνεία, οπουδήποτε, οποιαδήποτε εξόρμηση δηλαδή για τη διευθέτηση μιας υποχρέωσης ή εκκρεμότητας, προϋποθέτει ειδική ψυχική (και όχι μόνο) προετοιμασία; Όταν μια απλή, διεκπεραιωτική διαδικασία μετατρέπεται σε δύσκολη, στρατηγική απόβαση στα γρανάζια ορατών ή αόρατων μηχανισμών; Ή καταλήγει σε δυσβάσταχτη περιπέτεια, με εκνευρισμό, δυστροπία (εκατέρωθεν, εξυπηρετούμενων και εξυπηρετούντων), εκρήξεις μπροστά σε ταμεία, που στην έξοδο της ημέρας συνθέτουν ένα -ακόμη- αφήγημα για την καφκική γραφειοκρατία, τη μαφιόζικη συμπεριφορά, την αναγκαστική λύση «φακελάκι», ή... ή...;

Η διά βίου διαφθορά αποδεικνύεται η ανθεκτικότερη σχέση εξουσίας, το υπερυπουργείο της νεοελληνικής πολιτικής και κοινωνικής πραγματικότητας. Όμως πρέπει να κάνουμε ένα επόμενο βήμα από τη διαπίστωση, από τη δημοσίευση ονομάτων μεγαλοοφειλετών του Δημοσίου, από τη δημοσιοποίηση εντυπωσιακών περιστατικών φοροδιαφυγής ή οικονομικής διαπλοκής. Η απρόσκοπτη ενημέρωση δεν αρκεί, αν δεν υποστηριχθεί από όλο και περισσότερους ανθρώπους που θα είναι διατεθειμένοι να «βγάλουν τα κάστανα από τη φωτιά», γιατί θα είναι η μόνη επιλογή τους.

Όσο το σύστημα ανανεώνει την ισορροπία του στην ανομία, ως οικεία και συνήθη τακτική, οι όποιες προσπάθειες ελέγχου είναι τυφλές και αποσπασματικές. Οι αλλαγές, αργές πάντα και βασανιστικές, χρειάζονται ευρεία συμμετοχή: από εκείνους που ασκούν την εξουσία έως τους συναλλασσόμενους στο γκισέ πολίτες. Μηνύματα δεν στέλνει μόνο η επιβολή της νομιμότητας αλλά και η ανοχή της ανομίας.

Αίσθημα δικαίου

Κάτι έχει αλλάξει επιτέλους στον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουν η ελληνική Δικαιοσύνη και οι διοικητικές αρχές την ανομία από την πλευρά ισχυρών επιχειρηματιών, πολιτικών, αθλητικών παραγόντων κ.ά. Δεν είναι τυχαίο πως μέσα σε μερικούς μήνες βρέθηκαν προφυλακισμένοι ή καταδικασμένοι στις φυλακές άνθρωποι που προκαλούσαν για χρόνια με τη συμπεριφορά τους, χωρίς ποτέ να πληρώσουν για τα εγκλήματα που διέπραξαν. Είναι προφανές πως μια νέα γενιά δικαστικών κάνει τη δουλειά της αθόρυβα και με επαγγελματισμό. Θα πρέπει να αποτελέσουν παράδειγμα προς μίμηση για όλους και βεβαίως για ορισμένους συναδέλφους τους οι οποίοι δεν διακρίνουν την κόκκινη γραμμή ανάμεσα στην απονομή δικαιοσύνης και στον εύκολο εντυπωσιασμό ή στην ωμή πολιτική παρέμβαση. Εν πάση περιπτώσει, για την κοινή γνώμη η επιβολή του νόμου έναντι όλων μπορεί να καθυστέρησε, αλλά βοηθάει ώστε να εδραιωθεί ένα αίσθημα δικαίου στη χώρα.

Μόνο το κράτος

Η εγκληματικότητα και η ανομία σε ορισμένες γειτονιές των Αθηνών και άλλων πόλεων έχουν ξεπεράσει κάθε όριο. Οι κάτοικοι βρίσκονται σε απόγνωση, λόγω της απουσίας του κράτους και του ανεξέλεγκτου φαινομένου των λαθρομεταναστών. Σαν να μην τους έφταναν, όμως, τα σοβαρά προβλήματα, οι ταλαιπωρημένοι αυτοί συμπολίτες μας βλέπουν τις γειτονιές τους να μετατρέπονται σε πεδία αντιπαράθεσης ακροδεξιών και ακροαριστερών συμμοριών. Το κράτος και μόνον το κράτος έχει την ευθύνη για τον νόμο και την τάξη. Όσα συνέβησαν προχθές στην πλατεία Αμερικής και όσα συμβαίνουν καθημερινά σε άλλες γειτονιές και πόλεις σηκώνουν τη χώρα σε ένα κατήφορο βίας και ανομίας. Σύντομα, υπάρχει κίνδυνος, να έχουμε και νεκρούς από συμπλοκές ακραίων ομάδων και την τυφλή βία εναντίον μεταναστών.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ

«ΤΟ ΒΗΜΑ»

ΤΟ ΒΗΜΑ

Ενότητες

Η χώρα στρίβει...

Πρεσβυτέρης Γιάννης

Εκκινώντας τον καινούργιο χρόνο, για ένα μόνο πράγμα μπορώ να δηλώσω βέβαιος: έφτασε πλέον η ώρα να ανακρίνουμε σκληρά τις βεβαιότητές μας. Να τις ανακρίνουμε πιστικά και καθημερινά, χωρίς επιείκεια και χωρίς επιφυλάξεις. Διότι ο νέος κόσμος που εκκολάπτεται γύρω μας, ένας κόσμος μπερδεμένος και διφορούμενος, επιδέχεται πολλαπλές αναγνώσεις και αντιφατικές ερμηνείες. Από τη Γάζα και τα Εξάρχεια ως τη Γουόλ Στριτ.

Ακούω, ας πούμε, τους αβανταδόρους της «κοινωνικής εξέγερσης των νέων». Μιας εξέγερσης που, όπως φαίνεται, εκδηλώνεται καθημερινώς πλην εορτών, αργιών και εκπαιδευτικών διακοπών. Αλλά δεν ακούω να λέγεται ότι, την ίδια στιγμή, συσσωρεύονται καθημερινά τα συστατικά της μεγαλύτερης συντηρητικής αναδίπλωσης που έχει γνωρίσει η ελληνική κοινωνία. Μιας αναδίπλωσης η οποία δεν υλοποιήθηκε ακόμη σε πολιτικό επίπεδο επειδή καμία κομματική δύναμη και κανένας πολιτικός δεν έχει τη διάθεση ή τις προδιαγραφές να την εκφράσει.

Όλες οι έρευνες και όλες οι συναναστροφές στέλνουν τα ίδια μηνύματα. Ένα μεγάλο μέρος της ελληνικής κοινωνίας διαπερνάται από φόβο, ανησυχία, ανασφάλεια για το μέλλον του και για το μέλλον των παιδιών του.

Ένα μεγάλο μέρος της ελληνικής κοινωνίας αισθάνεται προσβεβλημένο από την ανομία, την αταξία, την ακαταστασία, την ακυβερνησία και την αναποτελεσματικότητα που βασιλεύουν.

Ένα μεγάλο μέρος της ελληνικής κοινωνίας έχει συνδέσει εδώ και μερικά χρόνια το πεδίο της πολιτικής με προστάγματα ηθικής και απαιτήσεις σεμνοτυφίας. Για σκεφτείτε: το πρότυπο του καλού πολιτικού δεν είναι πια η αποτελεσματικότητα αλλά «η σεμνότητα και η ταπεινότητα».

Ένα μεγάλο μέρος της ελληνικής κοινωνίας αισθάνεται απροστάτευτο και αφύλαχτο στον κόσμο που πρέπει να ζήσει. Τρομαγμένο απέναντι στην παγκοσμιοποίηση. Απροετοίμαστο στον ανταγωνισμό. Ασύμβατο με τη σύγχρονη εποχή.

Μια συντριπτική πλειοψηφία της ελληνικής κοινωνίας δηλώνει έλλειψη εμπιστοσύνης στην πολιτική τάξη, στους θεσμούς της δημοκρατίας, στη συντεταγμένη πολιτεία, στους παράγοντες και στους μηχανισμούς της οικονομίας, στα μέσα ενημέρωσης. Πράγμα που σημαίνει ότι αυτή η συντριπτική πλειοψηφία στερείται

σημείων αναφοράς, αποδοχής και έμπνευσης. Στερείται εκπροσώπησης.

Συγχωρέστε με αλλά τίποτε από όλα αυτά δεν προσιωνίζεται προοδευτικές αναζητήσεις και ανησυχίες. Το αντίθετο: την κοινωνία διαπερνούν αιτήματα αναδίπλωσης και αισθήματα συντηρητισμού. Η ελληνική κοινωνία δεν ανοίγει, κλείνει! Και οι κυρίαρχες τάσεις και εντάσεις τη σπρώχνουν να κλείσει ακόμη περισσότερο.

Απορώ που οι ατζέντηδες της «εξέγερσης» αδυνατούν να αντιληφθούν ότι ακόμη και τα πρόσφατα δραματικά γεγονότα πρώτα θύμωσαν και μετά δίχασαν. Οτι έφεραν στο προσκήνιο τους νέους, ναι! Αλλά και ένα αποκρουστικό συνονθύλευμα ανεξέλεγκτων πλιατσικολόγων, αγράμματων συνδικαλιστών, αδίστακτων δημοσιογράφων και ασυνείδητων παρουσιαστών. Όλων αυτών που κολακεύουν και εμπορεύονται τους νέους με όρους τηλεοπτικού πρωινάδικου ή Βουλής των Εφήβων.

Και ότι απέναντι σε αυτή την ετερόκλητη και αποκρουστική συμμαχία της υστέρησης και της καθυστέρησης υπάρχει μια κοινωνία που ασφυκτιά, που αγανακτεί, που εξοργίζεται. Που δεν θέλει να ζει σε συνθήκες καθημερινού εμφυλίου. Που δεν βλέπει το παρόν και το μέλλον μέσα από τις φαντασιώσεις του παρελθόντος. Που δεν θέλει τα παιδιά της να γίνουν όμηροι κανενός και που είναι έτοιμη να στραφεί σε όποιον της το διασφαλίσει.

Η χώρα στρίβει. Αλλά στρίβει σε διαφορετική κατεύθυνση από αυτήν που της δείχνουν οι πολιτικοί, τα κόμματα, τα μέσα ενημέρωσης... Η χώρα φοβάται, ανησυχεί, αγανακτεί, δυσκολεύεται. Η χώρα δυσφορεί με τον εαυτό της. Και επειδή η Ελλάδα δεν διαθέτει κανέναν *Σαρκοζί* για να εκφράσει το αίτημα της αναδίπλωσης με πολιτικούς όρους, δεν σας κρύβω ότι με τρομάζει ποιοι άλλοι και μέσα από ποιους δρόμους θα προσπαθήσουν να το οικειοποιηθούν και να το εκμεταλλευθούν.

Σπύρος Λαμπρόπουλος

© Δημοσιογραφικός Οργανισμός Λαμπράκη Α.Ε

Το σύνολο του περιεχομένου και των υπηρεσιών του site διατίθεται στους επισκέπτες αυστηρά για προσωπική χρήση. Απαγορεύεται η χρήση ή επανεκπομπή του, σε οποιοδήποτε μέσο, μετά ή άνευ επεξεργασίας, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

οτι έχει επιανταώσει οια εαληντορρικα

«Η Ελλάδα αιώ ηγέτιδα χώρα στην ευρύτερη περιοχή έχει γίνει προβληματική χώρα, ενώ υπάρχει διάχυτη η αίσθηση ότι έχει ανύπαρκτο ρόλο διεθνώς με σοβαρά ερωτήματα για το κύρος μας», ανέφερε ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ Γιώργος Παπανδρέου στη διάρκεια της, υπό την προεδρία του, συνεδρίασης του επιτελικού κύκλου εξωτερικής πολιτικής του Κινήματος.

Ο κ. Παπανδρέου ανέφερε ότι η προαναφερθείσα αίσθηση εντείνεται αιώ τις εξελίξεις στην οικονομία και «την ανομία στο κράτος».

Πρόθεσε, μάλιστα, ότι η παρουσία μας «στην ΕΕ είναι αιώ ανύπαρκτη έως προβληματική, ενώ δεδομένη είναι και η αουοία της Ελλάδας αιώ τις περιφερειακές εξελίξεις στη Μέση Ανατολή, τον Καύκασο, στα δε εαληνοτορρικά έχει επαναταυθεί η κυβέρνηση».

Στη διάρκεια της συνεδρίασης συζητήθηκαν και θέματα άμυνας, με τον κ. Παπανδρέου να τονίζει ότι «προτεραιότητα δεν μπορεί να είναι νέοι εξοπλισμοί, αλλά η ενδυνάμωση του αξιόμαχου των Ενόπλων Δυνάμεων» και να προσθέτει ότι «στις πρόσφατες κρίσεις (των Ενόπλων Δυνάμεων) υπήρξε διάχυτος κομματισμός».

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

© Δημοσιογραφικός Οργανισμός Αστυπόμεν η.Ε.

Το σύνολο του περιεχομένου και των υπηρεσιών του site διατίθεται στους επισκέπτες αυσημό για προσωπική χρήση. Απαγορεύεται η χρήση ή επανέκδοσή του, σε οποιοδήποτε μέσο, μετά ή άνευ επεξεργασίας, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

ΤΟ ΒΗΜΑ

Πολιτική

Επίθεση στην κυβέρνηση

**Ανύπαρκτη έως προβληματική η
παρουσία της Ελλάδας στην ΕΕ, τόνισε ο
Γ. Παπανδρέου**

Επίθεση στην κυβέρνηση εξαπέλυσε ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ, Γ. Παπανδρέου κατά τη συνεδρίαση του ευρωπαϊκού κύκλου εξωτερικής πολιτικής του Κινήματος.

«Ανύπαρκτος ο ρόλος της Ελλάδας διεθνώς», τόνισε, ενώ κατηγορήσε την κυβέρνηση

ΤΟ ΒΗΜΑ

Γνώμες

Το γκέτο των Αθηνών

Ίσως δεν ταιριάζει στο πολιτικό κλίμα των ημερών, αλλά οι βραδινές κυριακάτικες εικόνες των οδών Μενάνδρου και Γερανίου δεν επιτρέπουν αναστολές.

Οποιος ανυποψίαστος οδηγός πέρασε από εκεί σχετικά νωρίς, στις 8.30 το βράδυ της περασμένης Κυριακής, θα ένιωσε τουλάχιστον ανασφάλεια, όσο ψύχραιμος κι αν ήταν.

Στριβοντας στην οδό Μενάνδρου αντιλαμβάνεται ο καθείς το άναρχο πολύχρωμο πλήθος και αισθάνεται ότι οι διαθέσεις δεν είναι οι καλύτερες.

Περίπου 2.000 νέοι αφρικανοί και ασιάτες, ανακατεμένοι με ανθρώπινες σκιές χρηστών ηρωίνης, κινούνται ή σταθμεύουν δεξιά και αριστερά, κατά μήκος των δύο συνεχόμενων δρόμων, ανάμεσα σε εμπορεύματα και συναλλαγές κάθε είδους.

Πολύβουο το ετερογενές πλήθος, εμφανώς επιθετικό, παρατηρεί τους «τολμητές» που εισέρχονται στην ελεύθερη και άνομη ζώνη, αναζητώντας παράθυρα ανοιχτά, πόρτες ξεκλειδωτες και τσάντες ξεχασμένες.

Και όταν προσφέρονται τέτοιες ευκαιρίες, χέρια μπαίνουν απ' τα ανοιχτά παράθυρα, πόρτες ανοίγουν, τσάντες, κινητά και πορτοφόλια αρπάζονται εν μέσω πανηγυρισμών.

Και αν τα θύματα κάνουν το μοιραίο λάθος και εξέλθουν των οχημάτων, τους περιμένουν τρικλοποδιές, ύβρεις και προπηλακισμοί.

Σε αυτό το κλίμα, σ' αυτή την ατιμόφαιρα, η έξοδος από την οδό Μενάνδρου γίνεται αγωνιώδης και η κάθοδος στην Πειραιώς λυτρωτική.

Κακά τα ψέματα, η Αθήνα απέκτησε στο κέντρο της μια εκτεταμένη και διαρκώς επεκτεινόμενη ζώνη ανομίας και παρανομίας, όπου ανθούν η αλήθ παραβατικότητα, οι μικροκλοπές, η εκμετάλλευση γυναικών, η προστασία, αλλά και η βαριά εγκληματικότητα των ναρκωτικών, των συμμοριών, των συγκρούσεων και των φονικών.

Τα πάντα μπορεί να γεννήσει αυτή η ζώνη. Απ' τα απλούστερα μέχρι τα πιο σύνθετα. Μπορεί να εξελιχθεί βαθμιαία σε υγειονομική βόμβα ή σε ελεύθερη περιοχή για κάθε

σέχτα εγκληματική ή θρησκευτικο-πολιτική.

Οπως και να έχει, η γιγάντωσή της δεν μπορεί να είναι ανεκτή. Καμία ευρωπαϊκή πρωτεύουσα δεν έχει τέτοια ζώνη στο κέντρο της.

Μέχρι τώρα οι Αρχές απλώς παρατηρούν. Ο Δήμος Αθηναίων κάνει πως δεν βλέπει και η Αστυνομία δρα πυροσβεστικά, μόνο όταν έχει να αντιμετωπίσει πολύ σκληρά περιστατικά.

Οι μόνοι που παρεμβαίνουν είναι οι ρατσιστές χρυσαυγίτες και οι προστατευτικοί αναρχικοί.

Ομως το ζήτημα είναι πολύ σοβαρό για να μείνει στη διαχείριση των άκρων.

Στη συγκεκριμένη ζώνη αναδεικνύονται ζητήματα ασφάλειας, υγείας, ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τόσα άλλα.

Η πολιτεία οφείλει μια οργανωμένη, δυναμική παρέμβαση πολλαπλών επιλογών, πέρα από τη ρατσιστική βία και την αρρωστημένη ανεκτικότητα. Και μάλιστα το ταχύτερο, πριν το ιδιότυπο γκέτο του κέντρου των Αθηνών γιγαντωθεί και λάβει ανεξέλεγκτες διαστάσεις.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

© Δημοσιογραφικός Οργανισμός Ασκήρα Α.Ε.

Το σύνολο του περιεχομένου και των υπηρεσιών του site διατίθεται στους επισκέπτες αυστηρά για προσωπική χρήση. Απαγορεύεται η χρήση ή επανέκδοσή του, σε οποιοδήποτε μέσο, μετά ή άνευ επεξεργασίας, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

Προσκλητήριο προς όλους τους Έλληνες για να «γυρίσει σελίδα η χώρα» απηύθυνε ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ κ. **Γιώργος Παπανδρέου** κατά την κεντρική προεκλογική συγκέντρωση του Κινήματος στο Πεδίο του Άρεως. «*Έώρα είναι η ώρα της πιο κρίσιμης απόφασης*» είπε ο κ. Παπανδρέου απευθυνόμενος στους ψηφοφόρους του ΠΑΣΟΚ και τους ανατοφάσιστους. «*Να αφήσουμε πίσω μια και καλή όλα μας έφεραν στην παρακμή, στο περιθώριο, στην ατιμωρησία, στην ανομία*», ανέφερε χαρακτηριστικά.

«Την Κυριακή κάνουμε μια και καλή την πόρτα από το παρελθόν και ανοίγουμε την πόρτα στο μέλλον», τόνισε ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ κ. Γιώργος Παπανδρέου, μιλώντας αιτώφε στην κεντρική προεκλογική συγκέντρωση του Κινήματος στο Πεδίο του Άρεως.

Ο κ. Παπανδρέου τόνισε ότι για μια ακόμη φορά καλείται το ΠΑΣΟΚ να βγάλει τη χώρα από το τέλμα και να την οδηγήσει μπροστά. Και ξεκινώντας την ομιλία του κάλεσε το πυκνό ακροατήριο, αλλά και όλους τους Έλληνες σε συστράτευση, με τις λέξεις «*τάμε μαζί, πάμε μπροστά*».

Αναφέρθηκε στις δύο προηγούμενες φορές που το ΠΑΣΟΚ ανέλαβε την ευθύνη να βγάλει τη χώρα από την κρίση, όπως έγινε τον Οκτώβριο του 1981 και τον Οκτώβριο του 1993. Αυτό, τόνισε, θα συμβεί και τον Οκτώβριο του 2009. Η χώρα, τόνισε ο κ. Παπανδρέου, χρειάζεται μια νέα ηγεσία, μια ηγεσία αξιών, που θα έχει τα χέρια της λυμένα από εξαρτήσεις, που δεν θα λησμονεί ποτέ ότι η εξουσία δίνεται από το λαό, χαράσσεται με το λαό και ασκείται για τον ίδιο το λαό και για κανέναν άλλο. Ενώ, τόνισε χαρακτηριστικά ότι δεν ζητεί ανοχή, αλλά συμμετοχή.

Περιγράφοντας το όραμά του, τόνισε ότι οραματίζεται μια Ελλάδα, στην οποία δεν θα χρειάζεται να είναι κανείς ούτε πλούσιος, ούτε δεμένος στα συμφέροντα και στην εξουσία για να κάνει τα όνειρά του πραγματικότητα, για να φροντίσει την οικογένειά του. Σε αυτή την Ελλάδα πιστεύω, υπογράμμισε, και πρόσθεσε ότι η Κυριακή είναι μια καθοριστική μέρα όχι για το ποιος θα κερδίσει τις εκλογές, αλλά για το αν η πατρίδα θα κερδίσει την ελπίδα και την αλληλεγγύη.

Ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ ζήτησε ισχυρή αυτοδυναμία, τονίζοντας ότι μόνο μια κυβέρνηση με ισχυρή πλειοψηφία στη Βουλή μπορεί να εγγυηθεί τις μεγάλες αλλαγές

ΤΟ ΒΗΜΑ

Πολιτική

Μήνυμα ουσιώτερον για να «γυρίσει
ο λαός η χώρα» απηύθυνε ο κ. Γέφυρος
Παπανδρέου

που χρειάζεται η χώρα, μια κυβέρνηση αυτοδύναμη και σταθερή, καθώς η Ελλάδα δεν αντέχει άλλη ακυβερνησία, όπως αυτή που ζούμε σήμερα.

Ζήτησε να δοθεί η μάχη μέχρι την τελευταία στιγμή με αισιοδοξία, αλλά χωρίς κανένα εφησυχασμό και τόνισε ότι η νίκη θα κερδηθεί στις κάλπες και μόνο εκεί.

Ο κ. Παπανδρέου απευθύνθηκε και στους αναποφάσιστους, τους οποίους κάλεσε να συστρατευτούν για να αλλάξουν όλοι μαζί, όπως είπε, τη χώρα, ενώ απευθύνθηκε και σε όσους ζητούν μια αποφασιστική κυβέρνηση με σοβαρότητα και βούληση για νοικοκύρεμα, από τους οποίους ζήτησε να συμβάλλουν για να γίνει μια νέα αρχή.

Αναφερόμενος στην κυβέρνηση, τόνισε ότι όποιος πιστεύει ότι το πρόβλημα της χώρας μπορεί να λυθεί με το πάγωμα των μισθών και των συντάξεων είναι βαθιά νυχτωμένος. Το πρόβλημα της χώρας, πρόσθεσε, είναι ότι σήμερα η Ελλάδα έχει καταντήσει να είναι μια χώρα χωρίς προοπτική. Και απηύθυνε το ερώτημα αν υπάρχει έστω και ένας Έλληνας που να συμβιβάζεται σε όσα ζούμε σήμερα.

Ανέφερε, επίσης, ότι δεν είναι τυχαίο ότι ο δημόσιος διάλογος σε όλη την προεκλογική περίοδο γίνεται με βάση το πρόγραμμα του ΠΑΣΟΚ και πρόσθεσε ότι από εκείνους που κυβέρνησαν έξι ολόκληρα χρόνια δεν ακούσαμε τίποτα, λες και δεν κυβέρνησαν ποτέ. Απέναντι στις λύσεις που προτείνουμε εκείνοι απαντούν με ψέματα, με υπεκφυγές και με κατηγορίες και χρησιμοποιούν τη διεθνή κρίση ως πρόφαση. Προσπαθούν να επιβάλλουν την ηττοπάθεια, να σπείρουν τον φόβο και την ανασφάλεια, να χειραγωγήσουν τη δύναμη των Ελλήνων και να καταλαμβάνουν την εξουσία για να τη νέμονται προς όφελός τους και προς όφελος λίγων ευνοουμένων. Απαντώντας στο ερώτημα που θέτει η κυβέρνηση, πού θα βρει τα χρήματα, τόνισε ότι θα τα βρούμε εκεί που τα χάρισαν εκείνοι, εκεί που τα σπατάλησαν, εκεί που δεν τόλμησαν να τα αναζητήσουν και να τα βρουν.

Κατηγόρησε τον πρωθυπουργό ότι έρχεται σήμερα να ζητήσει και πάλι την ψήφο των Ελλήνων για να κάνει τα ίδια και πρόσθεσε ότι ο κ. Καραμανλής δεν ασχολήθηκε ποτέ με τα θεμελιώδη προβλήματα της κοινωνίας.

Στις 4 Οκτωβρίου, τόνισε ο κ. Παπανδρέου, αλλάζουμε σελίδα και ψηφίζουμε για τις μεγάλες αλλαγές που έχει ανάγκη η χώρα, αναφέροντας μεταξύ των πρώτων τη διαφάνεια, την οποία, όπως τόνισε, η κυβέρνηση του θα επιβάλλει σε όλες ανεξαιρέτως τις συναλλαγές με το κράτος. Γιατί, όπως είπε, αν δεν επιβληθεί η διαφάνεια από τις ενισχύσεις που θα δίνονται δεν θα ωφελούνται οι μικρές επιχειρήσεις που έχουν ανάγκη, αλλά οι τράπεζες.

Απαντώντας, εξάλλου, σε όσους ρωτούν αν όσα αναφέρει μπορούν να γίνουν πράξη, τόνισε ότι προεκλογικά το ΠΑΣΟΚ είπε "καθαρά λεφτά, καθαρό περιβάλλον, καθαρές κουβέντες". Αυτό το τηρήσαμε και είναι ο δικός μας λόγος τιμής. Έτσι, πρόσθεσε, ο κ. Παπανδρέου, δεσμεύομαι να κυβερνήσουμε. Και το ίδιο τόνισε δεσμεύομαι για την άμεση ανάταξη της οικονομίας της χώρας.

Θα δώσουμε μέσα στις εκατό πρώτες μέρες, πρόσθεσε, οξυγόνο στην οικονομία, στην καταπολέμηση της ακρίβειας και των άθλιων πρακτικών σε βάρος του πολίτη, τραβώντας κόκκινη γραμμή στην ασυδοσία των καρτέλ. Επίσης, θα δοθούν αυξήσεις πάνω από τον πληθωρισμό και θα δημιουργηθεί ένα δίκαιο φορολογικό σύστημα ως εργαλείο αναδιανομής του εισοδήματος.

Θα βάλουμε τέλος, τόνισε επίσης ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ, στην εκτεταμένη ανομία στην αγορά εργασίας, στην ανασφάλιστη εργασία, στις εξοντωτικές αμοιβές και ωράρια, στις ομαδικές και ανεξέλεγκτες απολύσεις.

Τόνισε ότι το ΠΑΣΟΚ έχει ένα ολοκληρωμένο σχέδιο εθνικής ανάταξης για να αλλάξει πορεία η χώρα και ότι υπάρχει μόνο ένας τρόπος για να ξεκινήσει αυτή η διαδικασία. Και αυτός είναι η αλλαγή πολιτικής ηγεσίας του τόπου, γιατί από εκεί ξεκινούν όλα. Και τόνισε ότι ο ίδιος είναι αποφασισμένος να συγκρουσθεί με κάθε αντίληψη που κρατά τη χώρα αιχμάλωτη στο παρελθόν και δεν θα υποταχθεί σε

κανένα συμφέρον, γιατί όπως τόνισε για μια ακόμη φορά δεν χρωστάει σε κανέναν και λογοδοτεί μόνο στους πολίτες και σε κανένα άλλον.

Κλείνοντας την ομιλία του ο κ. Παπανδρέου ζήτησε από όλους να ενώσουν τις δυνάμεις τους όχι απλώς για να κερδηθεί η μάχη της Κυριακής, αλλά για να αρχίσει η πορεία αλλαγής της Ελλάδας.

Στην τελική ευθεία της προεκλογικής εκστρατείας τους μπαίνουν οι πολιτικοί αρχηγοί, καθώς άρχισε η αντίστροφη μέτρηση για τις κάλπες της 4ης Οκτωβρίου.

Ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ, κ. **Γ. Παπανδρέου** ομιλεί στην κεντρική πολιτική συγκέντρωση του κόμματος στο Παδόν του Αρεώς.

Ο πρωθυπουργός, κ. **Κώστας Καραμανλής** νωρίτερα μίλησε σε ανοιχτή συγκέντρωση στην πλατεία Κανάρη στη Σύρο, ενώ το μεσημέρι πήρε μέρος σε διακαναλική συνέντευξη όπου απάντησε σε ερωτήσεις πολιτών.

Σήμερα, επίσης η γενική γραμματέας του ΚΚΕ, κυρία **Αλέκα Παπαρήγα** στο Ζάππειο Μέγαρο, έδωσε διακαναλική συνέντευξη Τύπου

Ο πρόεδρος του ΣΥΝ, κ. **Αλέξης Τσίπρας** βρέθηκε το πρωί στη ΔΟΥ Νέας Ιωνίας, ενώ ακολούθησε περιοδεία στην αγορά της περιοχής για να ακολουθήσει βραδινή ομιλία του στην Καλαμάτα. Ο πρόεδρος του ΛΑΟΣ, κ. **Γιώργος Καρατζαφέρης** επισκέφθηκε το Γηροκομείο Αθηνών.

Ο επικεφαλής των Οικολόγων-Πράσινων, κ. **Νίκος Χρυσόγελος** παραχώρησε συνέντευξη Τύπου στο εκλογικό κέντρο του κόμματος στα Χανιά.

Την κεντρική προεκλογική ομιλία του πραγματοποιεί ο πρόεδρος της Δημοκρατικής Αναγέννησης κ. **Στέλιος Παπαθεμελής**, απόψε στη Θεσσαλονίκη

ΤΟ ΒΗΜΑ

Κοινωνία

«Η Ελλάδα στο μάτι του κυκλώνα»

Γ. Παπανδρέου: «Δεν έχουμε τα περιθώρια να αντέξουμε παρατεταμένα μπλόκα και απεργίες»

Να αρθούν όλοι στο ύψος των περιστάσεων ζήτησε από τη Βουλή ο πρωθυπουργός **Γιώργος Παπανδρέου**, τονίζοντας ότι «δεν έχουμε τα περιθώρια να αντέξουμε παρατεταμένα μπλόκα και απεργίες».

Για ανάγκη εθνικής προσπάθειας με σκοπό την ανάταξη της οικονομίας μίλησε από τη Βουλή ο πρωθυπουργός, καλώντας την Τρίτη σε διαδοχικές επαφές τους πολιτικούς αρχηγούς. Ο κ. Γιώργος Παπανδρέου περιέγραψε σε δραματικούς τόνους την κατάσταση λέγοντας ότι «η χώρα βρίσκεται στη μέση του κυκλώνα και γίνεται

Παράλληλα, στο πλαίσιο της προ ημερησίας διατάξεως συζήτηση για την καταπολέμηση της διαφθοράς, ο κ. Παπανδρέου έστειλε μήνυμα προς τους αργότες ζητώντας από όλους να αρθούν στο ύψος των περιστάσεων και τόνισε ότι «δεν έχουμε την πολυτέλεια για μικροδευτεθήσεις και μικροδικδικησίες. Δεν έχουμε τα περιθώρια να αντίζουμε παρατεταμένα μιλώκα και απεργίες».

«Η χώρα μας βρίσκεται στη μάχη του κυκλώνα. Έχει γίνει η Ελλάδα ο αδύναμος κρίκος της ευρωζώνης. Κάθε μέρα οι όροι δανεισμού γίνονται επαχθέστεροι. Απειλούνται να ταναχθούν στον αέρα όλες οι θυσίες του λαού. Είναι εθνικό χρέος, να ακυρώσουμε στην πράξη όλες τις προσπάθειες που γίνονται να σπρώξουν τη χώρα στο γκρεμό. Η κυβέρνηση είναι αποφασισμένη να πράξει ό,τι χρειαστεί, για να μην επιπρέπει να γίνει ο κίνδυνος πραγματικότητα» ανέφερε ο πρωθυπουργός.

Ο κ. Παπανδρέου κατηγόρησε τη Νέα Δημοκρατία, ότι επί των ημερών της η Ελλάδα κατέβαινε κάθε χρόνο τα σκαλοπάτια των δεικτών διαφθοράς, καθώς και των δεικτών ανταγωνιστικότητας της οικονομίας: «Καταφέρατε με τις πολιτικές σας να κάνετε την Ελλάδα αναξιώχρη εκτεθειμένη στην κερδοσκοπία. Από τη μια, οι σοβαρότεροι επενδυτές να διατάζουν για την αναξιοπιστία μας. Οικτταίροι μας να ζητούν αιματηρές θυσίες. Να ανοίγει η βουλή μια των κερδοσκόπων».

«Γνωρίζουμε ότι χρήματα υπήρχαν και πολλά» σημείωσε σε άλλη αποσττροφή της ομιλίας του ο κ. Παπανδρέου, δεχόμενος έντονα σχόλια εκ μέρους βουλευτών της ΝΔ.

«Πού πήγαν τα 100 δισ. που αυξήθηκε το χρέος επί των ημερών σας; Εσείς δεν ντρέπεστε για την πολιτική σας;

Πέραν των χρημάτων, αυτή η διαφθορά που υπήρξε, δημιούργησε μια αντιληψη δικαιωβέρνησης που έδινε το παρασύνθημα σε όλη την κοινωνία, ότι η ανομία είναι προτιμητέα. Ο φορολογούμενος λέει πως «αυτοί εκεί πάνω κάνουν πάρτι -εγώ γιατί να είμαι το κερόιδο;». Γι' αυτό η πάταξη της διαφθοράς αποτελεί ζωτική οικονομική ανάγκη, συνυφασμένη και με τον λαβύρινθο της γραφειοκρατίας».

Στο παραπάνω πλαίσιο, ο κ. Γ. Παπανδρέου υπενθύμισε τα μέτρα που έλαβε η κυβέρνησή του (ενδυνάμωση του ΑΣΕΠ, ανάρτηση των αποφάσεων της κυβέρνησης στο Διαδίκτυο, δημιουργία ανεξάρτητης στατιστικής υπηρεσίας) και έπεται το νομοσχέδιο για τον τρόπο επιλογής της ηγεσίας της Δικαιοσύνης, η αλλαγή του 'πόθεν έσχες' για τους βουλευτές, το νομοσχέδιο για επιεική μεταχείριση όσων συμπράττουν με την Δικαιοσύνη προκειμένου να αποδειχθούν πράξεις διαφθοράς, ο νόμος για την χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων, το σχέδιο Καλλικράτης, η δραστική καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και εισφοροδιαφυγής.

«Ο νέος εκλογικός νόμος που φέρνουμε, έρχεται να εξασφαλίσει την αυτονομία του πολιτικού συστήματος, την ανεξαρτησία του βουλευτή μέσα απ' τις μονοεδρικές, την δραματική μείωση το κόστους της προεκλογικής εκστρατείας, την καθημερινή λογοδοσία στο σώμα που μας εκλέγει, τον έλεγχο των οικονομικών των κομμάτων» ανέφερε ο κ. Παπανδρέου.

Τέλος, ο πρωθυπουργός, στην πρόταση της Νέας Δημοκρατίας για συγκρότηση διακομματικής Επιτροπής κατά της διαφθοράς, αντιπρότεινε την ενδυνάμωση της Επιτροπής Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής.

17/11/2013

© Δημοσιονομικός Οργανισμός Διαφάνειας Α.Ε.

Το σύνολο του περιεχομένου και των υπηρεσιών του site διατίθεται στους επισκέπτες δωρεάν για προσωπική χρήση. Απαγορεύεται η χρήση ή επανακτομή του, σε οποιοδήποτε μέσο, μετά ή άνευ επεξεργασίας, χωρίς γραπτή άδεια του ιστότυπου.

ΤΟ ΒΗΜΑ

Πολιτική

Γιώργος Παπανδρέου «Η δημοκρατία δεν τρομοκρατείται»

«Η δημοκρατία δεν τρομοκρατείται και οι ανεύθυνες και άμυαλες πράξεις που στόχο είχαν και έχουν να πληγώσουν τη μεγάλη προσπάθεια του ελληνικού λαού να ορθοποδήσει η χώρα και η οικονομία και να ανακτήσουμε την αξιοπιστία μας, δεν θα πετύχουν», τόνισε ο πρωθυπουργός κ. Γιώργος Α. Παπανδρέου, ο οποίος παρέστη σήμερα στο Α' Νεκροταφείο στο μνημόσυνο του πατρός του Γεωργίου Παπανδρέου. «Κάνουμε συστηματική προσπάθεια να προστατεύσουμε το δικαίωμα του κάθε πολίτη για ασφάλεια και σπουριά», ανέφερε ο πρωθυπουργός.

Εξάλλου, κ. Παπανδρέου σημείωσε επίσης ότι «η σημερινή μέρα μάς θυμίζει τους αγώνες του Γέρου της Δημοκρατίας και τόσοι γενεών για να θεμελιωθεί η σταθερότητα και η δημοκρατία στη χώρα μας, απέναντι στην αυθαιρεσία, την ανομία και κάθε μορφής βία».

Η δήλωση του Προθυπουργού έκλεισε με αναφορά σε αποστραφή του πατιπού του, ότι η δημοκρατία και πάλι θα νικήσει.

Στο ετήσιο μνημόσυνο του *Γεωργίου Παπανδρέου* παραβρέθηκαν μέλη της οικογένειας Παπανδρέου, ενώ παρόντες ήταν και οι κ.κ **Απόστολος Κακλαμάνης** και **Αντώνης Λιβάνης**, καθώς και αριθμός παλαιών φίλων και σπαδόν της Ενώσεως Κέντρου.

Ο Προθυπουργός ατέφασε λουλούδια στον τάφο του πατέρα του.

Σελίδα 10

© Δημοκρατική Οργανισμός Δημοσίωση Α.Ε.

Το σύνολο του περιεχομένου και των υπηρεσιών του site διατίθεται στους επισκέπτες δωρεάν για προσωπική χρήση. Αναγορεύεται η χρήση ή επανεκπομπή του, σε οποιαδήποτε μέσο, μετά ή άνευ επεξεργασίας, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

ΤΟ ΒΗΜΑ

Πολιτική

Γιάννος Παπανδρέου
«Οι νέες εργασιακές σχέσεις δίνουν στον
εργαζόμενο τη δυνατότητα της
εκπροσώπησης»

Κωβιάτος Αγγελος

Ο κ. Γιάννος Παπανδρέου μιλάει με τον πρωθυπουργό, τον κ. Κωνσταντίνου Καραμανλή, για τις σχέσεις εργο-

«Δίνεται η δυνατότητα στους εργαζόμενους να εκπροσωπηθούν», είπε ο κ. Γ. Παπανδρέου πριν λίγη ώρα, με αφορμή τις ρυθμίσεις για τα εργασιακά, μιλώντας σε ημερίδα με θέμα την ευρωπαϊκή διάσταση της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Σύμφωνα με τον πρωθυπουργό, το νέο καθεστώς των εργασιακών σχέσεων παρέχει

στους εργαζόμενους την ευκαιρία να αντιμετωπίσουν την αδήλωτη εργασία και την ανομία στον εργασιακό χώρο.

Σε ό,τι αφορά την οικονομία εν γένει, ο κ. Παπανδρέου σημείωσε ότι «εμιασε ακόμη στην αρχή του δρόμου», και προσέθεσε ότι προϋποθέση για την ανάκαμψη είναι «να μην μας πνίξει ο δημοσιονομικός βρόχος», ενώ επανέλαβε και ότι δεν νοείται έξοδος από την κρίση χωρίς ανάπτυξη.

«Η χώρα διέρχεται μια πολύ κρίσιμη περίοδο γι' αυτό οφείλει να κάνει με μια πανεθνική προσπάθεια για να ξεπεράσουμε την κρίση», δήλωσε εξάλλου ο κ. **Εν. Βενιζέλος** από τη Θεσσαλονίκη. Ο υπουργός Εθνικής Αμυνας απουσίασε από τη χθεσινή συνεδρίαση του υπουργικού συμβουλίου και με αφορμή τα μέτρα σοκ που θα περιλαμβάνονται στο πολυνομοσχέδιο που εγκρίθηκε, τόνισε σήμερα ότι «Απαιτούνται θυσίες με δικαιοσύνη. Άρα, στόχος μας είναι μετά την υπέρβαση της κρίσης να αποκαταστήσουμε αδικίες που δυστυχώς στη φάση αυτή είναι αναπόφευκτες».

Επιπλέον σημείωσε ότι είναι πολύ δυσάρεστο να μην μπορείς να προστατέψεις όσο θέλεις και όπως πρέπει και τον εργαζόμενο αλλά και τον άνεργο και προσέθεσε ότι: «βρισκόμαστε σε ένα διεθνές περιβάλλον που σκέφτεται με συγκεκριμένο τρόπο και έχει πολύ συγκεκριμένα και αυστηρά κριτήρια. Και πρέπει η χώρα να σωθεί. Σε αυτή τη φάση βρισκόμαστε τώρα και όλοι οι Έλληνες πρέπει να συμβάλουμε, στο μέτρο που ο καθένας υποχρεούται με βάση τις δυνατότητές του, για να πετύχουμε αυτό τον στόχο».

ΤΟ ΒΗΜΑ

Γνώμες

«Μπροστά στον νόμο»*

Βάσος Γιάννης

Αυτό που διακυβέρεται με τη δανειακή σύμβαση του Δημοσίου, μετά την υπερψήφισή της από τη Βουλή, οίστε και ανέκτησε ισχύ νόμου (μνημόνιο), είναι ο ίδιος ο νόμος σε σχέση με την ισχύ του.

Ιδιότυπη, πράγματι, αντιμετάθεση όπου ο νόμος παρακάμπτεται από την προοίδια ισχύ, ως εάν η ισχύς του να αντιστρατεύεται τη νομιμότητά του. Υπ' αυτήν την έννοια, τόσο στην περίπτωση του μνημονίου, όσο και στην περίπτωση της λεγόμενης «κατάστασης εξαιρέσης», ο νόμος εφαρμόζεται ατεφαρμολόμενος. Δες και η εφαρμογή του κανόνα, ενώ νομικά ισχύει, να ανασταλάεται στην πράξη από τις συνθήκες τις οποίες οι υποργοί της κυβέρνησης εις μάτην προσπαθούν να ελέγξουν σε αλληλεπληλούς συμβιβασμούς με την τρoίκα. Άλλωστε κατάσταση εξαιρέσης σημαίνει και αυτό: αλληλεπληλλά διατάγματα και αποφάσεις να υποκαθίστουν το νόμο. Οπότε το μνημόνιο είναι άδικο καιτοι νόμιμο, ή—ακόμη περισσότερο—είναι νόμιμο γιατί είναι παράνομο κατά τις συνεχείς «μεταμορφώσεις» του στα λεγόμενα μνημόνια II και III. Και πάζει λέγοντας.

Με το μνημόνιο ισχύει το εξής: διαμορφώνεται ένα κανονιστικό πλαίσιο το οποίο πλαισιώνει μια ανομία, παρά την υπερψήφιση του μνημονίου από τη Βουλή, για τον αιλοδοτατο λόγο ότι η υπερψήφιση αυτή έγινε εν όψει της χρεοκοτίας της χώρας. Εν όψει μιας «κατάστασης ανάγκης» όπου αυτό που κυριαρχεί είναι η ισχύς (του νόμου) χωρίς τον νόμο, παρά τον νόμο. Πράγμα που επιβεβαιώνει την άποψη του Agamben ότι «για να εφαρμοστεί ένας κανόνας, χρειάζεται σε τελευταία ανάλυση να ανασταλεί η εφαρμογή του, να δημιουργηθεί μια εξείρεση». Αυτήν την εξείρεση (χρεοκοτία) επικαλείται η κυβέρνηση προκειμένου να εφαρμόσει τον νόμο, αλλά και λόγω αυτής της εξείρεσης θα μπορούσε εξίσου να μην τον εφαρμόσει, οδηγώντας (νόμιμα) τη χώρα σε μονομερή αναδιάρθρωση χρέους.

Εάν η χρεοκοτία της Ελλάδας θεωρηθεί ως «κατάσταση ανάγκης», τότε γιατί τα επιχειρήματα υπέρ του μνημονίου να μην αντλόνται και από την πολιτική θεολογία; Και γιατί να μην αρκεσθεί ο πρωθυπουργός στο αιλοδοτερο των επιχειρημάτων: ότι η ισχύς του νόμου ο οποίος επικύρωσε τη δανειακή σύμβαση είναι κυρίως αυτό που τον ενδιαφέρει; Η ισχύς δηλαδή, εξαιτίας της οποίας ο νόμος θα είναι νόμος λόγω της ακαταμάχητης δύναμής του. Αλλά, συγχρόνως, δεν θα είναι αποτελεσματικός λόγω της γνωστής αδυναμίας του να πείσει τους πολίτες, πράγμα που φάνηκε με την αιτοχή στις πρόσφατες εκλογές.

Στη μυστικιστική βάση της κυριαρχίας, παρά τις εκκοσμικεύσεις των μίντια (ή το αντίθετο;), στηρίζεται και ο πρωθυπουργός, επειδή εν αρχή είναι η ισχύς, και όχι ο λόγος. Η δικαιοσύνη άλλωστε, ως «νομολογία», ουδέποτε υπήρξε δικαιοσύνη.

Δίκαιο μνημόνιο; Ναι, γιατί είναι νόμος: άρα άδικο.

Για να ήταν δίκαιο το μνημόνιο, θα έπρεπε η Βουλή να μπορούσε να υπερψηφίσει και την υποτιθέμενη δικαιοσύνη του, δηλαδή εκείνη τη διαπλαστική ερμηνευτική δυνατότητα στην οποία θα συνέβαλλαν όλοι (πολιτικοί, κοινωνικοί εταίροι, σοφοί). Αλλά αυτήν τη διαπλαστική ερμηνεία, η κυβέρνηση των ανοιχτών διαβουλεύσεων την κρατάει δυστυχώς κλειδωμένη. Να υποθέσω λόγω αυταρέσκειας – αν κρίνω από τον τελευταίο καφκικό φύλακα μπροστά στον νόμο, τον Θεόδωρο Πάγκαλο;

Οπότε η δικαιοσύνη στην Ελλάδα μένει να έλθει, φοβούμαι, μετά την πτώχευση. Αν και τότε, θα ισχύει ο νόμος της ζούγκλας.

*Βλ. το ομώνυμο διήγημα του Φραντς Κάφκα

Με τον εισαγγελέα και τις αστυνομικές αρχές λήγα.. βήματα από τα σχολικά συγκροτήματα, η καύσταση δυναμιτίζεται στον χώρο της παιδείας, με απρόβλεπτες συνέπειες. Μοτίβο, σε δύο λήκεια των περιοχών Ελασσόνας και Κομοτηνής σημειώθηκαν κρούσματα εκτεταμένων καταστροφών και κλοπών μέσα σε σχολεία (με ζημιές που έφτασαν τις 100.000 ευρώ), ενώ στην Αχαΐα γονείς μαθητών κατήγγειλαν ότι βρήκαν ναρκωτικά σε συγκροτήματα που βρισκόταν σε κατάληψη. «Στη Θεσσαλονίκη έχουμε καταγγείλει ότι την παρασμένη εβδομάδα έμπισσαν φοιτητές μέσα στα σχολεία ασκώντας βία στους φύλακές τους και μοίραζαν στους μαθητές υλικά υπέρ των κινητοποιήσεων» λέει στο «Βήμα» η υφυπουργός Παιδείας κυρία Έφη Χριστοφιλοπούλου.

Νόμοι και ανομία

«Τα σχολεία δεν είναι χώρος ανομίας και βίας» αναφέρει. «Οι νόμοι πρέπει να τηρούνται. Δεν θέλουμε εισαγγελείς να ανοίγουν βίαια σχολεία, αλλά οι ευθύνες πρέπει να αποδοθούν σε όλες τις περιπτώσεις βανδαλισμών και έτσι θα γίνει. Να ξεκαθαρίσουμε βέβαια ότι σε όλα τα σχολεία την εθνή για την ευρυθμία λειτουργία έχουν οι διευθυντές τους» τονίζει η κυρία Χριστοφιλοπούλου. «Θέλω επίσης να πω ότι αν χρειαστεί θα πάμε σε παράταση του διδακτικού έτους» δηλώνει. Αντί τη στιγμή σε κατάληψη βρισκονται 500 γυμνάσια και λήκεια σε όλοιο περίπου 5.000 σχολείων στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (οι 250 στην Αττική).

ΤΟ ΒΗΜΑ

Κοινωνία

Λουκέτα και βία στα σχολεία

Αν χρειαστεί «θα πάρμε σε παράταση του διδακτικού έτους» προειδοποιεί η κυρία Χριστοφιλοπούλου

Παράρτημα του Μάρτυ

Έναν μήνα μετά την έναρξη της νέας χρονιάς, καμία βελτίωση της εκπαιδευσης δεν λειτούργει. Τα αυτήματα μεθρηών και φοιτητών «θαλάσσουν» όλος από τα κρούσματα βίας που για ακόμη μία φορά αποτελούν την κύρια εικόνα σε όλο λεία της χώρας. Η βία δε, αναπόφευκτη, έρχεται και από τις δύο πλευρές. Το υπουργείο Παιδείας και η κυβέρνηση αντιδρούν ενεργησιώνοντας τη Δικαιοσύνη και τις ειδικότητες αρχές στα κρούσματα βιολογικών και ανεξέλεγκτων κατατροφών σε λύκεια του βόρειου και υπό κατάληψη, ενώ την ίδια στιγμή οι εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες της χώρας κατηγορούν ότι βιολογικές γίνονται και από δευθεντές σε βίβρος μεθρηών που κατάλαβήνουν σχολικά κτίρια.

Με φόντο τα παραπάνω, ήδη άνοιξαν τέσσερα σχολεία στην περιοχή της Λαμίας με την είσοδο εισαγγελέα και αστυνομικών. Η «επιχείρηση» έγινε σε ήρεμο κλίμα, κάτι που όμως δεν φαίνεται ότι πρέπει να περιμένει κανείς στην περιοχή της Αθήνας. «Την περασμένη εβδομάδα προσπαθούσαμε να βρούμε μια λύση με τα παιδιά και είχαμε σχεδόν συμφωνήσει να ανοίξει το σχολείο» λέει ο κ. **Μάκης Μανρέλλης**, εκπαιδευτικός στο 4ο Λύκειο Καλλιθέας. «Νομίζω όμως ότι τώρα άλλαξαν γνώμη» συνεχίζει. «Μάλιστα, συνάδελφος σε λύκειο του Αλίμου μου έλεγε ότι σε μια κατάληψη που κρατούσαν μετά βίας 20 μαθητές, χθες ψήφισαν υπέρ της συνέχισής της 200 άτομα...» καταλήγει.

Πάντως το ενδιαφέρον στοιχείο στα παραπάνω είναι ότι εκπαιδευτικοί και γονείς δείχνουν ανοχή, αν όχι προτροπή, στις καταλήψεις των μαθητών «σπρώχνοντας» στο διεκδικητικό πλαίσιο των μαθητών (που θα μπορούσε να εξαντληθεί στο θέμα της έλλειψης βιβλίων) και τα δικά τους αιτήματα. «Τα παιδιά δεν έχουν αιτήματα μόνο για τα σχολεία» λέει χαρακτηριστικά η κυρία **Διονυσία Αθανασοπούλου**, πρόεδρος της Ομοσπονδίας γονέων Αθήνας. «Έχουν γενικότερα αιτήματα για την κατάσταση που ζουν. Αντί ο εισαγγελέας να απευθυνθεί στα σχολεία, θα έπρεπε να απευθυνθεί στο υπουργείο Παιδείας για την αδυναμία να στείλει στα σχολεία βιβλία και εκπαιδευτικούς» αναφέρει χαρακτηριστικά.

Την ίδια στιγμή, στη Θεσσαλονίκη καθηγητές εμφανίστηκαν να προτρέπουν τους μαθητές τους σε κινητοποιήσεις. Σε κοινή ανακοίνωση που εξέδωσαν οι τοπικές ενώσεις καθηγητών (Α, Β, Γ, Δ, Ε ΕΛΜΕ) αναφέρεται ότι: «Θεωρούμε ότι οι μαθητικές καταλήψεις είναι ταυτόχρονα σύμπτωμα και αντίδραση στην ανεξέλεγκτη κοινωνική κρίση και στο ζοφερό μέλλον που επιφυλάσσουν στη νέα γενιά η χρεοκοπημένη “κοινωνία της αγοράς” και οι απάνθρωπες πολιτικές που την υπηρετούν». Στην ίδια ανακοίνωση αναφέρεται ότι οι μαθητές πρέπει «να περικρουρήσουν τον αγώνα τους από όσους τον δυσφημούν και τον προβοκάρουν, καταστρέφοντας τη δημόσια περιουσία των σχολείων».

Καταγγέλλει η ΟΛΜΕ

Από την πλευρά της, η Ομοσπονδία των καθηγητών στα σχολεία κατήγγειλε κρούσματα βίας από διευθυντές σε βάρος μαθητών. Στο 2ο Λύκειο Γαλατσίου ο υποδιευθυντής του σχολείου προσπάθησε την περασμένη εβδομάδα να περάσει μέσα από ομάδα μαθητών που βρισκόταν στην είσοδο του σχολείου σπρώχνοντάς τους, με αποτέλεσμα μαθήτρια να παρασυρθεί, να πέσει κάτω και να σπάσει το χέρι της. Όπως λέει ο πρόεδρος της τοπικής ένωσης καθηγητών κ. **Χαρ. Κόκλας** «στο σχολείο αυτό ο υποδιευθυντής έκρινε ότι η κατάληψη συνεχιζόταν παρ’ ότι δεν υπήρξε απόφαση γενικής συνέλευσης σε αυτήν». «Προσπάθησε να περάσει την πόρτα την οποία έκλειναν 6-7 μαθητές με, ας το πούμε, πατριωτικό τρόπο και περνώντας έσπρωξε ένα παιδάκι το οποίο έπεσε και έσπασε το χέρι του» τονίζει. Αντίστοιχο κρούσμα, αυτή τη φορά από γονείς που ήθελαν να σταματήσει η κατάληψη και έσπρωξαν μαθητές, σημειώθηκε και σε λύκειο της Αργυρούπολης, όπως καταγγέλλουν καθηγητές.

Χάνεται το εξάμηνο

Στα πανεπιστήμια η επιμονή των παρατάξεων της ΠΑΣΠ (του ΠΑΣΟΚ) και των αριστερών σχημάτων να κρατούν τις καταλήψεις σε αντίδραση προς τον νέο νόμο-πλαίσιο της κυβέρνησης είχε ως αποτέλεσμα να χαθεί οριστικά η εξεταστική περίοδος σε σχολές-«ορόσημο» όπως η Νομική Σχολή Αθηνών ή και σε ολόκληρα Ιδρύματα (όπως το Πανεπιστήμιο Πατρών, όπου δεν λειτουργεί διοικητικά τίποτα). Όπως λέει μάλιστα στο «Βήμα» ο πρόεδρος της Νομικής Σχολής κ. **Θ. Φορτσάκης**, πλέον απειλείται ανοικτά και το εξάμηνο.

ΕΝΤΥΠΗ ΕΚΔΟΣΗ

© Δημοσιογραφικός Οργανισμός Λαμπράκη Α.Ε.

Το σύνολο του περιεχομένου και των υπηρεσιών του site διατίθεται στους επισκέπτες αυστηρά για προσωπική χρήση. Απαγορεύεται η χρήση ή επανεκπομπή του, σε οποιοδήποτε μέσο, μετά ή άνευ επεξεργασίας, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

ΤΟ ΒΗΜΑ

Πολιτική

Επίθεση κατά της Ντ. Μπακογιάννη σε εστιατόριο του Ηρακλείου Κρήτης

«Η βία και η ανομία στη χώρα παίρνει ανεξέλεγκτες διαστάσεις» απαντά η πρόεδρος της Δημοκρατικής Συμμαχίας

Επίθεση με πέτρες και γιανούρτια σε εστιατόριο του Ηρακλείου Κρήτης, όπου δειπνούσε η πρόεδρος της Δημοκρατικής Συμμαχίας κυρία **Ντόρα Μπακογιάννη** σημειώθηκε το βράδυ του Σαββάτου.

Κατά τη διάρκεια του συμβάντος, η κ. Μπακογιάννη παρέμεινε στο εστιατόριο, ενώ οι δράστες εξαφανίστηκαν. Από την επίθεση προκλήθηκαν υλικές ζημιές στο εστιατόριο.

Από το γραφείο Τύπου της Δημοκρατικής Συμμαχίας, για την επίθεση κουκουλοφόρων στην πρόεδρο της Δημοκρατικής Συμμαχίας Ντόρα Μπακογιάννη, εκδόθηκε η

«Η επίθεση από 20 οργανωμένους κουκουλοφόρους με πέτρες, λαστάρια και γιαούρτια εναντίον της προέδρου της Δημοκρατικής Συμπαχίας Ντόρας Μπακογιάννη ανήκει ξεκάθαρα στις παρακρατικές πρακτικές των γνωστών αναρχοφασιστικών ομάδων. Πρόκειται για επιθέσεις αληθείας, χουλιγκανικού τύπου τις οποίες έχει εκθρέψει η ανοχή των αριστερών κομμάτων και όχι μόνο. Χρόνια τώρα, κυβερνήσεις, πολιτικές ηγεσίες του αριόδιου υπουργείου, δικαστικές και αστυνομικές αρχές δεν έκαναν και δεν κάνουν τη δουλειά τους για τις επαναλαμβανόμενες παρακρατικές επιθέσεις κουκουλοφόρων. Η βία και η ανομία στη χώρα παίρνει ανεξέλεγκτες διαστάσεις. Η παράσταση είναι δωρεάν και κανείς δεν καλείται να πληρώσει εισιτήριο».

Ε. Μ. Μ. Μ. Μ.

© Δημοκρατικός Οργανισμός Ελευθέρου Λόγου Α.Ε.

Το σύνολο του περιεχομένου και των υπηρεσιών του είτε διηθίζεται στους επισκέπτες απευθεία για προσωπική χρήση. Απαγορεύεται η χρήση ή επανειλημμένη του, σε οποιοδήποτε μέσο, μετά ή άνευ επεξεργασίας, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

ΤΟ ΒΗΜΑ

Κοινωνία

ΕΚΔΟΣΗ 1997

Σε κλοιό ανομίας η Νομική

Η... μάχη με τα λουκέτα για την είσοδο από τον πεζόδρομο της Μασσαλίας, η στάση των Αρχών και των φοιτητών

Παπαμσβαίου Μάρτυ

Μέσα στο κτίριο της Νομικής Σχολής Αθηνών διδάσκονται οι νόμοι. Εξω από το κτίριο επικρατεί ανομία. Μικροπωλητές, τοξικομανείς που κάνουν χρήση ουσιών μέρα μεσημέρι, έμποροι ναρκωτικών που αναζητούν πελάτες, φοιτητές αριστερών παρατάξεων έτοιμοι να παρέμβουν υπέρ του όποιου μικροκακοποιού προκειμένου να μην πλησιάσουν αστυνομικοί το κτίριο. Στη Νομική Σχολή κανένας δεν θεωρεί ότι το άσυλο έχει καταργηθεί. Ούτε η Αστυνομία, ούτε οι φοιτητές, ούτε οι καθηγητές του ιδρύματος.

Οι εικόνες που εξελίσσονται καθημερινά στην οδό Σόλωνος είναι συγκλονιστικές. Τόσο ώστε ύστερα από τρεις επιστολές των πρυτανικών αρχών του Πανεπιστημίου Αθηνών προς όλους τους αρμόδιους φορείς, 76 καθηγητές της Νομικής Σχολής αποφάσισαν να αντιδράσουν και κατέθεσαν μηνυτήρια αναφορά στην Εισαγγελία Αθηνών ζητώντας την παρέμβαση της Δικαιοσύνης.

Τι ακολούθησε; Το δράμα μεταφέρθηκε στην... πόρτα της οδού Μασσαλίας. Η Αστυνομία δεν μπορεί να προχωρήσει σε ελέγχους και συλλήψεις, καθώς θεωρεί προϋπόθεση το να κλείσει η πόρτα της Νομικής επί της οδού Μασσαλίας για να μην μπουν στον πανεπιστημιακό χώρο οι μικροπωλητές και οι τοξικομανείς όταν τους κυνηγήσει.

Ο πόλεμος της... πόρτας

Η διοίκηση της σχολής από την άλλη πλευρά δεν μπορεί να κλείσει την πόρτα, καθώς όπως καταγγέλλουν καθηγητές της σχολής φοιτητές αριστερών παρατάξεων αντιδρούν γιατί δεν θέλουν την Αστυνομία στην περιοχή. Ανεξαρτήτως του αν υποθάλλονται με αυτόν τον τρόπο έκνομες ενέργειες. Αποτέλεσμα του παραπάνω παραλογισμού; Η πόρτα τις προηγούμενες ημέρες έκλεισε και μάλιστα διπλοαμπαρώθηκε, προκειμένου να κάνουν οι αρχές τους ελέγχους. Κάποιοι όμως την έσπασαν και πέταξαν κάτω τα λουκέτα.

«Η πόρτα της σχολής θα κλείσει και θα μείνει κλειστή όσο χρειαστεί» δηλώνει στο «Βήμα» ο πρόεδρος της Νομικής Σχολής Αθηνών κ. **Θ. Φορτσάκης**. «Αν δεν κλείσει η πόρτα θα κλείσει η σχολή. Δεν μπορεί να συνεχιστεί άλλο αυτή η κατάσταση σε

δημόσιο κτίριο» συνεχίζει χαρακτηριστικά.

Στην ερώτηση πώς αντέδρασε η Αστυνομία κατά τη διάρρηξη της πόρτας, με δεδομένο ότι η ένταση στην περιοχή ήταν ξεκάθαρη και λογικά θα πρέπει να υπήρχαν δυνάμεις της στην περιοχή, ο κ. Φορτσάκης απαντάει με μία ερώτηση: «Εσείς εάν ήσασταν αστυνομικός και βλέπατε να επιτίθενται σε ένα δημόσιο κτίριο δεν θα ενδιαφερόσασταν; Εμείς δεν μπορούμε να κάνουμε την αστυνομία της Νομοσχολής. Η αδιαφορία του υπουργείου Προστασίας τους προηγούμενους μήνες για την αντιμετώπιση του προβλήματος ήταν εξωφρενική, καθώς τους έχουμε καλέσει και προσπαθούμε να τους κινητοποιήσουμε καιρό. Η άποψή μου είναι ότι ένα πανεπιστήμιο πρέπει να έχει τη δική του φύλαξη από ανθρώπους ειδικά εκπαιδευμένους γι' αυτή τη δουλειά».

Τη μηνυτήρια αναφορά για το θέμα συνέταξαν και προώθησαν νεότεροι καθηγητές της Νομικής, λέκτορες και επίκουροι, άνθρωποι που έχουν επιστρέψει πρόσφατα από το εξωτερικό και ήθελαν «να βάλουν ένα λιθαράκι στην ανανέωσή της», όπως λέει χαρακτηριστικά καθηγητής που μίλησε στο «Βήμα».

«Η το λύνουμε ή κλείνουμε»

«Η κατάσταση που βιώνουμε έχει ξεπεράσει κάθε προηγούμενο» συμπληρώνει αναπληρώτρια καθηγήτρια της σχολής που θέλει να κρατήσει την ανωνυμία της: «Κατ' αρχήν δεν μπορούμε να διδάσκουμε μέσα στη σχολή την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας και έξω να οργιάζει το παρεμπόριο μικροπωλητών. Εκτός αυτού όμως το εμπόριο ναρκωτικών είναι καθημερινότητα μπροστά στα μάτια όλων μας. Εγώ προσωπικά είδα ναρκωμανή να κάνει ένεση στα γεννητικά του όργανα, καθώς δεν υπήρχε πλέον φλέβα στο υπόλοιπο σώμα του. Οι έμποροι προμηθεύουν ναρκωτικά σε χρήστες στο χρονικό διάστημα που φοιτητές μπαينوβαίνουν στη σχολή. Στην ίδια σχολή που είναι κόσμημα επιστημονικά για τη χώρα και οι γονείς των φοιτητών της έχουν πληρώσει μια περιουσία για να σπουδάσουν τα παιδιά τους σ' αυτήν. Την Αστυνομία την έχουμε καλέσει πολλές φορές και επώνυμα. Δεν έρχονται».

Τη μηνυτήρια αναφορά δεν υπέγραψαν περίπου 25 καθηγητές από το σύνολο των 110 διδασκόντων στο Νομικό Τμήμα της Νομικής Σχολής. Κάποιοι έλειπαν στο εξωτερικό με εκπαιδευτική άδεια και δεν κατέστη δυνατόν να ειδοποιηθούν εγκαίρως. Κάποιοι άλλοι, όπως λέει εκπρόσωπος της διοίκησης της σχολής, είναι φιλήσυχοι άνθρωποι και δεν ήθελαν να αναμειχθούν στο θέμα.

«Ακόμη και όσοι δεν υπέγραψαν όμως πιστεύω ότι κατ' ουσίαν συμφωνούν με την κίνησή μας» λέει ο κ. Φορτσάκης και συμπληρώνει: «Πάντως αν δεν ληφθούν μέτρα και μάλιστα άμεσα, θα συζητήσουμε σοβαρά αν μπορούμε να συνεχίσουμε να λειτουργούμε μέσα σ' αυτό το καθεστώς της ανασφάλειας», υπονοώντας ως και συμβολικό κλείσιμο του Νομικού Τμήματος σε ένδειξη διαμαρτυρίας. Την εβδομάδα που πέρασε ωστόσο τα πράγματα δεν ήταν ξεκάθαρα. Τη Δευτέρα και την Τρίτη η πόρτα της οδού Μασσαλίας ήταν κλειστή, την Πέμπτη το πρωί άνοιξε υπό το βάρος της πίεσης φοιτητών, την Πέμπτη έκλεισε ξανά οπότε και την έσπασαν...

Οι φοιτητές αντιδρούν

«Φοβόμαστε να πάμε στη σχολή»

«Η κατάσταση που ζούμε είναι απαράδεκτη. Παιδιά φεύγουν από τη Νομική το βράδυ κλαίγοντας καθώς τους έχουν κλέψει κινητά ή υπολογιστές. Οι εικόνες που βλέπουμε είναι τραγικές» λέει η φοιτήτρια της Σχολής Αριστέα Διαμαντοπούλου.

«Πολλοί φοιτητές φοβούνται να έρθουν στη σχολή. Χτυπούν ενέσεις μπροστά μας, βλέπουμε να γίνεται εμπόριο ναρκωτικών. Η αλήθεια είναι ότι κάποιοι φοιτητές που ανήκουν σε αριστερές παρατάξεις δεν αφήνουν την Αστυνομία να μπει στο κτίριο. Η κατάσταση αυτή όμως πρέπει να σταματήσει προτού συμβεί κάτι χειρότερο».

Για το ίδιο θέμα ο πρόεδρος του Ιδρύματος κ. Θεοδόσης Πελεγρίνης από πέρυσι τον Ιούλιο έχει απευθυνθεί με επιστολές του σε όλους τους εμπλεκόμενους φορείς: τους υπουργούς Δικαιοσύνης, Πολιτισμού και Προστασίας του Πολίτη, τον δήμαρχο Αθηναίων, τον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, τον αρχηγό της Αστυνομίας, τον αστυνομικό διευθυντή και τον προϊστάμενο Δίωξης Ναρκωτικών.

Πρόβλημα ασφάλειας υπάρχει και στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών όπου μπορεί να μη γίνεται εμπόριο ναρκωτικών, αλλά ανθεί το παρεμπόριο. «Στόχος μας είναι να καταστήσουμε το πανεπιστήμιο έναν ασφαλέστερο χώρο, γι' αυτό και θα υποβάλουμε αίτημα στο υπουργείο για την πρόσληψη ανθρώπων ειδικά εκπαιδευμένων οι οποίοι με τη συνοδεία υπαλλήλων του πανεπιστημίου θα διασφαλίζουν την ασφάλεια που απαιτείται» λέει σχετικά ο πρόεδρος του Οικονομικού Πανεπιστημίου κ. Κ. Γάτσιος και καταλήγει: «Πρέπει να εξασφαλίσουμε στο πανεπιστήμιό μας συνθήκες ασφάλειας».

© Δημοσιογραφικός Οργανισμός Λυμπάκης Α.Ε.

Το σύνολο του περιεχομένου και των υπηρεσιών του site διατίθεται στους επισκέπτες αυστηρά για προσωπική χρήση. Απαγορεύεται η χρήση ή επανέκδοσή του, σε οποιοδήποτε μέσο, με ή χωρίς επεξεργασία, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

TO BHMA

Τοιχόγραφες

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

Στις σημειώσεις κοινωνικοπολιτικές συνθήκες στην Ελλάδα, όπου η αξιοκρατία ταυτίζεται με την κομματοκρατία, η ανεξίτηλη με την γνωριμία και τη συγκυριοκρατία, οι υψηλές απαιτήσεις των στελεχών με την ασοδοσία και ο νόμος με την ανομία, ερείπει, όσοι ενδιαφερόμαστε να αποφύγουμε τα παρμένα, να αναλάβουμε το ρόλο του ελεύθερου πολίτη.

Ελεύθερος πολίτης σημαίνει ανάληψη αλλά και αποκάλυψη, σημαίνει προτάσεις αλλά και τάσεις για μια καλύτερη ζωή. Το να περιμένουμε να διορθωθεί κάτι από αυτούς που αρέσκονται στο λάθος, δεν έχει νόημα. Τους ειδικά, τους βάζουμε. Το λάθος και η συγκαλυψη είναι μέρος της τακτικής τους. Οι πιέσεις τους να παραμείνουν τα παρμένα ως έχουν, είναι χαρακτηριστική.

Όλοι λοιπόν αυτοί ετοιμάζουν τώρα το σύστημα αξιολόγησης των δημοσίων υπαλλήλων, προκειμένου να μεταθέσουν το πρόβλημα στις πλάτες των εργαζομένων που οι ίδιοι τοποθέτησαν σε αυτές τις θέσεις τότε που χρειαζόταν τις ψήφους τους. Πιστά αυτοί αυτούς τους ανθρώπους που σε λίγο θα απολυθούν, βρίσκονται μικρά παθιά τα οποία θα μείνουν στο δρόμο. Μικρά παθιά που θα εγκαταλείψουν το σχολείο και θα ζουν σε ένα διαταραγμένο οικογενειακό περιβάλλον. Αγία

Αποκάλυψη σημαίνει αγώνας για διόρθωση των παρμένων. Πράττε, μάλιστα, αποκαλύπτει. Ο ελεύθερος πολίτης είναι αυτός που: Αικδικεί τα δικαιώματά του στο δημόσιο χώρο. Επιδιώκει τη δημόσια εκπαίδευση και δικαιοσύνη των δικαιωμάτων του, τη δημιουργία υποδομών στη γειτονιά του και στη χώρα του, τη διατήρηση ελεύθερων χώρων, την προστασία του παρμένου στους κοινόχρηστους χώρους και της πολιτιστικής κληρονομιάς. Σέβεται τη διαφορετικότητα ανθρώπων. Δικαιώματα, βοηθά τους συμπολίτες του, τηρεί τους κανόνες που θεσπίζονται για τη διεκδύνηση τους και είναι ανοιχτός απέναντι στους μετανάστες της πόλης, διεκδικώντας την κοινωνική ένταξη τους. Ενεργεί. Παράτηρεί τι συμβαίνει στην κοινωνία και παρβαίνει, σε συνεργασία με συμπολίτες του, όταν διαπιστώνει παρμένες δηλώσεις ή ιδιωτικών φορέων.